

**ZAVOD ZA GOZDOVE SLOVENIJE
OBMOČNA ENOTA POSTOJNA**

**LOVSKO UPRAVLJAVSKI NAČRT ZA
IV. NOTRANJSKO
LOVSKO UPRAVLJAVSKO OBMOČJE
(2011 – 2020)**

**Načrt sprejela:
Vlada Republike Slovenije,
Ljubljana, 8. november 2012**

(Ur. l. RS št. 87/2012)

KAZALO VSEBINE:

1	POVZETEK	1
2	UVOD	13
3	OPIS LOVSKO UPRAVLJAVSKEGA OBMOČJA	14
3.1	Opis lovsko upravljavskega območja in pomen za upravljanje z divjadjo	14
3.2	Krajinsko ekološke značilnosti lovsko upravljavskega območja	15
3.3	Lovišča v lovsko upravljavskem območju	16
3.4	Lovišča v upravni organiziranosti lovsko upravljavskega območja	18
3.5	Obore.....	19
4	ZAVAROVANA OBMOČJA, NARAVNE VREDNOTE, EKOLOŠKO POMEMBNA OBMOČJA IN POSEBNA VARSTVENA OBMOČJA (NATURA 2000) V LOVSKO UPRAVLJAVSKEM OBMOČJU.....	20
4.1	Zavarovana območja	20
4.2	Naravne vrednote	21
4.3	Ekološko pomembna območja	25
4.4	Posebno varstveno območje (območje Natura 2000)	27
4.5	Habitatni tipi	30
5	OPREDELITEV GLAVNIH PROBLEMOV UPRAVLJANJA S POPULACIJAMI DIVJADI.....	31
5.1	Glavni problemi v povezavi s stanjem v populacijah divjadi oziroma njihovih medsebojnih odnosih	31
5.2	Glavni problemi v povezavi z življenjskim okoljem divjadi	31
5.3	Glavni problemi, ki izhajajo iz upravno administrativnih ovir oziroma določb	32
6	ŽIVLJENJSKO OKOLJE DIVJADI.....	33
6.1	Pretekla vlaganja v življenjsko okolje divjadi	33
6.2	Presoja usklajenosti divjadi in njenega življenjskega okolja	35
6.3	Ocena stanja življenjskega okolja divjadi (tudi trendi)	43
6.4	Ciljno stanje življenjskega okolja divjadi.....	44
6.5	Usmeritve za doseganje ugodnega stanja življenjskega okolja divjadi ter izvajanje biomeliorativnih in biotehničnih del	44
7	UPRAVLJANJE S POSAMEZNIMI VRSTAMI DIVJADI	52
7.1	SPLOŠNO	52
7.2	SRNA (<i>Capreolus capreolus</i> L.).....	54
7.3	NAVADNI JELEN (<i>Cervus elaphus</i> L.).....	62
7.4	GAMS (<i>Rupicapra rupicapra</i> L.).....	69
7.5	DIVJI PRAŠIČ (<i>Sus scrofa</i>).....	76
7.6	LISICA (<i>Vulpes vulpes</i> L.).....	84
7.7	JAZBEC (<i>Meles Meles</i> L.)	87
7.8	KUNA BELICA (<i>Martes foina</i> Erxleben L.) in KUNA ZLATICA (<i>Martes martes</i> L.).....	90
7.9	PIŽMOVKA (<i>Ondatra zibethica</i> L.)	94
7.10	POLJSKI ZAJEC (<i>Lepus europaeus</i> Pallas)	96
7.11	FAZAN (<i>Phasianus colchicus</i> L.)	99

7.12	RACA MLAKARICA (<i>Anas platyrhynchos</i> L.)	102
7.13	SIVA VRANA (<i>Corvus corone cornix</i> L.), ŠOJA (<i>Garrulus glandarius</i> L.) in SRAKA (<i>Pica pica</i> L.).....	105
7.14	NAVADNI POLH (<i>Glis glis</i> L.)	110
7.15	RAKUNASTI PES (<i>Nyctereutes procyonoides</i> Gray.).....	111
7.16	NUTRIJA ali BOBROVKA (<i>Myocastor coypus</i> Molina)	112
8	ZAKLJUČEK.....	113
9	PRILOGE	114
9.1	Zavarovana območja z varstvenimi režimi	114
9.2	Naravne vrednote z varstvenimi usmeritvami	114
9.3	Ekološko pomembna območja z varstvenimi usmeritvami.....	115
9.4	Posebna varstvena območja z varstvenimi usmeritvami (območja Natura 2000)	117
9.5	Kronologija nastanka načrta.....	120

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1:	Lovišča v lovsko upravljavskem območju	16
Preglednica 2:	Lovišča v upravni organiziranosti v lovsko upravljavskem območju.....	18
Preglednica 3:	Seznam obor v lovsko upravljavskem območju.....	19
Preglednica 4:	Opravljeni ukrepi v življenjskem okolju divjadi v lovsko upravljavskem območju v obdobju 2001 - 2010.....	33
Preglednica 5:	Ocena števila osebkov na ha in stopnja poškodovanosti (objedenosti) gozdnega mladja po višinskih razredih – podatki za vse drevesne vrste iz opravljenih »podrobnih« popisov v letih 1996, 2000 in 2004	36
Preglednica 6:	Delež posameznih drevesnih vrst v mladju po višinskih razredih in stopnja poškodovanosti (objedenosti) gozdnega mladja – podatki za vse drevesne vrste iz opravljenih »podrobnih« popisov v letih 1996, 2000 in 2004	37
Preglednica 7:	Število popisanih osebkov in njihov delež po višinskih razredih za posamezno popisno enoto na območju LUO	39
Preglednica 8:	Primerjava deležev razvojnih faz med modelnim in dejanskim stanjem po popisnih enotah na območju lovsko upravljavskem območju	41
Preglednica 9:	Izplačana odškodnina na lovni površini od posameznih vrst divjadi po skupinah škodnih objektov v lovsko upravljavskem območju za obdobje 2001 – 2010	42
Preglednica 10:	Podatki o odvzemu srnjadi za obdobje 2001-2010	59
Preglednica 11:	Podatki o odvzemu jelenjadi za obdobje 2001-2010	66
Preglednica 12:	Podatki o odvzemu gamsa za obdobje 2001-2010	73
Preglednica 13:	Podatki o odvzemu divjega prašiča za obdobje 2001-2010.....	81
Preglednica 14:	Podatki o odvzemu lisice za obdobje 2001-2010.....	85
Preglednica 15:	Podatki o odvzemu jazbeca za obdobje 2001-2010.....	88
Preglednica 16:	Podatki o odvzemu kune belice za obdobje 2001-2010	92
Preglednica 17:	Podatki o odvzemu kune zlatice za obdobje 2001-2010	93
Preglednica 18:	Podatki o odvzemu pižmovke za obdobje 2001-2010	95
Preglednica 19:	Podatki o odvzemu poljskega zajca za obdobje 2001-2010	98
Preglednica 20:	Podatki o odvzemu fazana za obdobje 2001-2010.....	101
Preglednica 21:	Podatki o odvzemu rase mlakarice za obdobje 2001-2010.....	104
Preglednica 22:	Podatki o odvzemu sive vrane za obdobje 2001-2010	107
Preglednica 23:	Podatki o odvzemu šoje za obdobje 2001-2010.....	108
Preglednica 24:	Podatki o odvzemu srake za obdobje 2001-2010	109

KAZALO SLIK

Slika 1: Položaj lovsko upravljavskega območja v Sloveniji	14
Slika 2: Lovišča v lovsko upravljavskem območju	17
Slika 3: Zavarovana območja v lovsko upravljavskem območju	20
Slika 4: Naravne vrednote v lovsko upravljavskem območju	25
Slika 5: Ekološko pomembna območja v lovsko upravljavskem območju	27
Slika 6: Območja Natura 2000 v lovsko upravljavskem območju	29
Slika 7: Popisne enote v lovsko upravljavskem območju.....	38
Slika 8:Trendi izplačanih odškodnin za nastalo škodo od rastlinojedih parkljastih in ostalih vrst v lovsko upravljavskem območju za obdobje 2001 – 2010.....	43
Slika 9:Primerjava med izplačanimi odškodninami za nastalo škodo od divjega prašiča in njegovim odvzemom v lovsko upravljavskem območju v obdobju 2001 – 2010.....	43

1 POVZETEK

1.1 Predstavitev območja (LUO)

Opis območja in pomen za upravljanje z divjadjo

LUO leži v osrednje južnem delu Slovenije. Njegovo jedro predstavljajo gozdni visoko kraški gorski masivi Snežnika, Javornikov in Krma, kar pogojuje osnovne naravne značilnosti ter določa življenjske pogoje divjadi. Vse vrste divjad so tuavtohtonega izvora. V območje spadajo še obrobne, pretežno kotlinaste doline: Loška, Cerkniška, Postojnsko - Pivška, Ilirsko - Bistriška ter glavčina Ljubljanskega barja.

Obravnavano LUO ima v Sloveniji velik pomen predvsem v razmeroma dobri ohranjenosti naravnih pogojev bivanja za večino vrst avtohtone divjadi in tudi zaščitene vrste, kot so velike zveri. Pečat območju dajejo parkljari, predvsem jelenjad in velike zveri -ter rjavi medved, volk in ris.

LUO zajema pretežno del področja ZGS - OE Postojna (88.826 ha ali 59,5 %), del OE Ljubljana (40.847 ha ali 27,4 %), del področja OE Sežana (16.607 ha ali 11,1 %) in del OE Kočevje (2.966 ha ali 2,0 %).

Površina LUO (lovna, nelovna, delež gozda)

Skupna površina LUO znaša 149.243 ha, od tega je lovne površine 142.136 ha (95%), ne lovne površine pa 7.107 ha (5%). Od 149.273 ha skupne površine je kar 101.097 ha gozdov ali 68 %.

Lovišča v lovsko upravljaljskem območju

Z lovišči v Notranjskem LUO upravljajo sledeče lovske družine in LPN-ji: LD Javornik Postojna, LD Prestranek, LD Pivka, LD Tabor Zagorje, LD Trnovo, LD Kozlek, LD Zemon, LD Rakek, LD Cerknica, LD Grahovo, LD Nova vas, LD Gornje Jezero, LD Lož Stari trg, LD Iga vas, LD Babno polje, LD Begunje, LD Cajnarje, LD Žilce, LD Borovnica, LD Brezovica, LD Ig, LD Mokrc, LD Rakitna, LD Tomišelj, LD Škofljica, LPN Jelen Snežnik in LPN Ljubljanski vrh.

Upravne enote, občine

Upravno območje pokrivajo upravne enote Ljubljana, Vrhnika, Cerknica, Postojna in Ilirska Bistrica. Občine: Brezovica, Ig, Borovnica, Škofljica, Cerknica, Velike Lašče, Bloke, Loška dolina, Postojna, Pivka, Ilirska Bistrica

1.2 Zavarovana območja, naravne vrednote, ekološko pomembna območja in posebna varstvena območja (Natura 2000) v lovsko upravljaljskem območju

Zavarovana območja

Zavarovana območja so ožja ali širša območja narave, za katere je vlada ali pristojni organ ene ali več lokalnih skupnosti ali skupaj vlada in pristojni organ ene ali več lokalnih skupnosti sprejel akt o zavarovanju (55. člen ZON). Ožja zavarovana območja so naravni spomenik, naravni rezervat in strogi naravni rezervat. Širša zavarovana območja so narodni, regijski in krajinski park.

Na zavarovanih območjih je potrebno, v skladu s Pravilnikom o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov na varovana območja, za posege (postavitev lovskih objektov: lovskih prež, krmišč, obor in mrhovišč) izvesti presojo sprejemljivosti posegov v naravo.

Seznam vseh zavarovanih območij v LUO in njihovi varstveni režimi, ki vplivajo ali omejujejo upravljanje z divjadjo in njenim življenjskim okoljem so v Prilogi 8.2 Zavarovana območja z varstvenimi režimi. Vsa zavarovana območja so prikazana tudi v naravovarstvenem atlasu (ZO – Zavarovana območja) na internetni povezavi

<http://www.naravovarstveni-atlas.si/ISN2KJ/profile.aspx?id=ZO@ZRSVN>

Naravne vrednote

Naravna vrednota je poleg redkega, dragocenega ali znamenitega naravnega pojava tudi drug vredni pojav, sestavina oziroma del žive ali nežive narave, naravno območje ali del naravnega območja, ekosistem, krajina ali oblikovana narava. Zlasti so to geološki pojavi, minerali, fosili ter njihova nahajališča, površinski in podzemni kraški pojavi, podzemne jame, soteske in tesni ter drugi geomorfološki pojavi, ledeniki in oblike ledeniškega delovanja, izviri, slapovi, brzice, jezera, barja, potoki in reke z obrežji, morska obala, rastlinske

in živalske vrste, njihovi izjemni osebki ter njihovi življenjski prostori, ekosistemi, krajina in oblikovana narava. Naravne vrednote obsegajo vso naravno dediščino na območju Republike Slovenije (4. člen ZON). Za vse naravne vrednote so v načrtu LUO predpisane splošne in podrobnejše varstvene usmeritve!

Ekološko pomembna območja

Ekološko pomembno območje (v nadaljevanju: EPO) je območje habitatnega tipa, dela habitatnega tipa ali večje ekosistemske enote, ki pomembno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti (32. člen ZON). So prepoznana kot biotsko najpomembnejša območja. Na teh področjih se z blagim varstvenim režimom, zlasti z usmeritvami za načrtovanje rabe prostora in naravnih dobrin ter izvajanja spodbujevalnih ukrepov zagotavlja ugodno stanje habitatov in vrst. Ekološko pomembna območja zagotavljajo širše ohranjanje biotske raznovrstnosti na obsežnih površinah, povezanost območij Natura 2000 in zagotavljanje tamponskih con okoli njih.

Za vsa ekološko pomembna območja so v načrtu LUO predpisane splošne in podrobnejše varstvene usmeritve!

Posebno varstveno območje (območje Natura 2000)

Posebno varstveno območje (območje Natura 2000) je ekološko pomembno območje, ki je na ozemlju Evropske unije pomembno za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov (33. člen ZON). Na njihovem območju se izvajajo najpomembnejše aktivnosti za ohranjanje biotske raznovrstnosti na ravni Evropske unije.

Na posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) je potrebno, v skladu s Pravilnikom o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov na varovana območja, za posege (postavitve lovskih objektov – lovskih prež, krmišč, obor in mrhovišč) izvesti presojo sprejemljivosti posegov v naravo.

Za posebno varstveno območje Natura 2000 so v načrtu LUO predpisane splošne in podrobnejše varstvene usmeritve!

Habitatni tipi

Habitatni tip je biotopsko ali biotsko značilna in prostorsko zaključena enota ekosistema, katerega ohranjanje v ugodnem stanju prispeva k ohranjanju ekosistemov (31. člen ZON). Za ohranjanje habitatnega tipa v ugodnem stanju se uporabljajo določila 3. člena Uredbe o habitatnih tipih ter varstveni cilji za doseganje ustreznih ekoloških razmer za posamezne skupine habitatnih tipov, ki so navedeni v Prilogi 2 iste uredbe.

Za habitatne tipe so v načrtu LUO predpisane splošne in podrobnejše varstvene usmeritve!

Vse naravovarstvene usmeritve, ki so vključene v načrt LUO so pridobljene v obliki naravovarstvenih smernic s strani ZRSVN. Smernice so usklajene med obema zavodoma, ZRSVN je potrdil primerno vgrajenost v osnutek načrta LUO.

1.3 Opredelitev glavnih problemov upravljanja s populacijami divjadi

Glavni problemi v povezavi s stanjem v populacijah divjadi oziroma njihovih medsebojnih odnosih

Stanje v populacijah divjadi v LUO je v glavnem dobro. Vse vrste divjadi so v ugodnem stanju in večinoma uravnotežene s svojim življenjskim okoljem. Negativni medsebojni vplivi posameznih vrst so minimalni in v glavnem pričakovani. Vitalnost populacij divjadi je ugodna s trendom blagega naraščanja številčnosti. Med bistvene probleme uvrščamo: slabljenje vitalnosti populacije srnjadi, naraščanje števila divjega prašiča in jelenjadi ter negativni vpliv krepitve teh populacij na račun srnjadi, lokalno povečane koncentracije sive vrane, predvsem na območjih urbanih središč in večjih kmetijskih površin.

Glavni problemi v povezavi z življenjskim okoljem divjadi

Stanje življenjskega okolja je za vse vrste divjadi v splošnem zadovoljivo. Življenjski prostor divjadi se sicer v okolici večjih naselij zmanjšuje, v okolici manjših naselij in zaselkov pa povečuje. Med glavne probleme v življenjskem okolju divjadi uvrščamo: vplive človeka v življenjski prostor divjadi (urbanizacija, izletništvo, prometna infrastruktura, opuščanje gozdnogospodarskih ukrepov v zasebnih gozdovih, spreminjanje naravne drevesne sestave gozda zaradi vpliva rastlinojedov in izvajanj gozdnogojitvenih tehnik v preteklosti, zaraščanje pašnih in travnatih površin, širjenje pašnikov na obronke večjih gozdnih masivov ter negativni vplivi vojaških dejavnosti na območju OSVAD Poček-Bač.

Glavni problemi, ki izhajajo iz upravno administrativnih ovir oziroma določb

Pri upravljanju s populacijami divjadi v LUO ne zaznavamo večjih problemov, kateri bi negativno vplivali na izvajanje načrtovanih ukrepov zaradi različnih administrativnih ovir oz. odločb. Pričakujemo predvsem večjo ažurnost odgovornih organov pri pripravi in izdaji izrednih dovoljenj in odločb za posege v populacije divjadi predvsem tistih vrst, katere povzročajo večje škode v okolju. Ustrezno je potrebno opredeliti strategijo upravljanja s populacijo šakala, ter poskrbeti za vzpostavitev učinkovitega naravovarstvenega in gozdnega nadzora. Po sprejemu zakonodaje je potrebno dosledno izvajati Zakon o uporabi motornih vozil v naravnem okolju. Potrebno bo tudi urediti zakonodajo, katere ustrezno stimulirala lastnike za izvajanje načrtovanih gozdno gospodarskih ukrepov v zasebnih gozdovih.

1.4 Življenjsko okolje divjadiPretekla vlaganja v življenjsko okolje divjadi

Zbrani podatki o vlaganjih v življenjsko okolje divjadi se nanašajo na ukrepe, ki so bili izvedeni predvsem ali izključno z namenom izboljšati življenjske razmere divjadi z vidika njihove ohranitve, preprečevanja škode v gozdu, v prometu, na kmetijskih površinah in na divjadi. Ukrepe delimo na ukrepe v habitatih divjadi, ukrepe za izboljšanje prehranskih razmer divjadi in ukrepi za preprečevanja škode. Prehranske razmere divjadi neposredno izboljšujemo z zimskim, preprečevalnim in privabljalnim krmljenjem, krmnimi in pridelovalnimi njivami ter solnicami. Ukrepa za preprečevanje škode sta poleg tako imenovanega ukrepa delno tudi preprečevalno in privabljalno krmljenje. Prav tako vsi ostali ukrepi, ki izboljšujejo prehranske razmere divjadi v gozdu, pri uravnoteženi številčnosti prispevajo k preprečevanju škode na kmetijskih površinah.

Pregled opravljenih ukrepov v življenjskem okolju kaže, da so se dela, ki so v območju za usklajevanje rastlinojedov in okolja najpomembnejša, opravila v območju v zadovoljivem obsegu. Usklajevanje rastlinojedov in okolja je v območju pomembno za ohranitev biotopov tudi za vse druge vrste divjadi in prosto živeče živali, saj je predvsem od ohranitve primerne življenjskega okolja odvisna uspešnost upravljanja z vso divjadjo in tudi ostalimi živalskimi vrstami. Realizacije so se običajno gibale v območju od 70 % do 110 %. Do nihanj je prihajalo zaradi zelo različnih razmer v okolju v posameznem letu. Nihanja realizacije so pri ukrepih, ki so odvisni od vremenskih razmer in terenskih razmer, katerih se v začetku leta ne da predvideti, zato večja.

Krmljenje divjadi je za usklajenost divjadi z okoljem še vedno zelo pomemben in potreben biotehnični ukrep. Večina lovskih organizacij določila in napotke o krmljenju upošteva. Iz podatkov je opaziti, da so lovske organizacije zamenjevale pojme med zimskim, preprečevalnim in privabljalnim krmljenjem, zato je smiselno analizirati le skupno krmljenje. Skupna poraba krme se je v celotnem LUO sicer povečevala, predvsem zaradi povečane pridelave sveže krme. Pri krmljenju z močnimi krmili so se lovske organizacije v večini primerov držale dogovorjenih in določenih lokacij krmišč in količin krme. Krmljenje male divjadi se je izvajalo med leti s približno enako intenziteto. Obseg priprave krmnih njiv se je v območju povečal. Pretiran vnos soli v naravo se je v preteklem načrtovalnem obdobju umiril ter ustalil na 12 tonah soli, kar predstavlja vnos 0,08 kg soli na 1 ha lovne površine območja.

Izdelava novih in vzdrževanje obstoječih lovsko tehničnih objektov je v območju ugodna in zadovoljiva. Lovske organizacije za preprečevanje škod od divjadi uporabljajo predvsem kemična in tehnična zaščitna sredstva.

Presoja usklajenosti divjadi in njenega življenjskega okolja*Trend vpliva parkljaste divjadi na gozdno vegetacijo***Objedenost gozdnega mladja**

Če primerjamo podatke popisov iz let 1996 – 2004 lahko v grobem ocenjujemo, da se stanje v pomlajevanju gozda v primerjalnih letih ni poslabšalo, oziroma, da se je delno celo izboljšalo, saj se je skupni pomladitveni potencial notranjskih gozdov v mladju, ki je višje od 15 cm, se je povečal zlasti v višjih razredih, kar pomeni, da mladje uspe preraščati v višino in je trend pozitiven. Prav tako so se poškodbe vsega mladja, ki je višje od 15 cm, so se zaradi objedanja divjadi v primerjalnem obdobju zmanjšale od 53 % na 48 %, kar je rahel pozitiven trend.

V letih 2009 in 2010 se je po celi Sloveniji opravil popis objedenosti gozdnega mladja po prenovljeni in racionalnejši metodi, ki bo na podlagi dolgoročnega in periodičnega izvajanja omogočala korektnije analize, tudi s pomočjo statističnih orodij. Iz analize podatkov popisa je razvidno, da je začetek pomlajevanja zelo bogat tako s številom drevesnih vrst kakor samim številom osebkov podmladka. Zaradi permanentnega objedanja mladja po parkljasti rastlinojedi divjadi pa je onemogočena obnova gozdov z jelko in pl. listavci (g. javor, g. brest in lipo) in to kljub dejstvu, da je delež teh drevesnih vrst v nižjih višinskih razredih podmladka dovolj visok. Velika večina dreves, ki so v tem obdobju prerasla meritveni prag je začela rasti pred 20 – 30

leti. S primerjavo stopnje objedenosti pred 20 – 30 leti in sedaj lahko ugotovimo, da je tudi sedanjí vpliv parkljaste rastlinojede divjadi tak, da tudi v prihodnje ne moremo pričakovati bistvenega izboljšanja drevesne strukture dreves, ki bodo prerasla meritveni prag. S takim vplivom divjadi na pomlajevanje tudi v prihodnosti bo težko doseči ciljno stanje glede drevesne sestave gozdov in razvojnih faz gozdov. Prav tako ne bo mogoče zagotavljati naravne drevesne sestave gozdov. Sedaj dejansko normalno prerašča v višje razrede in preko meritvenega praga samo smreka in bukev, ti dve drevesni vrsti pa imata stopnjo objedanja mladja višjega od 30 cm nižjo od 30 %. Če primerjamo skupno objedenost mladja, je ta pri vseh drevesnih vrstah v primerjavi z letom 2004 nižja, razen pri jelki, kjer je objedenost višja za 3 %. Skupna objedenost vseh drevesnih vrst je za 8 % nižja kot je bila v letu 2004 in znaša 39 %.

Ostale poškodbe parkljaste divjadi na gozdni vegetaciji (obgrizenost, lupljenje)

V LUO ostale vrste poškodb od divjadi na gozdni vegetaciji niso posebno problematične, čeprav se mestoma in v nekaterih letih, zlasti v odvisnosti od težkih zimskih razmer, pojavlja tudi obgrizenost in lupljenje debel v fazi letvenjaka in drogovnjaka. Te poškodbe pa niso pogoste in ne nastajajo v večjem obsegu. Mestoma in praviloma posamične so tudi poškodbe tanjših debelc zlasti iglavcev zaradi drgnjenja in čiščenja rogovja srnjakov in jelenov.

Škode od divjadi na kmetijskih kulturah, domačih živalih in objektih

Višina skupnih neposredno ocenjenih in priznanih škod, ki jih povzroča divjad predvsem v kmetijstvu, je v prvih treh letih preteklega načrtovalnega obdobja naraščala, se nato umirila, v letu 2007 padla, naslednje leto narasla in pričela zopet padati. Tak razgiban trend je največ zaradi škod od divjih prašičev. Škode, ki jih povzročajo divji prašiči na poljih in travnikih so se izjemno povečale v letu 2002 in 2008, kar sovпада tudi z večjim odvzemom te divjadi v teh letih in kaže na prevelik porast populacije.

Škode od srnjadi in jelenjadi v kmetijstvu v LUO so glede na predhodna leta ostale v približno enakem obsegu. Jelenjad, ki je bila na Notranjskem nekdaní glavni povzročitelj škod v kmetijstvu, kaže v preteklem desetletju, z izjemo skokov v treh letih, pretežno konstanten obseg škod. Podoben trend je pri odškodninah za škode od srnjadi, ki so tudi v absolutnih zneskih nizke.

Podatki o škodah od drugih vrst so skromni in nepopolni. Nanašajo se predvsem na lisico, poljskega zajca in sivo vrano, kateri v obravnavanem obdobju niso povzročali omembe vrednih škod.

Čeprav lahko na splošno za LUO rečemo, da škode od divjadi niso zelo velike, pa so te lahko v posameznih primerih zelo občutne in občutljive. V preteklem obdobju trend škod od jelenjadi in od srnjadi ni zaskrbljujoč, trend škod od divjih prašičev pa je resno opozorilo, da je treba številčnost te divjadi držati na nizkem številu, katerega lahko prenese okolje brez večjih problemov za ostale uporabnike prostora.

Ocena stanja življenjskega okolja divjadi in trendi

Stanje bivalnih razmer je za v tem načrtu obravnavane vrste divjadi v splošnem dobro. Življenjski prostor divjadi se sicer v okolici večjih naselij zmanjšuje, v okolici manjših naselij pa povečuje.

Naravne prehranske razmere divjadi so v LUO Notranjske relativno zadovoljive, ob pogoju, da je številčno stanje populacij usklajeno z okoljem. Predvsem jelenjad v posameznih gozdnatih predelih območja, zaradi povečane lokalne številčnosti negativno vpliva na naravno obnovo gozda in selekcijo drevesnih vrst v drevesni sestavi gozda. Predvsem za rastlinojede parkljarje bo tudi v bodoče potrebno zagotavljati dopolnilno krmo na način, kot je to določeno s tem lovsko upravljavskim načrtom. Enako velja še za malo divjad na področjih, kjer je upravljanje s poljskim zajcem in fazanom bolj intenzivno.

Ciljno stanje življenjskega okolja divjadi

Temeljno ciljno stanje življenjskega okolja divjadi na Notranjskem je tako, da bo omogočalo vsem avtohtonim vrstam divjadi trajno ohranitev in optimalen razvoj. To pa pomeni v širšem smislu usklajenost divjadi in okolja. Pri tem se moramo zavedati, da težnja k boljšemu življenjskemu okolju za eno vrsto ni nujno tudi najboljša za drugo vrsto, zato je treba težiti k usklajenim in optimalnim rešitvam. Skupni cilji za vplivnejše vrste divjadi, ki niso posebej obravnavani po posameznih vrstah, so: preprečevanje nadaljnjega drobljenja skupnega življenjskega prostora in omogočanje nemotenih migracijskih poti, omejitev širjenja večjih naselij v pomembne življenjske prostore divjadi ter zaustavitev stihijskega širjenja nemira v habitate divjadi.

Usmeritve za doseganje ciljnega stanja življenjskega okolja divjadi

Lovske organizacije morajo tudi v bodoče v enakem ali povečanem obsegu izvajati ukrepe za izboljšanje bivalnih in prehranskih razmer divjadi, ki ne pomenijo neposrednega vnosa hrane, ampak izboljševanje okolja. Krmljenje naj se izvaja v omejenih količinah in strogo namensko. Letno povečevanje skupno položene krme ni dovoljeno.

Usmeritve za posamezne vrste divjadi so vrstno specifične. Glavni poudarki so tako za upravljavce lovišč kot ostale souporabnike prostora na negi habitatov, na vzdrževanju pasišč s košnjo (razbremenitev gozdnih in ne gozdnih površin), na vzdrževanju grmišč ter kaluž, na obdelavi krmnih njiv za divjad ter na sadnji plodonosnega drevja in grmovja. Manjši poudarek pa je na obdelavi pridelovalnih njiv, na vzdrževanju remiz, zalaganju solnic ter na krmljenju divjadi. Za vse na novo postavljene solnice je potrebno soglasje lastnika gozda in strokovne službe ZGS, prepovedano pa jih je nameščati v bližino vodnih virov, v sestoje v obnovi ter v bližino cest. Glede krmljenja so določila sledeča: srnjadi in gamsa se praviloma ne krmi, divjega prašiča je dovoljeno krmiti izključno privabljajno, kjer je potrebno tudi preprečevalno, jelenjad se krmi tudi pozimi. Gostota krmišč za zimsko krmljenje jelenjadi je določena glede na gostoto odvzema jelenjadi oz. uvrstitvijo lovišča v osrednje populacijsko območje. Praviloma je dovoljeno 1 krmišče na začetih 1.000 -1.500 ha lovne površine lovišča oz. LPN, katerega del spada v osrednje populacijsko območje jelenjadi. Krmišča namenjena zimskemu krmljenju jelenjadi, morajo biti v območju čimbolj enakomerno razporejena, zaradi preprečevanja povečanih negativnih vplivov jelenjadi na okolico krmišč. V jelovo bukovih gozdovih na nadmorskih višinah višjih od 1000 m ni dovoljeno krmiti jelenjadi. Lociranje novih krmišč v pomlajenih sestojih ali njihovi bližnji okolici ni dovoljeno. Krma in način krmljenja sta predpisana. Zimsko krmljenje se izvaja s krmo v ustreznem razmerju in sicer: do največ 10 % močne krme, do največ 30 % sočne krme ostalo pa balastna krma. V neposredni okolici zimskih krmišč izvajanje lova ni dovoljeno. Krmišča morajo biti dovolj umaknjena od kmetijskih površin (min. 500 m). V habitatih gozdnih kur krmljenje ni dovoljeno. Dovoljeno je zimsko krmljenje male poljske divjadi, a le na način, ki drugi divjadi onemogoča dostop do hrane. Podobno velja za privabljajno krmljenje malih zveri.

1.5 Upravljanje s posameznimi vrstami divjadi

Upravljanje s posameznimi vrstami divjadi – splošni del

Upravljanje s populacijami posameznih vrst divjadi ocenjujemo na podlagi podatkov preteklega desetletnega (dolgoročni načrti LUO) oz. petletnega (letni načrti LUO) obdobja:

- stopenj uresničevanja načrtovanih usmeritev in ukrepov za posege v populacijo, s poudarkom na številu in strukturi,
- izgub po višini, strukturi, vzrokih ter trendih izgub,
- gibanjih telesnih mas pri parkljasti divjadi in mas rogovja pri samcih iz družine jelenov (srnjak, navadni jelen, damjak),
- primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja,
- stanju in ukrepih v življenjskem okolju
- drugih kazalnikov v populacijah divjadi kot so npr. velikosti/dolžine čeljusti ali stopnja oplojenosti samic zlasti mlajših starostnih razredov pri parkljasti divjadi.

V realizacijo načrta odvzema se pri parkljasti divjadi poleg odstrela štejejo vse z materialnimi dokazi (čeljust, rogovje) dokumentirane izgube. Pri mali divjadi in ostalih vrstah divjadi se v realizacijo štejejo poleg odstrela vse dokumentirane izgube, ki so kronološko vpisane v evidenčno knjigo odstrela in izgub male divjadi, razen v kolikor predpisi ne določajo drugače.

Glavni ukrep pri upravljanju populacij divjadi je odzvem, kateri mora biti opravljen glede na določeno višino ter starostno in spolno strukturo odvzema in ustrezno prostorsko razdeljen. Višina odvzema je odvisna od cilja glede na relativno številčnost populacije in drugih kazalnikov njenega stanja. Iz populacije naj se pri mlajših kategorijah praviloma odstranjujejo podpovprečno telesno razviti osebki, varuje srednji starostni razred in zopet močnejše posega v starejše/prestarele osebke. Pogoji izbirnega odstrela so lahko opredeljeni v letnih načrtih LUO zgolj kot priporočila.

V območjih s prisotnostjo velikih zveri (medveda, volka in risa), se njihov vpliv na vedenje in številčnost parkljaste divjadi upošteva, tako v višini kot tudi starostni strukturi načrtovanega odvzema divjadi.

V načrtih so določena tudi dopustna odstopanja realizacije od načrtovanega odvzema pri posamezni vrsti divjadi. Realizacija dosežena v okviru dopustnih odstopanj šteje, da je načrt ustrezno realiziran.

Starostna in spolna razdelitev odvzema je odvisna od postavljenega cilja glede številčnosti in sestave populacije, ter ocene trenutne starostne in spolne strukture populacije posamezne vrste parkljaste divjadi. Spolna in starostna struktura načrtovanega odvzema ne sme imeti za posledico nenaravno strukturiranih populacij, ter mora stremeti k oblikovanju populacij s piramidalno strukturo in čim bolj naravno spolno strukturo, ki je v naravi sicer redko v razmerju 1:1, kar zlasti velja za starejšo divjad. To pa pomeni, da odzvem ne sme biti višji pri spolu, ki je v naravnih populacijah v manjšini.

Časovna dinamika odstrela kot glavnega vzroka odvzema je zapisana kot priporočilo za čim hitrejšo in pravilnejšo realizacijo.

Splošne usmeritve, ki jih bomo zasledovali s tem načrtom in jih bomo upoštevali pri usmeritvah upravljanja z večino vrst divjadi so:

- v največji možni meri se ohranja naravna oz. naravi najbližja življenjska združba;
- ohranja se pestrost habitatov in različnih struktur v habitatih;
- živali se krmi samo, če je strokovno utemeljeno glede na vpliv na rast populacije in njeno razporeditev v prostoru ter je v skladu s fiziologijo živali. Divjad v LUO Notranjske se krmi skladno z določili, katera so navedena v tem načrtu in Navodilih za usmerjanje razvoja populacij divjadi v Sloveniji;
- naseljevanje divjadi se izvaja praviloma le takrat, ko je ogroženo ugodno stanje vrste, in se izvaja hkrati z ukrepi za odstranitev dejavnikov ogrožanja ugodnega stanja vrste;
- naseljevanje tujerodnih vrst je po Zakonu o ohranjanju narave (16.člen) prepovedano, razen v primerih, ki jih v istem členu navaja Zakon;
- s populacijami prsto-živečih vrst, ki so divjad, se gospodari trajnostno; posegi v populacijo naj se izvajajo predvsem iz strokovno ekološko utemeljenih razlogov (npr. porušeno naravno ravnovesje);
- živali, ki so nosilci dobre genske zasnove, se ne izloča iz populacije.

Srna

Prostorski okviri obravnave

Notranjski LUO, ločeno po ekoloških enotah.

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Povprečen odvzem osebkov srne iz narave je bil v zadnjih desetih letih 2.254 osebkov na leto. V tem obdobju je bil odvzem 22.543 živali v primerjavi z načrti realiziran 97,8 %. Iz narave je bilo odvzetih 49 % moških in 51 % ženskih osebkov. Od tega je pri moškem spolu 35 % mladičev, 23,7 % lanščakov in 41,3 % starejših srnjakov, pri ženskem pa 39,4 % mladičev, 21,3 % mladice in 39,3 % starejših srn. V zadnjem desetletnem obdobju je bilo izgubljenih 5.051 živali ali 22,4 % odvzema. Obseg izgub se skozi vse obdobje giblje okrog te vrednosti.

Ocena stanja populacije

V celotnem LUO ocenjujemo, da številčnost srnjadi v rahlem upadanju, glede na številčnost iz predhodnega desetletja. Upadanje številčnosti srnjadi je opaziti v vseh EE Notranjskega LUO. Spolna in starostna struktura srnjadi v grobem ostajata nespremenjeni, iz odvzema izhaja, da je verjetno v populaciji nižji delež mladičev ter nekoliko višji delež odvzema enoletnih osebkov srnjadi, kar lahko nakazuje težnjo trenda upadanja prirastka. Notranjska srnjad je zdrava. Bolezni, ki bi resneje ogrožale populacijo, ni bilo evidentirane, izgube zaradi dokazane bolezni so izjema.

Cilj upravljanja s populacijo

Želeni trend razvoja srnjadi v Notranjskem LUO v prihodnjem desetletnem obdobju je stabilna številčnost na višini sedanje številčnosti populacije. V ekoloških enotah, kjer je stopnja usklajenosti številčnosti srnjadi z življenjskim okoljem v splošnem ugodna, nam je želeni trend razvoja populacije srnjadi nekoliko višja številčnost kot je sedanja, v ekoloških enotah kjer srnjad poleg jelenjadi odločujoče vpliva na naravno obnovo gozda, pa nekoliko nižja številčnost, katera se bo postopno uravnavala glede na stanje obremenjenosti gozdnih združb z vplivi rastlinojedov. V splošnem z letnimi načrti in ukrepi ne smemo dopustiti zmanjševanja skupne številčnosti, prav tako pa tudi ne pretiranega zviševanja saj tega razmere v življenjskem okolju srnjadi ne dopuščajo.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Vsi ukrepi se izvajajo tako, da se zagotovi naravna spolna in starostna struktura in naravna razporeditev v prostoru. Na območju prisotnosti velikih zveri, se pri načrtovanju odstrela upošteva tudi vpliv plenilcev. Tudi v bodočem desetletju bodo izhodišča za načrtovanje letnih ukrepov v populaciji srnjadi enotna za celotno Notranjsko LUO. Letne izločitve bodo načrtovane na podlagi analize stanja medsebojne usklajenosti srnjadi in jelenjadi v okolju ter pretekle realizacije v številu in strukturi izločitev.

Navadni jelen

Prostorski okviri obravnave

Notranjski LUO, ločeno po ekoloških enotah.

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Povprečen odvzem osebkov jelenjadi iz narave je bil v zadnjih desetih letih 760 osebkov na leto. V tem obdobju je bil odvzem 7.601 živali v primerjavi z načrti realiziran 102,9 %. Iz narave je bilo odvzetih 45 %

moških in 55 % ženskih osebkov. Od tega je pri moškem spolu 46,5 % telet, 13,2 % lanščakov, 20,4 % jelenov 2-4, 12,7 % jelenov 5-9 in 7,2 % jelenov nad 10 let starosti. Pri ženskem pa 48,0 % telet, 17,6 % junic in 34,3 % košut. V zadnjem desetletnem obdobju je bilo izgubljenih 1.334 živali ali 17,6 % odvzema. Obseg izgub se skozi vse obdobje giblje okrog te vrednosti, prevladujejo izgube po plenilcih.

Ocena stanja populacije

Podatki o odvzemu v preteklem desetletju dovoljujejo splošno oceno, da je številčnost notranjske jelenjadi stabilizirana in v blagem trendu rasti. Manjša nihanja med leti so povsem razumljiva in normalna, kljub temu pa moramo biti pri spremembah odvzema zelo pozorni. Kaže, da v trenutnih razmerah letni odvzem jelenjadi med 800 in 900 osebki vzdržuje labilno ravnovesje v naravi. Stabilnost populacije potrjujejo tudi struktura odvzema ter drugi kazalci v populaciji jelenjadi in v njenem okolju.

V prostorski razporeditvi jelenjadi ni zaznati večjih sprememb, razen na jugozahodnem delu LUO, kjer je opaziti povečano številčnost jelenjadi.

Cilj upravljanja s populacijo

V Notranjskem LUO težimo k z okoljem uravnovešeni številčnosti jelenjadi, zato moramo za daljše obdobje uravnovati številčnost tako, da ji bo onemogočena številčna rast, oz. se bo njena številčnost postopno zniževala predvsem tam, kjer je jelenjad odločujoč dejavnik, kateri vpliva na naravno obnovo gozda.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Vsi ukrepi se izvajajo tako, da se zagotovi naravna spolna in starostna struktura in naravna razporeditev v prostoru. Velikost populacije naj bo takšna, da še omogoča naravno pomlajevanje gozdnih sestojev, vendar se na območju prisotnosti velikih zveri hkrati zagotavlja zadostna prehranska baza za risa in volka. Na območju prisotnosti velikih zveri, se pri načrtovanju odstrela upošteva tudi vpliv plenilcev, tako da se načrtuje korigirana struktura od izhodiščne z manjšim deležem telet. Posegi v populacijo jelenjadi morajo biti v območju letno načrtovani enotno z lovsko upravljaljskimi načrti, ki morajo v načrtovanem številu skupnih izločitev dosegati višino, ki v celotnem LUO ne bo omogočala številčne rasti populacije. Potrebno letno število načrtovanih izločitev bo določeno na podlagi ocene stanja, izvirajoče iz realizacije načrta v preteklem letu in preteklih 5-tih letih, bioloških kazalcev v populaciji in trendov v okolju.

Gams

Prostorski okviri obravnave

Notranjski LUO, ločeno po ekoloških enotah.

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

V preteklem desetletnem obdobju je bil z odvzemom 467 živali načrt realiziran 100,9 %. Iz narave je bilo odvzetih 53 % moških in 47 % ženskih osebkov. Od moških je bilo 63 % živali iz prvega starostnega razreda, 20 % iz drugega in 17 % iz tretjega starostnega razreda. Od ženskih je bilo 68 % živali iz prvega starostnega razreda, 21 % iz drugega in 11 % iz tretjega starostnega razreda. V obravnavanem obdobju je v Notranjskem LUO nastalo skupaj 36 izgub, ali 7,7 % celotnega odvzema.

Ocena stanja populacije

O gamsji populaciji na Notranjskem lahko govorimo le pogojno, saj se gams pojavlja bolj fragmentarno in je vezan na lokalne predele, ki med seboj niso povezani. Skupine gamsjih tropov na Snežniku in Iški so si po krizi, ki je močnejše zmanjšala njihovo številčnost in je sovpadala s prvimi opažanji risov v LUO, opomogle v večini nekdanjih rednih poselitev gamsov. Izjema so gamsi na Javornikih. Zelo previdno poseganje z odstrelom v preteklih letih ni negativno vplivalo na njihovo številčnost. Opažanja lovcev kažejo, da je številčnost v blagem porastu.

Cilj upravljanja s populacijo

Ciljni trend številčnosti v območju je stabiliziranje stanja gamsjih tropov z možnostjo manjšega povečanja številčnosti. Zaradi površinsko omejenih ugodnih življenjskih prostorov za to vrsto divjadi je prostorsko širjenje vrste omejeno, v primeru ponovnega pojava stalnih gamsov na Javornikih je treba to skupino ščititi, dokler se številčno dovolj ne okrepi.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Posegi v populacijo se izvajajo tako, da se upošteva naravne dejavnike, s tem povezane naravne izgube in da se ohranja naravna spolna in starostna struktura. V osrednjih delih širših zavarovanih območij se posegi v populacijo izvajajo samo izjemoma. Na območju prisotnosti velikih zveri se pri načrtovanju odstrela upošteva tudi vpliv plenilcev.

Divji prašič

Prostorski okviri obravnave

Gamsa obravnavamo v LUO v okviru ekoloških enot Krim in Snežnik, posamične osebkke pa v loviščih.

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

V preteklem desetletnem obdobju je bil z odvzemom 5623 živali načrt odvzema realiziran 118 %. Iz narave je bilo v tem obdobju odvzetih 51 % moških in 49 % ženskih osebkov. Od tega je bilo med moškimi osebki 54 % ozimcev, 38 % lanščakov in 7 % merjascev. Od ženskih osebkov je bilo iz narave odvzetih 61 % ozimk, 30 % lanščakinj in 9 % svinj. V obravnavanem obdobju je v Zasavskem LUO nastalo skupaj 86 izgub, ali 2 % celotnega odvzema.

Ocena stanja populacije

Številčnost populacije divjega prašiča je v zadnjih 10 letih v Notranjskem LUO v porastu. Ocenjujemo, da je prirastek še vedno večji od odvzema. Spolna in starostna struktura je v primerjavi s predhodnimi desetletji verjetno spremenjena v smeri povečanja mladih živali in v korist ženskega spola.

Cilj upravljanja s populacijo

V naslednjem desetletju bo potrebno številčnost te vrste znižati na višino, da vrsta ne bo predstavljala grožnje ekstremnih škod v kmetijstvu, oz. na približno polovico sedanje številčnosti. Zato je ciljna struktura v območju ohranitev zadostnega, a ne prevelikega deleža zrelih starejših živali, ki morajo v letnem obdobju tvoriti 10 – 15 % populacije, v spolnem razmerju 50 % moških in 50 % ženskih osebkov. Mladiči oziroma ozimci obeh spolov morajo tvoriti 50 - 60 % populacije.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Skupni cilj upravljanja z divjimi prašiči v celotnem Notranjskem LUO je, da se v ekoloških enotah, kjer divji prašič ne povzroča večjih škod, zadrži približno sedanje stanje v številčnosti populacije, v EE kjer pa so škode v kmetijstvu visoke pa stremi za zmanjšanjem številčnosti. Načrtovano število izločitev bo potrebno glede na pretekle realizacije in spreminjanje naravnih prehranskih možnosti ter vplivov divjih prašičev na kmetijske površine v posameznih letih ustrezno spreminjati.

Lisica

Prostorski okviri obravnave

Lisica je vrsta, ki je splošno razširjena v vsem Notranjskem LUO, zaradi večje preglednosti pri analizah in načrtih jo obravnavamo po ekoloških enotah.

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

V preteklem desetletnem obdobju je bilo iz narave v Notranjskem LUO odvzetih 7.306 lisic, kar pomeni 87 % realizacijo načrta. Delež izgub je znašal 13 %. Skupaj je v obdobju nastalo 808 živali izgub, predvsem na račun prometa.

Ocena stanja populacije

Populacija lisic je v Notranjskem LUO vitalna. Številčno je v značilnih dolgoletnih cikličnih nihanjih v zadnjih letih v naraščanju.

Cilj upravljanja s populacijo

Cilj upravljanja je ohranitev vitalne, a številčno nizke populacije, predvsem v habitatih srnjadi, male divjadi in gozdnih kur.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Letno načrtovanje odvzema lisic temelji na osnovi spremljanja številčnosti, zdravstvenega stanja in njihove usklajenosti z življenjskim okoljem. Številčnost lisic se uravnava le z skupno višino odvzema, dodatne omejitve le-tega po spolni in starostni strukturi niso potrebne. Lov se intenzivira v loviščih z malo divjadjo, srnjadjo in habitatih gozdnih kur.

Jazbec

Prostorski okviri obravnave

Jazbec je vrsta, ki poseljuje celotno območje z izjemo urbaniziranih delov.

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

V preteklem desetletnem obdobju je bilo iz narave v Notranjskem LUO odvzetih 901 jazbec, kar pomeni 90 % realizacijo načrta. Izgubljenih je bilo 304 živali ali 34 % odvzema. Prevladujejo izgube po prometu.

Ocena stanja populacije

Ocenjujemo, da je populacija jazbeca v LUO vitalna, s trendom rasti.

Cilj upravljanja s populacijo

Cilj upravljanja je ohranitev vitalne populacije, v optimalnem številu glede na okolje in druge živalske vrste.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Letno načrtovanje odvzema jazbecov temelji na osnovi spremljanja številčnosti, zdravstvenega stanja in njihove usklajenosti z življenjskim okoljem.

Kuna belica in kuna zlatica

Prostorski okviri obravnave

Notranjski LUO, ločeno po ekoloških enotah.

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

V preteklem desetletju je bila po opažanjih in po odvzemu številčnost kune belice stabilna, medtem ko je številčnost kune zlatice glede na odvzem v območju nizka in v upadanju. Povprečna višina odvzema kune belice je v preteklem desetletju zanašala 53 živali na leto oziroma 92,2 % načrtovanega. Odvzem kune zlatice pa je znašal med 7 in 19 živali letno oziroma 54 % načrtovanega števila odvzema. Večina odvzema pri obeh vrstah predstavljajo izgube, katere pri belici znašajo 50 %, pri kuni zlatici pa 38 % celotnega odvzema. Glavni vzrok izgub je pri obeh vrstah promet.

Ocena stanja populacije

Kune so prisotne v na celotnem področju LUO. Stanje populacije kun je relativno dobro. Številčnost kun zlatic je po podatkih odvzema v upadanju, kun belic pa v blagem porastu.

Cilj upravljanja s populacijo

Cilj razvoja populacij obeh kun je ohraniti številčno stabilno, zdravo populacijo, ki naj se številčno in prostorsko ne širi.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Zaradi negativnega vpliva kun na večino vrst male divjadi, zlasti pa na gozdne kure, je nujno zadrževati omejeno, razmeroma nizko številčnost obeh kun. Letni načrti odstrela kun morajo biti realno postavljeni, pri čemer je treba predvsem upoštevati trende izločitev zadnjih 5. let ter ugotovljeno zdravstveno stanje.

Pižmovka

Prostorski okviri obravnave

Notranjski LUO, ločeno po ekoloških enotah.

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

V preteklem desetletnem obdobju je bilo v območju uplenjenih 58 pižmovk, kar pomeni 58 % realizacijo načrta. Evidentiranih izgub je bilo 4 osebk.

Ocena stanja populacije

V Notranjskem LUO je pižmovka prisotna le na področju Ljubljanskega barja. Stanje populacije pižmovke v območju je v upadanju.

Cilj upravljanja s populacijo

Cilj upravljanja s pižmovko je postopna usahnitev populacije, saj je vrsta alohtona in kot taka v naravnem okolju nezaželena.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Odvzem naj se izvaja zlasti v loviščih, kjer je pižmovka močnejše zastopana. Lov na pižmovko v času parjenja in vzgoje mladičev ni dovoljen.

Poljski zajec

Prostorski okviri obravnave

Notranjski LUO, ločeno po ekoloških enotah.

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

V preteklem desetletnem obdobju je bilo v območju iz narave odvzetih 2.032 poljskih zajcev, kar pomeni 110 % realizacijo načrta. Izgube so predstavljale 760 živali ali 37 % odvzema.

Ocena stanja populacije

Populacija zajca je v povprečju LUO še vedno maloštevilna, razen na Barju, kjer je stanje v zajčji populaciji dobro.

Cilj upravljanja s populacijo

V pretežnem delu območja izboljšati trend razvoja populacije s povečanjem številčnosti v taki meri, da bo glede na okolje v optimalnem stanju. V ekološki enoti Barje je cilj zadržati ugodno sedanje stanje.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Pri načrtovanju se bomo prilagajali letnim ugotovitvam o stanju populacije. Ob sedanjem nespremenjenem stanju bomo kljub temu v načrtih ekoloških enot Krim, Cerknica, Postojna-Bistrica in Snežnik ohranili minimalen načrt odvzema. V ekološki enoti Barje bodo ukrepi v populaciji in odvzem temeljili na vzdrževanju sedanjega stanja.

Fazan

Prostorski okviri obravnave

Notranjski LUO, ločeno po ekoloških enotah.

Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

V preteklem desetletnem obdobju je bilo v območju iz narave odvzetih 4183 fazanov, kar pomeni 84 % realizacijo načrta. Odvzem fazanov, katerih populacija je povsem odvisna od vlaganj, skozi vse obdobje pada. V vsem obdobju je bilo izgubljenih skupaj 466 živali ali 11 % odvzema.

Ocena stanja populacije

Populacija fazana v Notranjskem LUO je odvisna od vlaganj.

Cilj upravljanja s populacijo

Cilj je v ekoloških enotah Barje in Krim ohranitev fazanov v ustrezno visoki številčnosti in trajnostno izkoriščanje fazanov z lovom, v drugih EE pa je vlaganje in vzgoja manjšega števila fazana zanimiva le z lovnega stališča ob predpostavki, da se fazane vloga v lovišča v skladu z veljavno zakonodajo.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Upravljanje s fazanom in izkoriščanje z lovom se načrtuje skladno s spremljavo populacije v daljšem časovnem obdobju (spremljava prostorske razširjenosti, številčnosti, odstrela in ugotovljenih izgub) in se prilagaja stanju populacije. Dodajanje fazana v lovišča je namenjeno predvsem lovu in nima pomembnega vpliva na povečevanje številčnosti. Težiti je treba k postopnemu zmanjševanju dodajanja fazana v lovišča.

Raca mlakarica

Prostorski okviri obravnave

Notranjski LUO, ločeno po ekoloških enotah.

Upravljanje v preteklem desetletnem obdobju

V preteklem desetletnem obdobju je bilo v območju iz narave odvzetih 6.796 rac mlakaric, kar pomeni 86 % realizacijo načrta. Izgube so minimalne.

Ocena stanja populacije

Raca mlakarica je z življenjskim prostorom vezana na vodo, zato so življenjski pogoji za race v območju zelo različni. Ocenjujemo, da je stanje populacije race mlakarice v območju dobro in stabilno.

Cilj upravljanja s populacijo

Cilj je ohraniti sedanje dobro stanje populacije in izkoriščanje te vrste tudi z lovom.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Letni načrtovani odvzem rac mlakaric se bo prilagajal stanju populacije. Dodajanje rac na naravne vodotoke praviloma ni dovoljeno. Izjemoma je dopustno v njim primerno okolje, na lokacijah in področjih urejenih za revitalizacijo populacije rac.

Sraka, Šoja in Siva vrana

Prostorski okviri obravnave

Notranjski LUO, ločeno po ekoloških enotah.

Upravljanje v preteklem desetletnem obdobju

V preteklem desetletnem obdobju je bilo skupaj iz narave odvzetih 6130 srak, šoj in sivih vran, kar pomeni 89 % realizacijo načrta. Od tega je bilo 1542 srak, 1624 šoj in 2964 sivih vran. Izgube navedenih vrst so minimalne.

Ocena stanja populacije

Populaciji srake in šoje sta stabilna z občasnimi nihanji številčnosti. Populacija sive vrane je stabilna in kaže trend rasti predvsem na območjih intenzivnega kmetijstva ter urbanih središč.

Cilj upravljanja s populacijo

Cilj je ohraniti sedanje stabilno stanje vseh populacijlovnih ptic pevk, pri sivi vrani pa regulirati njeno številčnost predvsem v okolici urbanih središč in tam, kjer siva vrana povzroča škodo v kmetijstvu.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Odvzem sive vrane se načrtuje v obsegu, ki ima za posledico čim manjši vpliv te vrste na okolje. Odvzem šoje in srake pa se načrtuje skladno s trajnostno rabo naravnih virov v minimalnem številu.

Polh

Prostorski okviri obravnave

Notranjski LUO, ločeno po ekoloških enotah.

Upravljanje v preteklem desetletnem obdobju

V preteklem stoletju je potekal lov na polha stihjsko, saj je bil lov dovoljen vsakomur v okviru predpisane lovne dobe in dovoljenih sredstev, ki se pri lovu uporabljajo. V letu 2004 je bila sprejeta Uredba o določitvi divjadi in lovnih dob, ki zaostre način lova na polhe. Zaradi skoraj neomejenega lova v preteklost razpolagamo s skupnimi podatki o obsegu odvzema te vrste iz narave.

Ocena stanja populacije

Za populacijo polha so značilna velika nihanja številčnosti med posameznimi leti, ki so posledica različnih prehranskih razmer, pri čemer ključno vlogo igrata obroda bukve in leske.

Cilj upravljanja s populacijo

Ohranitev sedanjega ugodnega stanja populacije v optimalnem številu.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

Višina odvzema polhov se bo letno prilagajala razmeram v naravi, saj števila polhov za lov v naprej ni mogoče načrtovati, saj je to odvisno od letnega obroda gozdnega drevja in grmovja.

Nutrija

Prostorski okviri obravnave

Notranjski LUO, ločeno po ekoloških enotah.

Upravljanje v preteklem desetletnem obdobju

V evidencah odvzema se v LUO Notranjske nutrija pojavlja v zadnjih 5 letih. Od 31 nutrij v letu 2001 se je odvzem povečal na 85 živali v letu 2010.

Ocena stanja populacije

Populacija nutrij je v porastu.

Cilj upravljanja s populacijo

V Sloveniji je to ne avtohtona, invazivna in nezaželena vrsta, zato jo želimo izločiti iz okolja.

Usmeritve za upravljanje s populacijo

V Uredbi o določitvah divjadi in lovnihi dobah (Uradni list RS št. 101/04) je nutrija uvrščena med divjad, ki jo je dovoljeno loviti celo leto. Lovske organizacije lahko v skladu s to Uredbo izvajajo odvzem te divjadi številčno neomejeno, morajo pa voditi natančno evidenco odvzema.

2 UVOD

Namen Lovsko upravljavskega načrta za IV. Notranjsko lovsko upravljavsko območje za obdobje 2011 – 2020 je, da se na podlagi analize preteklega upravljanja s populacijami divjadi in njihovim življenjskim okoljem, sedanje ocene stanja populacij ter presoje naravnega ravnovesja in usklajenosti z okoljem, določijo cilji, usmeritve in ukrepi za zagotovitev trajnostnega upravljanja s populacijami divjadi in primerne življenjskega okolja za prihodnje desetletno obdobje.

V letu 2008 je pričel veljati Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o divjadi in lovstvu (Ur.l. RS, št. 17/2008), ki je med drugim določil, da se dolgoročni načrt lovsko upravljavskega območja in dolgoročni načrt gozdnogospodarskega območja pripravita kot skupen gozdnogospodarski in lovsko upravljavski načrt območja v skladu z zakonom, ki ureja gozdove. Zato je pričujoči načrt že drugi dolgoročni načrt za IV. Notranjsko lovsko upravljavsko območje za obdobje 2011 – 2020, ki nadomešča predhodnega za obdobje 2007 – 2016.

Načrt bo v nadaljevanju predstavljal osnovo vsem bodočim letnim načrtom lovsko upravljavskega območja in bo služil kot strategija upravljanja s populacijami divjadi in njenim okoljem v naslednjem desetletju. Izdelan je na osnovi številnih zelo podrobnih analiz dogajanj tako v populacijah kot tudi v njihovem življenjskem okolju v preteklem desetletju. Vsi podatki se skladno s predmetno zakonodajo sistematično zbirajo v okviru evidenc lovsko upravljavskega območja in se jih nadgrajuje z dodatnimi raziskovanji s področja divjadi in lovstva. Načrt vključuje tudi novejšo ugotovitve s področja upravljanja s populacijami divjadi, prav tako pa upošteva strategije drugih uporabnikov prostora.

Načrt za IV. Notranjsko lovsko upravljavsko območje za obdobje 2011 – 2020 je izdelan skladno z:

- Zakonom o divjadi in lovstvu (Ur.l. RS, št.16/04), Odločbo US (Ur.l. RS, št. 120/06) ter Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o divjadi in lovstvu (Ur.l. RS, št. 17/08),
- Zakonom o gozdovih (Ur.l. RS, št.30/93) ter Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o gozdovih (Ur.l. RS, št. 76/02 in 110/07),
- Pravilnikom o načrtih za gospodarjenje z gozdovi in upravljanje z divjadjo (Ur.l. RS, št.91/2010),
- Odlokom o lovsko upravljavskih območjih v Republiki Sloveniji in njihovih mejah (Ur.l. RS, št. 110/04),
- Odlokom o loviščih v Republiki Sloveniji in njihovih mejah (Ur.l. RS št. 128/04),
- Uredbo o ustanovitvi lovišč s posebnim namenom v RS (Ur.l. RS št. 117/04),
- Uredbo o določitvi divjadi in lovnih dob (Ur.l. RS št. 101/04),
- Osnutkom ON - gozdnogospodarski del za Postojnsko gozdnogospodarsko območje za obdobje 2011 - 2020,
- Navodili za usmerjanje razvoja populacij divjadi v Sloveniji (izdelana na Oddelku za gozdne živali in lovstvo in usklajena z lovskimi organizacijami v letu 2011) in
- predlogo za izdelavo lovsko upravljavskega dela ON, izdelano na Oddelku za gozdne živali in lovstvo ZGS januarja 2011.

Za pogostejše uporabljene izraze so v pričujočem načrtu uporabljene naslednje okrajšave:

- LUO – IV. Notranjsko lovsko upravljavsko območje,
- LD – lovsko družina,
- LPN – lovišče s posebnim namenom
- EE – ekološka enota,
- GGO – Postojnsko gozdnogospodarsko območje,
- ZGS – Zavod za gozdove Slovenije,
- OE – Območna enota

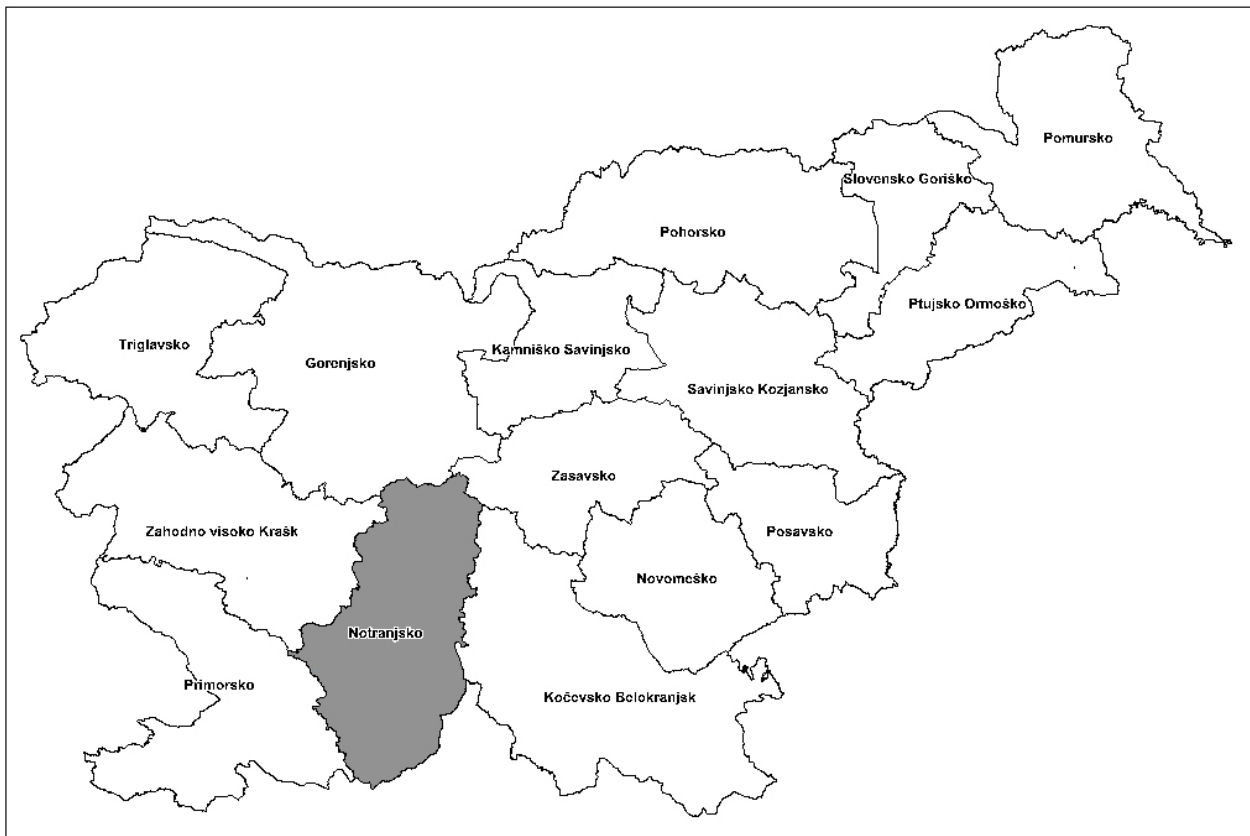
3 OPIS LOVSKO UPRAVLJAVSKEGA OBMOČJA

3.1 Opis lovsko upravljavskega območja in pomen za upravljanje z divjadjo

LUO leži v južnem delu osrednje Slovenije. Njegovo jedro predstavljajo gozdni visokokraški gorski masivi Snežnika, Javornikov in Krma, kar pogojuje osnovne naravne značilnosti ter določa življenjske pogoje divjadi. Vse vrste divjad so tu avtohtonega izvora. V območje spadajo še obrobne, pretežno kotlinaste doline: Loška, Cerkljska, Postojnsko - Pivška, Ilirsko - Bistriška ter glavina Ljubljanskega barja.

Obravnavano LUO ima v Sloveniji velik pomen predvsem zaradi razmeroma dobre ohranjenosti naravnih pogojev bivanja za večino vrst avtohtone divjadi in tudi zaščitene vrste kot so velike zveri. Pečat območju dajejo parkljarji, predvsem jelenjad in tudi velike zveri - rjavi medved, volk in ris. Pomen območja je tudi v nekaj desetletjih uspešnega reševanja v več letih nakopičenih problemov neusklajenega upravljanja z rastlinojedo divjadjo in njenim življenjskim okoljem.

LUO zajema pretežni del območja ZGS - OE Postojna (88.826 ha ali 59,5 %), del OE Ljubljana (40.847 ha ali 27,4 %), del območja OE Sežana (16.607 ha ali 11,1 %) in del OE Kočevje (2.966 ha ali 2,0 %).

Slika 1: Položaj lovsko upravljavskega območja v Sloveniji

Topografska podlaga za vpogled v položaj LUO se nahaja na spletni strani ZGS: <http://prostor.zgs.gov.si/pregledovalnik/>

3.2 Krajinsko ekološke značilnosti lovsko upravljavskega območja

Najpomembnejši pečat krajinsko ekološkim značilnostim v LUO dajejo gozdni visokokraški gorski masivi Snežnika, Javornikov in Krma. V območju ležijo še obrobne, pretežno kotlinaste doline: Loška, Cerkniška, Postojnsko – Pivška, Ilirsko - Bistriška in Ljubljansko barje.

Obsežne strnjene gozdove uvrščamo pretežno v dinarskego jelovo - bukove gozdove. V omenjenih dolinah je koncentracija prebivalstva večja in je zato kmetijska raba prostora pomembnejša. Večja industrija je omejena le na Lož, Cerknico, Postojno, Pivko in Ilirsko Bistrico ter deloma na obrobje Ljubljanskega barja. Značilnost območja so tudi izraziti površinski in podzemni kraški pojavi s presihajočimi jezери v loku okrog gorskih masivov.

Jedro masiva Snežnika, Javornikov in krimskega pogorja sestavljajo pretežno gozdne združbe dinarskega gozda jelke in bukve Abieti – Fagetum (42,3 %), kjer prevladujeta Abieti – Fagetum omphalodetosum (16,2 %) in Abieti – Fagetum mercurialietosum (12,8 %). Večji delež (4,8 %) tvori tudi predgorski bukov gozd Hacquetio – Fagetum, po deležih pa sledijo predalpski visokogorski bukov gozd Adenostilo – Fagetum (8,5 %), jelov gozd s srobotom Clematido – Abietetum (5,8 %) ter na toplih legah primorski gozd črnega gabra z jesensko vilovino Seslerio – Fagetum (5,3 %). Druge gozdne združbe so zastopane v manjših deležih. Od 149.273 ha skupne površine je kar 101.097 ha gozdov ali 68 %.

Kmetijske površine zavzemajo 41.046 ha. Pomembnejša kmetijska dejavnost je živinoreja, na območju občin Cerknica, Bloke, Loška dolina, Pivka, na krmsko ljubljanskem območju pa predvsem govedoreja. V občinah Postojna, Pivka in Ilirska Bistrica je poleg naštetega vse bolj prisotna tudi reja drobnice. Od poljščin v LUO kmetje gojijo okopavine, predvsem krompir, pa tudi žita, na JZ delu območja in področju Barja gojijo tudi koruzo, ki drugod v območju slabše uspeva. V okolici Ilirske Bistrice je pomembno gojenje kapusnic. Na vsem območju je sadjarstvo razvito predvsem v ekstenzivni oziroma travniški obliki.

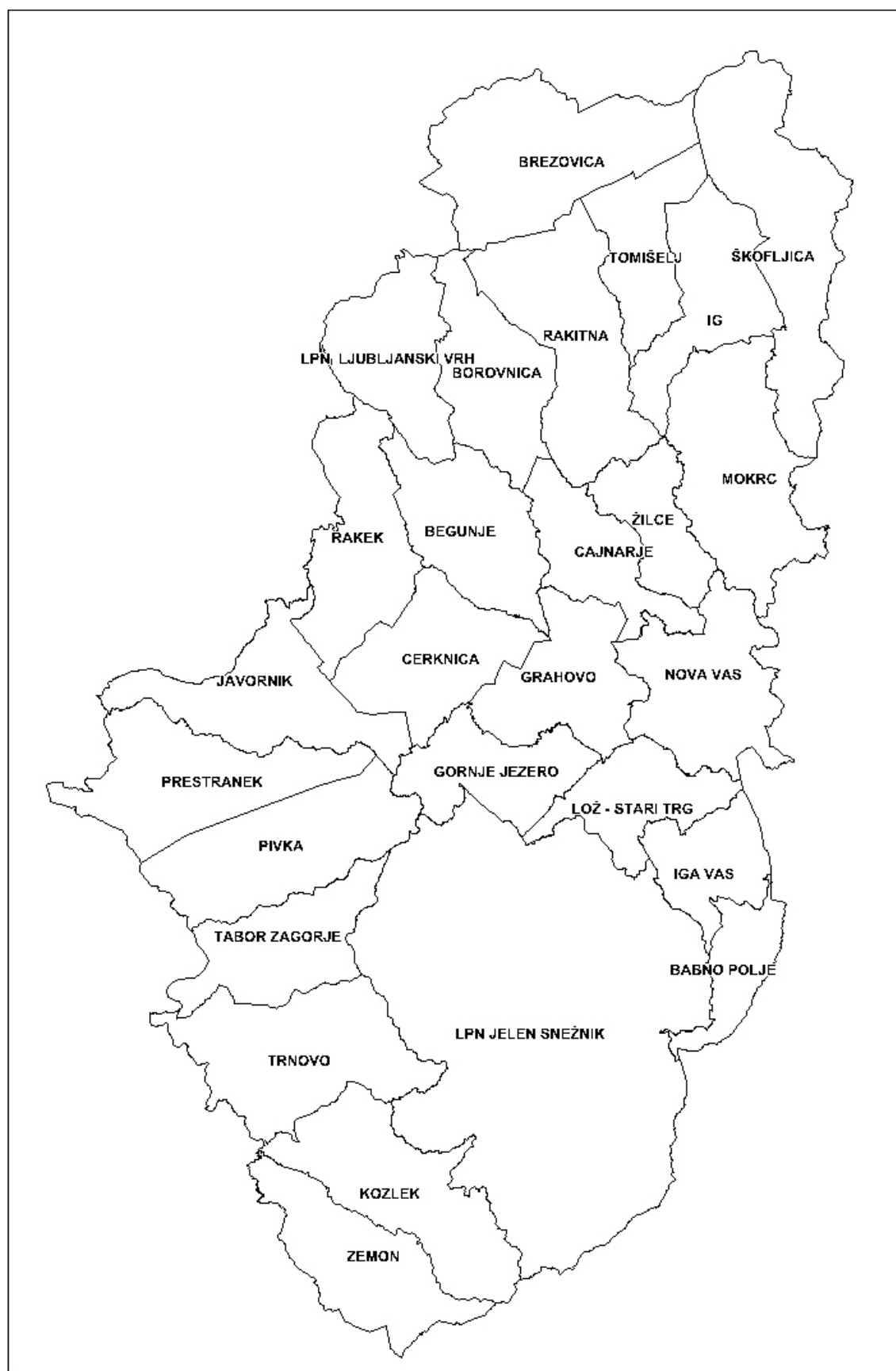
Kljub matični kamnini, ki po naravi v pretežni meri v osrednjem delu območja onemogoča zadrževanje vode na površini, pa so obrobja gorskega masiva navzlic kraškemu značaju razmeroma bogata s površinsko vodo. Večje reke, ki praviloma napajajo kraška presihajoča jezera, so: Obrh, Cerknjščica, Rak, Unica, Nanosčica, Pivka, reka Reka in na severu Ljubljanica. Poleg kraških jezer med katerimi so večja Cerknjško, Planinsko polje, Palško in Petelinjsko jezero, so za ptice pomembna mokrišča na Bloški planoti ter Ljubljansko Barje.

3.3 Lovišča v lovsko upravljavskem območju

LUO združuje 27 lovišč, katera se glede na ekološke in lovsko upravljavske pogoje združujejo v večje ekološke enote. V upravljanju lovskih družin je 25 lovišč, katere imajo od leta 2009 za lovišča za dobo dvajsetih let z RS sklenjene koncesijske pogodbe ter dve lovišči s posebnim namenom (Jelen in Ljubljanski vrh), ki delujeta v sestavu ZGS. LD in LPN se v okviru LUO združujeta v območno združenje upravljavcev lovišč in LPN, ki po zakonodaji le-te zastopa in predstavlja do državnih organov in drugih institucij.

Preglednica 1: Lovišča v lovsko upravljavskem območju

ŠIFRA LOVIŠČA	IME LOVIŠČA	SKUPNA POVRŠINA (ha)	LOVNA POVRŠINA (ha)	DELEŽ GOZDA (%)
0401	Brezovica - Vič	7.118	6.196	26
0402	LPN Ljubljanski vrh	4.138	4.082	87
0403	Borovnica	4.269	3.969	68
0404	Rakitna	6.291	5.840	72
0405	Tomišelj	3.272	3.126	41
0406	Ig	4.252	3.996	44
0407	Škofljica – Rakovnik	7.312	5.103	41
0408	Rakek	4.911	4.703	77
0409	Begunje	4.562	4.473	78
0410	Cajnarje	3.302	3.229	68
0411	Žilce	2.607	2.561	74
0412	Mokrc	6.395	6.205	81
0413	Javornik	5.130	4.863	69
0414	Cerknica	4.572	4.327	62
0415	Grahovo	4.253	4.161	51
0416	Nova vas	5.199	5.024	51
0417	Prestranek	5.627	5.453	66
0418	Pivka	5.832	5.653	62
0419	Gornje jezero	3.561	3.522	66
0420	Lož - Stari trg	3.201	3.044	66
0421	Iga vas	2.761	2.705	73
0422	Babno polje	2.042	2.011	81
0423	LPN Jelen	27.744	27.656	94
0424	Tabor - Zagorje	4.076	3.925	46
0425	Trnovo	6.405	6.132	49
0426	Kozlek	5.860	5.706	60
0427	Zemon	4.581	4.478	73
SK. LUO		149.273	142.143	67

Slika 2: Lovišča v lovsko upravljavskem območju

3.4 Lovišča v upravni organiziranosti lovsko upravljavskega območja

Lovišča ležijo na območju petih upravnih enot, enajstih občin ter treh gozdnih gospodarstev.

Preglednica 2: Lovišča v upravni organiziranosti v lovsko upravljavskem območju

ŠIFRA LOVIŠČA	NAZIV LOVIŠČA	UPRAVNA ENOTA	OBČINA	GOZDNO GOSPODARSKO OBMOČJE
0401	Brezovica - Vič	Ljubljana	Brezovica	Ljubljana
0402	LPN Ljubljanski vrh	Vrhnika	Borovnica	Ljubljana
0403	Borovnica	Vrhnika	Borovnica	Ljubljana
0404	Rakitna	Ljubljana	Brezovica	Ljubljana
0405	Tomišelj	Ljubljana	Ig	Ljubljana
0406	Ig	Ljubljana	Ig	Ljubljana
0407	Škofljica - Rakovnik	Ljubljana	Škofljica	Ljubljana
0408	Rakek	Cerknica	Cerknica	Postojna
0409	Begunje	Cerknica	Cerknica	Postojna
0410	Cajnarje	Cerknica	Cerknica	Postojna
0411	Žilce	Cerknica	Cerknica	Postojna
0412	Mokrc	Ljubljana	Velike Lašče	Ljubljana
0413	Javornik	Postojna	Postojna	Postojna
0414	Cerknica	Cerknica	Cerknica	Postojna
0415	Grahovo	Cerknica	Cerknica	Postojna
0416	Nova vas	Cerknica	Bloke	Postojna
0417	Prestranek	Postojna	Postojna	Postojna
0418	Pivka	Postojna	Pivka	Postojna
0419	Gornje jezero	Cerknica	Cerknica	Postojna
0420	Lož - Stari trg	Cerknica	Loška dolina	Postojna
0421	Iga vas	Cerknica	Loška dolina	Postojna
0422	Babno polje	Cerknica	Loška dolina	Postojna
0423	LPN Jelen	Cerknica	Ilirska Bistrica	Postojna
0424	Tabor-Zagorje	Postojna	Pivka	Postojna
0425	Trnovo	Ilirska Bistrica	Ilirska Bistrica	Sežana
0426	Kozlek	Ilirska Bistrica	Ilirska Bistrica	Sežana
0427	Zemon	Ilirska Bistrica	Ilirska Bistrica	Sežana

3.5 Obore

Preglednica 3: Seznam obor v lovsko upravljavskem območju

Zap. št.	KRAJEVNO IME	LOVIŠŠČE	POVRŠINA (ha)	VRSTA DIVJADI	OPOMBE
1	Orle	Rakovnik - Škofljica	1,50	damjak	GGE Ig, odd 11
2	Kemlak	Cerknica	1,10	divji prašič	GGE Slivnica, k.o.Cerknica, odd 5
3	Loško	Begunje	12,00	jelen, damjak, muflon	GGE Slivnica, k.o. Begunje, odd 2
4	Sleme	Grahovo	1,40	damjak	GGE Slivnica, k.o. Ulaka, odd 10
5	Goričice	Gornje jezero	1,20	damjak	GGE Racna g.-Križna g., k.o.G..jezero, odd 1
6	Vrhnika	Iga vas	2,00	damjak	GGE Racna g.-Križna g., k.o. Vrhnika, odd 12
7	Bukovica	Babno polje	1,00	damjak	GGE Požžarje, k.o.Babno polje, odd 4
8	Parje	Tabor - Zagorje	45,00	damjak, lama	GGE Jezeršščak, k.o. Parje, odd 9,10
9	Osredek	Žilce	10,00	jelen	GGE Iška-Otave, k.o. Osredek

Na Notranjskem je že več desetletij ena temeljnih usmeritev, da v prosti naravi ne dopuščamo bivanja alohtonim vrstam divjadi. Izjema je le fazan na Ljubljanskem barju in v dolinah jugozahodnega vznožja Javornikov in Snežnika. Ta usmeritev velja tudi v prihodnjem desetletju. Zato moramo biti pri obstoječih oborah, v katerih sicer redki posamezniki gojijo divjad, zelo pozorni, da kakršenkoli izpust ali pobeg živali iz obor v prosto naravo ni mogoč. Ocenjujemo, da v LUO sedanje število teh obor še ni pereče, bolj zaskrbljuje povečana težnja nekaterih posameznikov za osnovanje novih obor in še bolj velikosti teh obor v povezavi z neuspešnimi postopki pri preprečitvi gradnje neustreznih obor.

Zakon o ohranjanju narave v 21. in 22. členu določa pogoje za postavitve obore, namenjene gojitvi – reji divjih živali. Fizična ali pravna oseba, ki namerava gojiti živali v obori, mora za to pridobiti ustrezna dovoljenja s področja varstva okolja in urejanja prostora. Gojitev živali in označitev mora potekati na način, ki ga predpisuje predmetna zakonodaja s področja živinoreje in veterine. Lastnik gojenih živali mora skrbeti, da živali ne uidejo iz obor. V primeru pobega mora lastnik takoj obvestiti lovsko inšpekcijo, pristojnega upravljavca lovišča in Zavod za gozdove Slovenije. Tudi upravljavec lovišča v primeru, ko opazi pobeg živali iz obore o tem obvesti lovsko inšpekcijo, ZGS in lastnika obore. Za škodo, ki jo povzročijo pobegle živali, odgovarja lastnik ne glede na krivdo. V primeru, da se gojene živali pojavijo v prosti naravi, ima lastnik osem dni časa, da jih odlovi in jih spravi nazaj v ograjeno površino, sicer se pobegle živali štejejo za prosto živečo divjad. O nadaljnjem ravnanju s pobeglo divjadjo odloča ZGS v skladu s strokovnimi usmeritvami iz načrtov LUO ter v dogovoru z upravljavci lovišč/LPN in lovsko inšpekcijo. Avtohtone vrste, ki po navedenem roku ostanejo zunaj obore, upravljavec praviloma lovi skladno s potrjenim načrtom lovišča in predpisanimi lovniimi dobami, enako velja tudi za alohtone vrste, ki so v okolici obore predmet upravljanja medtem, ko je alohtone vrste v območju upravljavca(ev) kjer se z njimi ne upravlja, potrebno čimprej izločiti iz naravnega okolja ne glede na lovno dobo, o čemer odloča na predlog ZGS lovsko inšpekcija z izdajo potrebnih dovoljenj. Enako velja tudi za vse osebe vrst gojene divjadi, ki so pobegnili iz obore in kažejo atipično obnašanje, ki ni prilagojeno na naravno okolje (približevanje naseljem, ljudem ...). Po prenehanju gojenja divjadi v obori, je investitor dolžan v roku 6 mesecev odstraniti ograjo, sanirati morebitne poškodbe na površini, ki je bila ograjena in obvestiti krajevno pristojnega delavca ZGS.

4 ZAVAROVANA OBMOČJA, NARAVNE VREDNOTE, EKOLOŠKO POMEMBNA OBMOČJA IN POSEBNA VARSTVENA OBMOČJA (NATURA 2000) V LOVSKO UPRAVLJAVSKEM OBMOČJU

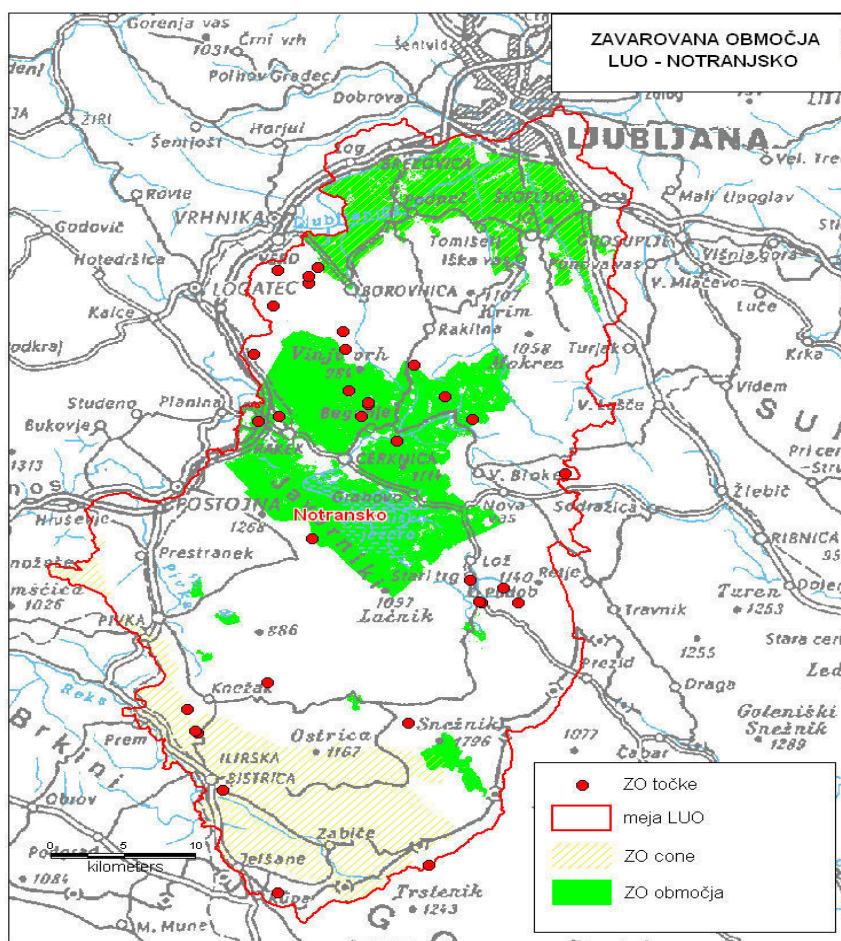
4.1 Zavarovana območja

Zavarovana območja so ožja ali širša območja narave, za katere je vlada ali pristojni organ ene ali več lokalnih skupnosti ali skupaj vlada in pristojni organ ene ali več lokalnih skupnosti sprejel akt o zavarovanju (55. člen ZON). Ožja zavarovana območja so naravni spomenik, naravni rezervat in strogi naravni rezervat. Širša zavarovana območja so narodni, regijski in krajinski park.

Na zavarovanih območjih je potrebno, v skladu s Pravilnikom o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov na varovana območja, za posege izvesti presajo sprejemljivosti posegov v naravo.

Seznam vseh zavarovanih območij v LUO in njihovi varstveni režimi, ki vplivajo ali omejujejo upravljanje z divjadjo in njenim življenjskim okoljem, so v Prilogi 7.1 Zavarovana območja z varstvenimi režimi. Vsa zavarovana območja so prikazana tudi v naravovarstvenem atlasu (ZO – Zavarovana območja) na internetni povezavi

<http://www.naravovarstveni-atlas.si/ISN2KJ/profile.aspx?id=ZO@ZRSVN>.

Slika 3: Zavarovana območja v lovsko upravljavskem območju

4.2 Naravne vrednote

Naravna vrednota je poleg redkega, dragocenega ali znamenitega naravnega pojava tudi drug vredni pojav, sestavina oziroma del žive ali nežive narave, naravno območje ali del naravnega območja, ekosistem, krajina ali oblikovana narava. Zlasti so to geološki pojavi, minerali, fosili ter njihova nahajališča, površinski in podzemni kraški pojavi, podzemne jame, soteske in tesni ter drugi geomorfološki pojavi, ledeniki in oblike ledeniškega delovanja, izviri, slapovi, brzice, jezera, barja, potoki in reke z obrežji, morska obala, rastlinske in živalske vrste, njihovi izjemni osebki ter njihovi življenjski prostori, ekosistemi, krajina in oblikovana narava. Naravne vrednote obsegajo vso naravno dediščino na območju Republike Slovenije (4. člen ZON).

Splošne varstvene usmeritve

Posegi in dejavnosti zunaj naravnih vrednot, na območju vpliva na naravno vrednoto, se izvajajo tako, da vpliv posega ali dejavnosti ne povzroči uničenja ali bistvene spremembe lastnosti, zaradi katerih je bil del narave opredeljen za naravno vrednoto, ali uničenja naravne vrednote (6. člen Uredbe o zvrsteh naravnih vrednot).

Za potrebe priprave načrtov rabe naravnih dobrin se območje vpliva na naravno vrednoto opredeli glede na nameravani poseg ali dejavnost na podlagi naslednjih izhodišč:

- za hidrološko naravno vrednoto je območje vpliva na naravno vrednoto območje porečja ali dela porečja, v katerem se naravna vrednota nahaja,
- za podzemno geomorfološko naravno vrednoto je območje vpliva na naravno vrednoto površje nad podzemno jamo ter, če je naravna vrednota vodna podzemna jama, porečje voda, ki tečejo v podzemno jamo,
- za naravne vrednote drugih zvrsti je območje vpliva na naravno vrednoto območje, v katerem vplivi posegov in dejavnosti človeka lahko ogrozijo tiste lastnosti, zaradi katerih je bil del narave opredeljen za naravno vrednoto: za geomorfološke in geološke naravne vrednote je to zlasti njihova stabilnost, za botanične, zoološke, ekosistemske in drevesne naravne vrednote je to zlasti kakovost habitatov rastlin in živali.
- Naravno vrednoto se lahko uredi za obisk javnosti z nadelavo poti, razgledišč, počivališč, postavitvijo ograj, tabel z informacijami, opozorili in podobno, vendar tako, da se bistveno ne spremenijo lastnosti naravne vrednote. Naravno vrednoto ali njen del, ki je posebej občutljiv na fizične učinke hoje, ki jih povzročijo obiskovalci, se uredi tako, da se onemogoči ogrožanje naravne vrednote.

Podrobnejše varstvene usmeritve

Površinske geomorfološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti (tudi lovski objekti), **se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote**, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje ter da je njena vidna podoba čim manj spremenjena¹. Na naravnih vrednotah označenih z »V« naj se z gradnjo lovskih objektov ne spreminja njene vidne podobe.
- Zemeljska dela (izravnavanje, poglobljanje terena, nasipavanje, zasipavanje) **naj se na naravni vrednoti ne izvaja**. Izjema so naravne vrednote označene z »V«, kjer naj se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti, dela izvajajo na tak način, da se ohranjajo lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto ter da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- Odpadkov in drugega materiala naj se ne odlaga ali skladišči na naravni vrednoti.
- Na naravni vrednoti se lahko izvaja takšne športne in rekreacijske aktivnosti, zaradi katerih se bistveno ne spreminjajo fizične lastnosti naravne vrednote (npr. z obsežnim odstranjevanjem skal, pritrdjevanjem klinov, jeklenih vrvi in podobnim).
- **Vegetacijo na naravni vrednoti se lahko odstrani le v primeru**, da se s tem omogoči dostop, izboljša vidnost ali prepreči vpliv rastlinstva na vrednoto.

Podzemeljske geomorfološke naravne vrednote

- Sigastih tvorb in drugega jamskega inventarja se ne poškoduje, uničuje, odstranjuje, odnaša.
- Tekočih odpadkov se ne odvaja v jamo in se jih ne izliva v jami.
- V jamo se ne vnaša organskih snovi.

Na površju nad znanimi rovi jame, v vplivnem območju ponornic:

- Gradnja objektov (tudi lovskih objektov) se ne izvaja, zemeljsko površje se ne spreminja.
- Vibracij zaradi eksplozij ali iz drugih virov se ne povzroča.
- Vegetacijsko odejo, vključno z njenim odstranjevanjem, se spreminja le v takšnem obsegu, da se ne ali bistveno ne spremenijo kakovostne (kemične) in količinske lastnosti pronicajoče vode.

- Ne slabša se kakovosti vod, ki tečejo v jamo. Uporablja naj se biološko razgradljiva olja. Onemogoči naj se vnos soli v vodne biotope.

V jamskem vhodu in njegovi neposredni okolici:

- Enostavne objekte (tudi lovske objekte), ki nimajo vsebinske povezave z naravno vrednoto, se namešča v takšni oddaljenosti, da se vidna podoba jamskega vhoda ohranja nespremenjena.
- V vegetacijsko združbo v jamskem vhodu se ne posega s fizičnim uničevanjem, spreminjanjem vrstne sestave ipd. Obseg odstranitve vegetacije sme biti tolikšen, da se ohranijo obstoječe lastnosti mikroklimе v jamskem vhodu in jami.
- Umeščanje krmišč in solnic naj bo na takšni oddaljenosti od jamskih vhodov, da ne prihaja do neposrednega vnosa soli in organskih snovi v jame.

Za vse jame s statusom naravne vrednote veljajo omejitve, ki so podane z Zakonom o varstvu podzemnih jam (Uradni list RS, št. 2/04). Varstveni režim je določen v 18. in 19. členu, obisk je določen v 14., 15., 16. in 17. členu, gradnja objektov je določena v 21. in 22. členu Zakona o varstvu podzemnih jam.

V letu 2006 je bil sprejet Pravilnik o sporočanju podatkov o podzemnih jamah (Uradni list RS, št. 120/06), katerega namen je zbiranje in izpopolnjevanje podatkov o jamah. V 8. členu omenjenega Pravilnika je opredeljen obseg sporočanja popolnejšega podatka za že znano jamo, vključno z natančnejšo določitvijo lege vhoda v že znano jamo. V kolikor razpolagate s takšnimi podatki, jih sporočite Inštitutu za raziskovanje krasa Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU.

Geološke naravne vrednote

Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti (tudi lovski objekti), **se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote**, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje ter da je njena vidna podoba čim manj spremenjena¹.

Zemeljska dela (izravnavanje, poglobljanje terena, nasipavanje, zasipavanje) naj se na naravni vrednoti ne izvaja. Izjema so naravne vrednote označene z »V«, kjer naj se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti dela izvajajo na tak način, da se ohranjajo lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto ter da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.

Delov naravne vrednote se ne lomi, razbija, odkopava ali odnaša v takem obsegu, da se uniči nahajališče oziroma okrni lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto.

Z namenom preprečitve erozije, neugodnega delovanja atmosferilij in vegetacije se naravno vrednoto lahko fizično zaščiti (prekrije), odstrani vegetacijo in podobno.

Hidrološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti (tudi lovski objekti), **se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote**, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje ter da je njena vidna podoba čim manj spremenjena¹.
- Ne slabša se kakovosti vode. Uporablja naj se biološko razgradljiva olja.
- Na naravni vrednoti se ne postavlja solnic in krmišč za divjad, morebitne obstoječe solnice in krmišča pa naj se z naravne vrednote odstrani.
- Odpadkov in drugega materiala, vključno z odpadnim izkopnim ali gradbenim materialom, se ne odlaga ali skladišči na naravni vrednoti.
- V obrežno vegetacijo se posega s sekanjem, obsekavanjem, redčenjem, zasajanjem, tako da se bistveno ne spremenijo fizikalne lastnosti obrežja.

Botanične naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti (tudi lovski objekti), **se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote**, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje ter da je njena vidna podoba čim manj spremenjena¹.
- Na naravni vrednoti se ne postavlja solnic in krmišč za divjad, morebitne obstoječe solnice in krmišča pa naj se z naravne vrednote odstrani.
- Združbo rastišča se spreminja z izkrčenjem gozda oziroma posameznih dreves, s pogozditvijo, oranjem in podobno, le toliko, da se bistveno ne spremenijo življenjske razmere na rastišču.
- Rastlin se ne požiga, nabira, izkoreninja, lomi ali drugače poškoduje ali uničuje.
- Sestave biocenoze se ne spreminja z vnašanjem rastlin tujerodnih in rastišču neustreznih vrst.
- Na naravni vrednoti se ne uporablja kemičnih sredstev za uničevanje živali in rastlin.
- Na naravni vrednoti, kjer se rastišče vzdržuje s tradicionalno kmetijsko rabo, se upošteva zlasti naslednje usmeritve: način in količina gnojenja se ne spreminjata glede na tradicionalen način

gnojenja, na rastišča se ne vnaša mineralnih gnojil, pri času košnje se upošteva življenjski cikel rastlin, po možnosti se kosi po semenitvi.

Zoološke naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti (tudi lovski objekti), **se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote**, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje ter da je njena vidna podoba čim manj spremenjena¹.
- Posege, dejavnosti in aktivnosti na naravni vrednoti se izvaja tako, da se način in čas opravljanja posegov, dejavnosti in aktivnosti kar najbolj prilagodi življenjskim ciklom živalim; posege, dejavnosti in aktivnosti se izvaja v času, ki ne sovпада z obdobji, ko živali potrebujejo mir, npr. sekanje grmišč se opravlja izven obdobja gnezdenja ptic, gozdarska in druga opravila, ki lahko uničijo gnezda ali mladiče, se opravljajo po gnezdenju ali poleganju mladičev in na način, da se živali lahko umaknejo.
- Živali se ne vznemirja, preganja, nabira, zastruplja ali drugače uničuje.
- Sestave zoocenoze se ne spreminja z naseljevanjem živali tujerodnih vrst.
- Odstranjevanje ali spreminjanje vegetacije, odstranjevanje zemlje, ruše ali kamninske podlage, zasipavanje, nasipavanje naj se izvaja le v takem obsegu, da ne bo negativnega vpliva na naravno vrednoto.
- Na naravni vrednoti se ne postavlja solnic in krmišč za divjad.
- Eksplozij ali drugih dejanj, ki povzročajo močan hrup ali vibracije, se ne izvaja.
- Rekreatijske in športne aktivnosti se preusmerja na spoznavanje in doživljanje narave.

Ekosistemske naravne vrednote

- Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti (tudi lovski objekti), **se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote**, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje ter da je njena vidna podoba čim manj spremenjena¹.
- Odstranjevanje ali spreminjanje vegetacije, spreminjanje vodnih razmer (npr. osuševanje, poplavitve), spreminjanje temperature vode, spreminjanje kislosti oziroma alkalnosti tal, odstranjevanje zemlje, ruše ali kamninske podlage, zasipavanje, nasipavanje, vključno z odlaganjem odpadnih materialov naj se izvaja le v takem obsegu, da ne bo negativnega vpliva na naravno vrednoto.
- Na naravni vrednoti se ne postavlja solnic in krmišč za divjad, morebitne obstoječe solnice in krmišča pa naj se z naravne vrednote postopoma odstrani oziroma premesti na primernejše lokacije izven območja naravne vrednote.
- Sestave biocenoze se ne spreminja z naseljevanjem živali in rastlin tujerodnih in rastišču neustreznih vrst.
- Na naravno vrednoto se ne vnaša gensko spremenjenih organizmov.
- Na naravni vrednoti, kjer se habitat vzdržuje s tradicionalno kmetijsko rabo, se upošteva zlasti naslednje usmeritve: način in količina gnojenja se ne spreminjata glede na tradicionalen način gnojenja, na naravno vrednoto se ne vnaša mineralnih gnojil, pri času košnje se upošteva življenjski cikel rastlin in živali, po možnosti se kosi po semenitvi.
- Številčnost rastlinojede divjadi in divjega prašiča se ohranja na ravni, ki še omogoča naravno pomlajevanje gozdnega ekosistema in trajnost predvsem biotopske funkcije in funkcije varstva naravnih vrednot in biotske pestrosti.
- Za vsa mokrišča velja usmeritev, da se po mokriščih ne hodi izven urejenih poti, na območjih naj se ne umešča lovskih stez ter druge lovske infrastrukture.

Za kale in druge vodne površine veljajo naslednje usmeritve:

- Kali se vzdržujejo na način, ki ohranja biotsko pestrost. Kali se obnavljajo le v obdobjih izven razmnoževalnih ciklov dvoživk in drugih živali, to je predvsem pozno jeseni ali pozimi. Če je kal suh, se ga lahko obnavlja tudi poleti.
- Pri obnovi se ohranijo položne brežine kala, da se bodo vanj lahko naselile rastline in živali.
- Pri obnovi kalov naj se v čim večji uporablja naravne materiale.
- V kale se ne vnaša tujerodnih rastlin in živali.

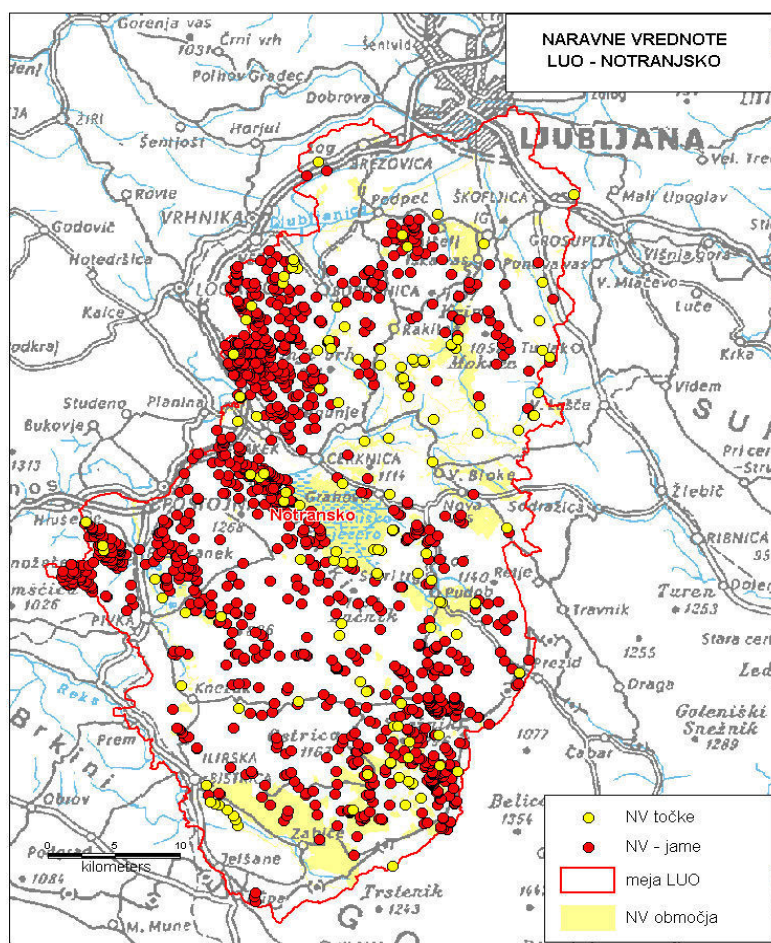
¹ Lovski objekti naj se ne gradijo na točkovnih naravnih vrednotah, na območjih naravnih vrednot, ki niso označene z »V« pa naj bodo umeščene le izjemoma (tam, kjer res ni druge možnosti). Pri tem naj se ne spreminja in uničuje lastnosti, zaradi katerih so bili naravni pojavi razglašeni za naravne vrednote.

- Na območju vpliva na kale se ohranja vegetacija in druge naravne lastnosti, ki omogočajo povezavo sistema kalov v mrežo.

Drevesne naravne vrednote

- Vej, debel, drevesne skorje in korenin se ne lomi, seka, obsekava ali drugače poškoduje, razen če gre za sanacijske ukrepe na drevesu.
- Življenjske razmere na rastišču se ohranja nespremenjene, zato se ne odstranjuje zemlje, razkriva korenin, zasipava debela ali rastišča oz površine nad koreninami, s hojo, vožnjo ali kako drugače ne tepta tal, ne poplavlja rastišča, spreminja višine podtalnice, kislosti oziroma alkalnosti tal, spušča škodljivih tekočin ali plinastih snovi na rastišče ter ne odlaga odpadkov.
- Podlago na rastišču naj se ne utrjuje, če ni druge možnosti je potrebno omogočiti zadostno zračnost in vodo prepustnost tal nad koreninskim sistemom.
- Na rastišče naj se ne postavlja objektov ali naprav.
- Na deblo, korenine in veje dreves se ne obeša, pritrjuje ali postavlja tujih teles kot so plakati, obvestila, svetilke, nosilci žičnih vodov, table, omarice, antene in podobno. Na drevesne naravne vrednote naj se ne pritrjuje lovskih prež.
- Na območju habitusa drevesa (dve dolžini krošnje) naj se ne postavlja krmišč in solnic. Morebitne solnice in krmišča v neposredni bližini drevesne naravne vrednote naj se premesti na primernejše lokacije izven območja vpliva na naravno vrednoto.

Seznam vseh naravnih vrednot v LUO in morebitne konkretne usmeritve, ki vplivajo ali omejujejo upravljanje z divjadjo in njenim življenjskim okoljem, je v Prilogi 7.2 Naravne vrednote z varstvenimi režimi. Vse naravne vrednote, za katere je potrebno upoštevati splošne in podrobnejše varstvene usmeritve, so prikazane v naravovarstvenem atlasu (NV – Naravne vrednote) na internetni povezavi: <http://www.naravovarstveni-atlas.si/ISN2KJ/profile.aspx?id=NV@ZRSVN>.

Slika 4: Naravne vrednote v lovsko upravljavskem območju

4.3 Ekološko pomembna območja

Ekološko pomembno območje (v nadaljevanju: EPO) je območje habitatnega tipa, dela habitatnega tipa ali večje ekosistemske enote, ki pomembno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti (32. člen ZON). Prepoznana so kot biotsko najpomembnejša območja. Na teh območjih se z blagim varstvenim režimom, zlasti za usmeritvami za načrtovanje rabe prostora in naravnih dobrin ter izvajanja spodbujevalnih ukrepov, zagotavlja ugodno stanje habitatov in vrst. Ekološko pomembna območja zagotavljajo širše ohranjanje biotske raznovrstnosti na obsežnih površinah, povezanost območij Natura 2000 in zagotavljanje tamponskih con okoli njih.

Splošne varstvene usmeritve

Na ekološko pomembnih območjih, ki niso tudi posebna varstvena območja, so vsi posegi in dejavnosti možne, načrtuje pa se jih tako, da se v čim večji možni meri ohranja naravna razširjenost habitatnih tipov ter habitatov rastlinskih ali živalskih vrst, njihova kakovost ter povezanost habitatov populacij in omogoča ponovno povezanost, če bi bila le-ta z načrtovanim posegom ali dejavnostjo prekinjena.

- Pri izvajanju posegov in dejavnosti, ki so načrtovani v skladu s prejšnjim odstavkom, se izvedejo vsi možni tehnični in drugi ukrepi, da je neugoden vpliv na habitatne tipe, rastline in živali ter njihove habitate čim manjši.
- Solnice za divjad** se ne smejo nameščati na način, ki omogoča vnos soli v mokrišča in druge vodne površine. **Solnica je lahko nameščena v razdalji 50 metrov in več od roba mokrišča in drugih vodni površin.** Obstoječe solnice, ki ne ustrezajo temu predpisu, naj se odstranijo.

Podrobne varstvene usmeritve

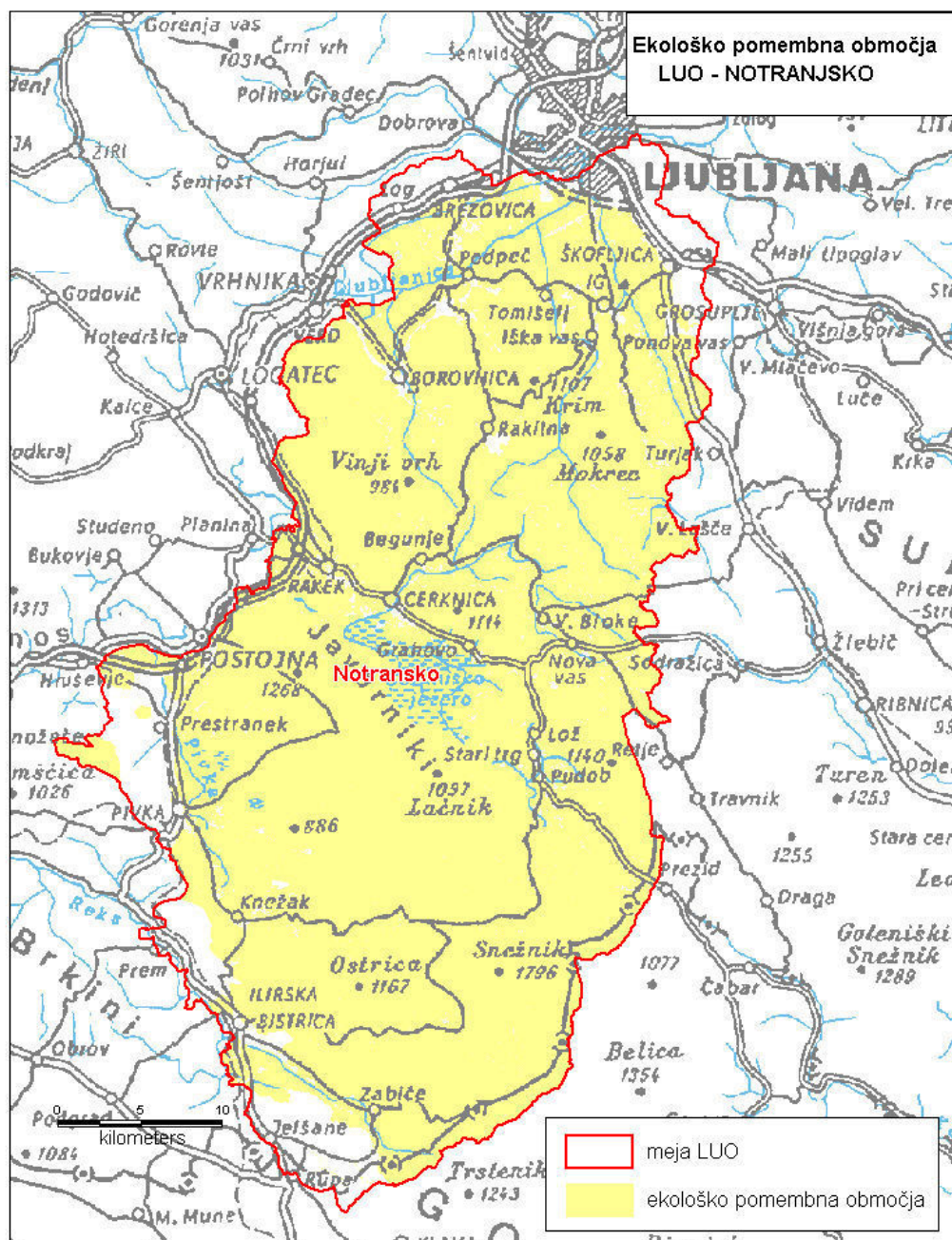
Na EPO območjih, ki se prekrivajo z območji Natura 2000, je potrebno upoštevati varstvene usmeritve, ki so podane v poglavju 3.4 Posebna varstvena območja oziroma Konkretna varstvene usmeritve.

Na EPO območjih, ki se prekrivajo z zavarovanimi območji, je potrebno upoštevati varstvene usmeritve, ki so podane v poglavju 3.1 Zavarovana območja.

Na EPO območjih, ki se prekrivajo z naravnimi vrednotami, je potrebno upoštevati varstvene usmeritve, ki so podane v poglavju 3.2 Naravne vrednote.

Seznam vseh ekološko pomembnih območij v LUO in morebitne konkretne usmeritve, ki vplivajo ali omejujejo upravljanje z divjadjo in njenim življenjskim okoljem so v Prilogi 7.3 Ekološko pomembna območja z varstvenimi režimi. Vsa ekološko pomembna območja so prikazana v naravovarstvenem atlasu (EPO – Ekološko pomembna območja) na povezavi:

<http://www.naravovarstveni-atlas.si/ISN2KJ/profile.aspx?id=Epo@ZRSVN>.

Slika 5: Ekološko pomembna območja v lovsko upravljavskem območju

4.4 Posebno varstveno območje (območje Natura 2000)

Posebno varstveno območje (območje Natura 2000) je ekološko pomembno območje, ki je na ozemlju Evropske unije pomembno za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov (33. člen ZON). Na njihovem območju se izvajajo najpomembnejše aktivnosti za ohranjanje biotske raznovrstnosti na ravni Evropske unije.

Na posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) je potrebno, v skladu s Pravilnikom o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov na varovana območja, za posege izvesti presojo sprejemljivosti posegov v naravo.

Splošne varstvene usmeritve

Na vseh Natura območjih se posege in dejavnosti načrtuje tako, da se v čim večji možni meri:

- ohranja naravna razširjenost habitatnih tipov ter habitatov rastlinskih ali živalskih vrst;
- ohranja ustrezne lastnosti abiotskih in biotskih sestavin habitatnih tipov, njihove specifične strukture ter naravne procese ali ustrezno rabo;
- ohranja ali izboljšuje kakovost habitata rastlinskih in živalskih vrst, zlasti tistih delov habitata, ki so bistveni za najpomembnejše življenjske faze kot so zlasti mesta za razmnoževanje, skupinsko prenočevanje, prezimovanje, selitev in prehranjevanje živali;
- ohranja povezanost habitatov populacij rastlinskih in živalskih vrst in omogoča ponovno povezanost, če je le-ta prekinjena.

Pri izvajanju posegov in dejavnosti, ki so načrtovani v skladu s prejšnjim odstavkom, se izvedejo vsi možni tehnični in drugi ukrepi, da je neugoden vpliv na habitatne tipe, rastline in živali ter njihove habitate čim manjši.

Čas izvajanja posegov, opravljanja dejavnosti ter drugih ravnanj se kar najbolj prilagodi življenjskim ciklom živali in rastlin tako, da se:

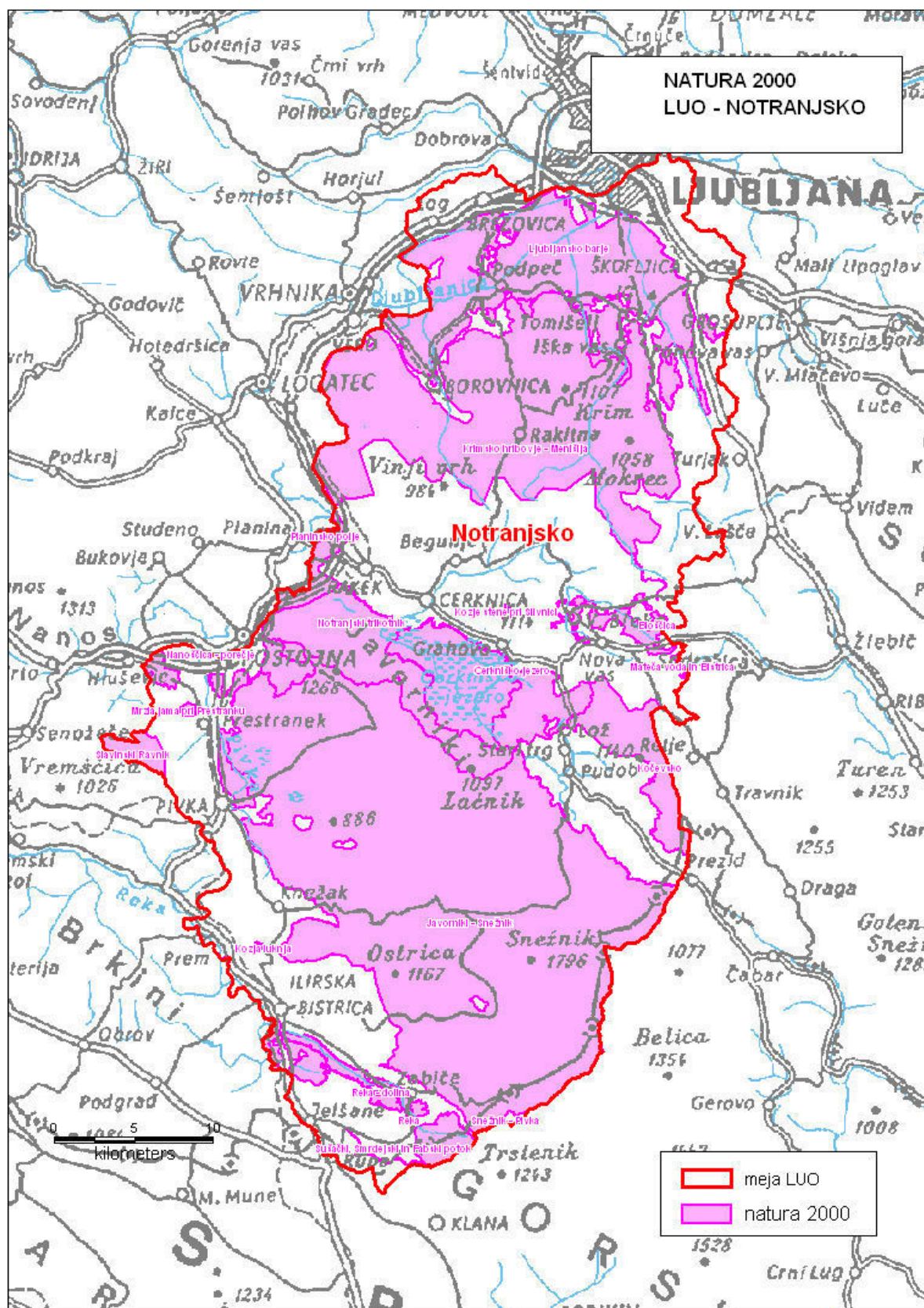
- živalim prilagodi tako, da poseganje oziroma opravljanje dejavnosti ne, ali v čim manjši možni meri, sovпада z obdobji, ko potrebujejo mir oziroma se ne morejo umakniti, zlasti v času razmnoževalnih aktivnosti, vzrejanja mladičev, razvoja negibljevih ali slabo gibljivih razvojnih oblik ter prezimovanja,
- rastlinam prilagodi tako, da se omogoči semenenje, naravno zasajevanje ali druge oblike razmnoževanja.

Na Natura območja se ne vnaša živali in rastlin tujerodnih vrst ter gensko spremenjenih organizmov.

- Na krmnih njivah naj se ne **zasaja tujerodnih invazivnih vrst** (kot je topinambur) oziroma sadi vrst (primer sončnica), s katerimi se lahko prenašajo invazivne vrste (topinambur).
- Velikost obstoječe **populacije alohtonih vrst divjadi** (muflon, damjak, pižmovka, nutrija) naj se na območjih Nature 2000 **zmanjšuje oziroma vzdržuje** na taki ravni, da le-te ne vplivajo na **ugodno stanje kvalifikacijskih habitatnih tipov in vrst**. Za nekatera območja je bilo ocenjeno, da tujerodne vrste ogrožajo kvalifikacijske habitatne vrste zato je bila podana usmeritev za postopno izločanje alohtonih vrst divjadi.
- **Solnice za divjad** se ne smejo nameščati na način, **ki omogoča vnos soli v mokrišča** in druge vodne površine. **Solnica je lahko nameščena v razdalji 50 metrov in več od roba mokrišča in drugih vodnih površin**. Obstoječe solnice, ki ne ustrezajo temu predpisu, naj se odstranijo.

Seznam vseh posebnih varstvenih območij v LUO ter območja s splošnimi ali konkretnimi usmeritvami, ki vplivajo ali omejujejo upravljanje z divjadjo in njenim življenjskim okoljem, so v Prilogi 7.4 Posebna varstvena območja z varstvenimi režimi. Vsa posebna varstvena območja, za katere veljajo splošne varstvene usmeritve, so prikazana v Naravovarstvenem atlasu (Natura 2000 – Območja Nature 2000) na internetni povezavi:

<http://www.naravovarstveni-atlas.si/ISN2KJ/profile.aspx?id=N2K@ZRSVN>.

Slika 6: Območja Natura 2000 v lovsko upravljavskem območju

4.5 Habitatni tipi

Habitatni tip je biotopsko ali biotsko značilna in prostorsko zaključena enota ekosistema, katerega ohranjanje v ugodnem stanju prispeva k ohranjanju ekosistemov (31. člen ZON). Za ohranjanje habitatnega tipa v ugodnem stanju se uporabljajo določila 3. člena Uredbe o habitatnih tipih ter varstveni cilji za doseganje ustreznih ekoloških razmer za posamezne skupine habitatnih tipov, ki so navedeni v Prilogi 2 iste uredbe.

Splošne varstvene usmeritve

Habitatni tipi se ohranjajo v ugodnem stanju tako, da se posegi in dejavnosti na območjih habitatnih tipov načrtujejo in izvajajo na takšen način, da je njihov neugoden vpliv čim manjši.

Posegi in dejavnosti na območjih habitatnih tipov se načrtujejo na način in v obsegu:

- da se v kar največji možni meri ohranja ali veča naravna razširjenost habitatnih tipov in območij, ki jih posamezni habitatni tip znotraj te razširjenosti pokriva,
- da se v kar največji možni meri ohranjajo specifična struktura habitatnega tipa in naravni procesi ali ustrezna raba v skladu z varstvenimi cilji iz priloge 2 Uredbe o habitatnih tipih,
- da se ohranja ugodno stanje za te habitatne tipe značilnih rastlinskih in živalskih vrst v skladu z varstvenimi cilji iz predpisov, ki urejajo varstvo zavarovanih rastlinskih in živalskih vrst.

Habitatni tipi, ki so tudi kvalifikacijski tipi za Naturo 2000, so natančneje obravnavani v poglavju 5 Posebna varstvena območja (območja Natura 2000).

Habitatni tipi, ki so tudi kvalifikacijski tipi za Naturo 2000, so natančneje obravnavani v poglavju 2.3.4 Posebna varstvena območja (območja Natura 2000).

Splošne usmeritve za zavarovane vrste

Osnovo varstva zavarovanih vrst predstavljata Uredba o zavarovanih prosto živečih rastlinskih in živalskih vrstah ter Uredba o habitatnih tipih. Glede na to, da je upravljanje z divjadjo delno povezano tudi z varstvom vrst, smo podali nekatere usmeritve za ohranjanje habitatnih tipov ter usmeritve, ki so podane za območja s statusom. Pri upravljanju z divjadjo pa je potrebno upoštevati še:

- Strategijo upravljanja z rjavim medvedom (*Ursus arctos*) v Sloveniji,
- Strategija ohranjanja in trajnostnega upravljanja z volkom (*Canis lupus*) v Sloveniji.

5 OPREDELITEV GLAVNIH PROBLEMOV UPRAVLJANJA S POPULACIJAMI DIVJADI

5.1 Glavni problemi v povezavi s stanjem v populacijah divjadi oziroma njihovih medsebojnih odnosih

Stanje v populacijah divjadi v LUO je v glavnem dobro. Vse vrste divjadi so v ugodnem stanju in večinoma uravnotežene s svojim življenjskim okoljem. Negativni medsebojni vplivi posameznih vrst so minimalni in v glavnem pričakovani. Vitalnost populacij divjadi je ugodna s trendom blagega naraščanja številčnosti.

V zadnjem obdobju je zaznati zmanjšanje števila srnjadi v okolju. Vzrokov za takšno stanje je več in so kompleksni. Glavni vzrok temu so predvsem antropogene spremembe v življenjskem okolju srnjadi, vpliv plenilcev, predvsem volka, konkurenčen odnos jelenjadi, katere vitalnost je v porastu, povečana številčnost divjih prašičev ter vpliv malih zveri. Na takšno stanje gotovo vpliva tudi samovolja upravljavcev lovišč v preteklosti, katera se je uveljavljala v selektivnem pristopu pri izvajanju odstrela posameznih starostnih in spolnih kategorij populacije srnjadi.

Stanje v populacijah jelenjadi in gamsa je dobro, vrste so vitalne s trendom širjenja v prostoru in postopnem umirjenem naraščanju številčnosti. Predvsem jelenjad v posameznih gozdnatih predelih območja zaradi povečane lokalne številčnosti negativno vpliva na naravno obnovo gozda. Za divjega prašiča je značilno, da je vrsta, katere se številčnost na Notranjskem med leti stalno spreminja, predvsem zaradi spreminjanja naravnih razmer v življenjskem okolju ter ponudbe naravne hrane. Vpliv divjega prašiča je konkurenčen z ostalimi živalskimi vrstami, predvsem srnjado.

Stanje v populacijah malih zveri je ugodno in stabilno. Prav tako je stanje populacij ptičev pevcev, katere uvrščamo med divjad, ugodno, nekoliko je povečana številčnost in koncentracija sive vrane v posameznih predelih območja.

5.2 Glavni problemi v povezavi z življenjskim okoljem divjadi

Stanje življenjskega okolja je za vse vrste divjadi v splošnem zadovoljivo. Življenjski prostor divjadi se sicer v okolici večjih naselij zmanjšuje, v okolici manjših naselij in zaselkov pa povečuje.

Trend večanja človeških vplivov na naravo in s tem povezanih vplivov na življenjsko okolje divjadi se tudi na Notranjskem povečuje. Zlasti se povečujejo vplivi turizma in izletništva v gozdni prostor. Povečuje se urbanizacija prostora, saj se naselja in zaselki praktično širijo v gozdno in kmetijsko krajino ter posledično zmanjšujejo življenjski prostor predvsem vrstam, katere so vezane na gozdni rob. Neposreden stik gozda in urbanih predelov predstavlja tudi večjo možnost konfliktov zaradi škod od divjadi in na divjadi. Dograditev avtocestne infrastrukture v območju pomeni slabšanje življenjskega okolja zaradi prekinitev migracijskih poti divjadi ter povečane gostote prometa, kar ima za posledico večje izgube divjadi zaradi povozov.

Pri gospodarjenju z gozdom je opazen večji delež pomlajevanja v državnih gozdovih, kar je tudi za divjad dobro, medtem ko je za zasebne gozdove značilno opuščanje potrebnih gozdnogospodarskih del, predvsem nege, kar zmanjšuje bivalne in prehranske možnosti za divjad. Določen problem pri gospodarjenju z gozdovi in zagotavljanju njihove trajnosti predstavlja predvsem v dinarskih jelovo bukovih gozdovih izginjanje jelke v mladovju in mlajših razvojnih fazah. Vzroki za navedeni problem so širši in so posledica uporabe različnih gozdnogojitvenih sistemov v preteklosti, previsokega staleža raslinojedov ter pomanjkanja ustreznih biomeliorativnih del za večanje prehranske zmogljivosti okolja. V kmetijskem prostoru se nadaljuje zaraščanje kmetijskih in pašnih površin, kar je v danem trenutku sicer za divjad ugodno, za prihodnost pa slabo, predvsem zaradi nevarnosti konfliktov med različnimi interesi. Intenzivna paša drobnice na obronkih Snežnika in Javornikov zmanjšuje prehranske habitate divjadi, ograjeni pašniki tudi negativno vplivajo na migracijske poti divjadi ter v določeni meri predstavljajo nevarnost za izgube - pogine divjadi. Vpliv kmetijstva zaradi uporabe umetnih gnojil in ostalih kemičnih sredstev je v območju minimalen in bistveno ne vpliva na kakovost življenjskega okolja divjadi. Uporaba sodobnih kmetijskih tehnik in tehnologij se v območju povečuje, kar se gotovo odraža na večjih izgubah divjadi zaradi pokosov in drugih kmetijskih dejavnosti, vendar so te izgube težko dokazljive in kot take tudi težko evidentirane. V območju ni večjih industrijskih onesnaževalcev okolja, saj se je dejavnost nekdanjih gospodarskih gigantov zaradi splošne gospodarske krize zmanjšala oziroma se je večino nekdanjih obratov zaprlo. Industrija, katera še obratuje, večinoma ne predstavlja večje grožnje za zmanjševanje življenjskega okolja divjadi.

Eden glavnih problemov v povezavi z življenjskim okoljem divjadi je nameravana širitev osrednjega vojaškega poligona Slovenske vojske Bač - Poček, katera je predvidena z državnim prostorskim načrtom. Navedeni poligon leži v južnem delu območja in zajema 2.500 ha izključne namenske rabe zemljišč. Posredno je zaradi delovanja poligona moteno še 8.000 ha zemljišč zaradi zapiranja območja ter premikov vojaške tehnike in moštva, kar bistveno zmanjšuje kakovost življenjskemu okolju divjadi ter otežuje upravljanje z lovišči in s populacijami divjadi na tem območju šestim upravljavcem lovišč, kateri imajo sklenjene koncesijske pogodbe. S potrditvijo DPN se območje izključne rabe povečuje na približno 4.000 ha, območje posredne rabe prostora pa na 15.000 ha, kar bo še dodatno povečalo negativne vplive na življenjsko okolje in divjad na tem območju. Predvsem zaradi oteževanja izvajanja nujno potrebnih biomeliorativnih in biotehniških del v okolju ter realizacije odvzema divjadi na tem območju, lahko v prihodnosti pričakujemo večje konflikte zaradi vplivov divjadi v gozdni, kmetijski ter urbani prostor.

5.3 Glavni problemi, ki izhajajo iz upravno administrativnih ovir oziroma določb

Pri upravljanju s populacijami divjadi v LUO ne zaznavamo večjih problemov, kateri bi negativno vplivali na izvajanje načrtovanih ukrepov zaradi različnih administrativnih ovir oz. odločb. Pričakujemo predvsem večjo ažurnost odgovornih organov pri pripravi in izdaji izrednih dovoljenj in odločb za posege v populacije divjadi predvsem tistih vrst, katere povzročajo večje škode v okolju, zlasti sive vrane, katera lahko povzroča občutnejšo škodo na poljščinah in urbanih predelih. Prav tako bo potrebno ustrezno opredeliti strategijo upravljanja s populacijo šakala, kateri je zavarovana živalska vrsta in se čedalje pogosteje pojavlja v nekaterih zanj primernih okoljih. Potrebno bo poskrbeti za vzpostavitev učinkovitega naravovarstvenega in gozdnega nadzora, zlasti bo potrebno zagotoviti dosledno izvajanje Zakona o uporabi motornih vozil v naravnem okolju, po sprejemu zakonodaje v parlamentu RS. Potrebno bo tudi urediti ustrezno zakonodajo, katera bo stimulirala lastnike gozdnih posesti za izvajanje načrtovanih gozdnogospodarskih ukrepov v zasebnih gozdovih.

6 ŽIVLJENJSKO OKOLJE DIVJADI

6.1 Pretekla vlaganja v življenjsko okolje divjadi

Pregled opravljenih ukrepov v življenjskem okolju kaže, da so se dela, ki so v območju za uskladitev rastlinojedov in okolja najpomembnejša, opravila v zadovoljivem obsegu. Usklajevanje rastlinojedov in okolja je v območju pomembno za ohranitev biotopov tudi za vse druge vrste divjadi in prosto živeče živali, saj je predvsem od ohranitve primerne življenjskega okolja odvisna uspešnost upravljanja z vso divjadjo in tudi ostalimi živalskimi vrstami.

Preglednica 4: Opravljeni ukrepi v življenjskem okolju divjadi v lovsko upravljavskem območju v obdobju 2001 - 2010

Vrsta ukrepa / leto	Enota mere	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1. UKREPI ZA VARSTVO IN MONITORING DIVJADI											
Ukrepi za varstvo in monitoring divjadi	ure	810	726	563	482	795	660	2.029	3.126	6.235	8.257
2. BIOMELIORATIVNI UKREPI											
Vzdrževanje pasišč s košnjo (ročna in strojna košnja)	ha	201,2	382,6	438,7	463,2	440,6	472,8	560,9	443,6	476,72	475,72
Spravo sena z odvozom	ha							275,9	269,1	327,49	361,7
Priprava pasišč za divjad	ha			30	4,1	3	36,6	68,8	140,9	139,64	155,69
Gnojenje travnikov	ha							83,5	55,1	81,87	85,24
Vzdrževanje grmišč	ha	29,3	38	33	33,8	30,1	30,1	29,8	24	18,25	17,67
Vzdrževanje remiz za malo divjad	ha	24,6	27,3	26,5	27,9	27,2	27,2	30,5	26,3	21,54	22,54
Vzdrževanje gozdnega roba	ha							11,7	20	34,65	44,76
Izdelava in vzdrževanje kaluž	št.	409	417	397	408	453	425	403	413	447	460
Izdelava in vzdrževanje večjega vodnega vira	št.							12	14	18	16
Sadnja in vzdrževanje plodonosnega drevja in grmovja	št.	904	948	166	24	53	62	13	22	74	178
Postavitev in vzdrževanje gnezdnic	št.						8	16	2	2	2
3. BIOTEHNIČNI UKREPI											
Zimsko krmljenje	kg	1.064.600	1.086.000	1.266.572	1.077.400	986.200	1.051.700	994.200	823.200	1.014.000	969.160
Preprečevalno krmljenje	kg	23.700	21.300	20.728	47.600	61.500	52.100	57.500	64.200	51.366	34.685
Privabljalno krmljenje	kg							131.700	107.300	192.851	334.387
Krmne njive	ha	46,2	53,9	43,1	45,9	48	44	43,7	40,1	44,77	38,53
Pridelovalne njive	ha	12,5	11,7	11,9	12,1	10,3	4,9	6,9	7	4	2,52
Solnice	kg	13.716	11.867	14.021	12.300	12.700	12.300	13.200	11.800	11.722	12.156

4. LOVSKI OBJEKTI											
Solnice (obnova in novogradnja)	št.	2.163	1.937	1.923	1.799	1.874	1.969	82	119	1.452	1.745
Lovske preže (obnova in novogradnja)	št.							212	230	213	226
Krmišča (obnova in novogradnja)	št.							120	69	66	65
Lovske steze (obnova in novogradnja)	km							153,7	133,3	130,5	130,1
5. Ukrepi za preprečevanje škod od divjadi											
Kemična sredstva	št. obj.	16	143	33	34	31	31	49	3	36	30
Tehnična sredstva	št. obj.	13	65	10	14	23	15	18	38		

Ukrepi za varstvo in monitoring divjadi

Iz analize opravljenih ur za varstvo in monitoring divjadi je razvidno, da so lovske organizacije v preteklih letih mešale pojme monitoringa divjadi, lovsko čuvske službe ter monitoringa in varstva zavarovanih vrst, zato je pri njihovi analizi potrebna določena previdnost. Vsekakor je razvidno, da je bil obseg realiziranih ur v prvih šestih letih relativno nizek ter da je skokovito narasel po letu 2007. Domnevamo, da so lovske organizacije v prvih šestih letih preteklega načrtovalnega obdobja za monitoring in varstvo divjadi smatrale monitoring zavarovanih prosto živčih živalskih vrst, predvsem rjavega medveda, medtem ko po letu 2007 v to kategorijo uvrščajo monitoring divjadi in delo lovsko čuvske službe. Obseg realiziranih del v tej kategoriji je torej visok ter odraža stanje in potrebe upravljavcev lovišč.

Biomeliorativni ukrepi

V LUO so najpomembnejši biomeliorativni ukrepi v življenjskem okolju divjadi vzdrževanje pasišč s košnjo, spravilo sena z odvozom, priprava pasišč in vzdrževanje gozdnega roba ter vzdrževanje kaluž. Za vzpostavitev in ohranjanje ravnotežja v prosti naravi so ta dela izjemnega pomena, zato je večanje vzdrževanja travnih in pašnih površin, ki so jih lovske organizacije izvajale v življenjskem okolju divjadi, pomemben trend. Ocenjujemo, da je so bila ta dela izvedena z zadovoljivo stopnjo in so že blizu optimalnemu obsegu vsakoletnega vzdrževanja teh površin.

Iz podatkov je razvidno, da se gnojenje travnikov in pasišč v preteklih letih ni natančno evidentiralo. Po dostopnih podatkih je vnos predvsem umetnih gnojil v naravo minimalen in ne predstavlja posebne nevarnosti za okolje. Vsekakor želimo, da bi se trend gnojenja z umetnimi gnojili v prihodnje zmanjšal oziroma nadomestil s naravnim gnojenjem.

Obseg vzdrževanja grmišč, ki je pomemben ukrep zlasti na območjih strnjjenih gozdov visokega krasa, je bil v preteklem desetletju približno enak z manjšimi nihanji skozi vse desetletje. Podatki o tem delu so nekoliko vprašljivi, saj lovske organizacije ta dela sploh ne evidentirajo ali pa jih evidentirajo v okviru opravljenih del lastnikov v gozdu.

V sklopu vzdrževanja mokrišč in kaluž so bila v LUO izvajana predvsem dela na kalužah, ki so zaradi pretežno kraškega značaja območja pomembna za večino prostoživečih vrst divjadi, manj del pa je bilo izvedenih za vzdrževanje mokrišč. Število objektov se med leti ni bistveno spreminjalo, v zadnjem letu obravnavanega obdobja je bilo najvišje.

Pri ohranjanju plodonosnega drevja se podatki nanašajo le na sadnjo teh vrst. Intenziteta sadnje se je med leti zelo spreminjala, odvisna je bila tudi od dostopnosti primernih vrst sadik ter od drugih faktorjev. Pri teh biomeliorativnih delih je na Notranjskem potrebno poudariti, da je najmanj enako pomemben ukrep sproščanje sicer že obstoječega plodonosnega drevja, ki ga je v naravi sicer že dovolj.

Biotehnični ukrepi

Krmljenje divjadi je za usklajenost divjadi z okoljem še vedno zelo pomemben in potreben biotehnični ukrep. Pomembno je, da je krmljenje pravilno načrtovano in izvedeno. Stihijsko krmljenje iz prvih let preteklega desetletja se je ustrezno uredilo, najpomembnejši je napredek v nadaljnjem povečevanju porabe svežih krmil in omejevanju močnih krmil. Večina lovskih organizacij določila in napotke o krmljenju upošteva. Iz podatkov

je opaziti, da so lovske organizacije zamenjevale pojme med zimskim, preprečevalnim in privabljalnim krmljenjem, zato je smiselno analizirati le skupno krmljenje. Skupna poraba krme se je v celotnem LUO sicer povečevala, predvsem zaradi povečane pridelave sveže krme, kar je posledično razvidno iz povečanega obsega del na vzdrževanju pašnih površin s košnjo in na spravilu sena z odvozom. Pri krmljenju z močnimi krmili so se lovske organizacije v večini primerov držale dogovorjenih in določenih lokacij krmišč ter količin krme. Krmljenje male divjadi se je izvajalo med leti s približno enako intenziteto.

Obseg priprave krmnih njiv je gotovo posledica spoznanja lovcev, da ti objekti ugodno vplivajo na rastlinojedo in olajšajo ustrezno poseganje v te populacije, zato je bila realizacija teh del z leti povečana. Vzdrževanje pridelovalnih njiv se je v preteklem desetletju znižalo. To je razumljivo, saj se je cena koruze, ki je bila v večini primerov na teh njivah pridelovana, relativno cenila.

Pretiran vnos soli v naravo se je v preteklem načrtovalnem obdobju umiril ter ustalil na 12. tonah soli, kar predstavlja vnos 0,08 kg soli na 1 ha lovne površine območja. Vnešene količine soli so torej minimalne in ne predstavljajo nevarnosti za okolje. Kaže, da se odnos do tega vprašanja spreminja, saj lovci večinoma opuščajo izdelavo »zemljenih« solnic ter večinoma izdelujejo »lizake«, kar dodatno zmanjšuje možnost iztekanja soli v tla. Vnos soli v kaluže je v LUO prepovedan!

Lovski objekti

Čeprav so lovsko-tehniški objekti na videz drugotnega pomena, pa olajšajo in omogočajo izvrševanje nalog lovske organizacije pri upravljanju z divjadjo. Zato je zadostna opremljenost lovišč s temi objekti pomembna. Menimo, da je celotno število prež in krmišč za divjad v območju zadovoljivo, večjo pozornost pa je treba posvetiti kakovosti krmišč in primerni založenosti krmišč s krmo.

Skupni obseg obnove in novogradenj lovske steze je zadovoljiv. Ustrezno načrtovane in pripravljene lovske steze so nujno potrebne za učinkovito in varno izvajanje lova, predvsem v intenzivno zaraščajoči se krajini.

Ukrepi za preprečevanje škod od divjadi

Lovske organizacije za preprečevanje škod od divjadi uporabljajo predvsem kemična in tehnična zaščitna sredstva. Uporaba zaščitnih sredstev se med leti spreminja, predvsem zaradi različnih potreb ter intenzitete škod na kmetijskih površinah. Prevladujejo kemična zaščitna sredstva, v manjšem obsegu tehnična sredstva, predvsem električni pastirji. Sama uporaba teh sredstev v območju je primerna, saj lokalno v določenem časovnem obdobju z njimi lahko omilijo škode od divjadi, ne morejo pa škod popolnoma preprečiti.

Vzdrževanje življenjskega okolja prostoživečih divjih živali

Poleg del, ki jih izvajajo lovske organizacije za izboljšanje življenjskih razmer divjadi, spadajo v ta sklop tudi dela, ki jih izvajajo lastniki gozdov in so delno subvencionirana v skladu s Pravilnikom o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove. Iz podatkov je razvidno, da so se ta dela med leti zelo razlikovala, izluščiti pa je mogoče trend zmanjševanja del na umetni obnovi in v zvezi s tem tudi zaščito pred divjadjo. To ob količinsko upadajočih podatkih o sadnji lahko kaže, da se je pritisk rastlinojede divjadi na pomlajevanje gozda zmanjšal. Pri presoji teh podatkov pa je treba vedeti, da so se razmere za finančne vzpodbude lastnikom med leti spreminjale, kar je tudi vplivalo na obseg realizacije teh ukrepov. To je še najbolj vidno pri delih vzdrževanja pašnikov in travnikov, kjer so se v zadnjih dveh letih pogoji za subvencioniranje s strani države zaostрили.

6.2 Presoja usklajenosti divjadi in njenega življenjskega okolja

6.2.1 *Trend vpliva parkljaste divjadi na gozdno vegetacijo*

Objedenost gozdnega mladja

Leta 1996 je ZGS pričel s sistematičnim spremljanjem objedenosti gozdnega mladja in sicer v LUO na 210 ploskvah, ki so morala zadostovati v naprej določenem pogojem. Popis se je ponavljal in sicer v letih 1996, 2000 in 2004 podroben popis (vse poškodbe nad statistično srednjo višino razreda v oddaljenosti od vrha poganjka) skupaj s tekočim popisom (poškodbe terminalnega poganjka nastale v približno enem letu) ter v letih 1998 in 2000 samo podroben popis.

Za celotno LUO v grobem ocenjujemo, da se stanje v pomlajevanju gozda v primerjalnih letih 1996 - 2004 ni poslabšalo, oziroma, da se je celo izboljšalo:

1. Skupni pomladitveni potencial notranjskih gozdov v mladju, ki je višje od 15 cm, se je povečal zlasti v višjih razredih, kar pomeni, da mladje uspe preraščati v višino in je trend pozitiven. Mladje v višinskem razredu od 60 cm do 150 cm, ki je prava podlaga za osnivanje pomladitve, se je povečalo za 90 % in znaša povprečno v LUO Notranjske 3.461 osebkov/ha. Skupno število mladja, ki je višje od 15 cm, sicer znaša v območju 28.291 osebkov/ha.
2. Poškodbe vsega mladja, ki je višje od 15 cm, so se zaradi objedanja divjadi v primerjalnem obdobju zmanjšale z 53 % na 48 %, kar je rahel pozitiven trend. Manjša objedenost se kaže v vseh višinskih razredih.

Preglednica 5: Ocena števila osebkov na ha in stopnja poškodovanosti (objedenosti) gozdnega mladja po višinskih razredih – podatki za vse drevesne vrste iz opravljenih »podrobnih« popisov v letih 1996, 2000 in 2004

VIŠINSKI RAZRED	OCENA ŠTEVILA / HA			OBJEDENOST v %		
	1996	2000	2004	1996	2000	2004
do 15 cm	58139	46590	44529	26	25	25
od 16 do 30 cm	16787	17665	17425	51	45	47
od 31 do 60 cm	5804	7808	7405	58	49	51
od 61 do 150 cm	1821	3018	3461	59	46	43
SKUPAJ (od 16 do 150 cm)	24411	28491	28291	53	46	48
SKUPAJ (od 0 do 150 cm)	82550	75081	72820	34	33	34

Pregled v stanju pomlajevanja po drevesnih vrstah v spodnji preglednici zajema samo vrste, katerih delež v mladju znaša vsaj 1 %. Zato nekaterih vrst ni v preglednici, med katerimi najbolj pogrešamo jelko.

Dinamika v pomlajevanju med ostalimi temeljnimi graditeljicami visokokraških gozdov pa kaže, da je v tem obdobju delež bukve v višinskem razredu do 30 cm upadel, porasel v naslednjem višinskem razredu in močno porasel v razredu do 61 cm do 150 cm. Poškodovanost bukve je upadla iz 25 % na 19 %.

Potek pomlajevanja gorskega javorja je zelo podoben bukovemu. Tudi tu v razredu do 30 cm delež javorja v mladju upada, raste pa v višjih višinskih razredih, v najvišjem poraste iz 3 % na 6 %. Objedenost javorja upade iz 70 % na 65 %.

Enaki so trendi pri gorskem brestu, kjer delež te vrste v najvišjem višinskem razredu poraste iz 3 % na 7 %, poškodovanost pa se zniža za 2 %.

Pri smreki pa opazimo obraten trend razvoja mladja. V višinskem razredu do 30 cm njen delež nekoliko poraste, v naslednjem razredu ostane približno nespremenjen, v razredu od 61 cm do 150 cm pa delež upade iz 11 % na 8 %.

Pri vseh drevesnih vrstah v območju je opaziti zmanjšano objedenost. Izjema je le maklen, kjer podatki izkazujejo porast objedenosti, ki je tudi sicer med vsemi vrstami najvišja (86 %).

Preglednica 6: Delež posameznih drevesnih vrst v mladju po višinskih razredih in stopnja poškodovanosti (objedenosti) gozdnega mladja – podatki za vse drevesne vrste iz opravljenih »podrobnih« popisov v letih 1996, 2000 in 2004

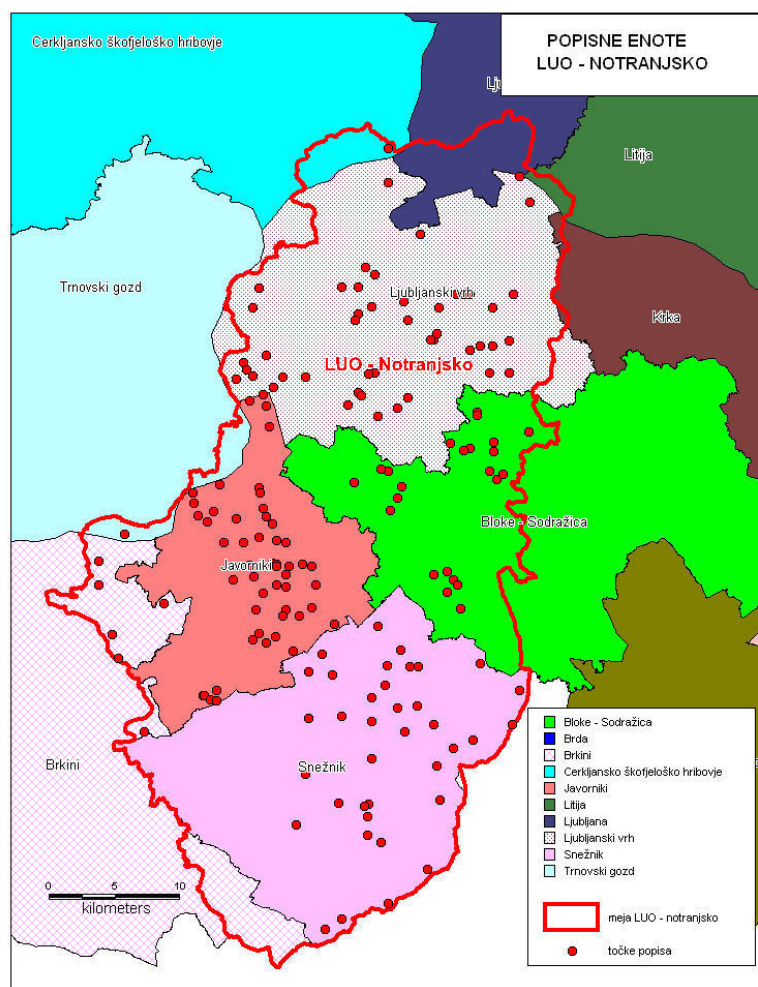
DREVESNA VRSTA	% drevesne vrste 2004	DELEŽ DREVESNE VRSTE V MLADJU									OBJEDENOST (%)		
		do 30 cm			od 31 do 60 cm			od 61 do 150 cm					
		1996	2000	2004	1996	2000	2004	1996	2000	2004	1996	2000	2004
Gorski brest	3	71	62	64	26	34	29	3	4	7	76	77	74
Mokovec	1	47	43	36	36	35	54	17	22	10	74	61	69
Jerebika	5	67	63	64	27	29	30	6	8	6	74	76	69
Maklen	2	78	77	71	20	10	20	2	13	9	73	81	86
Gorski javor	40	80	76	74	17	20	20	3	4	6	70	63	65
Mali jesen	7	64	59	53	28	26	35	8	15	12	66	47	50
Cer	1	78		86	21		11	1		3	65		51
Veliki jesen	4	63	53	65	34	31	28	3	16	7	64	57	57
Graden	1	85	93	87	13	7	11	2		2	55	42	31
Beli gaber	3	79	71	52	19	26	29	2	3	19	44	37	43
Bukev	29	61	44	45	28	37	32	11	19	23	25	20	19
Smreka	4	68	67	72	21	26	20	11	7	8	16	7	7
Skupaj	100	69	62	62	24	27	26	7	11	12	53	46	48

Zaradi izpada številnih ploskev, ker le-te niso več izpolnjevale določenih pogojev popisa (osebki so prerasli 1,5 metrov višine, zastor matičnega sestoja se je povečal preko 80 – 90 %), je ZGS leta 2004 izvedel zadnji popis po zgornji metodi. V letih 2009 in 2010 se je po celi Sloveniji opravil popis objedenosti gozdnega mladja po prenovljeni in racionalnejši metodi, ki bo na podlagi dolgoročnega in periodičnega izvajanja omogočala korektnije analize, tudi s pomočjo statističnih orodij. Osnova za izvedbo popisa predstavljajo popisne enote, ki ob upoštevanju težko prehodnih ovir in populacijskih območij rastlinojede parkljaste divjadi, združujejo med seboj si podobne gozdnogospodarske enote glede na območne rastiščno-gojitvene tipe.

LUO je razdeljeno na naslednje popisne enote:

- Snežniška popisna enota, katera leži v južnem delu LUO ter zavzema v večino lovišč LPN Jelen, Kozlek in Trnovo;
- Javorniška popisna enota, katera leži v osrednjem delu LUO ter zavzema lovišča na Javorniškem masivu;
- Popisna enota Bloke – Sodražica, katera zavzema lovišča na Bloški planoti in Cerkniškem podolju;
- Popisna enota Ljubljanski vrh, katera leži v severnem delu LUO ter zavzema krimska lovišča in lovišča na Ljubljanskem barju.

Navedene popisne enote ležijo v osrednjem življenjskem območju jelenjadi na Notranjskem. V manjšem delu ležijo v LUO še popisne enote Brkini, Trnovski gozd, Ljubljana ter Cerkljansko Škofjeloško hribovje.

Slika 7: Popisne enote v lovsko upravljavskem območju

Preglednica 7: Število popisanih osebkov in njihov delež po višinskih razredih za posamezno popisno enoto na območju LUO

JAVORNIK													
Skup. DV	< 15cm		R1 15-30cm		R2 30-60cm		R3 60-100cm		R4 100-150cm		Skupaj R1 - R4		MLADOVJE
	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	
Smreka	2.217	2,9%	1.563	5,2%	906	8,6%	147	3,7%	68	3,8%	2.684	5,8%	57,1
Jelka	4.938	6,4%	181	0,6%	11	0,1%	11	0,3%		0,0%	204	0,4%	0,3
Bukev	2.721	3,5%	5.198	17,3%	3.953	37,5%	2.265	56,7%	1.416	78,1%	12.832	27,6%	20,2
Hrasti		0,0%	34	0,1%	11	0,1%		0,0%		0,0%	45	0,1%	0,3
Plemeniti listavci	59.861	77,9%	17.634	58,6%	3.443	32,6%	646	16,2%	113	6,2%	21.835	47,0%	12,1
Drugi trdi listavci	4.636	6,0%	3.454	11,5%	1.314	12,4%	691	17,3%	159	8,8%	5.617	12,1%	6,7
Mehki listavci	2.519	3,3%	2.050	6,8%	917	8,7%	238	6,0%	57	3,1%	3.262	7,0%	
Iglavci	7.155	9,3%	1.744	5,8%	917	8,7%	159	4,0%	68	3,8%	2.888	6,2%	57,4
Listavci	69.737	90,7%	28.370	94,2%	9.638	91,3%	3.839	96,0%	1.744	96,2%	43.592	93,8%	40,3
Skupaj	76.892	100,0%	30.114	100,0%	10.555	100,0%	3.998	100,0%	1.812	100,0%	46.479	100,0%	97,7
%			64,8%		22,7%		8,6%		3,9%				
BLOKE SODRAŽICA													
Skup. DV	< 15cm		R1 15-30cm		R2 30-60cm		R3 60-100cm		R4 100-150cm		Skupaj R1 - R4		MLADOVJE
	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	
Smreka	24.172	21,8%	4.525	11,5%	3.460	20,1%	586	13,0%	106	8,5%	8.677	13,9%	53,5
Jelka	7.719	7,0%	1.690	4,3%	559	3,2%	106	2,4%	13	1,0%	2.369	3,8%	0,5
Bukev	9.445	8,5%	8.704	22,2%	5.417	31,5%	1.916	42,6%	732	58,5%	16.769	27,0%	31,6
Hrasti	4.774	4,3%	1.318	3,4%	13	0,1%		0,0%		0,0%	1.331	2,1%	0,4
Plemeniti listavci	59.415	53,6%	20.336	51,8%	5.843	33,9%	1.264	28,1%	266	21,3%	27.709	44,5%	8,3
Drugi trdi listavci	2.844	2,6%	1.464	3,7%	1.371	8,0%	559	12,4%	133	10,6%	3.527	5,7%	1,4
Mehki listavci	2.336	2,1%	1.198	3,1%	559	3,2%	67	1,5%		0,0%	1.823	2,9%	1,8
Iglavci	32.094	28,9%	6.215	15,8%	4.019	23,3%	692	15,4%	120	9,6%	11.046	17,8%	54,0
Listavci	78.814	71,1%	33.019	84,2%	13.202	76,7%	3.806	84,6%	1.131	90,4%	51.159	82,2%	43,5
Skupaj	110.908	100,0%	39.234	100,0%	17.222	100,0%	4.498	100,0%	1.251	100,0%	62.206	100,0%	97,5
%			63,1%		27,7%		7,2%		2,0%				
SNEŽNIK													
Skup. DV	< 15cm		R1 15-30cm		R2 30-60cm		R3 60-100cm		R4 100-150cm		Skupaj R1 - R4		MLADOVJE
	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	
Smreka	1.254	2,0%	1.158	4,1%	571	3,6%	93	1,4%	31	2,0%	1.852	3,6%	44,8
Jelka	12.960	21,1%	2.424	8,7%	417	2,7%	309	4,7%	93	6,0%	3.242	6,3%	2,3
Bukev	9.615	15,6%	11.794	42,3%	10.343	65,9%	5.048	76,9%	1.220	79,0%	28.404	54,9%	34,5
Hrasti		0,0%	15	0,1%		0,0%		0,0%		0,0%	15	0,0%	0,7
Plemeniti listavci	35.535	57,8%	10.574	37,9%	2.979	19,0%	710	10,8%	93	6,0%	14.356	27,8%	6
Drugi trdi listavci	418	0,7%	293	1,0%	525	3,3%	232	3,5%	62	4,0%	1.111	2,1%	5,6
Mehki listavci	1.672	2,7%	1.652	5,9%	849	5,4%	170	2,6%	46	3,0%	2.717	5,3%	1,6
Iglavci	14.214	23,1%	3.581	12,8%	988	6,3%	401	6,1%	123	8,0%	5.094	9,9%	47,1
Listavci	47.241	76,9%	24.328	87,2%	14.696	93,7%	6.159	93,9%	1.420	92,0%	46.604	90,1%	48,4
Skupaj	61.455	100,0%	27.910	100,0%	15.684	100,0%	6.561	100,0%	1.544	100,0%	51.698	100,0%	95,5
%			54,0%		30,3%		12,7%		3,0%				
LJUBLJANSKI VRH													
Skup. DV	< 15cm		R1 15-30cm		R2 30-60cm		R3 60-100cm		R4 100-150cm		Skupaj R1 - R4		MLADOVJE
	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	št./ha	%	
Smreka	6.647	10,4%	3.453	12,1%	3.157	17,7%	681	16,7%	193	13,7%	7.484	14,5%	65,4
Jelka	7.342	11,5%	1.113	3,9%	170	1,0%		0,0%		0,0%	1.283	2,5%	0,9
Bukev	4.366	6,8%	4.350	15,3%	5.395	30,3%	2.101	51,7%	1.022	72,6%	12.868	24,9%	14,3
Hrasti	298	0,5%	68	0,2%	11	0,1%		0,0%		0,0%	79	0,2%	1,3
Plemeniti listavci	43.754	68,3%	17.376	61,0%	7.166	40,2%	647	15,9%	102	7,2%	25.292	48,9%	6,5
Drugi trdi listavci	595	0,9%	1.658	5,8%	1.715	9,6%	534	13,1%	91	6,5%	3.998	7,7%	8,4
Mehki listavci	1.091	1,7%	466	1,6%	193	1,1%	102	2,5%		0,0%	761	1,5%	1
Iglavci	13.989	21,8%	4.566	16,0%	3.328	18,7%	681	16,7%	193	13,7%	8.768	16,9%	66,3
Listavci	50.104	78,2%	23.918	84,0%	14.480	81,3%	3.384	83,2%	1.215	86,3%	42.998	83,1%	31,5
Skupaj	64.094	100,0%	28.483	100,0%	17.808	100,0%	4.066	100,0%	1.408	100,0%	51.765	100,0%	97,8
%			55,0%		34,4%		7,9%		2,7%				

Navedene popisne enote ležijo v osrednjem življenjskem območju jelenjadi na Notranjskem. V manjšem delu ležijo v LUO še popisne enote Brkini, Trnovski gozd, Ljubljana ter Cerkljansko Škofjeloško hribovje. V popisnih enotah, katere segajo v osrednji življenjski prostor jelenjadi na Notranjskem, so prevladujoče gozdne združbe dinarskega gozda jelke in buke ter predgorski bukovi gozdovi, v manjšem deležu tudi visokogorski bukovi gozdovi, na toplih legah pa primorski gozdovi črnega gabra in jesenske vilovine.

Zaradi prenovljene metode popisa je primerjava s popisi iz let nazaj le delno možna, saj so višinski razredi različni, pogojeno je tudi minimalno in maksimalno število osebkov na popisni ploskvi, kar v preteklih popisih ni bilo določeno. Zato je predvsem primerjava preraščanja drevesnih vrst iz enega višinskega razreda v drugi višinski razred praktično nemogoča.

Iz priložene tabele je razvidno, da imajo v območju največji pomladitveni potencial plemeniti listavci, najnižji pa hrasti. Bukev v mladju nižjem od 15 cm zavzema med 3 do 15 % delež zastopanosti drevesnih vrst. Iz popisa je razvidno, da se sestava drevesnih vrst po posameznih višinskih razredih spreminja, delež buke narašča in v četrtem višinskem razredu doseže skoraj 80 % delež v sestavi drevesnih vrst, medtem ko delež plemenitih listavcev pada in v zadnjem višinskem razredu dosega le še 8,4 % v skupni sestavi drevesnih vrst, ostale drevesne vrste ostajajo na stabilnem povprečju v vseh višinskih razredih. Če primerjamo popis s popisom iz leta 2004 vidimo, da je delež buke v mladju večji, medtem so deleži ostalih drevesnih vrst nižji, predvsem tistih, kateri so bolj priljubljeni v prehrani jelenjadi in srnjadi. Na praktično zamenjavo deleža drevesnih vrst v zadnjem višinskem razredu poleg objedanja jelenjadi gotovo vplivajo tudi način gospodarjenja z gozdovi, kjer omogočajo malopovršinska pomladitvena jedra agresivnejše preraščanje buke v svetlobnih jaških in katera je na jedilniku jelenjadi najmanj priljubljena, medtem ko ostale drevesne vrste predvsem zaradi objedanja zaostajajo v rasti ter se pod zastorom buke počasi utapljajo. Velik problem pri pomlajevanju notranjskih gozdov pa predstavlja tudi opuščanje gozdnogospodarskih del v zasebnih gozdovih, kar znatno slabi bivalni in prehranski potencial notranjskih gozdov za divjad, kar je razvidno tudi iz modelnega in dejanskega razmerja razvojnih faz gozdov, kjer je mladovja in sestojev v obnovi znatno manj, kot je predvideno z modelom (preglednica št. 9).

Ker so ploskve za popis objedenosti mladja položene večinoma samo v pomlajencih, raznomernih in prebiralnih gozdovih, je potrebno za verodostojno razlago podatkov primerjati tudi vrst posameznih drevesnih vrst čez meritveni prag. Na podlagi vseh evidentiranih podatkov lahko zaključimo sledeče:

- Začetek pomlajevanja je v vseh primerih zelo bogat tako s številom drevesnih vrst kakor samim številom osebkov podmladka.
- Zaradi permanentnega objedanja mladja po parkljasti rastlinojedi divjadi pa je praktično onemogočena obnova gozdov z jelko in pl. listavci (g. javor, g. brest in lipo) in to kljub dejstvu, da je delež teh drevesnih vrst v nižjih višinskih razredih podmladka dovolj visok,
- Velika večina dreves, ki so v tem obdobju prerasla meritveni prag, je začela rasti pred 20 – 30 leti. S primerjavo stopnje objedenosti pred 20 – 30 leti in sedaj lahko ugotovimo, da je tudi sedanj vpliv parkljaste rastlinojede divjadi tak, da tudi v prihodnje ne moremo pričakovati bistvenega izboljšanja vrstne strukture dreves, ki bodo prerasla meritveni prag.
- S takim vplivom divjadi na pomlajevanje bo tudi v prihodnosti težko doseči ciljno stanje glede vrstne sestave gozdov in razvojnih faz gozdov. Prav tako ne bo mogoče zagotavljati naravne vrstne sestave gozdov.
- Sedaj dejansko normalno preraščata v višje razrede in preko meritvenega praga samo smreka in bukev, ti dve drevesni vrsti pa imata stopnjo objedanja mladja, višjega od 30 cm, nižjo od 30 %.

Če primerjamo samo objedenost mladja, je ta pri vseh drevesnih vrstah v primerjavi z letom 2004 nižja, razen pri jelki, kjer je objedenost višja za 3 %. Skupna objedenost vseh drevesnih vrst je za 8 % nižja kot je bila v letu 2004 in znaša 39 %. Prav tako je iz popisa razvidno, da se je skupni pomladitveni potencial notranjskih gozdov nekoliko povečal, saj mladje višinskih razredih nad 15 cm uspe preraščati v višino, kar nakazuje rahel pozitiven trend. Navedena problematika je podrobneje vsebinsko predstavljena tudi v poglavjih 4.2 in 5.3 ter v delu gozdnogospodarskega načrta postojnskega in ljubljanskega GGO v poglavju 2.8.

Preglednica 8: Primerjava deležev razvojnih faz med modelnim in dejanskim stanjem po popisnih enotah na območju lovsko upravljavskem območju

RAZVOJNA FAZA	BLOKE SODRAŽICA			LJUBLJANSKI VRH		
	model	dejansko		model	dejansko	
	%	ha	%	%	ha	%
Mladovje	9	783	2,5	6	1.211	4,4
Drogovnjak	17	4.830	15,3	12	6.719	24,3
Debeljak	7	9.776	31,0	6	10.905	39,4
Sest. v obnovi	6	2.805	8,9	7	3.448	12,5
Ostalo	61	13.312	42,3	69	5.395	19,5
Skupaj	100	31506	100,0	100	27678	100,0

RAZVOJNA FAZA	JAVORNIK			SNEŽNIK		
	MODEL	dejansko		model	dejansko	
	%	ha	%	%	ha	%
Mladovje	6	898	5,6	3	493	1,4
Drogovnjak	10	4363	27,2	10	8.854	25,8
Debeljak	8	4767	29,7	7	12.784	37,2
Sest. v obnovi	5	2034	12,7	8	5.002	14,6
Ostalo	71	3971	24,8	72	7.235	21,1
Skupaj	100	16033	100,0	100	34368	100,0

Ocena o pozitivnih ali negativnih premikih v odnosu rastlinojede divjadi do gozdnega mladja na Notranjskem še vedno opozarja, da so ti odnosi labilni in da so še naprej potrebne spremljave in dodatni naporji za ohranitev takih pozitivnih trendov in vzpostavitev le-teh na predelih, kjer so sedaj še nezadostni.

Čeprav naj bi bila številčnost rastlinojede divjadi - na Notranjskem predvsem jelenjadi - v prepričljivi povezavi s stopnjo in trendi poškodb mladja, pa v zadnjih letih primerjave izločitev te divjadi in stopenj poškodb mladja ne dovoljujejo jasnih zaključkov. Očitno imajo na poškodbe močnejši vpliv kot smo doslej domnevali tudi drugi dejavniki (sneg, temperature, svetlobne razmere, vznemirjanje....),

Ostale poškodbe parkljaste divjadi na gozdni vegetaciji (obgrizenost, lupljenje)

V LUO ostale vrste poškodb od divjadi na gozdni vegetaciji niso posebno problematične, čeprav se mestoma in v nekaterih letih, zlasti v odvisnosti od težkih zimskih razmer, pojavlja tudi obgrizenost in lupljenje debel v fazi letvenjaka in drogovnjaka, zanimivo da poškodbe poleg rastlinojedih parkljarjev nastajajo tudi od navadnega polha. Na sploh pa tovrstne poškodbe niso pogoste in ne nastajajo v večjem obsegu. Mestoma in praviloma posamične so tudi poškodbe tanjših debelc, zlasti iglavcev, zaradi drgnjenja in čiščenja rogovja srnjakov in jelenov.

6.2.2 Škode od divjadi na kmetijskih kulturah, domačih živalih in objektih

Preglednica 9: Izplačana odškodnina na lovni površini od posameznih vrst divjadi po skupinah škodnih objektov v lovsko upravljavskem območju za obdobje 2001 – 2010

Vrsta divjadi	Kultura	IZPLAČANA ODŠKODNINA (v eur / 100 ha)									
		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
SRNA	kulture	0,55	0,31	0,17	0,40	0,30	0,76	0,40	0,30	0,40	0,56
	travniki										
	sadno drevje			0,23			0,09		0,05		
	gozd										
	ostalo									0,08	
skupaj SRNA		0,55	0,31	0,40	0,40	0,30	0,85	0,40	0,35	0,48	0,56
NAVADNI JELEN	kulture	1,09	2,04	3,45	4,14	1,77	3,57	2,58	1,87	2,30	2,44
	travniki						0,29		0,22	0,40	0,08
	sadno drevje	0,04	0,41	1,01		0,03	0,25	0,06	0,08	0,07	0,04
	gozd									0,08	
	ostalo			0,19	0,14		0,19				0,27
skupaj NAVADNI JELEN		1,13	2,45	4,65	4,28	1,80	4,30	2,64	2,17	2,85	2,83
GAMS	kulture										
	travniki										
	sadno drevje										
	gozd										
	ostalo										
skupaj GAMS		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
DIVJI PRAŠIČ	kulture	2,13	3,41	4,40	5,15	7,87	2,57	3,71	5,98	4,54	5,74
	travniki	1,91	4,45	6,70	5,93	5,82	7,87	3,07	6,57	6,67	3,97
	ostalo			0,96		0,12	0,12				
skupaj DIVJI PRAŠIČ		4,04	7,86	12,06	11,08	13,81	10,56	6,78	12,55	11,21	9,71
SKUPAJ PARKLJARJI		5,72	10,62	17,11	15,76	15,91	15,71	9,82	15,07	14,54	13,10
JAZBEC										0,02	
LISICA		0,91							0,13	0,07	0,18
POLJSKI ZAJEC											0,08
SIVA VRANA									0,23		0,07
NUTRIJA									0,07		
OST. VRSTE							0,48	1,52	0,22		
SKUPAJ OSTALE VRSTE		0,91	0,00	0,00	0,00	0,00	0,48	1,52	0,65	0,09	0,33
VSE SKUPAJ		6,63	10,62	17,11	15,76	15,91	16,19	11,34	15,72	14,63	13,43

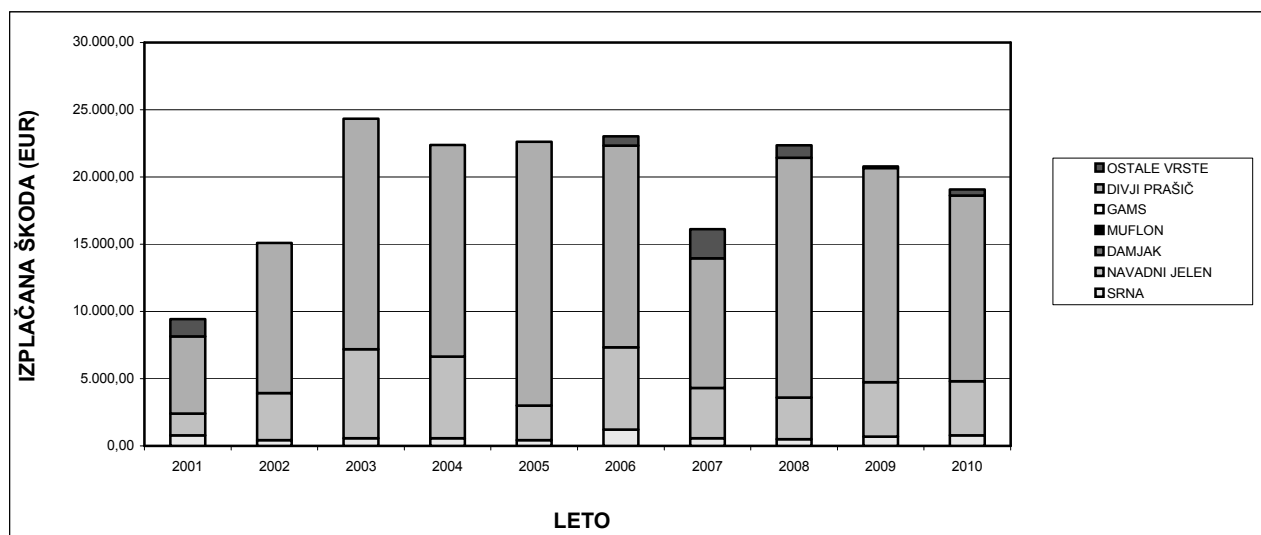
Višina skupne neposredno ocenjene in priznane škode, ki jih povzroča divjad, predvsem v kmetijstvu, je v prvih treh letih preteklega načrtovalnega obdobja naraščala in se nato umirila, v letu 2007 padla, naslednje leto narasla in pričela zopet padati. Tak razgiban trend je v največji meri posledica škod od divjih prašičev. Škode, ki jih povzročajo divji prašiči na poljih in travnikih, so se izjemno povečale v letu 2002 in 2008, kar sovпада tudi z večjim odvzemom te divjadi v omenjenih letih in kaže na prevelik porast populacije.

Vendar pa višina škod ni odvisna zgolj od številčnosti divjadi, ki povzroča škodo, saj smo tudi v predhodnih letih pogosto zaznali nerazložljiva nihanja kmetijskih škod, ki bi jih le stežka povezali s trendi v populacijah divjadi. Na višino škod zagotovo vpliva ponudba hrane v naravnem življenjskem okolju divjadi, predvsem ugodne letine gozdnega obroda. Posredni vplivi pa so odvisni tudi od vremenskih razmer, predvsem od trajanja poletnih sušnih obdobj ter začetka, višine in trajanja snežne odeje v zimskem obdobju.

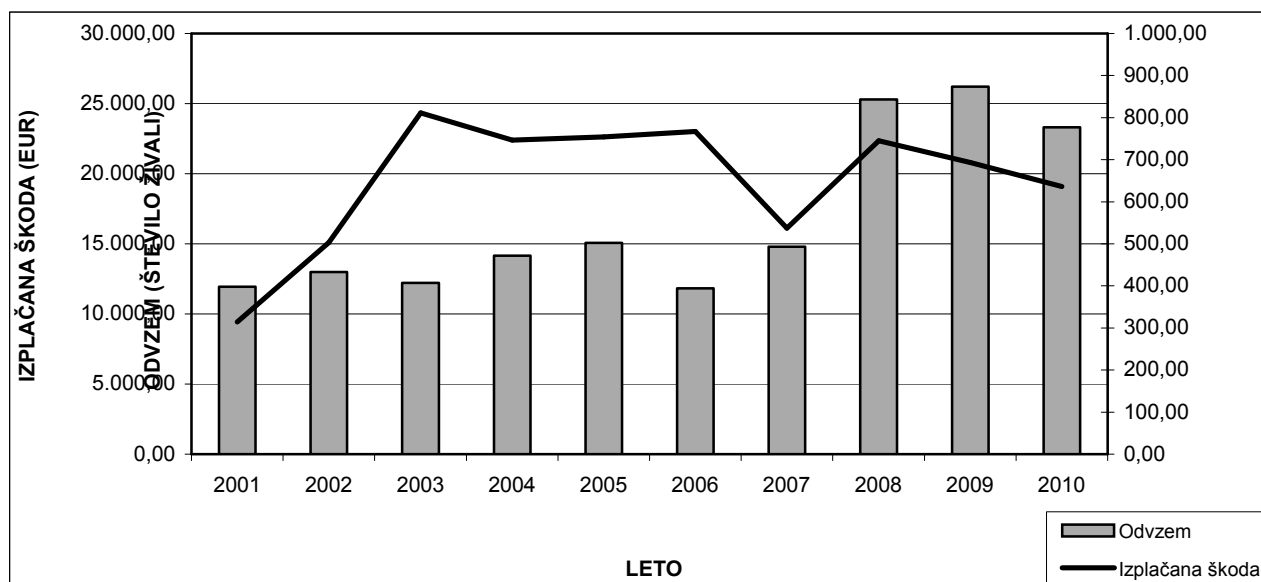
Škode od srnjadi in jelenjadi v kmetijstvu v LUO so glede na predhodna leta ostale v približno enakem obsegu. Jelenjad, ki je bila na Notranjskem nekdanji glavni povzročitelj škod v kmetijstvu, kaže v preteklem desetletju, z izjemo skokov v treh letih, pretežno konstanten obseg škod. Podoben trend je pri odškodninah za škode od srnjadi, ki so tudi v absolutnih zneskih nizke.

Podatki o škodah od drugih vrst so skromni in nepopolni. Nanašajo se predvsem na lisico, poljskega zajca in sivo vrano, kateri pa v obravnavanem obdobju niso povzročali omembe vrednih škod.

Čeprav lahko na splošno za LUO rečemo, da škode od divjadi niso zelo velike, pa so te lahko v posameznih primerih zelo občutne in občutljive. V preteklem obdobju trend škod od jelenjadi in od srnjadi ni zaskrbljujoč, trend škod od divjih prašičev pa je resno opozorilo, da je treba številčnost te divjadi držati na nizki ravni, katero lahko prenese okolje brez večjih problemov za ostale uporabnike prostora.

Slika 8: Trendi izplačanih odškodnin za nastalo škodo od rastlinojedih parkljarstih in ostalih vrst v lovsko upravljavskem območju za obdobje 2001 – 2010

Slika 9: Primerjava med izplačanimi odškodninami za nastalo škodo od divjega prašiča in njegovim odvzemom v lovsko upravljavskem območju v obdobju 2001 – 2010

6.3 Ocena stanja življenjskega okolja divjadi (tudi trendi)

Prehranske in bivalne razmere za divjad

Stanje bivalnih razmer je za v tem načrtu obravnavane vrste divjadi v splošnem dobro. Življenjski prostor divjadi se sicer v okolici večjih naselij zmanjšuje, v okolici manjših naselij pa povečuje.

Naravne prehranske razmere divjadi so v Notranjskem LUO relativno zadovoljive, ob pogoju, da je številčno stanje populacij usklajeno z okoljem. Predvsem jelenjad v posameznih gozdnatih predelih območja zaradi povečane lokalne številčnosti negativno vpliva na naravno obnovo gozda in selekcijo drevesnih vrst v vrstni sestavi gozda. Predvsem za rastlinojede parkljarje bo tudi v bodoče potrebno zagotavljati dopolnilno krmo na način kot je to določeno s tem lovsko upravljavskim načrtom. Enako velja še za malo divjad na območjih, kjer je upravljanje s poljskim zajcem in fazanom bolj intenzivno.

Vpliv rabe prostora na bivalne razmere

Splošen trend večanja človeškega vpliva na neokrnjeno naravo je prisoten tudi na Notranjskem, čeprav lahko ugotovimo, da se je v preteklem desetletju nekoliko umiril, kar pa ne velja za turizem in izletništvo ter druge rekreativne rabe prostora, katere se vse bolj povečujejo.

V gozdu je izgradnja novih gozdnih cest skoraj zastala, kar je pomembno za preprečevanje večjega vpliva ljudi v gozdnih predelih. V to smer se je razvijal tudi režim zapiranja nekaterih gozdnih cest. Sicer pri gospodarjenju z gozdom in njegovim spreminjanjem ni bilo zaznati večjih sprememb, omeniti velja večji premik pri pomlajevanju, ki se je občutno povečal v smeri naravne obnove, predvsem v državnih gozdovih, medtem ko so v zasebnih gozdovih gozdnogospodarska dela praktično zastala. Za gozdni prostor lahko ugotovimo, da se stanje v življenjskem okolju večini vrst divjadi trenutno še ne poslabšuje.

V kmetijskem prostoru se opuščanje vzdrževanja kmetijskih površin nadaljuje. Zaraščanje le-teh je sicer večini vrst divjadi kratkoročno dobrodošlo, dolgoročno pa neustrezno, saj lahko povzroči nepotrebne konflikte med interesi ljudi in divjadi. Tak odnos do prostora siromaši pestrost krajine in življenjskega okolja večini živalskih vrst. Na teh površinah se nepremišljeno na novo uvaja in podpira paša drobnice, kar je lahko tudi vir povzročanja škod od divjadi na premoženju ljudi in drugih konfliktov.

Dokončanje južnega dela slovenskega avtocestnega križa pomeni nasilno prekinitev migracijskih poti divjadi, kar brez zadostnih, naravi prilagojenih prehodov, pomeni slabšanje življenjskega prostora divjadi. Enako velja za odsek od Ljubljane proti Dolenjski. Na odsekih teh prometnic, kjer so starodavne selitvene poti in so večje izgube divjadi zaradi prometa (odseki med Postojno in Lomom), je potrebno urediti že večkrat obljubljene vsaj tri zelene naddhode za divjad tam, kjer so žrtve prometa zlasti medvedi in parkljarji najpogostejše. Pri posodabljanju železnice ali eventualnih novogradnjah je treba bolj kot doslej upoštevati selitvene potrebe divjih živali, kar je dolžnost države.

Ocenjujemo, da se onesnaževanje okolja zaradi kmetijske dejavnosti (gnojenje, kemična sredstva) v območju v zadnjem desetletju ni povečalo. Menimo, da je tudi onesnaževanje zaradi industrije manjše kot je bilo v preteklih desetletjih, saj v tem obdobju ni bilo zgrajenega večjega industrijskega onesnaževalca okolja, stari pa so sanirali stanje ali prenehali z obratovanjem.

Ostale rabe prostora, razen vojaške dejavnosti na območju Pivke in dela Javornikov, na bivalne razmere za divjad bistveno ne vplivajo in divjadi ne zmanjšujejo kakovosti življenjskega prostora.

6.4 Ciljno stanje življenjskega okolja divjadi

Temeljno ciljno stanje življenjskega okolja divjadi na Notranjskem je tako, da bo omogočalo vsem avtohtonim vrstam divjadi trajno ohranitev in optimalen razvoj. To pa pomeni v širšem smislu usklajenost divjadi in okolja. Pri tem se moramo zavedati, da težnja k boljšemu življenjskemu okolju za eno vrsto ni nujno tudi najboljša za drugo vrsto, zato je treba težiti k usklajenim in optimalnim rešitvam.

Skupni cilji za vplivnejše vrste divjadi, ki niso posebej obravnavani po posameznih vrstah, so: preprečevanje nadaljnjega drobljenja skupnega življenjskega prostora in omogočanje nemotenih migracijskih poti, omejitev širjenja večjih naselij v pomembne življenjske prostore divjadi ter zaustavitev stihijskega širjenja nemira v habitate divjadi.

Ciljno stanje življenjskega okolja za posamezne vrste divjadi so obravnavane v poglavju upravljanja s posameznimi vrstami.

6.5 Usmeritve za doseganje ugodnega stanja življenjskega okolja divjadi ter izvajanje biomeliorativnih in biotehničnih del

Usmeritve za varstvo in monitoring divjadi

Navedeni ukrep je namenjen zbiranju podatkov o divjadi, vplivih divjadi na njeno življenjsko okolje ter izvajanju ukrepov v populacijah divjadi in življenjskem okolju. Upravljavci naj ukrepe varstva in monitoringa osredotočijo predvsem na tiste vrste divjadi, katere so v okolju ogrožene ali s svojimi vplivi povzročajo v okolju določeno škodo. V okviru lovsko čuvajske službe naj upravljavci lovišč aktivno sodelujejo tudi pri osveščanju in opozarjanju drugih uporabnikov okolja o potrebah divjadi, vplivih na divjad, nadzoru prostora ter zbiranju podatkov za znanstvene namene. Višina načrtovanega obsega navedenega ukrepa je stvar potreb upravljavcev lovišč ter znanstveno raziskovalnih institucij. Upravljavci so dolžni načrtovani obseg del, kateri se nanašajo na navedeni ukrep, realizirati v celoti. Kakovost opravljenega dela, katerega je možno

ustrezno ovrednotiti, ima prednost pred količino opravljenih ur. Za ustrezno strokovno pomoč se lahko upravljalci lovišč obračajo na ZGS in ostale znanstvene ustanove, katere izvajajo raziskave v populacijah divjadi in njenem življenjskem okolju.

Biomeliorativni ukrepi

Biomeliorativni ukrepi so namenjeni izboljšanju življenjskih pogojev za divjad v njenem naravnem okolju. Z navedenimi ukrepi skušamo dvigniti naravne potenciale življenjskega okolja divjadi ter zmanjšati vplive divjadi na okolje in posledično možne škode, katere so posledica neusklajenosti obeh komponent ekosistema. Navedeni ukrepi morajo biti pravilno prostorsko in časovno načrtovani ter izvedeni. Biomeliorativne ukrepe so upravljalci lovišč dolžni izvajati v takem obsegu kot so načrtovani, preseganje načrtovanega pa je domena potreb in možnosti upravljalcev lovišč in lastnikov zemljišč. Realizacije ukrepov spravila sena, gnojenja in postavljanja gnezdilnic ni potrebno realizirati v višini načrtovanega.

Vzdrževanje pasišč s košnjo

Zelo pomemben ukrep za ustrezno življenjsko okolje divjadi je vzdrževanje pašnih površin. Navedeni ukrep je potrebno intenzivirati predvsem v osrednjem življenjskem območju jelenjadi v območjih večje gozdnatosti, kjer primanjkuje pašnih površin in je vpliv jelenjadi na naravno obnovo gozdov precejšen. Obseg opravljenih del mora ostati vsaj na ravni povprečja zadnjih desetih let, kjer je možno pa ga je treba povečati. Zasajanje tujerodnih invazivnih vrst ni dovoljeno.

Spravilo sena z odvozom

Navedeni ukrep naj se izvaja na površinah, katere upravljalci lovišč kosijo z namenom vzdrževanja pašnih površin ter kjer je možen odvoz in spravilo pridelane travne krme. Način in vrsta pridelane krme je odvisna od potreb upravljalcev lovišč - kjer je možno se priporoča izdelava bal travne silaže.

Priprava pasišč za divjad

Ukrep se izvaja predvsem na površinah, katere so porasle z vegetacijo, ki ne nudi divjadi ustrezne prehranske baze. Ukrep se nanaša na melioracijo takih površin tako, da se odstrani nezaželena vegetacija ter ustvari ustrezna travna ruša, katera je primerna za prehrano rastlinojedov. Ukrep je dobrodošel predvsem v območjih, kjer primanjkuje pašnih površin in so prisotne večje koncentracije rastlinojedov.

Gnojenje travnikov

Ukrep naj se izvaja le na površinah, namenjenih pridelavi krme za divjad in to v čim nižjem obsegu. Uporablja naj se predvsem naravna gnojila. Ukrepa se ne izvaja v naravovarstveno zaščitene območjih.

Vzdrževanje grmišč

Ukrep je zlasti pomemben v območjih, kjer nastajajo zaradi vplivov divjadi večje škode v njenem življenjskem okolju in tam, kjer so sezonsko prisotne večje koncentracije posameznih vrst rastlinojede divjadi. Upravljalci naj v določenih časovnih intervalih s sečnjo odstranijo grmovni sloj, da odženejo mladi poganjki, kateri izboljšujejo prehransko ponudbo za divjad. Med navedeni ukrep spada tudi vzdrževanje tras daljnovodov in čiščenje zaraščajočih se pašnikov. Ukrep naj se izvaja izven vegetacijske dobe grmovnih vrst. Kjer je možno, naj se navedeni ukrep intenzivira.

Vzdrževanje remiz za malo divjad

Vzdrževanje remiz za malo divjad je obveza vseh lovišč, ki imajo pogoje za gospodarjenje s temi vrstami divjadi, še posebej, ker je njihov življenjski prostor zaradi intenzivnega kmetijstva močno ogrožen. Remizne površine naj se podobno kot grmišča zasajajo z različnimi grmovnimi in drevesnimi plodonosnimi vrstami, ki bodo nudile poleg kritja tudi hrano. Primerne vrste so: kalina, bezeg, hrasti, jerebika, brogovita, dobrovita, različne vrbe, itd. Osnovni namen remiz je izboljšanje bivalnih pogojev za malo poljsko divjad in ponudbe naravne hrane.

Vzdrževanje gozdnega roba

Gozdni rob predstavlja prehod med gozdom in drugimi ekosistemi. Ima pomembno biotopsko vlogo za posamezne živalske in rastlinske vrste, zato mora biti ustrezno oblikovan in vzdrževan. Gozdni rob naj bo čim bolj mozaično oblikovan, širok eno povprečno drevesno višino. Ukrep naj se izvaja v povezavi s pospeševanjem plodonosnih vrst in vzdrževanjem pašnih površin.

Izdelava in vzdrževanje kaluž

Kaluže se izdeluje in vzdržuje na območjih, kjer primanjkuje površinskih voda, zlasti v habitatih jelenjadi in divjega prašiča. Priporoča se vzdrževanje kaluž v obsegu najmanj 3 kaluže / 1000 ha. Vzdrževanje kaluž in vodnih virov naj se izvaja izven razmnoževalnega obdobja dvoživk in drugih vodnih rastlinskih in živalskih vrst, to je konec septembra. Dopustno je ročno čiščenje. Odstranijo naj se odpadle veje, listje ter po potrebi

utrdijo brežine. Vnos tujerodnih vrst v kaluže in izvire vodotokov je nedopusten. Večji posegi naj se zaradi negativnih vplivov na rastlinske in živalske vrste ne izvajajo brez soglasja pristojne naravovarstvene službe. Vnos soli v kaluže ni dovoljen, zato se v bližini kaluž ne postavlja solnic.

Izdelava in vzdrževanje večjega vodnega vira

Navedeni ukrep se nanaša na ureditev manjših vodotokov in stoječih voda. Prednostno naj se očisti odpadlo vejevje in podrta drevesa, poseka viseče grmovje in utrdi brežine za lažji dostop divjadi do vodnega vira. Ukrep naj se izvaja predvsem tam, kjer je prisotna pernata divjad.

Sadnja in vzdrževanje plodonosnih drevesnih vrst

Ohranjanje in pospeševanje plodonosnih drevesnih vrst naj bo prvenstveno usmerjeno v nudenje ugodnejših svetlobnih pogojev posameznim drevesom in manj v sadnjo plodonosnih vrst, saj ocenjujemo, da na Notranjskem le malo kje v naravi manjka samoniklih plodonosnih drevesnih vrst.

Postavitev in vzdrževanje gnezdnic

Navedeni ukrep se izvaja predvsem v območjih, kjer primanjkuje naravnih drevesnih dupel. Gnezdnice morajo biti postavljene tako, da je onemogočen odstop plenilcev in vode. Gnezdnice je treba redno čistiti in vzdrževati.

Pri delih za izboljšanje življenjskega okolja divjadi je v zadnjih letih finančno sodelovala tudi država. Tak način in obseg del se mora v bodočem desetletju še povečati. To mora biti naloga države oziroma pristojnega resornega ministrstva.

Biotehnični ukrepi

Med biotehniške ukrepe uvrščamo krmljenje divjadi, izdelavo krmnih njiv in pridelovalnih njiv ter polaganje soli. Z navedenimi ukrepi skušamo z neposrednim vnosom hrane v naravno okolje zmanjšati vplive divjadi na okolje v času prehranskih stisk ter učinkoviteje izvajati ukrepe v populacijah divjadi. Načrtovanega obsega del tega ukrepa načrtovalci niso dolžni realizirati, prav tako ga ne smejo prekoračiti.

Krmljenje divjadi – splošne usmeritve

Zaradi pritiska divjadi na naravne prehranske vire v času prehranskih ožin, zmanjševanja škod v kmetijski krajini ter lažjega in strokovnejšega odstrela divjadi, je krmljenje nujen in bistven biotehniški ukrep v Notranjskem LUO. Med ukrep krmljenja sodijo vse vrste polaganja hrane v naravno okolje, ki je namenjena prehrani divjadi. Za polaganje hrane se ne smatra posek drevja za objedanje in pridelava krme na kmetijskih površinah (t.i. krmnih njivah), s katero se divjad prehranjuje neposredno na rastočih rastlinah. Kot ukrep krmljenja se prav tako ne šteje polaganje soli, kljub temu pa je pri polaganju le-te potrebno upoštevati v načrtih zapisane usmeritve in omejitve. Razen krmljenja nekaterih vrst male divjadi (fazan, poljska jerebica, poljski zajec), pri kateri je zaradi trenutnega stanja v Sloveniji osnovni cilj dvig številčnosti, krmljenje ne sme biti namenjeno ali imeti za posledico dvig natalitete in s tem gostot posameznih vrst divjadi, preživetje posameznih manj vitalnih osebkov v populaciji ali celo vzdrževanje preštevilne populacije divjadi v ohranjenih habitatih. V osrednjem življenjskem območju rjavega medveda je pri krmljenju divjadi potrebno upoštevati tudi predpise, ki urejajo krmljenje medveda. Pri krmljenju je potrebno upoštevati medvrstne odnose med živalskimi vrstami, vključno z zavarovanimi in še posebej ogroženimi vrstami (gozdne kure). Krmljenje nekaterih vrst divjadi (divji prašič, lisica, kuna belica) ima v habitatih gozdnih kur zaradi plenilstva med vrstami lahko dodatne negativne posledice na te vrste. Pri nekaterih vrstah divjadi (lisica, kuna belica), ki jih krmimo s stranskimi živalskimi proizvodi, je potrebno upoštevati predpise s področja veterine.

Po namenu krmljenja ločujemo zimsko, preprečevalno in privabljalno krmljenje.

V LUO **zimsko krmimo** navadnega jelena in malo divjad (fazan, p. jerebica, poljski zajec in raca mlakarica). Namensko krmljenje srnjadi in gamsa, razen v izjemnih razmerah, ni dovoljeno, kar je posebej specificirano v nadaljevanju tega poglavja.

Vrste, količina in sestava krme:

Vrste krme so obravnavane s stališča energijske vrednosti, vsebnosti vode ter izvora po naslednjih skupinah:

- močna škrobna krma (koruza, žita, kostanj, želod, briketi s hrano rastlinskega izvora),
- sočna krma (okopavine, tropine, sadje),
- voluminozna krma (seno, vejniki, travna silaža, koruzna silaža, pesni rezanci) in
- krma živalskega izvora v skladu z veterinarskimi predpisi.

Vse ostale vrste krme, razen zgoraj navedenih (z izjemo krme živalskega izvora ki je namenjena malim zverem), za krmljenje parkljaste divjadi niso dovoljene.

Količina močne škrobne krme za zimsko krmljenje rastlinojede vrste divjadi (navadni jelen, damjak, muflon) naj bo v najnižjem deležu, praviloma ne sme presegati 10 % delež v skupni količini (po masi) krme. Na istem krmišču, namenjenem zimskemu krmljenju rastlinojede parkljaste divjadi, mora biti struktura krme v sledečih deležih – močna škrobna krma do 10 %, sočna krma do 30 %, voluminozna krma vsaj 60 %. Odstopanja od navedene strukture krme za rastlinojedo parkljasto divjad v času zimskega krmljenja so le v smislu vzdrževanja pasišč s košnjo in naknadnim sušenjem sena, ko je le-tega dovoljeno samostojno zložiti v jasli.

Priporočljivo je, da je ob zimskem krmljenju parkljaste divjadi močna škrobna krma na razpolago le v jesenskih mesecih (oktober, november, december), sočna in voluminozna krma pa v celotnem obdobju krmljenja.

Količine položene krme naj bodo dejansko odvisne od naravne ponudbe hrane (gozdni obrod kostanja, hrasta in bukve) v posameznem letu.

V izogib negativnim dejavnikom krmljenja priporočamo, da se lokacije zimskih krmišč v času dosledno menjavajo in naj isto krmišče ne bo nepretrgoma v uporabi več kot 10 let. Krmljenje samo po sebi ne zmanjšuje poškodb gozdnega mladja in drevja zaradi lupljenja, pač pa je mogoče z njim divjad odtegniti v predele, kjer so poškodbe manj problematične. Zato naj bodo lokacije krmišč določene ob upoštevanju zgradbe gozdov in gozdnogospodarskih ter gozdnogojitvenih ciljev. S krmišči se je treba izogibati obsežnejšim delom sestojev, ki so ali bodo v naslednjem desetletju v obnovi in sestojem, kjer so zaradi specifične drevesne zgradbe težave z obnovo večje. Tudi sicer priporočamo, da se zimsko krmljenje izvaja po kritični presoji pozitivnih in negativnih učinkov na individualni ravni. V splošnem je treba obseg krmljenja pri vseh vrstah divjadi postopno zmanjševati in krmljenje na območjih, kjer se ga doslej še ni uporabljalo, dovoliti le v primerih in na konkretnih lokacijah in območjih, ko njegovi pozitivni učinki odtehtajo negativne. Na območjih, kjer se ukrep že dlje časa izvaja, pa naj bodo vse spremembe postopne. Morebitna nagla ukinitve krmljenja na območju z dolgo tradicijo rabe tega ukrepa, bi namreč lahko vodila v velike poškodbe gozda in tudi poslabšanje telesnega stanja ter celo pogine na krmo habituiranih živali.

Preprečevalno krmljenje se izvaja le za divjega prašiča v časovno omejenem vegetacijskem obdobju, kar bo opredeljeno z letnimi načrti LUO, z namenom zadrževanja živali v predelih, kjer so manjše možnosti nastanka škod na kmetijskih površinah.

Privabljalno krmljenje se izvaja z namenom privabljanja divjadi zaradi odstrela. Privabljalno se v LUO krmi naslednje vrste divjadi:

- Navadni jelen;
- Divji prašič;
- Lisica;
- Kuna belica;
- Kuna zlatica.

Zaradi preprečitve prekomernega krmljenja parkljaste divjadi, gostitve divjadi na neprimernih lokacijah, neželenih migracij divjadi ali krmljenja, ki bi imelo za posledico zmanjševanje vpliva naravne selekcije med divjadjo, se določi tako količina kot tudi struktura krme oziroma število krmišč. Letno naraščanje skupne porabe krme za parklarje v loviščih Notranjskega LUO ni dovoljeno. V bodoče želimo ob sočasnem intenziviranju biomeliorativnih del v območju intenziteto krmljenja parklarjev zmanjšati. Število krmišč za malo divjad in male zveri ni omejeno.

ZGS v sodelovanju z upravljavci lovišč in lovišč s posebnim namenom ter območnim združenjem upravljavcev lovišč (OZUL) izdelata in vodi kataster krmišč v LUO. Na predlog upravljavca lovišča/LPN ter po strokovni presoji ZGS se kataster lahko spremeni ali dopolni.

Krmljenje - konkretne usmeritve za posamezne vrste

Srnjad in gams

Krmljenje srnjadi in gamsa, razen v izjemnih primerih, ni dovoljeno.

V primeru izjemnih zimskih razmer (dolgotrajnejša visoka snežna odeja), je dovoljeno krmljenje le v predelih, kjer je na večjih površinah s prehranskega vidika osiromašeno življenjsko okolje, a je tudi v tem primeru dovoljeno krmljenje samo s kombinacijo krme (sočna, močna in voluminozna krma) in ne zgolj samo z eno od teh. Ocenio izrednih razmer, ki bi upravičevale izjemno zimsko krmljenje srnjadi in/ali gamsa, opravi upravljavec lovišča samostojno ter o tem z vlogo (opis izrednih razmer, kraj oz. območje potrebnega

krmljenja, čas) pisno obvesti pristojno OE ZGS. Soglasje (pozitivno ali negativno) k začetku krmljenja izda pristojna OE ZGS pisno ter o tem obvesti tudi lovsko inšpekcijo. Pred izdajo soglasja za krmljenje morajo biti izvedeni ukrepi povečevanja prehranske ponudbe z ukrepi omogočanja prehrane z naravno hrano (posek drevja in grmovja za objedanje, pluženje). Povečevanje prehranske ponudbe z ukrepi omogočanja prehrane srnjadi z naravno hrano (posek drevja in grmovja za objedanje, pluženje) je dovoljeno in v ostrejših zimski razmerah priporočljivo, zato se jih nikjer v LUO ne omejuje.

Z namenom zmanjšanja povoza srnjadi je izjemoma v bližini prometnic z močno povečanim povozom srnjadi v zimskem času za kratek čas (največ 1-2 tedna) dovoljeno t.i. prestrezno krmljenje (*»intercept feeding«*), s katerim zmanjšamo potrebo po približevanju (prehranjevanju) srnjadi na brežinah cest. Tovrstno prestrezno krmljenje je mogoče dovoliti le, če so izpolnjeni naslednji pogoji:

- dolgotrajna ali visoka snežna odeja;
- zaznano pogosto prehranjevanje srnjadi na brežini ceste;
- registrirano večje število povožene srnjadi v posameznem lovišču v času te zime (>3 po 1.12.);
- krmljenje se izvaja v pasu 300-500 m od problematičnega/ih odseka/ov cest(e).

Za pridobitev dovoljenja za prestrezno krmljenje veljajo enaki pogoji kot za izjemoma dovoljeno zimsko krmljenje srnjadi (podana pisna informacija z vlogo na ZGS s strani upravljavca, izdano soglasje s strani pristojne OE ZGS ter obveščanje lovske inšpekcije). Pred izdajo dovoljenja morajo biti predhodno vzpostavljeni ukrepi dostopa srnjadi do naravnih prehranskih virov (pluženje visokega snega do robidovja in ostalih virov naravne hrane,...).

Jelenjad

Zimsko krmljenje se izvaja v območjih povečanih gostitev jelenjadi v zimskem obdobju – zimovališčih/mirnih conah. Zimsko krmljenje se lahko izvaja tudi na območjih, kjer želimo jelenjad privabiti in zadržati z namenom razbremenitve vpliva jelenjadi na življenjsko okolje v nekem drugem okolju. Pri postavitvi lokacij krmišča se upošteva tudi prisotnost in vpliv velikih plenilcev, predvsem volka. Odstrel na teh krmiščih ni dovoljen.

V robnih populacijskih območjih (loviščih robnega dela areala jelenjadi) je dovoljeno zgolj privabljalo krmljenje jelenjadi za namen lažje izpolnitve načrta odvzema, izjeme se določijo v letnih načrtih LUO. V območjih (loviščih) brez jelenjadi (prisotnost jelenjadi tam ni zaželena) ni dovoljeno nobeno krmljenje jelenjadi.

Sestava krme za zimsko krmljenje jelenjadi:

- močna škrobna krma (koruza, žita, kostanj...) v deležu do 10 %,
- sočna krma (okopavine, tropine, sadje) v deležu do 30 %,
- voluminozna krma (seno, vejniki, silaža, pesni rezanci) preostanek deleža.

Upravljavci lovišč morajo zagotoviti stalno založenost krmišč predvsem v zimskem času in zgodnjih spomladanskih mesecih (december - marec) oz. v času trajanja snežne odeje. Količina skupaj položene sočne in grobo vlaknate krme v ustreznem razmerju ni omejena, količine položene krme naj bodo odvisne od naravne ponudbe hrane.

Gostota krmišč za zimsko krmljenje jelenjadi je definirana upošteva gostoto odvzema jelenjadi oz. uvrstitvijo lovišča v osrednje populacijsko območje. Praviloma je dovoljeno 1 krmišče na začetih 1.000 -1.500 ha lovne površine lovišča oz. LPN, katerega del spada v osrednje populacijsko območje jelenjadi. Krmišča namenjena zimskemu krmljenju jelenjadi morajo biti v območju čimbolj enakomerno razporejena zaradi preprečevanja povečanih negativnih vplivov jelenjadi na okolico krmišč. V jelovo bukovih gozdovih na nadmorskih višinah višjih od 1.000 m ni dovoljeno krmiti jelenjadi. Lociranje novih krmišč v pomlajenih sestojih ali njihovi bližnji okolici ni dovoljeno.

Pri zimskem krmljenju je glede na število jelenjadi, ki prihaja na določeno krmišče, potrebno z razporeditvijo krme omogočiti, da vse živali istočasno pridejo do položene krme.

Privabljalo krmljenje se izvaja s ciljem olajšanega opazovanja in odstrela jelenjadi. Tu je odstrel dovoljen. Privabljalo krmljenje jelenjadi se lahko izvaja le v času lovne dobe na jelenjad. Pri privabljalnem krmljenju je dovoljeno zalagati praviloma največ 1 krmišče na 500 ha lovne površine lovišča oz. LPN, pri čemer je na posameznem krmišču dovoljeno dnevno položiti skupno največ 50 kg krme, od tega količina močne krme, ki je dnevno dostopna jelenjadi, ne sme presegati 5 kg. V letnih načrtih LUO se lahko določijo dodatne omejitve površin za lovišča, glede na dejanske razmere (npr. majhna gostota odvzema, prepletene travniške površine v gozdu, prisotnost jelenjadi le na delu lovišča ipd.).

V osrednjem arealu razširjenosti jelenjadi (zimovališča) oz. v predelih, kjer beležimo večji obseg škod zaradi obgrizenja debel, je potrebno v času zimske stiske pospeševati sečnjo drevesnih vrst (jelka, jesen, mehki

listavci), ki so prehransko zanimive za jelenjad. Ta dela naj se pospešujejo v lastniško večjih kompleksih, kjer je tak ukrep, z različnih vidikov lažje izvedljiv.

Divji prašič

Zimsko krmljenje divjega prašiča je v celotnem LUO prepovedano.

Preprečevalno krmljenje divjega prašiča je dovoljeno zgolj v loviščih, kjer povprečni letni odvzem divjega prašiča v zadnjih treh letih dosega 5 ali več kosov. Preprečevalno krmljenje se izvaja le v ustreznih razmerah strnjenih gozdov in primerne oddaljenosti od kmetijskih površin in je namenjeno odvrčanju tropov divjih prašičev od kmetijskih kultur, pri čemer se priporoča tudi krmljenje z beljakovinsko hrano na osnovi žit (soja, rastlinske beljakovine,...). Priporočeno obdobje izvajanja preprečevalnega krmljenja je od začetka junija do konca oktobra, izjemoma za konkretna lovišča v primeru večletnega pojavljanja škod tudi prej. Podroben časovni termin izvajanja preprečevalnega krmljenja z letnim načrtom lovišča opredeli upravljavec lovišča. Lovišče sme praviloma imeti le eno preprečevalno krmišče na začetnih 1.000 ha gozdne površine, pri določanju primernosti lokacij se upošteva tudi strnjenost gozdnega kompleksa (gozdne krajine). Preprečevalno krmišče mora biti oddaljeno praviloma vsaj 500 m od zunanje meje gozdnega kompleksa z ne gozdno krajino. Lov je na teh krmiščih prepovedan.

Privabljalno krmljenje divjih prašičev je prvenstveno namenjeno opazovanju ter lažjemu izvrševanju odstrela. Za doseganje učinka privabljanja so na krmišču potrebne in priporočene le minimalne količine krme, ki opravljajo funkcijo privabljanja divjih prašičev. Privabljalno krmljenje divjega prašiča se lahko izvaja vse leto. Divjadi naj bo dnevno dostopno na privabljalnem krmišču največ do 2 kg ustrezne vrste krme (žit ali koruze). Termin založenosti (v letu) je v pristojnosti upravljavca lovišča.

Krmišča privabljalnega krmljenja divjih prašičev so lahko praviloma locirana po eno na vsakih 200 od 600 ha gozdne površine. Lociranje privabljalnih krmišč za divje prašiče je dovoljeno samo v strnjenih zaokroženih gozdnih kompleksih, večjih od 200 ha (krmljenje v kmetijski krajini in privabljanje v bližino kmetijskih kultur ni dovoljeno). Privabljalno krmišče mora biti oddaljeno praviloma vsaj 200 m od zunanje meje gozdnega kompleksa z ne gozdno krajino. Potrebno je zagotoviti, da so mesta privabljalnega krmljenja divjega prašiča dovolj oddaljena od krmišč, kjer se izvaja preprečevalno krmljenje. Med seboj morajo biti oddaljena vsaj 300 m.

Za krmo je priporočljivo uporabljati vse vrste žit in kornice. Priporočeno je le krmljenje na način, da je krma na krmiščih dostopna predvsem divjemu prašiču (npr: krmni valj, polaganje krme v tla, prekrivanje krme, ...) in ne ostali divjadi (srnjadi).

Krmljenje divjega prašiča se v osrednjem in robnem življenjskem prostoru rjavega medveda omeji skladno z določili Strategije upravljanja z rjavim medvedom v Sloveniji.

V habitatih divjega petelina krmljenje divjega prašiča ni dovoljeno. V načrtih za upravljanje z divjadjo se glede na konkretne lokacije še aktivnih rastišč divjega petelina opredeli dele območja ali nadmorsko višino, nad katero krmljenje divjega prašiča zaradi omenjenega razloga ni dovoljeno.

ZGS vodi kataster krmišč ter njihov namen, ločeno po loviščih.

Male zveri (lisica, kuna belica, kuna zlatica)

Krmljenje malih zveri (lisica, kuna belica) ima izključno značaj privabljalnega krmljenja z namenom lova. Izvaja se s krmo živalskega izvora ter s krmo rastlinskega izvora (sadje). Krmljenje mora biti izvajano na način, ki je skladen z veterinarskimi predpisi o ravnanju s stranskimi živalskimi proizvodi.

Malih zveri ne krmimo v območjih habitatov gozdnih kur.

Mala poljska divjad

Zimsko krmljenje male poljske divjadi je dovoljeno v vseh loviščih, upoštevajoč pri tem prisotnost posamezne vrste. Kljub temu, da je krmljenje male poljske divjadi smiselno in potrebno izvajati tudi izven zimskega obdobja, se krmljenje v smislu biotehniških del opredeljuje med zimsko krmljenje. Krmljenje mora biti izvajano z vrsto krme in na način, ki je v največji možni meri prilagojena vrsti divjadi katero se krmi (poljski zajec, fazan, poljska jerebica, raca mlakarica). Pri krmljenju z močno škrobno krmo mora biti le ta položena tako oziroma zaščitena s tehničnimi objekti (nadkritje, lese), da se prepreči, da bi pretežni del krme zaužila srnjad.

Lokacije krmljenja male poljske divjadi se ne upoštevajo kot krmišče, katere se vodi v katastru krmišč, mora pa biti lokacija opredeljena v letnem načrtu lovišča oz. lovišča s posebnim namenom.

Male poljske divjadi se na krmiščih ne lovi.

Krmne njive

Prvenstveno so namenjene jelenjadi in divjemu prašiču, lahko pa tudi mali divjadi. Krmne njive pomagajo zmanjševati pritisk jelenjadi na naravno rastje, zato so dobrodošel pripomoček v uravnavanju usklajenosti jelenjadi z okoljem in jih ne omejujemo po obsegu, pač pa le usmerjamo lokacijsko. Krmne njive za divje prašiče so zaželeni v smislu preprečevanja škod na kmetijskih površinah, katere se prav tako po obsegu ne omejuje, se jih pa lokacijsko usmerja. Na krmne njive je prepovedano zasajanje tujerodnih invazivnih rastlinskih vrst (topinambur).

Pridelovalne njive

Za potrebe vseh vrst krmljenja lahko upravljavci lovišč na lastnih površinah pridelujejo krmo. Pridelovalnih njiv se po obsegu ne omejuje, smiselno pa je, da pridelovalne njive obdelujejo zgolj tisti upravljavci, pri katerih je dovoljena določena oblika krmljenja.

Solnice

Zaradi olajšanja spomladanskega prehoda na sočno naravno hrano pri rastlinojedih je v LUO priporočljivo zalaganje solnic v zmernih količinah s soljo in mineralnimi kamni (priporočeno do največ 3 kg na solnico).

Postavljanje solnic na naslednjih navedenih mestih ni dovoljeno:

- V gozdnih sestojih - mladovjih in sestojih v obnovi, oz. je dovoljeno le ob soglasju lastnika gozda in ZGS.
- Ob cestah in v območju gozdnih rezervatov.
- Ob vodnih virih oz. le v minimalni oddaljenosti 50 m in na način, ki onemogoča vnos soli vanje. Soli tudi ni dovoljeno neposredno vnašati v luže, kaluže in ostala vodna telesa.
- V območja ali bližino območij, kjer so prisotne redke, ogrožene in zavarovane vrste živali ter rastišča redkih, ogroženih in zavarovanih rastlinskih vrst.
- V bližino območij naravnih vrednot, v ožja zavarovana območja in v dele širših zavarovanih območij s strožjim varstvenim režimom (IUCN kategorija II). Izjemoma je tudi na teh območjih možna začasna postavitev.

Usmeritve za postavitev oz. vzdrževanje lovskih objektov

Med lovske objekte uvrščamo lovske preže, krmišča, lovske steze ter solnice. Obseg, postavitev in vzdrževanje teh objektov je odvisno od potreb upravljavcev lovišč. Ob tem je potrebno upoštevati vsa omejitvena določila, katera so navedena v tem načrtu ter vso predmetno zakonodajo, ki ureja postavitev takih objektov. Za postavitev lovskih objektov (lovskih prež, krmišč, obor in mrhovišč) je potrebno na varovanih območjih (območja Natura 2000, zavarovana območja) izvesti postopek presoje sprejemljivosti posega v naravo (Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja (Uradni list RS, št. 130/04, 53/06, 38/10 in 3/11)).

Usmeritve za preprečevanje škod od in na divjadi

Bistveni usmeritve za zmanjševanje škod od in na divjadi so tiste, katere omogočajo doseganje usklajene številčnosti divjadi glede na biološko zmogljivost njenega življenjskega okolja. Pravilno količinsko in strukturno načrtovani in realizirani odvzem ter ustrezno realizirani načrtovani ukrepi v življenjskem okolju so osnova za zmanjševanje škod od in na divjadi.

Za zmanjševanje škod je potrebno upoštevati tudi naslednje usmeritve in ukrepe:

Večanje človeškega vpliva na neokrnjeno naravo je prisotno tudi na Notranjskem, čeprav lahko ugotovimo, da se je v preteklem desetletju nekoliko umirilo, kar pa ne velja za turizem, izletništvo in druge rekreativne rabe gozdnega prostora, ki se vse bolj povečujejo. Zato je potrebno v bodoče več storiti pri usmerjanju ljudi, ki obiskujejo naravo, jih osveščati o potrebah divjih živali. Na območjih mirnih con, zimovališč, rukališč in ostalih pomembnih habitatov je potrebno zagotoviti mir v časovno najbolj občutljivih delih leta. Na območju zimovališč jelenjadi naj se od 1. decembra pa do konca zimskih razmer izvaja le individualni lov ter zimski posek za krmo, ostala dela pa le v soglasju z ZGS. Z ureditvijo režima na gozdnih cestah, z zaporo gozdnih cest, naj se omeji promet na območjih evidentiranih rukališč in sicer v času od 1.9 do 15.10. Prav tako naj se promet na gozdnih cestah v času od 1.12. do 31.3. (čas zimske stiske) na območju evidentiranih zimovališč. Prav tako bo v bodoče potrebno večjo pozornost posvetiti ustreznemu nadzoru nad početjem ljudi v prosti naravi in končno urediti pravno formalne temelje za učinkovit nadzor in ustrezno restriktivno kurativo.

Sicer pri gospodarjenju z gozdom in njegovim spreminjanjem v zadnjih letih ni bilo zaznati večjih sprememb. Omeniti velja večji premik pri pomlajevanju, ki se je občutno povečal v smeri naravne obnove, v zasebnih gozdovih pa opuščanje potrebnih negovalnih del in pomlajevanja. Nadaljevati je treba v smeri čim večje naravne obnove, ohranjanja pester, malopovršinske, mozaične zgradbe gozda, vzpostavitvi in ohranjanju

travnih površin v strnjenih gozdovih, pospeševanja plodonosnih listavcev in določevanju mirnih con kot prednostnih površin za divjad. V predelih, kjer je vpliv rastlinojedih parklarjev na naravno obnovo gozdov tolikšen, da je le-ta ogrožena in je posledično ogrožena tudi trajnost naravne drevesne sestave, je potrebno slediti usmeritvam, navedenim v območnem gozdnogospodarskem načrtu za Postojnsko GGO, katere usmerjajo gospodarjenje z gozdovi tako, da se na takšnih predelih načrtuje in izvaja večje površinsko uvajanje sestojev v obnovo (pomladitvena jedra velika vsaj dve sestojni višini) in hitreje zaključuje z obnovo, ob sočasnem izvajanju ustreznih lovsko upravljavskih ukrepov. Zlasti zasebne lastnike gozdov je potrebno ustrezno stimulirati in usmeriti v pravočasno izvedbo potrebnih gozdnogospodarskih del.

V kmetijskem prostoru je zaraščanje površin sicer za večino vrst divjadi kratkoročno dobrodošlo, dolgoročno pa neustrezno, saj lahko povzroči nepotrebne konflikte med interesi ljudi in divjadi. Tak odnos do prostora siromaši pestrost krajine in življenjskega okolja večine živalskih vrst. Na teh površinah se nepremišljeno na novo uvaja in podpira paša drobnice, kar je lahko tudi vir povzročanja škod od divjadi na premoženju ljudi. Glavni vzvod za zaustavitev teh negativnih gibanj v okolju divjadi ima državna politika z usklajenimi ukrepi za ohranitev podeželja, vendar lahko tudi lovske organizacije pripomorejo k rešitvam s tem, da vzdržujejo čim več opuščenih kmetijskih površin za potrebe divjadi.

Na odsekih prometnic, kjer so starodavne selitvene poti in večje izgube divjadi zaradi prometa (odseki med Postojno in Lomom), je potrebno urediti že večkrat obljubljene zelene nadhode za divjad in nekatere zavarovane vrste, zlasti velike zveri. Pri posodabljanju železnice ali možnih novogradnjah je treba bolj kot doslej upoštevati selitvene potrebe divjih živali, kar je dolžnost države. Na odsekih teh prometnic, kjer so starodavne selitvene poti in so večje izgube divjadi zaradi prometa (odseki med Postojno in Lomom), je potrebno urediti že večkrat obljubljene vsaj tri zelene nadhode za divjad tam, kjer so žrtve prometa zlasti medvedi in parkljarji. Lovske organizacije pa morajo biti pozorne in dejavne že pri pripravi načrtov za take posege in ščititi interese divjadi.

Kljub vsem ukrepom, ki jih bomo izvajali v LUO za doseg primernega števila in sestave populacij divjadi lahko pričakujemo, da bodo pritiski rastlinojede divjadi na določena mesta v okolju še vedno taki, da bodo zahtevali tudi fizične ukrepe varovanja, predvsem poljščin. Za učinkovito zaščito teh površin se je v preteklosti dobro izkazala uporaba električnih pastirjev in sredstev, ki z vonjem odvrčajo divjad. Zato je treba površine, kjer lahko iz izkušenj pričakujemo škode, le te varovati tudi s tehničnimi sredstvi, ograjami, kakovostnimi električnimi pastirji, kemičnimi sredstvi in vsemi drugimi načini, ki bi škodo lahko preprečili. Lovske organizacije so v skladu z zakonom dolžne storiti vse, da se škoda prepreči tudi na tak način ali z drugimi učinkovitimi načini.

V gozdnem prostoru je najučinkovitejša zaščita pred škodami primerna številčnost divjadi in način gospodarjenja z gozdom, ki mora biti čim bolj naraven. Ker pa vemo, da povsod naravna obnova gozda tudi zaradi več drugih razlogov ni mogoča, je treba včasih izvajati tudi najnujnejšo zaščito mladja. Ograje za zaščito pred divjadjo morajo biti izjema.

Na mestih pogostih povozov divjadi lahko te preprečimo s kemično odbojno zaščito in ostalimi sodobnimi sredstvi, katere nastavimo ob prometnicah. Lovske organizacije morajo v bodočem desetletju na mestih pogostih povozov več storiti za preprečitev le teh.

7 UPRAVLJANJE S POSAMEZNIMI VRSTAMI DIVJADI

7.1 SPLOŠNO

Upravljanje s populacijami posameznih vrst divjadi ocenjujemo na podlagi podatkov preteklega desetletnega (dolgoročni načrti LUO) oz. petletnega (letni načrti LUO) obdobja:

- Stopenje uresničevanja načrtovanih usmeritev in ukrepov za posege v populacijo, s poudarkom na številu in strukturi,
- Izgub po višini, strukturi, vzrokih ter trendih izgub,
- Gibanjih telesnih mas pri parkljasti divjadi in mas rogovja pri samcih iz družine jelenov (srnjak, navadni jelen, damjak),
- Primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja,
- Stanja in ukrepov v življenjskem okolju,
- Drugih kazalnikov v populacijah divjadi kot so npr. velikosti/dolžine čeljusti ali stopnja oplojenosti samic zlasti mlajših starostnih razredov pri parkljasti divjadi.

V realizacijo načrta odvzema se pri parkljasti divjadi poleg odstrela štejejo vse z materialnimi dokazi (čeljust, rogovje) dokumentirane izgube. V primerih, kjer materialnega dokaza zaradi popolnega uničenja trofeje in/ali čeljusti ni možno predložiti ali kjer lahko odvzem materialnega dokaza zaradi stanja kadavra pomeni tveganje za zdravje lovca, je dovolj tudi uradni zaznamek (zapisnik) odgovornih oseb lovske organizacije in drugih (VURS, Veterinarska fakulteta, Policija,...), ob hkratnem obveznem kronološkem vpisu v evidenčno knjigo odstrela in izgub velike divjadi.

Pri mali divjadi in ostalih vrstah divjadi se v realizacijo štejejo poleg odstrela vse dokumentirane izgube, ki so kronološko vpisane v evidenčno knjigo odstrela in izgub male divjadi, razen v kolikor predpisi ne določajo drugače.

Starostni in spolni razredi pri parkljasti divjadi ter višina in prostorska razdelitev odvzema

Starostni in spolni razredi (kategorije) so za vsako vrsto parkljaste divjadi posebej opredeljeni v svojem poglavju. Pri ostalih vrstah divjadi ta ločitev na kategorije ni potrebna in ni smiselna. Za prehod v višji starostni razred se pri parkljasti divjadi, razen pri divjem prašiču, upošteva datum 1. april. Pri parkljasti divjadi se za ugotavljanje in oceno starosti uporablja metoda okularne ocene razvitosti (menjave) in obrabljenosti zobovja, ki jo opravi Komisija za oceno odstrela in izgub v LUO. Pri divjem prašiču se za prehod v višji starostni razred upošteva okularna ocena dejanske starosti v mesecih na podlagi pregleda razvitosti zobovja. Ocena komisij(e) v LUO glede določitve starosti za vpis v bazo podatkov je dokončna. V primerih, ko komisija pri oceni starosti odvzete divjadi ni enotna, se lahko pred svojo suvereno in dokončno odločitvijo posvetuje s predstavnikom ali komisijo upravljavca lovišča.

Višina odvzema je odvisna od cilja glede na relativno številčnost populacije in drugih kazalnikov njenega stanja. Vodilo pri upravljanju z vrstami parkljaste divjadi je ohranitev vitalnih, zdravih populacij, številčno usklajenih z okoljem, ob hkratnem upoštevanju človekovih interesov in dejavnosti v okolju (lovstvo, kmetijstvo, gozdarstvo, promet...). Za doseg cilja je zato nujno doseganje dovolj visokega količinskega in strukturnega odvzema, ob hkratnem izvajanju izbirnega, t.i. kakovostnega odstrela/odvzema. Iz populacije naj se pri mlajših kategorijah praviloma odstranjujejo podpovprečno telesno razviti osebk, varuje srednji starostni razred in zopet močnejše posega v starejše/prestarele osebke. Pogoji izbirnega odstrela so lahko opredeljeni v letnih načrtih LUO zgolj kot priporočila.

V območjih s prisotnostjo velikih zveri (medveda, volka in risa), se njihov vpliv na vedenje in številčnost parkljaste divjadi upošteva tako v višini kot tudi starostni strukturi načrtovanega odvzema divjadi.

V načrtih so določena tudi dopustna odstopanja realizacije od načrtovanega odvzema pri posamezni vrsti divjadi. Realizacija, dosežena v okviru dopustnih odstopanj pomeni, da je načrt ustrezno realiziran. Odstopanja od načrtovanega odvzema po višini in strukturi, še zlasti v starostnem razredu osebkov 2+ in starejši (prednostno srednji starostni razred - nosilci populacije, ki so različno oblikovani glede na vrsto divjadi) ter ne glede na to, da so znotraj dopustnih odstopanj realizacije, morajo biti smiselno izravnana v načrtih naslednjih let, predvsem v prvem letu. Dinamiko odstrela z namenom izpolnitve načrtov se priporoča z letnimi načrti LUO.

Starostna in spolna struktura odvzema

Starostna in spolna razdelitev odvzema je odvisna od postavljenega cilja glede številčnosti in sestave populacije ter ocene trenutne starostne in spolne strukture populacije posamezne vrste parkljaste divjadi. Spolna in starostna struktura načrtovanega odvzema ne sme imeti za posledico nenaravno strukturiranih populacij ter mora stremeti k oblikovanju populacij s piramidalno strukturo in čim bolj naravno spolno strukturo, ki je v naravi sicer redko v razmerju 1:1, kar zlasti velja za starejšo divjad. To pa pomeni, da odvzem ne sme biti višji pri spolu, ki je v naravnih populacijah v manjšini.

Podobno kot pri višini odvzema, morajo biti tudi pri starostni in spolni strukturi določena dopustna odstopanja pri realizaciji. Realizacija, dosežena v okviru dopustnih odstopanj v vseh starostnih in spolnih razredih (kategorijah) pomeni, da je načrt ustrezno realiziran.

Časovna dinamika odvzema

Časovna dinamika odstrela kot glavnega vzroka odvzema je zapisana kot priporočilo za čim hitrejšo in pravilnejšo realizacijo. Tako po višini kot po strukturi je opredeljena v nadaljevanju, v posebnem delu navodil, za vsako vrsto divjadi posebej.

Splošne usmeritve, ki jih bomo zasledovali s tem načrtom in jih bomo upoštevali pri usmeritvah upravljanja z večino vrst divjadi, so:

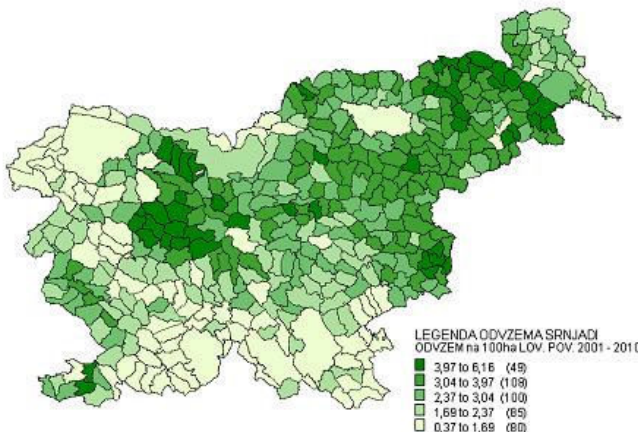
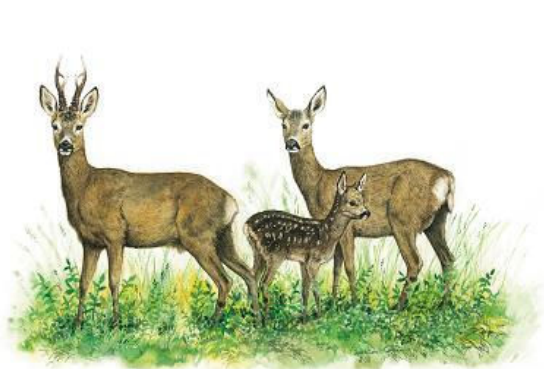
- V največji možni meri se ohranja naravna oz. naravi najbližja življenjska združba.
- Ohranja se pestrost habitatov in različnih struktur v habitatih.
- Divjad se krmi samo, če je strokovno utemeljeno glede na vpliv na rast populacije in njeno razporeditev v prostoru ter je v skladu s fiziologijo živali. Divjad v Notranjskem LUO se krmi skladno z določili, katera so navedena v tem načrtu in Navodilih za usmerjanje razvoja populacij divjadi v Sloveniji.
- Naseljevanje divjadi se izvaja praviloma le takrat, ko je ogroženo ugodno stanje vrste in se izvaja hkrati z ukrepi za odstranitev dejavnikov ogrožanja ugodnega stanja vrste.
- Naseljevanje tujerodnih vrst je po Zakonu o ohranjanju narave (16.člen) prepovedano, razen v primerih, ki jih v istem členu navaja Zakon.
- S populacijami prostoživečih vrst, ki so divjad, se gospodari trajnostno; posegi v populacijo naj se izvajajo predvsem iz strokovno ekološko utemeljenih razlogov (npr. porušeno naravno ravnovesje).
- Živali, ki so nosilci dobre genske zasnove, se ne izloča iz populacije.

Ostalo

Preseganje realiziranega odvzema od načrtovanega prek meja dopustnih odstopanj, ki bi nastalo kot posledica evidentiranih izgub določene vrste divjadi po končani lovni dobi na posamezno spolno in starostno kategorijo ali po izpolnitvi načrtovanega odvzema v posamezni spolni in starostni kategoriji, ne šteje kot kršitev določil načrta.

Morebitni dodatni/drugi bioindikatorji za določitev stanja populacij divjadi, kot so opredeljeni s tem načrtom bodo v naslednjem obdobju veljavnosti dolgoročnega načrta uvedeni v prakso kot posledica sprememb podzakonskih predpisov ali medsebojnih dogovorov med znanstveno-raziskovalnimi ustanovami, lovskimi organizacijami v LUO in ZGS.

7.2 SRNA (*Capreolus capreolus* L.)

7.2.1 Prostorski okviri obravnave

Srnjad obravnavamo v LUO kot vrsto, ki je sicer kot divjad prisotna v vseh loviščih, a jo glede na različne naravne pogoje obravnavamo po širših sklopih lovskih organizacij, ekoloških enotah in po teh tudi načrtujemo ukrepanje. Te enote so:

- Barje, ki združuje lovišča s pretežnim delom površine na Ljubljanskem barju.
- Krim, ki združuje lovišča v širšem območju masivov Krma, Mokrc in Menišje.
- Cerknica, ki združuje lovišča na SV obrobju Snežniško-Javorniškega pogorja, Cerknške doline, Blok, Loške doline in Babnega polja.
- Postojnsko-Bistriška, ki združuje lovišča v dolini reke Pivke, SZ dela Snežniško-javorniškega pogorja, Kočanije in jugovzhodnega dela Brkinov in Čičarij.
- Snežnik (samo LPN Jelen Snežnik) v centralnem delu Snežnika ter delu Javornikov.

Razlike v medsebojnih ekoloških pogojih med temi sklopi ter posledična razvrstitev lovišč vanje so že daljše obdobje upoštevane pri načrtovanju. Lovišča, ki so sicer uvrščena v ekološko enoto Krim, a zajemajo tudi del Ljubljanskega barja, imajo dokaj različno gostoto srnjadi od ostalih lovišč krimskega bazena. Te razlike upoštevamo pri razdelitvi načrtov letnih odvzemov srnjadi. Tudi v drugih ekoloških enotah so razlike med lovišči podobne, a manj izstopajoče, prav tako pa jih je potrebno upoštevati pri razdelitvi načrta odvzema po loviščih.

7.2.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Stopnja uresničevanja načrtovanega odvzema po številu in strukturi

Podatki o odvzemu, ki jih obravnava ta načrt, upoštevajo celotne izločitve srnjadi, ne glede na vzrok. Na tako število je primerjana tudi stopnja uresničevanja načrtov odvzema.

Skupno število odvzema srnjadi v loviščih sedanjega Notranjskega LUO se je v preteklem desetletju gibalo med 2.247 v letu 2001 in 1.960 osebkov v letu 2010. To je glede na načrte znašalo od 91,2 % do 106,4 % načrtovanega števila odvzema. Najvišja stopnja realizacije je bila dosežena leta 2005, najnižja pa leta 2010. Skupne izločitve so v posameznih letih sicer nekoliko nihale, v povprečju je zaznati postopen trend upadanja, ki je izrazitejši v zadnjih dveh letih.

V Notranjskem LUO je intenziteta odvzema srnjadi na 100 ha lovne površine nihala med 1,38 osebka do 1,69 osebka, povprečno 1,58 osebka, kar je skoraj identično prejšnjemu desetletju. Odvzem se je glede na izhodiščno leto zmerno povečeval v vseh ekoloških enotah, po letu 2008 pa začel padati. V intenziteti poseganja med populacijo srnjadi so med ekološkimi enotami zelo velike razlike, kar je predvsem odraz različnih naravnih pogojev za srnjad. To po svoje potrjuje primernost v tem načrtu oblikovanih ekoloških enot, s katerimi se po potrebi lažje prilagajamo možnim različnim ciljem in ukrepom v teh enotah. Največja intenziteta odvzema na 100 ha lovne površine je bila v letu 2010 v ekološki enoti Barje (2,97 osebkov),

sledijo pa ekološka enota Krim (1,63 osebka), ekološka enota Cerknica (1,19 osebka), ekološka enota Postojna-Bistrica (0,92 osebka) in ekološka enota Snežnik (0,51 osebka).

V spolni in starostni strukturi odvzema srnjadi so razlike med posameznimi leti in med posameznimi ekološkimi enotami majhne in neznatne. Skupno je bil delež odvzema v LUO zelo blizu načrtovanemu. Tako je bilo v preteklih 10 letih v območju evidentirano 49 % odvzema moškega spola in 51 % odvzema ženskega spola, kar je glede na načrtovani delež (50 : 50) zgolj malenkostno odstopanje. V preteklih desetletjih je vedno prevelik delež trofejnih srnjakov v odvzemu obravnavanega obdobja z povprečjem 20,2 % zelo blizu načrtovanemu deležu (20 %). Odvzem mladičev srnjadi v prvem življenjskem letu je v povprečju 37,3 % ne glede na spol, kar je nekoliko pod načrtovanim odvzedom 40 % skupnega odvzema srnjadi. Odvzem enoletnikov pa je v zadnjem desetletju nekoliko previsok, saj obsega kar 22 % skupnega odvzema srnjadi v zadnjih 10 letih. Nizek odvzem mladičev napeljuje na oceno, da je vitalnost notranjske srnjadi opešana, kar še dodatno stopnjuje relativno visok delež odvzema enoletnih osebkov, kateri predstavljajo vitalno bazo predreprodukcijskih živali in na ta način dodatno vplivajo na nižanje vitalnosti populacije, lahko pa je posledica tudi drugih dejavnikov v okolju.

Biološki kazalniki

Trend gibanja telesnih mas, če je to v resnici eden pomembnejših pokazateljev stanja v populacijah, tudi ne kaže na kake bistvene spremembe. Značilno je rahlo nihanje povprečnih telesnih mas po letih in po strukturi brez jasnih trendov. Vsekakor pa na potek povprečnih telesnih mas poleg številčnosti in strukture populacije odločilno vpliva še mnogo drugih delavnikov, zato ne moremo teh nihanj povezati zgolj z domnevno rastjo ali upadom številčnosti populacije. Primerjava trendov telesnih mas in mas trofej pri dve in večletnih srnjakih ne omogoča logičnih zaključkov o stanju v populaciji srnjadi. Tako je na primer v lanskem letu evidentirana nekoliko višja povprečna telesna masa srnjakov ob znatnem znižanju mas trofej. Prepričljivih odnosov ni mogoče izluščiti tudi pri primerjavah drugih kategorij.

Primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja

V analiziranem obdobju je bil v območju povprečni odvzem 2.221 srnjadi. Lahko ocenjujemo, da je bila realizacija načrtovanega odvzema srnjadi dosežena v zelo dobrem deležu, saj je bil v povprečju odvzem realiziran kar 99,0 %. Najmanjši delež realizacije glede na načrt je bil v letih 2009 in 2010, največji odvzem pa je bil dosežen v letu 2005 in 2006, tako absolutno kot glede na načrt. Nekoliko manj zadovoljivo ocenjujemo starostno in spolno strukturo odvzete srnjadi, kar je predvsem posledica spremenjenih življenjskih pogojev za srnjad v okolju, deloma pa tudi vpliva naravnih plenilcev in selektivnega izločanja osebkov z odstrelom.

7.2.3 Ocena stanja populacije

Trend številčnosti populacij in ocena prostorske razporeditve

V celotnem LUO ocenjujemo, da številčnost srnjadi v rahlem upadanju glede na številčnost iz predhodnega desetletja. Upadanje številčnosti srnjadi je opaziti v vseh EE Notranjskega LUO.

Spolna in starostna struktura

Spolna in starostna struktura srnjadi v grobem ostajata nespremenjeni, iz odvzema izhaja, da je verjetno v populaciji nižji delež mladičev ter nekoliko višji delež enoletnih osebkov srnjadi, kar lahko nakazuje težnjo trenda upadanja prirastka.

Zdravstveno stanje

Notranjska srnjad je zdrava. Bolezni, ki bi resneje ogrožale populacijo, ni bilo evidentirane, izgube zaradi dokazane bolezni so izjemne.

Medsebojni vplivi z ostalimi vrstami

Vpliv drugih vrst divjadi na srnjad se kaže predvsem v konkurenčnem odnosu z jelenjadjo, kjer v območju ugotavljamo stabilno stanje in medsebojni vpliv ni opazno izražen. Jelenjad je kot ekološki generalist je za srnjad do določene mere moteča, zato obe vrsti na istem prostoru skupaj ne moreta doseči optimalne - velike številčnosti. Prav tako zaznavamo vpliv divjega prašiča in malih zveri na številčnost srnjadi, kar je razvidno v tistih EE, kjer je visok delež odvzema divjega prašiča in malih zveri. Drugim vrstam divjadi srnjad

ni omejevalna. V odnosu do velikih zveri pa je zaznati večji vpliv predvsem volkov in medvedov na izločitve srnjadi, kjer ugotavljamo močnejši porast izgub zaradi zveri v zadnjih letih.

Glede na doseženo realizacijo skupnih izločitev v preteklem desetletju, glede na strukturo izločitev, glede na večletne trende in glede na stopnjo vpliva rastlinojedov na gozdno okolje sklepamo, da je številčnosti srnjadi na Notranjskem še vedno stabilna, vendar v blagem upadanju. Ocenjujemo, da je sedanje stanje v populaciji nekoliko pod ciljnim, tako številčnim kot strukturnim stanjem in blizu usklajenosti z okoljem.

7.2.4 Cilj upravljanja s populacijo

Želeni trend številčnosti s ciljno gostoto in prostorska razporeditev

Želeni trend razvoja srnjadi v Notranjskem LUO v prihodnjem desetletnem obdobju je stabilna številčnost na višini sedanje številčnosti populacije. V ekoloških enotah, kjer je stopnja usklajenosti številčnosti srnjadi z življenjskim okoljem v splošnem ugodna, nam je zeleni trend razvoja populacije srnjadi nekoliko višja številčnost kot je sedanja, v ekoloških enotah, kjer srnjad poleg jelenjadi odločujoče vpliva na naravno obnovo gozda, pa nekoliko nižja številčnost, katera se bo postopno uravnavala glede na stanje obremenjenosti gozdnih združb z vplivi rastlinojedov. V splošnem z letnimi načrti in ukrepi ne smemo dopustiti zmanjševanja skupne številčnosti, prav tako pa tudi ne pretiranega zviševanja, saj tega razmere v življenjskem okolju srnjadi ne dopuščajo. Glede na oceno ugodnosti življenjskega okolja in stopnjo usklajenosti rastlinojedov z njim, pa bo ciljna gostota različna po ekoloških enotah, izrazito največja v ekološki enoti Barje in izrazito najmanjša v ekološki enoti Snežnik.

Ciljna starostna, spolna in kakovostna struktura

Cilj spolne strukture v populaciji srnjadi je razmerje M : Ž = 50 : 50. V starostni strukturi srnjadi naj bo 60 % eno in dvoletne srnjadi, 20 % odraslih srnjakov in 20 % odraslih srn.

Ciljno razmerje z ostalimi populacijami vrst divjadi

V odnosu do jelenjadi kot konkurenta v prostoru je cilj zadržati sedanja razmerja gostote obeh vrst divjadi v prostoru, zadrževati številčnost na razmeroma nizki ravni, obenem pa omogočiti avtohtonim plenilcem ustrezno ponudbo plena. V obsežnih gozdnih kompleksih se lahko razmerje srnjadi nasproti jelenjadi nekoliko poveča v korist srnjadi. V odnosu do divjega prašiča in malih zveri pa je cilj zniževanje številčnosti teh vrst v habitatih primernih za srnjad in sicer na stopnjo usklajenosti navedenih vrst in zmožnosti naravnega okolja, ob predpostavki zagotavljanja ugodnega stanja v populaciji srnjadi.

7.2.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Usmeritve za določitev ukrepov v populaciji

Splošna usmeritev za srnjad:

Vsi ukrepi se izvajajo tako, da se zagotovi naravna spolna in starostna struktura ter naravna razporeditev v prostoru. Velikost populacij naj bo takšna, da omogoča naravno pomlajevanje gozdnih sestojev, vendar se na območju prisotnosti velikih zveri zagotavlja zadostna prehranska baza za risa in volka. Na območju prisotnosti velikih zveri se pri načrtovanju odstrela upošteva tudi vpliv plenilcev. Na območju, kjer je prisoten ris, se zagotavlja zadosten delež srnjadi v primerjavi z jelenjadjo, kar je za aktivno varstvo risa še posebej pomembno. Prav tako se na območjih, kjer so pogostejše visoke izgube srnjadi zaradi prometa in kmetijskih tehnologij, upošteva tudi posredne izgube mladičev srnjadi v času brejosti srn.

Tudi v bodočem desetletju bodo izhodišča za načrtovanje letnih ukrepov v populaciji srnjadi enotna za celotno Notranjsko LUO. Razmerja v številu izločitev ter starostni in spolni strukturi odvzema med posameznimi ekološkimi enotami bodo sledila stanju v populaciji srnjadi ter stanju v njenem življenjskem okolju. Letne izločitve bodo načrtovane na podlagi analize stanja medsebojne usklajenosti srnjadi in jelenjadi v okolju ter pretekle realizacije v številu in strukturi izločitev. Odstopanja izvršitev od načrtovanih morajo biti v naslednjih letih izravnana. Če je odstopanje veliko, ga je možno izravnati v več zaporednih letih.

Struktura načrtovanega odvzema v %

Starostni razred	Struktura odvzema (v%)				
	M		Ž		Skupaj
MladičiM/ Mladič Ž	15 min	25-30	15 min	25-30	
Lanščaki/mladice	15 max		15 max		
Srnjaki 2+ /Srne 2+	20-25		20-25		40-50
Skupaj	100				

Med ekološkimi enotami je v načrtovanju na podlagi spremenjenih pogojev v upravljanju srnjadi in ob utemeljenih razlogih možno tudi odstopati od enotno dogovorjenih izhodišč.

Dejanska struktura načrtovanega odvzema za območje oziroma ekološke enote in predvsem za posamezna lovišča lahko odstopa od izhodiščne v primeru večjih odstopanj realizacije odvzema od načrtovanega odvzema v preteklem (preteklih) letih ali zaradi ostalih vzrokov (struktura izgub, vzroki izgub, bolezni, naravne razmere).

Odstopanja realizacije od načrtovanega odvzema po višini ter znotraj spolne in starostne strukture (še posebej v starostnem razredu 2+), se smiselno upošteva pri načrtovani višini in strukturi odvzema za naslednje leto. V letnem lovsko upravljavskem načrtu območja se opredeli zahteve, katere je potrebno upoštevati pri nadaljnji razdelitvi odvzema srnjadi po loviščih, ki so nastale zaradi neprimerne odvzema v posameznem lovišču v preteklem letu.

Priporočeno je čim hitreje izvršiti načrtovani odvzem z odstrelom v kategorijah srn in mladičev, predvidoma najmanj 70 % do 31. oktobra.

Do 25. julija je priporočeno odstreliti največ 2/3 za odvzem predvidenih srnjakov 2+.

Dopustna odstopanja od načrtovanega odvzema pri srnjadi:

Starostni razred	Dovoljena odstopanja (v % od načrtovanega št. v danem razredu)			
	M		Ž	
Mladiči	+/- 30 %*	+ - 15 %	+/- 30 %*	+ - 15 %
Lanščaki / Mladice	+/- 30 %*		+/- 30 %*	
Srnjaki 2+ / Srne 2+	+/- 15 %		+/- 15 %	
Skupaj	+/- 15 %			

* Pri kategorijah mladičev in enoletnih osebkov obeh spolov do +/-30 % pomeni možnost kompenzacije številčnega odvzema obeh navedenih kategorij v okviru istega spola, kar konkretno pomeni, da je možno od načrtovanega absolutnega števila mladičev M spola odvzeti le-teh do 30 % manj/več, to pa je potem potrebno kompenzirati z zmanjšanim/povečanim odvzemom od načrtovanega absolutnega števila v razredu lanščakov in obratno. V posameznem lovišču je po opravljeni kompenzaciji kot je predhodno opisano dovoljeno odstopanje realizacije v obeh kategorijah (mladiči, enoletni) skupaj in pri posameznem spolu v višini do +/-15 % načrtovanega števila odvzema.

Dovoljeno odstopanje v kategoriji nad dvoletnih srnjakov in srn je do +/-15 % od načrtovanega števila odvzema te kategorije. Zaradi zagotavljanja ustreznega spolnega razmerja med nad dvoletno srnjadjo načrt LUO določa neposredno vezavo med višino realiziranega odstrela srnjakov 2+ in srn 2+, ki mora biti v razponu med 70 in 100 %, pri čemer se vezava dotičnih kategorij kot redni postopek vpelje skozi letne načrte LUO postopoma, najkasneje pa v treh letih od nastopa veljavnosti območnih načrtov.

V posameznem lovišču je dovoljeno odstopanje realizacije v višini do +/-15 % načrtovanega skupnega odvzema srnjadi. V primeru, da je v posameznem starostnem razredu načrtovan odvzem nižji od 10 živali, dopustna toleranca +/-15 % pomeni dve (2) živali, pri načrtovanem odvzemu 10 ali več kosov pa zaokrožitev na najbližjo celo vrednost.

Usmeritve za opazovanje in spremljanje številčnosti, strukture in zdravstvenega stanja populacije

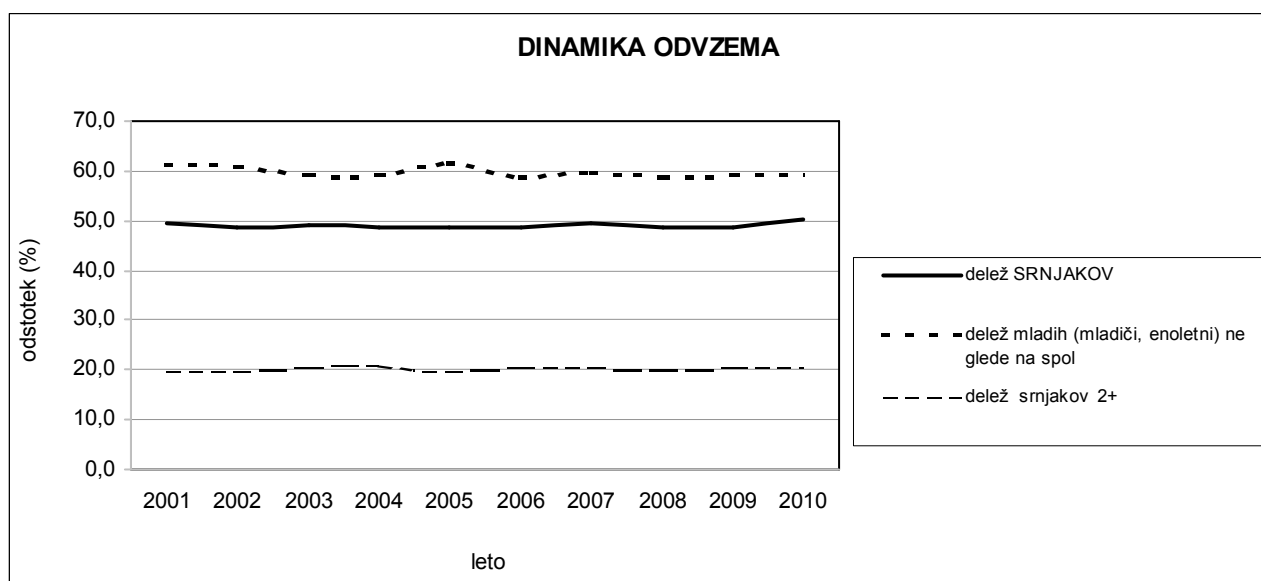
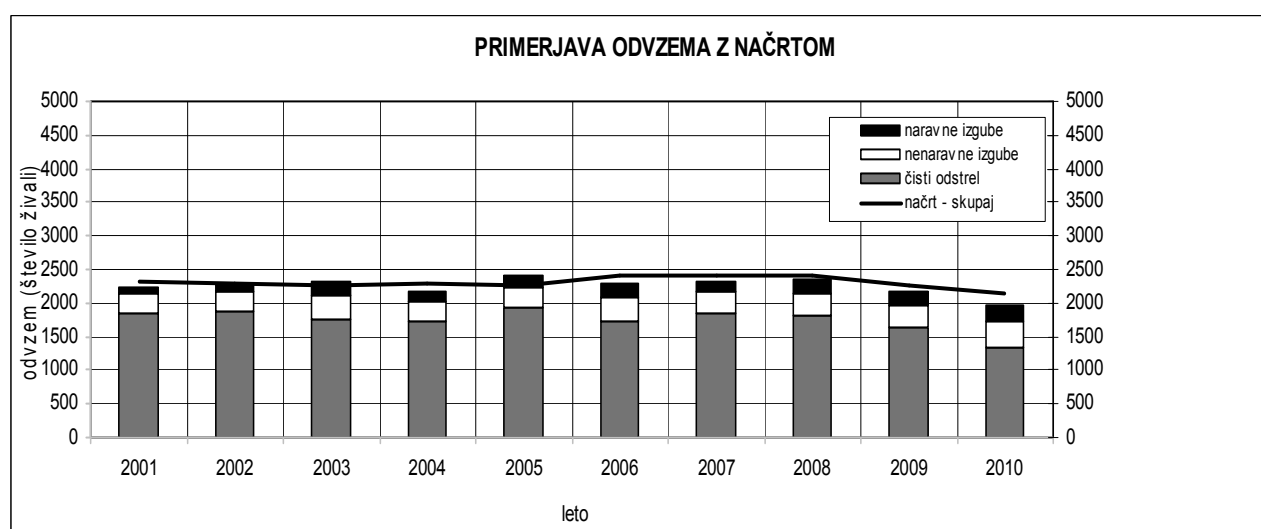
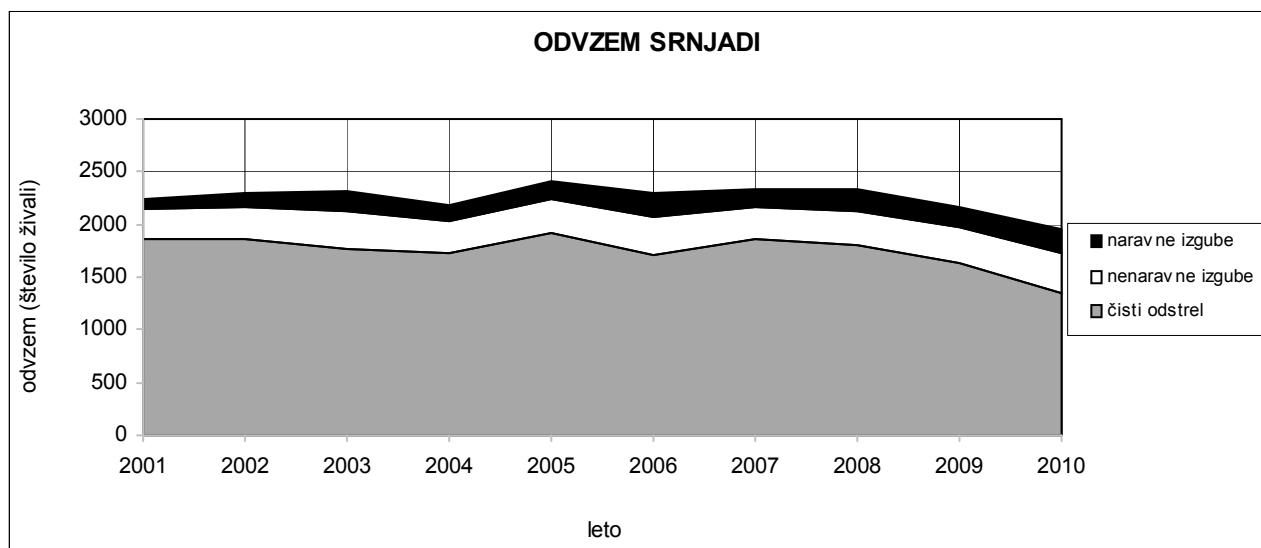
Lovske organizacije morajo voditi predpisano evidenco o odvzemu srnjadi z vsemi podatki, ki služijo za analize o stanju v populaciji. Postopki evidentiranja morajo biti in potekati v skladu s Pravilnikom o

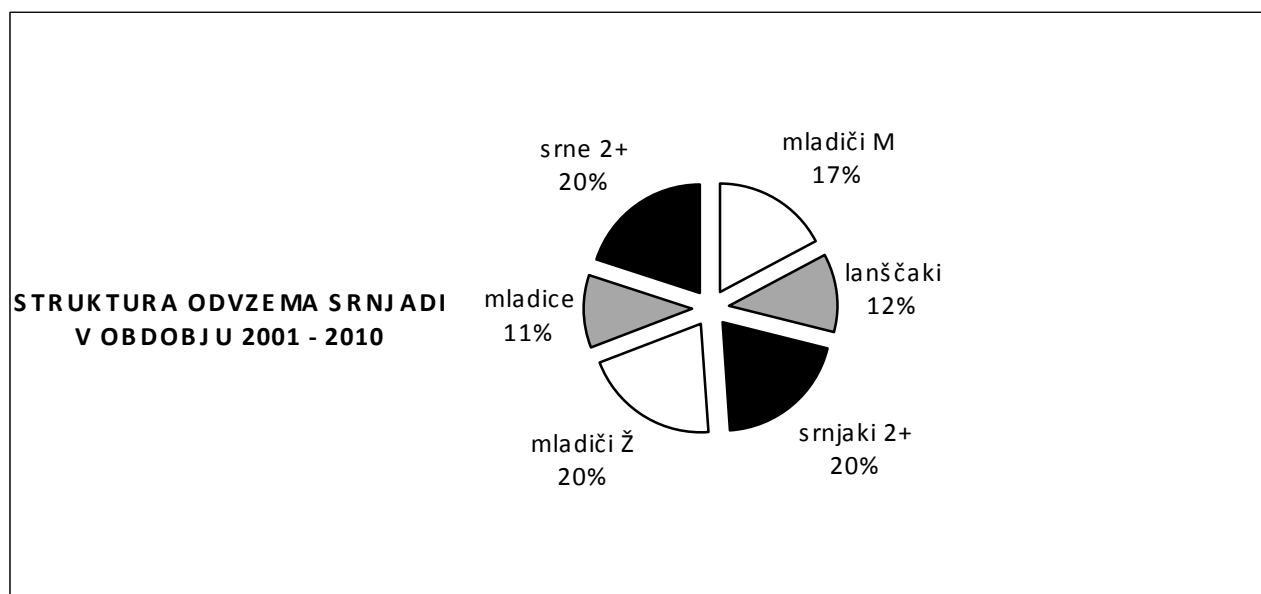
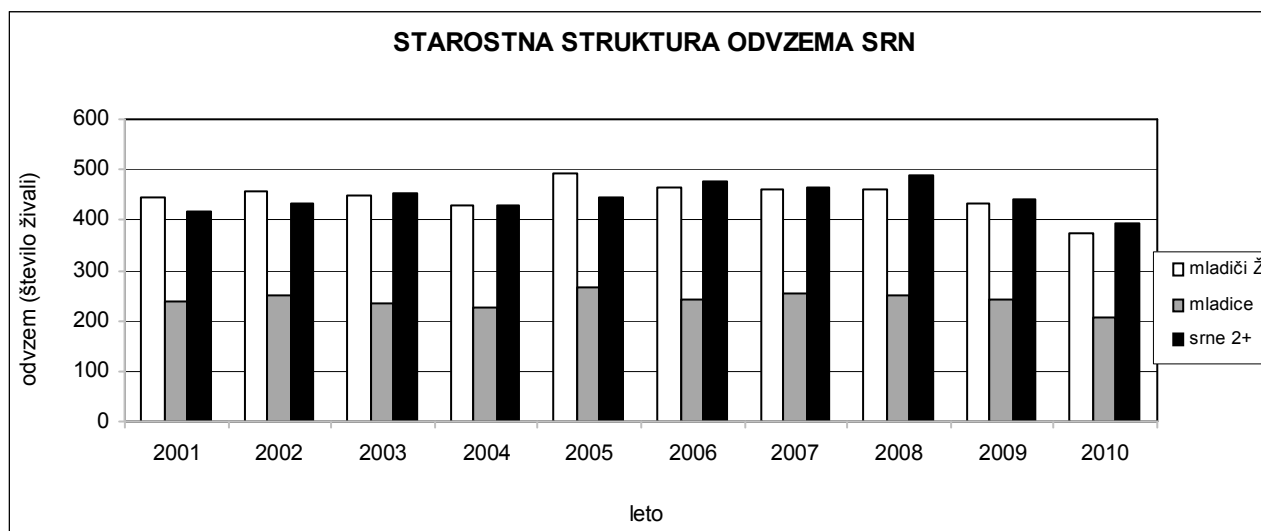
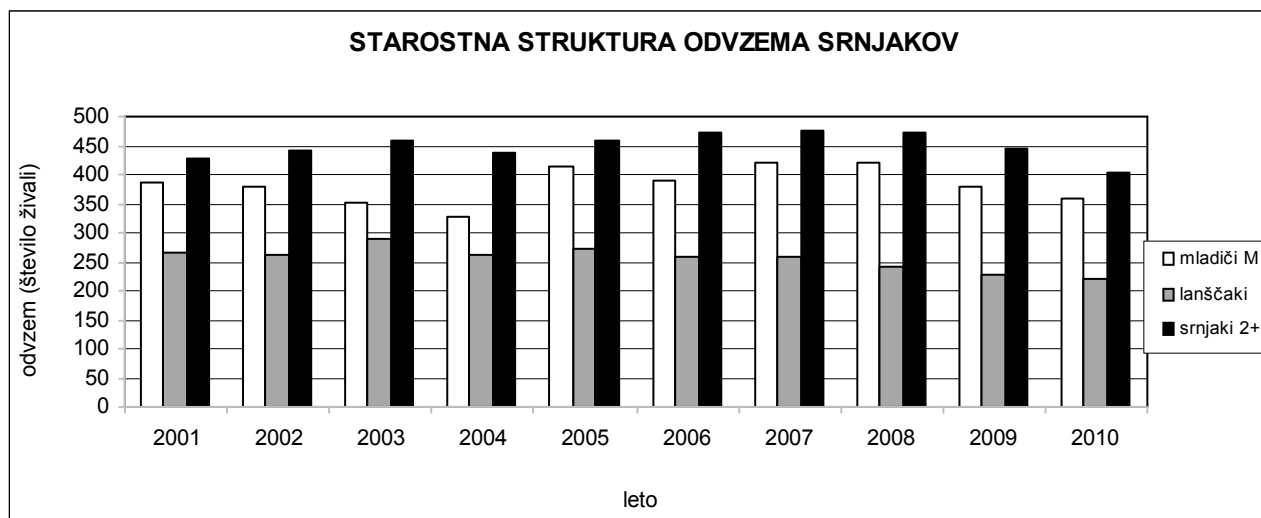
evidentiranju odstrela in izgub divjadi (Ur.l. RS št.120/05 in 75/09) oziroma drugimi pravnimi podlagami, ki bodo urejale to področje.

V realizacijo načrtov odstrela štejejo vse dokazljive izločitve srnjadi (čeljusti, komisijski zapisnik, vpis v evidenčni knjigi).

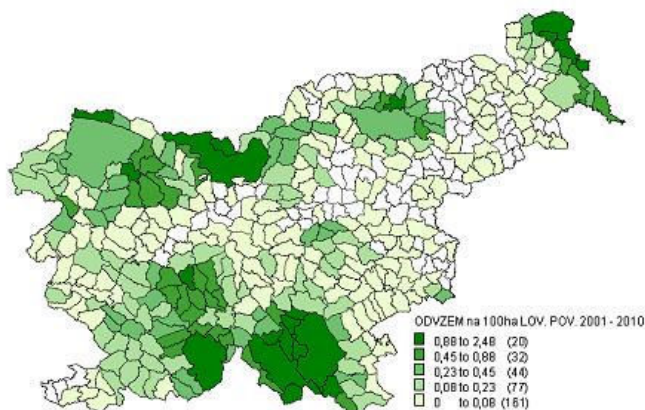
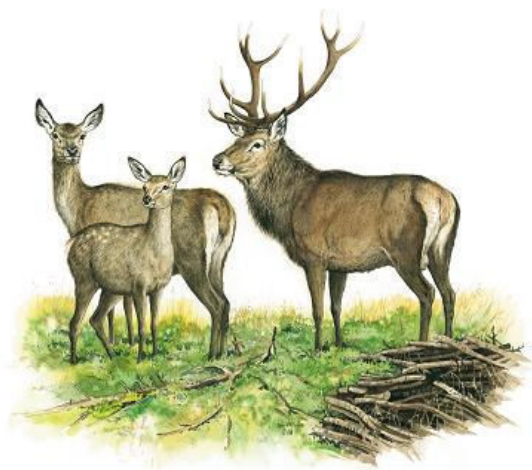
Preglednica 10: Podatki o odvzemu srnjadi za obdobje 2001-2010

Odstrel in izgube													
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%/spol	%/skupaj
mladiči M	392	388	358	338	422	389	421	421	381	360	3870	35,0	17,2
lanščaki	281	274	305	271	278	257	258	243	226	221	2614	23,7	11,6
srnjaki 2+	443	455	472	451	470	474	476	472	445	405	4563	41,3	20,2
skupaj SRNJAKI	1116	1117	1135	1060	1170	1120	1155	1136	1052	986	11047	100,0	49,0
mladiči Ž	458	472	464	436	499	467	459	462	434	374	4525	39,4	20,1
mladice	243	259	243	237	277	242	255	251	241	205	2453	21,3	10,9
srne 2+	430	449	468	444	459	477	466	489	441	395	4518	39,3	20,0
skupaj SRNE	1131	1180	1175	1117	1235	1186	1180	1202	1116	974	11496	100,0	51,0
SKUPAJ odstrel in izgube	2247	2297	2310	2177	2405	2306	2335	2338	2168	1960	22543		100,0
Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom													
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj		
načrt - skupaj	2331	2284	2276	2288	2260	2400	2400	2400	2260	2150	23049		
odstrel in izgube / načrt	96,4	100,6	101,5	95,1	106,4	96,1	97,3	97,4	95,9	91,2	97,8		
delež SRNJAKOV	49,7	48,6	49,1	48,7	48,6	48,6	49,5	48,6	48,5	50,3	49,0		
delež srnjakov 2+	19,7	19,8	20,4	20,7	19,5	20,6	20,4	20,2	20,5	20,7	20,2		
delež mladih (mladiči, enoletni) ne glede na spol	61,1	60,6	59,3	58,9	61,4	58,8	59,7	58,9	59,1	59,2	59,7		
Izgube													
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%	
nenaravne izgube	287	304	356	295	319	364	311	327	337	367	3267	64,7	
naravne izgube	108	128	192	146	165	230	169	203	202	241	1784	35,3	
skupaj izgube	395	432	548	441	484	594	480	530	539	608	5051	100,0	
% izgub	17,6	18,8	23,7	20,3	20,1	25,8	20,6	22,7	24,9	31,0	22,4		
čisti odstrel	1852	1865	1762	1736	1921	1712	1855	1808	1629	1352	17492		
Vzroki izgub													
vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%	
1 neznan	65	59	83	44	43	65	53	45	50	64	571	11,3	
2 bolezen		18	42	33	45	63	35	37	36	54	363	7,2	
3 krivolov		2	1						3	3	11	0,2	
4 cesta	221	240	289	252	266	272	266	267	279	288	2640	52,3	
5 železnica	7	10	17	11	24	35	15	17	13	23	172	3,4	
6 plenilci	43	51	67	69	77	102	81	121	116	123	850	16,8	
7 psi	11	25	29	22	20	44	13	20	13	21	218	4,3	
8 kosičnica	48	27	20	10	9	13	17	21	29	32	226	4,5	
9 garje											0	0,0	
Telesne mase (biološka telesna masa)													
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010			
mladiči M	10,2	9,8	9,1	10	9,4	9,4	9,9	9,8	9,5	9,4			
indeks	100,0	96,1	89,2	98,0	92,2	92,2	97,1	96,1	93,1	11,9			
lanščaki	13,3	13,4	12,6	13,2	12,3	12,3	12,6	12,6	12,4	11,9			
indeks	100,0	100,8	94,7	99,2	92,5	92,5	94,7	94,7	93,2	89,5			
srnjaki 2+	18,6	18,9	18,6	18,5	18,6	18,1	18,1	18,3	17,8	18,0			
indeks	100,0	101,6	100,0	99,5	100,0	97,3	97,3	98,4	95,7	96,8			
mladiči Ž	10	9,7	9,1	9,5	9,1	9,4	9,4	9,3	8,9	8,9			
indeks	100,0	97,0	91,0	95,0	91,0	94,0	94,0	93,0	89,0	89,0			
mladice	14,3	14,7	13,6	13,2	13,3	13,4	13,8	13,7	13,2	13,4			
indeks	100,0	102,8	95,1	92,3	93,0	93,7	96,5	95,8	92,3	93,7			
srne 2+	16,1	16,1	15,5	16	15,6	16	16,5	15,9	15,7	15,3			
indeks	100,0	100,0	96,3	99,4	96,9	99,4	102,5	98,8	97,5	95,0			
Masa trofej srnjakov 2+ (g)													
Povprečna masa trofej / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010			
srnjaki 2+	220	230	230	210	240	218	228	243	244	227			
indeks	100,0	104,5	104,5	95,5	109,1	99,1	103,6	110,5	110,9	103,2			

7.3 NAVADNI JELEN (*Cervus elaphus* L.)

7.3.1 Prostorski okviri obravnave

V LUO obravnavamo jelenjad populacijsko enotno, saj je zaradi življenjskih značilnosti, predvsem življenja v tropih in večjih migracij, tak pristop edino dopusten. Večji del notranjske jelenjadi uvrščamo v osrednje življenjsko območje jelenjadi v Sloveniji. Izjema je le ekološka enota Barje, katera predstavlja robni del populacijskega območja jelenjadi. Pri letnih analizah upravljanja in razdelitvi nalog pa upoštevamo objektivne razlike med lovišči, zato jih združujemo po naslednjih ekoloških enotah:

- Barje, ki združuje lovišča s pretežnim delom površine na Ljubljanskem barju.
- Krim, ki združuje lovišča v širšem območju masivov Krma, Mokrc in Menišije.
- Cerknica, ki združuje lovišča na SV obrobju Snežniško-javorniškega pogorja, Cerknške doline, Blok, Loške doline in Babnega polja.
- Postojnsko-Bistriška, ki združuje lovišča v dolini reke Pivke, SZ dela Snežniško-Javorniškega pogorja, Kočanije in jugovzhodnega dela Brkinov in Čičarije.
- Snežnik (samo LPN Jelen Snežnik) v centralnem delu Snežnika ter delu Javornikov.

7.3.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Stopnja uresničevanja načrtovanega odvzema po številu in strukturi

Podatki o odvzemu, ki jih obravnava ta na načrt, upoštevajo celotne izločitve jelenjadi ne glede na vzrok. Na tako število je primerjana tudi stopnja uresničevanja načrtov odvzema.

Skupno število izločitev jelenjadi v LUO je bilo v preteklem desetletju v letnem povprečju 739 osebkov. To predstavlja 102,9 % načrtovanega odvzema.

V preteklih 10. letih so skupne izločitve jelenjadi v Notranjskem LUO nihale med 686 in 869 osebkov jelenjadi, od leta 2001 do leta 2004 je odvoz bil v rahlem upadanju, po letu 2005 pa pričel blago naraščati. Taka nihanja so povsem naravna in kažejo na približno stabilizirano številčnost jelenjadi. V tem obdobju je bil odvoz jelenjadi iz populacije približno stabiliziran v vseh loviščih LUO, kjer je osrednji življenjski prostor jelenjadi. Po ekoloških enotah so v intenziteti poseganja v populacijo jelenjadi določene razlike, pri čemer je ekološka enota Barje posebna, saj je tu jelenjad sicer prisotna, vendar njene številčnosti ne želimo niti ohranjati, kaj šele povečati.

Starostna in spolna struktura odvzete jelenjadi se v preteklem obdobju ni bistveno spreminjala. V povprečju 10. let je bilo odvzete 45 % jelenjadi moškega spola in 55 % ženske jelenjadi. To je ugodno, saj tako razmerje bistveno prispeva k usklajenosti jelenjadi z okoljem. V nobenem letu delež moške jelenjadi ni dosegel deleža ženske jelenjadi. Odvoz trofejnih jelenov je v povprečju znašal 18,3 %, kar je manj od načrtovanega in za primerno stanje populacije ugodno. V nobeni ekološki enoti delež odvzema od načrtovanega ni bistveno odstopal. Mlada jelenjad je bila zastopana v odvzemu povprečno 62,9 %, kar dokazuje, da je populacija notranjske jelenjadi vitalna in stabilna.

Biološki kazalniki

Izgube jelenjadi v območju znašajo povprečno letno 133 osebkov, kar predstavlja 17,6 % od skupnega odvzema. Do leta 2007 so bile izgube stabilizirane, po tem letu pa so pričele naraščati, kulminacijo so dosegle v letu 2010, ko je bilo evidentiranih kar 180 kosov izgub, kar predstavlja 22,1 % skupnega odvzema jelenjadi v tem letu. Vzrok je predvsem v povečani prisotnosti volkov v območju, ti so razlog za kar 62 % vseh izgub. Po drugih vzrokih izgub izstopa predvsem promet (22 %) ter neznani vzroki, drugi vzroki izgub so nepomembni, vključno z boleznimi.

Telesne mase uplenjene jelenjadi tudi v preteklem deset letnem obdobju med posameznimi leti ne dovoljujejo čistih uporabnih zaključkov. Podatki iz leta v leto v posameznih kategorijah nihajo brez uporabne povezave med številom izločitev, strukturo odstrela in podatkih o vplivih rastlinojedov na rastju. Če primerjamo povprečne telesne mase starostnih in spolnih kategorij z masami izhodiščnega leta 2001 vidimo, da so se pri vseh kategorijah le-te povečevale, razen pri moških teletih in jelenih 2-4, kar ne daje nekih logičnih zaključkov. Ne glede na take rezultate pa ocenjujemo, da se kazalec telesnih mas jelenjadi v LUO giblje v pozitivno smer.

Enako nihajo mase trofej jelenov, nakazani trendi se izluščijo le, če združujemo dovolj široke razrede. Razred mladih jelenov je za primerjave verjetno najbolj primeren, saj naj bi se spremembe v populaciji najprej odrazile prav pri mladih živalih. V primerjavi z letom 2001 so povprečne mase trofej pri vseh kategorijah jelenov nihale s pozitivnim trendom, razen pri jelenih 10+, katerih mase trofej so se glede na izhodiščno leto zniževale. Če je ta kazalec povsem verodostojen lahko ocenjujemo, da je bilo upravljanje z jelenjadjo v preteklem desetletju zelo uspešno.

Primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja

Doseganje načrtovanega odvzema v obravnavanem obdobju je bilo v LUO povprečno 102,9 %. To je zelo dober rezultat, še zlasti če ga primerjamo s stopnjami realizacij v predhodnih desetletjih. Edino v letih 2004 in 2006 je bil delež realizacije pod 100 %, a v absolutnem številu ni odstopal od ostalih let v desetletju. Višina načrtovanega odvzema v preteklem desetletju se je med leti le malenkostno spreminjala, temu je ugodno sledila realizacija in tudi odvzem po strukturi, kar kaže v grobem na stabilizirano stanje v populaciji jelenjadi.

7.3.3 Ocena stanja populacije

Trend številčnosti populacij in ocena prostorske razporeditve

Podatki o odvzemu v preteklem desetletju dovoljujejo splošno oceno, da je številčnost notranjske jelenjadi stabilizirana in v blagem trendu rasti. Manjša nihanja med leti so povsem razumljiva in normalna, kljub temu pa moramo biti pri spremembah odvzema zelo pozorni. Kaže, da je v trenutnih razmerah letni odvzem jelenjadi med 800 in 900 osebki uravnotežen z razmerami v okolju. Stabilnost populacije potrjujejo tudi struktura odvzema ter drugi kazalniki v populaciji jelenjadi in v njenem okolju.

V prostorski razporeditvi jelenjadi ni zaznati večjih sprememb, razen na jugozahodnem delu LUO, kjer je opaziti povečano številčnost jelenjadi.

Spolna in starostna struktura

Glede na podatke in na predhodno ugotovitev o približno stabilni populaciji jelenjadi v LUO lahko ocenimo, da je v zadnjem desetletju taka tudi starostna in spolna struktura jelenjadi, torej nespremenjena. Podatki dovoljujejo oceno, da je bil izvršeni odvzem jelenjadi iz populacije približno v višini prirastka.

Zdravstveno stanje

V zdravstvenem stanju jelenjadi ni zaznati resnejših težav, evidentirane izgube zaradi bolezni so izjema. Vsekakor je stanje bistveno boljše kot je bilo v letih velike neusklajenosti z okoljem in drugimi živalskimi vrstami.

Medsebojni vplivi z ostalimi vrstami

Jelenjad na Notranjskem je v naravnem okolju najbolj vpliven rastlinojed, ki je z ostalimi vrstami rastlinojede divjadi v konkurenčnem odnosu. Nasproti srnjadi je jelenjad kot ekološki generalist bolj agresivna vrsta in srnjadi ne omogoča nemotenega razvoja. To je bolj izrazito v večjih strnjenih gozdnih kompleksih. Z gamsi

se jelenjad v prostoru in prehranski niši manj pokriva, zato si vrsti nista konkurenčni in moteči. Odnos med jelenjadjo in divjimi prašiči je neproblematičen, izjema je lahko le na krmiščih, kjer sta si vrsti konkurenčni, jelenjad je tu v podrejenem položaju. Velikim zverem predstavlja jelenjad pomemben vir hrane. Zlasti v zadnjem desetletju so volkovi najbolj vpliven naravni dejavnik v reguliranju tukajšnje populacije jelenjadi, njihov vpliv se veča, medved in ris sta kot vir izgub pri jelenjadi nepomembna.

7.3.4 Cilj upravljanja s populacijo

Želeni trend številčnosti s ciljno gostoto in prostorska razporeditev

V Notranjskem LUO težimo k z okoljem uravnovešeni številčnosti jelenjadi, zato moramo v daljšem obdobju uravnovati številčnost tako, da ji bo onemogočena številčna rast oz. se bo njena številčnost postopno zniževala predvsem tam, kjer je jelenjad odločujoč dejavnik, kateri vpliva na naravno obnovo gozda. V posameznih predelih na JZ delu območja pa želimo glede na sedanje stanje številčnost jelenjadi zadrževati na sedanji višini. Jelenjad na območju ekološke enote Barje ni zaželena in moramo rast njene številčnosti zadrževati oz. jo iz tega dela LUO v čimvečji meri odstraniti.

Ciljna gostota jelenjadi v celotnem LUO ne sme preseči sedanje vrednosti, v ekoloških enotah, kjer jelenjad bistveno vpliva na naravno obnovo gozda in je le-ta slaba, pa se mora ciljna gostota jelenjadi postopno znižati ter uskladiti z naravnimi zmožnostmi življenjskega okolja.

Ciljna starostna, spolna in kakovostna struktura

Ciljna struktura notranjske populacije jelenjadi je taka kot je bila zatečena ob sestavi tega načrta, kar pomeni, da želimo zadržati sedanje stanje. Spolno razmerje M : Ž = 45 : 55, odraslih živali naj bo 40 %, jelenjadi v prvem in drugem življenjskem letu pa 60 %. Odraslih košut naj bo minimalno 20 % v skupnem odvzemu.

Ciljno razmerje z ostalimi populacijami vrst divjadi

Jelenjad na Notranjskem je v naravnem okolju najbolj vpliven rastlinojed, ki je z ostalimi vrstami rastlinojede divjadi v konkurenčnem odnosu. Velikim zverem predstavlja jelenjad pomemben vir hrane. Zlasti v zadnjem desetletju so volkovi pomemben dejavnik v reguliranju tukajšnje populacije jelenjadi, njihov vpliv se veča, medtem ko sta medved in ris kot plenilca jelenjadi praktično nepomembna. Glede na že zapisane medvrstne odnose želimo v prihodnjem desetletju v Notranjskem LUO zadržati sedanja razmerja do ostalih vrst divjadi.

7.3.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Usmeritve za določitev ukrepov v populaciji

Splošna usmeritev za jelenjad:

Vsi ukrepi se izvajajo tako, da se zagotovi naravna spolna in starostna struktura ter naravna razporeditev v prostoru. Velikost populacije naj bo takšna, da še omogoča naravno pomlajevanje gozdnih sestojev, vendar se na območju prisotnosti velikih zveri hkrati zagotavlja zadostna prehranska baza za risa in volka. Na območju prisotnosti velikih zveri se pri načrtovanju odstrela upošteva tudi vpliv plenilcev, tako da se načrtuje korigirana struktura od izhodiščne z manjšim deležem telet. Na območju, kjer je še prisoten ris, se zagotavlja zadosten delež srnjadi v primerjavi z jelenjadjo, kar je za varstvo risa še posebej pomembno na tistih območjih, kjer je prisoten tudi volk.

Posegi v populacijo jelenjadi morajo biti v območju letno načrtovani enotno z lovsko upravljivskimi načrti, ki morajo v načrtovanem številu skupnih izločitev dosegati višino, ki v celotnem LUO ne bo omogočala številčne rasti populacije. Potrebno letno število načrtovanih izločitev bo določeno na podlagi ocene stanja, izvirajoče iz realizacije načrta v preteklem letu in preteklih 5-tih letih, bioloških kazalcev v populaciji in trendov v okolju.

Čeprav se bodo letni načrti odzema po številu spreminjali, pa mora struktura izločitev slediti osnovnim spolnim in starostnim razmerjem, ki so odvisna od osnovnega cilja. Ta cilj je v pretežnem delu LUO zadržanje sedanjega stanja, v predelih kjer so razmere zaradi vplivov jelenjadi predvsem na naravno obnovo gozdov kritične, pa je cilj postopno zmanjševanje številčnosti, kateri bo dosežen z dosledno realizacijo načrtovanega in prostorsko pravilno usmerjenega odstrela v višini in strukturi, ki je enaka ciljni:

Starostni razred	M	Ž
Teleta M/Ž	16-21	17-22
Lanščaki/Junice	do 8	do 10
Jeleni 2-4*	10-13	od 15 do max. 20 min 20 do 26
Jeleni 5-9*	5-7	
Jeleni 10+*	do 4	
M:Ž	42-48	52-58

*Delež jelenov 2+ (vseh starostnih kategorij skupaj) v skupnem načrtu odvzema ne sme presegati 20 %.

Navedena razmerja se načrtujejo v vseh širših sklopih lovskih organizacij, izjema je ekološka enota Barje. Posebnosti v ciljnih trendih nekaterih lovskih organizacij se uravnavajo z načrtovanimi premiki v strukturi. Kjer želimo povečati številčnost, moramo povečati odvzem mlajše moške jelenjadi in zmanjšati odvzem rodnege dela populacije, kjer pa želimo zmanjšati številčnost, moramo povečati odvzem starejših košut in zadrževati odvzem trofejnih jelenov. Taki premiki so pri jelenjadi, ki je tipična migratorna vrsta, smiselni samo za večja območja - več lovskih organizacij oziroma za celotno ekološko enoto.

V ekološki enoti Barje je letni načrtovani odvzem le orientacija. Številčni odvzem navzgor ni omejen. Tu morajo lovske organizacije predvsem skrbeti, da je na odvzem 1 jelena, starejšega od 2+, realiziran odvzem vsaj 3. osebkov mulaste jelenjadi. Načrtovanega odvzema dve in več letnih jelenov ni dovoljeno presegati, se ga pa lahko veže na odstrel dve in več letnih košut, tudi v večletnem obdobju, lahko pa tudi do izvršitve. Dovoljena odstopanja se določi z načrti LUO.

Vodilo pri upravljanju z jelenjadjo je ohranitev vitalnih, zdravih populacij, številčno usklajenih z danostmi okolja.

Priporočeno je čim hitreje izvršiti odstrel telet, junic in košut, predvidoma najmanj 70 % do 30. novembra.

Dovoljeno odstopanje v realizaciji odvzema je praviloma v višini do +/- 15 % od načrtovanega števila odvzema vseh kategorij. Načrta odvzema v razredu dve in večletnih jelenov ni potrebno realizirati in ga tudi ni dovoljeno presegati, razen sorazmerno s preseganjem skupno načrtovanega odvzema. Načrtovani odvzem jelenov starostnega razreda 5-9 let se ne sme presegati, lahko pa se ga nadomesti z odvzemom mladih 2-4 letnih ali starih jelenov 10+. Načrtovani odvzem jelenov starostnega razreda 10+ se lahko nadomesti z odvzemom mladih 2-4 letnih jelenov. Z letnimi načrti LUO se nadomeščanje med kategorijami dve in večletnih jelenov lahko drugače uredi. Pri košutah je dovoljeno odstopanje +/- 15 %, pri teletih in enoletnih osebkih pa do +/-30 % od načrtovanega števila odvzema. V primeru, da je v posameznem starostnem razredu načrtovan odvzem do 10 živali, dopustna toleranca +/-15 % pomeni dve do tri živali, pri načrtovanem odvzemu 11 ali več kosov pa zaokrožitev na najbližjo celo vrednost. Za lovišča osrednjega življenjskega območja, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 osebkov jelenjadi, se kot dopustno odstopanje od načrta šteje realizacija +/-2 osebkov, pri čemer načrta odvzema dve in več letnih jelenov ni dovoljeno presegati. V primeru poslabšanja stanja pri naravni obnovi gozdov ter posledično ogroženega obstoja določenih habitatnih tipov gozdnih združb zaradi previsoke številčnosti jelenjadi v okolju, je potrebno predvideti ukrepe, kateri bodo opredelili najmanjši še dopustni odvzem jelenjadi ob upoštevanju načrtovane spolne in starostne strukture.

Preseganje realiziranega odvzema od načrtovanega prek dopustnih odstopanj, ki bi nastalo kot posledica evidentiranih izgub jelenjadi po končani lovni dobi na posamezno spolno in starostno kategorijo ali po izpolnitvi načrtovanega odvzema v posamezni spolni in starostni kategoriji ne šteje kot kršitev določil načrta.

Usmeritve za opazovanje in spremljanje številčnosti, strukture in zdravstvenega stanja populacije

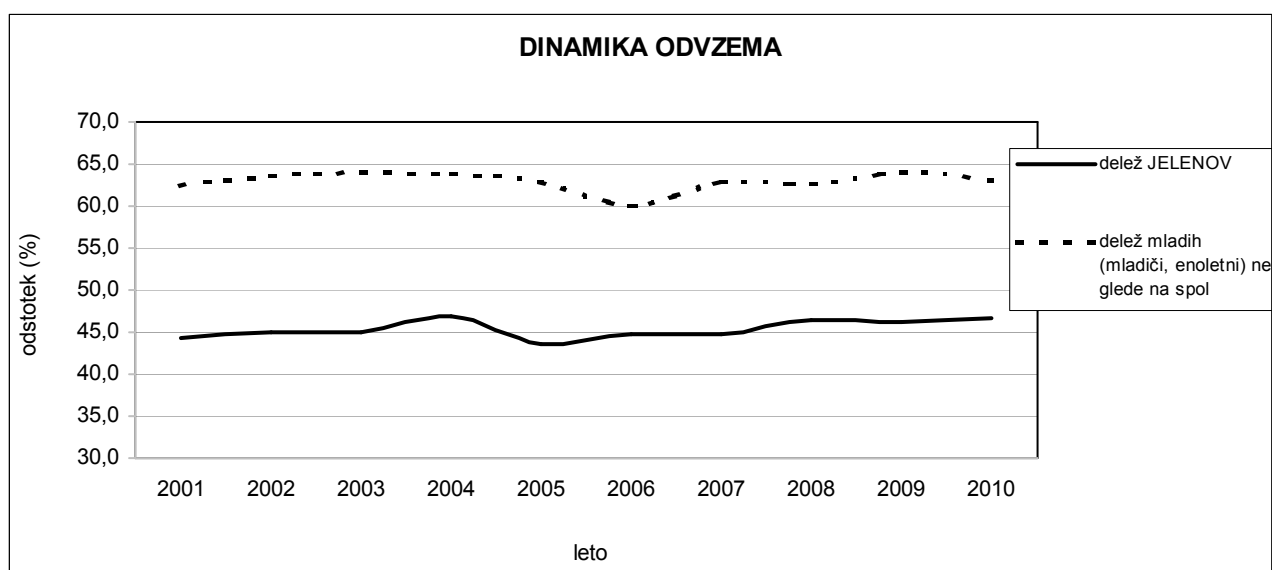
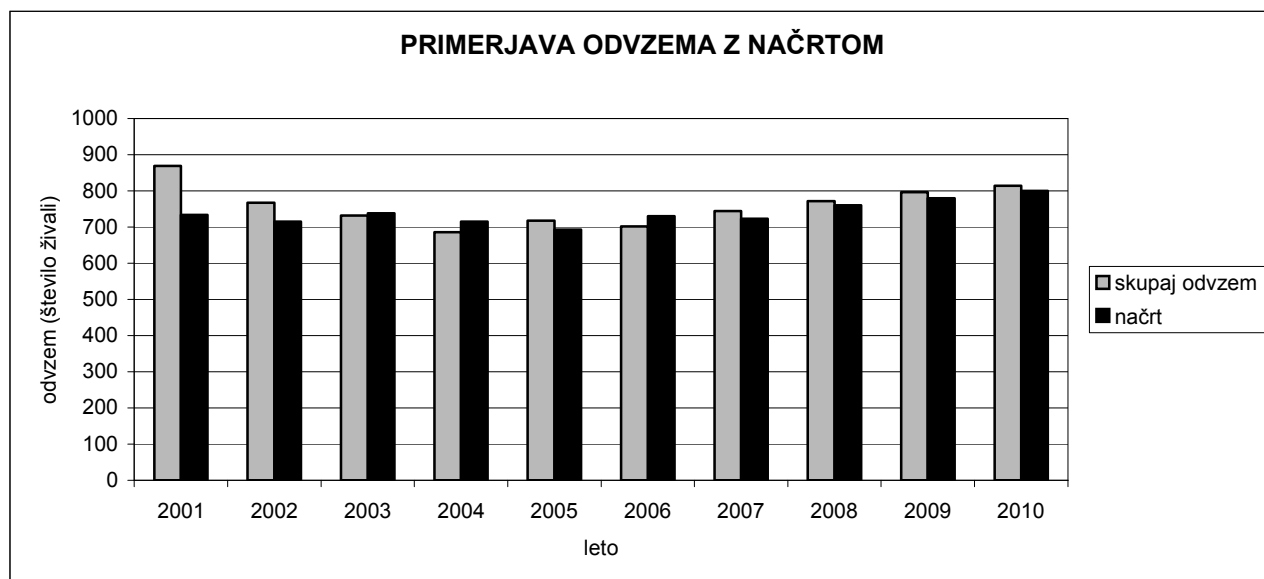
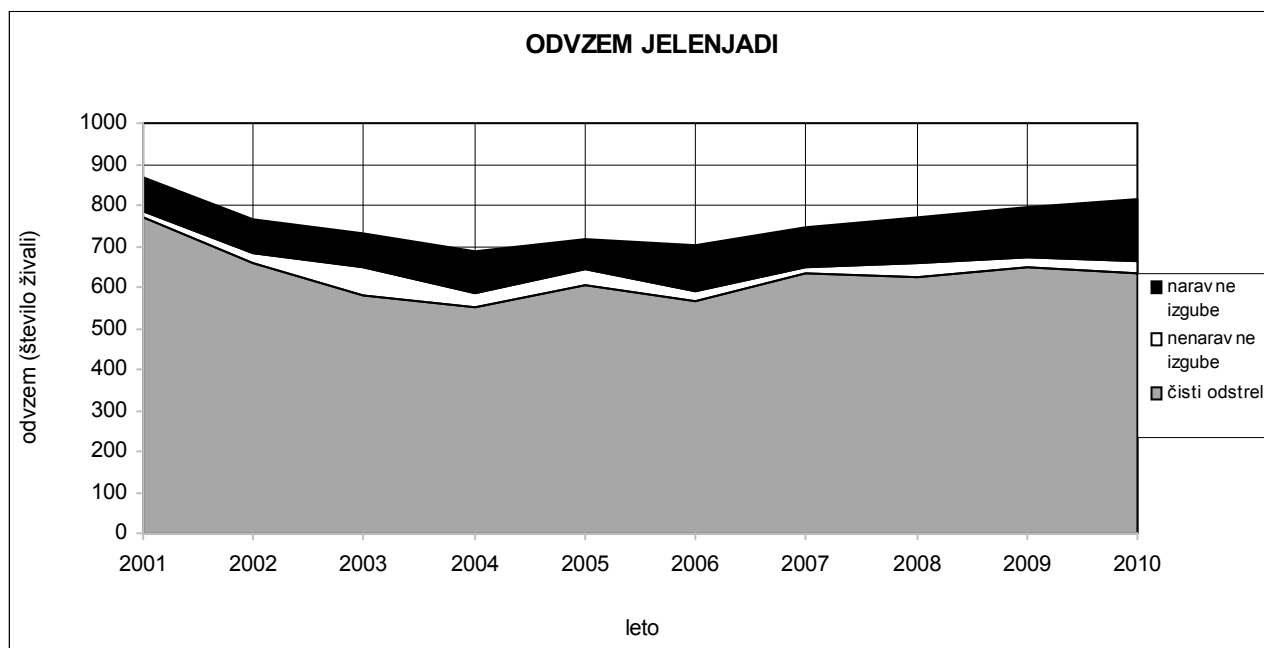
Lovske organizacije morajo voditi predpisano evidenco o izločitvah jelenjadi z vsemi podatki, ki služijo za analize o stanju v populaciji. Postopki evidentiranja morajo biti in potekati v skladu s Pravilnikom o evidentiranju odstrela in izgub divjadi (Ur.l. RS št.120/05 in 75/09), oziroma drugimi pravnimi podlagami, ki bodo urejale to področje.

V realizacijo načrtov odstrela štejejo vse dokazljive izločitve jelenjadi (čeljusti, komisijski zapisnik, vpis v evidenčni knjigi). Prav tako morajo lovske organizacije sodelovati pri posameznih nalogah, ki omogočajo boljše poznavanje stanja med jelenjadjo in okoljem (štetja...).

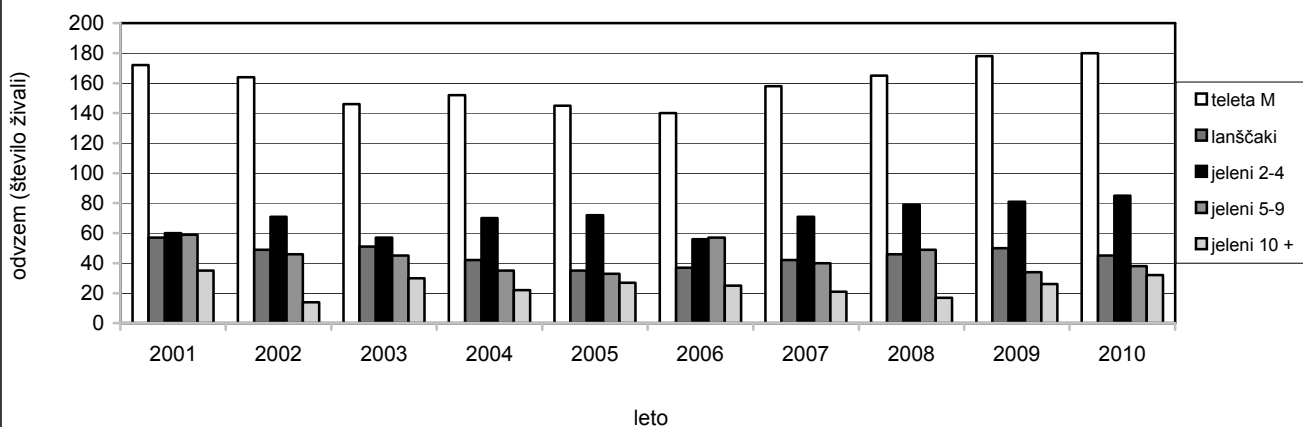
Organi LUO naj zagotovijo vsakoletni pregled - razstavo trofej uplenjene jelenjadi ter pripravo katalogov z ustreznimi analizami izločitev jelenjadi iz populacije.

Preglednica 11: Podatki o odvzemu jelenjadi za obdobje 2001-2010

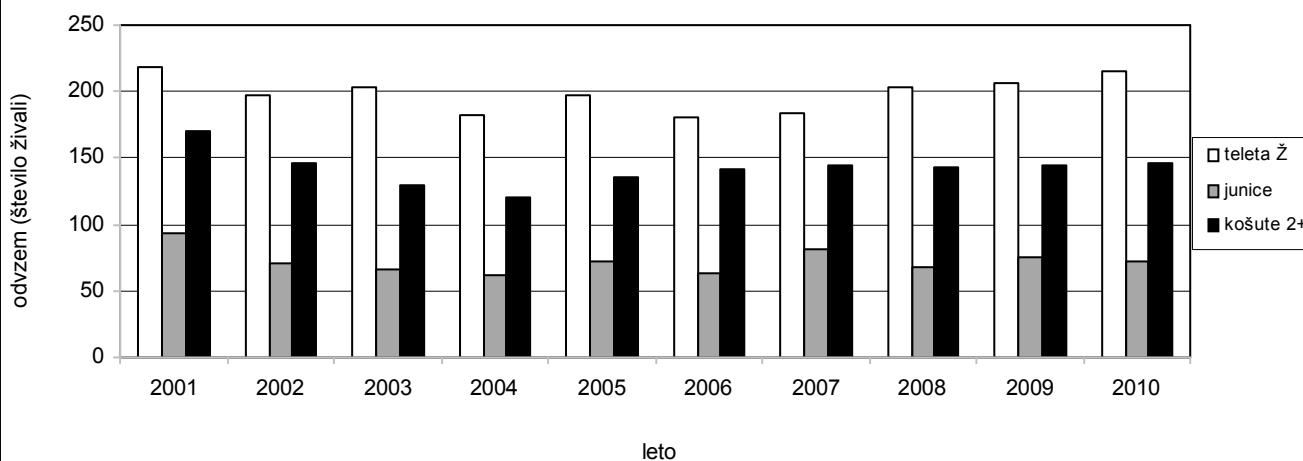
Odstrel in izgube													
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%/spol	%/skupaj
teleta M	172	165	146	152	146	140	159	167	178	180	1605	46,5	21,1
lanščaki	59	49	51	42	35	37	42	46	50	45	456	13,2	6,0
jeleni 2-4	60	72	57	71	72	56	71	79	81	85	704	20,4	9,3
jeleni 5-9	59	46	46	35	33	57	40	49	34	38	437	12,7	5,7
jeleni 10 +	35	14	30	22	27	25	21	17	26	32	249	7,2	3,3
skupaj JELENI	385	346	330	322	313	315	333	358	369	380	3451	100,0	45,4
teleta Ž	218	199	205	182	197	181	186	203	207	215	1993	48,0	26,2
junice	94	75	67	61	73	64	81	68	76	73	732	17,6	9,6
košute 2+	172	147	130	121	135	142	144	143	145	146	1425	34,3	18,7
skupaj KOŠUTE	484	421	402	364	405	387	411	414	428	434	4150	100,0	54,6
SKUPAJ odstrel in izgube	869	767	732	686	718	702	744	772	797	814	7601		100,0
Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom													
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj		
načrt - skupaj	734	715	738	715	693	730	723	760	780	800	7388		
odstrel in izgube / načrt	118,4	107,3	99,2	95,9	103,6	96,2	102,9	101,6	102,2	101,8	102,9		
delež JELENOV	44,3	45,1	45,1	46,9	43,6	44,9	44,8	46,4	46,3	46,7	45,4		
delež trofejnih jelenov 2+ in več	17,7	17,2	18,2	18,7	18,4	19,7	17,7	18,8	17,7	19,0	18,3		
delež mladih (mladiči, enoletni) ne glede na spol	62,5	63,6	64,1	63,7	62,8	60,1	62,9	62,7	64,1	63,0	63,0		
Izgube													
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%	
nenaravne izgube	17	24	67	36	40	26	17	34	24	31	316	23,7	
naravne izgube	83	84	85	99	75	111	94	112	126	149	1018	76,3	
skupaj izgube	100	108	152	135	115	137	111	146	150	180	1334	100,0	
% izgub	11,5	14,1	20,8	19,7	16,0	19,5	14,9	18,9	18,8	22,1	17,6		
čisti odstrel	769	659	580	551	603	565	633	626	647	634	6267		
Vzroki izgub													
vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%	
1 neznan	13	14	14	15	8	15	26	13	23	24	165	12,4	
2 bolezen		5	4	7	1	8	1		3	1	30	2,2	
3 krivolov		1	2	1		1	2	4	1	2	14	1,0	
4 cesta	4	7	19	7	11	11	12	15	9	14	109	8,2	
5 železnica	12	16	42	27	29	13	3	15	14	13	184	13,8	
6 plenilci	70	65	67	77	66	88	67	99	100	124	823	61,7	
7 psi	1		3	1		1				1	7	0,5	
8 kosilnica			1							1	2	0,1	
9 garje											0	0,0	
Telesne mase (biološka telesna masa)													
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010			
teleta M	43,1	42,3	43,1	41,8	40,7	40,8	41,5	41,4	40,1	39,4			
indeks	100,0	98,1	100,0	97,0	94,4	94,7	96,3	96,1	93,0	91,4			
lanščaki	60,3	69,4	64,5	65,1	63,5	66,4	70,5	67,1	67,5	62,4			
indeks	100,0	115,1	107,0	108,0	105,3	110,1	116,9	111,3	111,9	103,5			
jeleni 2-4	115,3	114,7	108,4	113,6	111,0	107,8	114,9	111,5	112,1	114,8			
indeks	100,0	99,5	94,0	98,5	96,3	93,5	99,7	96,7	97,2	99,6			
jeleni 5-9	125,6	139,4	138,7	142,7	137,2	133,8	139,1	138,9	142,7	142,0			
indeks	100,0	111,0	110,4	113,6	109,2	106,5	110,7	110,6	113,6	113,1			
jeleni 10 +	142,7	144,1	149,4	145,9	149,8	148,1	150,8	147,5	152,1	144,6			
indeks	100,0	101,0	104,7	102,2	105,0	103,8	105,7	103,4	106,6	101,3			
teleta Ž	39,0	39,1	42,1	39,3	39,0	39,6	39,4	38,4	36,9	35,6			
indeks	100,0	100,3	107,9	100,8	100,0	101,5	101,0	98,5	94,8	91,3			
junice	53,8	56,5	56,3	55,7	57,1	58,9	57,6	58,1	58,3	54,5			
indeks	100,0	105,0	104,6	103,5	106,1	109,5	107,1	108,0	108,4	101,3			
košute 2+	72,7	75,0	73,8	76,4	76,8	78,2	75,5	74,0	75,2	77,9			
indeks	100,0	103,2	101,5	105,1	105,6	107,6	103,9	101,8	103,4	107,2			
Mase trofej jelenov (g)													
Povprečna masa trofej / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010			
jeleni 2+	1,08	1,37	1,29	1,28	1,26	1,11	1,36	1,3	0,98	1,44			
indeks	100,0	126,9	119,4	118,5	116,7	102,8	125,9	120,4	90,7	133,3			
jeleni 3+	1,9	2,08	2,12	1,89	1,88	1,96	2,65	1,86	1,7	2,19			
indeks	100,0	109,5	111,6	99,5	98,9	103,2	139,5	97,9	89,5	115,3			
jeleni 4+	2,61	3,17	2,41	2,63	2,63	2,5	2,63	2,71	2,39	2,85			
indeks	100,0	121,5	92,3	100,8	100,8	95,8	100,8	103,8	91,6	109,2			
jeleni 5+	3,47	3,35	3,33	3,64	3,05	2,93	3,02	3,5	3,29	3,3			
indeks	100,0	96,5	96,0	104,9	87,9	84,4	87,0	100,9	94,8	94,1			
jeleni 6+	3,05	4,29	3,48	3,51	3,51	3,59	3,5	3,77	3,2	4,05			
indeks	100,0	140,7	114,1	115,1	115,1	117,7	114,8	123,6	104,9	132,8			
jeleni 7+	4,18	4,21	4,01	3,9	4,6	3,41	3,5	3,09	3,17	4,2			
indeks	100,0	100,7	95,9	93,3	110,0	81,6	83,7	73,9	75,8	100,5			
jeleni 8+	3,47	4,85	4,18	4,15	4,35	3,4	4,25	3,6	3,53	4,13			
indeks	100,0	139,8	120,5	119,6	125,4	98,0	122,5	103,7	101,7	119,0			
jeleni 9+	4,22	4,75	4,38	4,15	4,31	4,9	4,5	4,69	4,1	4,1			
indeks	100,0	112,6	103,8	98,3	102,1	116,1	106,6	111,1	97,2	97,2			
jeleni 10+	5,88	5,42	5,39	5,19	5,01	5,23	4,88	5,51	5,16	4,54			
indeks	100,0	92,2	91,7	88,3	85,2	88,9	83,0	93,7	87,8	77,2			

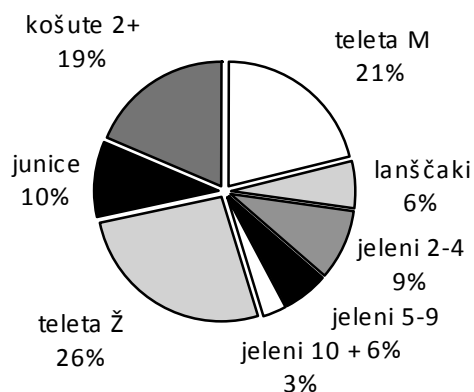
STAROSTNA STRUKTURA ODVZEMA JELENOV

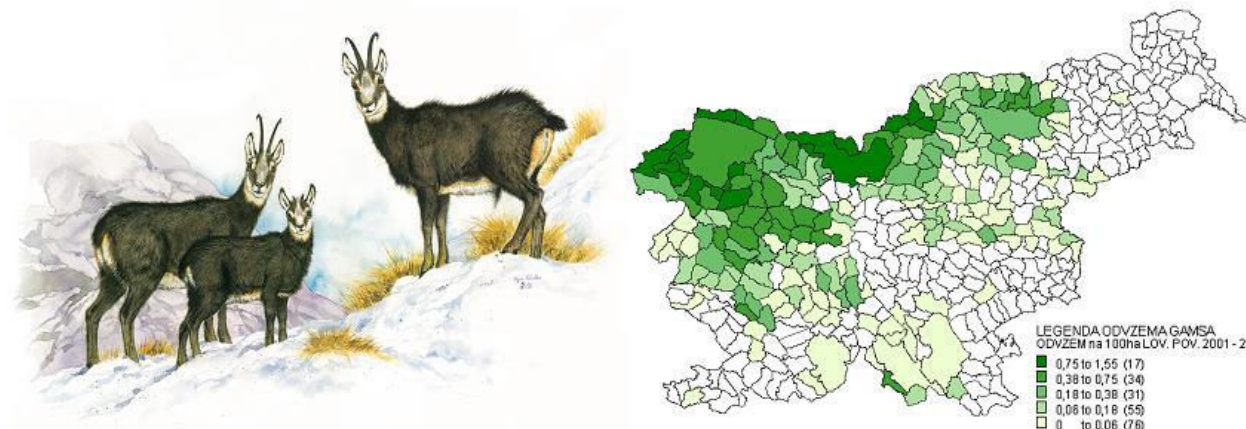
STAROSTNA STRUKTURA ODVZEMA KOŠUT

STRUKTURA ODVZEMA JELENJADI V OBDOBJU 2001 - 2010

7.4 GAMS (*Rupicapra rupicapra* L.)

7.4.1 Prostorski okviri obravnave

V LUO se gams pojavlja na prostorsko omejenem območju, številčno pogostejše pa se pojavlja kot manjše populacijsko območje v širšem Iškem predelu, v obliki skupin gamsov na Snežniku ter v skupinicah z nekaj osebki na Javornikih, v Unški koliševki in v lovišču Kozlek.

Gamsa obravnavamo v LUO v okviru ekoloških enot Krim in Snežnik, posamične pa v drugih loviščih.

7.4.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Stopnja uresničevanja načrtovanega odvzema po številu in strukturi

Po krizi izpred 25. let si je gams na Notranjskem opomogel, tako da je kot ena od oblik upravljanja s populacijo oziroma skupinami možno tudi poseganje z odstrelom. Povprečni letni odstrel v LUO je v preteklih 10. letih znašal 47 osebkov. To obdobje zaznamuje vrh odvzema v letu 2010, kar pomeni, da je odzem gamsa v celotnem načrtovalnem obdobju z manjšimi vmesnimi nihanji naraščal. V zadnjih letih na odvzem v povezavi z odstrelom vplivajo tudi izgube. Glavnina odvzema je v ekološki enoti Krim.

Odvzem je bil v preteklem načrtovalnem obdobju večji med osebki moškega spola (52,7 %), kar je s stališča številčne krepitve populacije ugodno. Podobno ugodna je bila tudi starostna struktura odvzema, kjer je bilo v razredu mladih gamsov izločenih kar 65,3 % gamsov.

Biološki kazalniki

Med leti 1980 in 1990 je številčnost populacije gamsov povsod na Notranjskem močno upadla. Trend je sovpadal s pojavom risov v območju, zato domnevamo, da je bil to glavni vzrok sprememb, saj bolezni med notranjskimi gamsi niso bile evidentirane, prav tako pa tudi ne izgube zaradi drugih vzrokov. V preteklem desetletju izgube v populaciji gamsov na Notranjskem niso pomembneje vplivale na stanje te divjadi. Med vzroki izgub, ki znašajo le 7,7 % celotnega odvzema, prevladujejo predvsem neznani vzroki. Po letu 2005 so zopet evidentirane tudi izgube po zvereh, kar je posledica povečane pristnosti volkov v območju, pa tudi postopno vračanje risa. Povprečno letno so v LUO evidentirani 4 osebki izgub gamsov, drugi trendi izgub razen pri izgubah po plenilcih niso zaznavni.

Za resne analize gibanja telesnih tež je odločno premalo podatkov. Edina zakonitost je nerazumno veliko nihanje v starostnih in spolnih kategorijah med posameznimi leti, kar je najverjetneje povezano s premajhnim številom podatkov.

Primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja

Ocenjujemo, da je bila realizacija odvzema gamsov v preteklem desetletju v območju zadovoljiva. Letni načrti in odvzemi so se prilagajali stanju v populaciji. Odvzem je bil v povprečju let dosežen 100,0 %. Povprečna starostna struktura odvzema po letih je bila zadovoljiva.

7.4.3 Ocena stanja populacije

Trend številčnosti populacij in ocena prostorske razporeditve

O gamsji populaciji na Notranjskem lahko govorimo le pogojno, saj se gams pojavlja bolj fragmentarno in je vezan na lokalne predele, ki med seboj niso povezani. Skupine gamsjih tropov na Snežniku in Iški so si po krizi, ki je močnejše zmanjšala njihovo številčnost in je sovpadala s prvimi opažanji risov v LUO, opomogle v večini nekdanjih rednih poselitev gamsov. Izjema so gamsi na Javornikih. Zelo previdno poseganje z odstrelom v preteklih letih ni negativno vplivalo na njihovo številčnost. Opažanja lovcev kažejo, da je številčnost v blagem porastu.

Spolna in starostna struktura

V preteklih 10. letih je bilo poseganje z odstrelom med gamse s ciljem povečanja številčnosti, zato je bil načrtovan in izvajen odstrel, ki je ščitil rodni del skupin gamsov. V povprečju teh let je bilo izločenih 65,3 % iz razreda mladih, 20,6 % iz razreda srednje starih in 14,1 % iz razreda starih gamsov. Ocenjujemo, da je stanje v naravi podobno. Spolno razmerje je v skupinah zaradi preteklega odvzema verjetno nekoliko v korist koz.

Ocenjujemo, da je bil prirastek v preteklem desetletju nekoliko večji od odvzema.

Zdravstveno stanje

Zdravstveno stanje gamsov na Notranjskem je dobro in stabilno.

Medsebojni vplivi z ostalimi vrstami

Gamsi na ostale vrste divjadi nimajo pomembnejšega vpliva oziroma nam ta vpliv ni znan. Domnevamo lahko, da je v prehrani delno konkurenčen z ostalimi rastlinojedimi parkljarji, vendar je zaradi gostote gamsov in specifičnega življenjskega prostora neznaten, verjetno velja tudi obratno. Pomembnejši vpliv na gamse imajo lahko volk in predvsem ris.

7.4.4 Cilj upravljanja s populacijo

Želeni trend številčnosti s ciljno gostoto in prostorska razporeditev

Ciljni trend številčnosti v območju je stabiliziranje stanja gamsjih tropov z možnostjo manjšega povečanja številčnosti. Zaradi površinsko omejenega ugodnega življenjskega prostora za to vrsto divjadi je prostorsko širjenje vrste omejeno, v primeru ponovnega pojava stalnih gamsov na Javornikih je treba to skupino ščititi, dokler se številčno dovolj ne okrepi.

Ciljna starostna, spolna in kakovostna struktura

Spolna in starostna struktura gamsje populacije v območju naj ohranja ali povečuje številčnost te vrste, zato naj odstrel posega nekoliko bolj v moški spol tako, da bi po daljšem obdobju dosegli razmerje med moškim in ženskim spolom 45 % : 55 %. Cilj je tudi povečati delež srednje starih živali, ki so nosilci populacije in postopoma doseči tudi zadosten delež zrelih in starih osebkov obeh spolov.

Ciljno razmerje z ostalimi populacijami vrst divjadi

Na Notranjskem si gamsi delijo življenjski prostor s konkurenčno in agresivnejšo jelenjadjo, zato tudi zaradi ohranitve gamsov ne smemo dovoliti močnejšega povečanja številčnosti jelenjadi. Sedanje razmerje z jelenjadjo je zadovoljivo. Ocenjujemo tudi, da je sedanje razmerje gamsov z risi kot njihovimi plenilci ustrezno, nadaljnjo povečevanje številčnosti volkov pa gamsom zlasti na Snežniku verjetno ne bo omogočalo doseči ciljne povečane gostote.

7.4.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Usmeritve za določitev ukrepov v populaciji

Splošna usmeritev za gamsa:

Posegi v populacije se izvajajo tako, da se upošteva naravne dejavnike, s tem povezane naravne izgube in da se ohranja naravna spolna in starostna struktura. V osrednjih delih širših zavarovanih območij se posegi v

populacije izvajajo samo izjemoma. Na območju prisotnosti velikih zveri se pri načrtovanju odstrela upošteva tudi vpliv plenilcev.

Zaradi cilja delnega povečanja številčnost gamsov v ekološki enoti Krim, bomo tu načrtovali skladno z modelom, ki bo ustvarjal večji prirastek od odvzema. Na Snežniku tvorijo gamsi skupino, kjer tudi načrtujemo povečanje številčnosti, zato bomo pri načrtovanju odvzema tu uporabljali model načrtovanja za skupine. Eventuelni odvzemi v drugih loviščih bodo v letnih načrtih obravnavani posamično. Zaradi nizkega števila načrtovanega odvzema gamsa po posameznih loviščih, se navedene deleže odvzema posameznih starostnih in spolnih kategorij upošteva tako, da se jih smiselno zaokrožuje na cela števila načrtovanega odvzema.

V splošnem bomo upoštevali sledeča spolna in starostna razmerja:

spol	star. razred	Populacijska številčnost			Skupine gamsov
		vzdrževanje št.	zmanjšanje št.	povečanje št.	
		%	%	%	
Kozli	ml. in 1+	min 14	12	15	16
	2+	max 13	13	15	16
	I	min 27	25	min 30	min 32
	II	max 18	min 15	max 15	max 5
	III	5	5	10	13
	skupaj	50	45	55	50
Koze	ml. in 1+	min 14	13	13	16
	2+	max 13	15	12	16
	I	min 27	28	min 25	min 32
	II	max 18	min 22	max 10	max 5
	III	5	5	10	13
	skupaj	50	min 55	max 45	max 50
Skupaj		100	100	100	100

Pomembnejše od izbirnega odstrela je količinsko in strukturno doseganje načrtovanega odvzema.

Za gamsa je dovoljeno odstopanje od načrtovanega po višini do +/- 15 % od načrtovanega skupnega števila odvzema. Odvzem v srednjem razredu pri vsakem spolu posebej se lahko prekorači do 10 %, v ostalih razredih preseganje ni omejeno v skladu s splošnimi določili možnih odstopanj realizacije od načrta. V kolikor 10 % znotraj posamezne spolne kategorije drugega starostnega razreda predstavlja manj kot 1 kos, se kot dopustno odstopanje šteje +/- 1 kos. Neizvršeni odvzem v drugem starostnem razredu se lahko nadomesti z odvzemom v prvem in tretjem starostnem razredu. Odvzem v tretjem starostnem razredu se lahko nadomesti z odvzemom v prvem starostnem razredu. Odstopanje v spolni strukturi za vse starostne kategorije razen mladičev je praviloma do 3 % od realizirane strukture v odstotkih (npr.: 47:53). Morebitna odstopanja pri spolni strukturi prek meja dopustnih odstopanj se upoštevajo pri letnih načrtih v naslednjem obdobju. Morebitna odstopanja pri starostni strukturi v drugem starostnem razredu pri obeh spolih se ne glede na meje dopustnih odstopanj upoštevajo pri letnih načrtih v naslednjem obdobju.

Za lovišča, ki imajo načrt odvzema od vključno 4 do vključno 10 kosov gamsa, se kot dopustno odstopanje od načrta praviloma šteje realizacija +1 kos do -2 kosa. V teh loviščih se srednji starostni razred pri obeh spolih skupaj lahko praviloma preseže za največ 1 kos, razlika v spolnem razmerju pa lahko pri realizaciji odstopa tudi za največ 1 kos.

Za lovišča, ki imajo skupen načrt odvzema oziroma kjer načrt za posamezno lovišče ne presega 3 kose, načrta odvzema ni obvezno dosegati, lahko pa se ga presega za 1 kos. Morebitna odstopanja pri starostni strukturi v drugem starostnem razredu pri obeh spolih se, ne glede na meje dopustnih odstopanj, upošteva pri letnih načrtih v naslednjem obdobju.

Morebitna odstopanja realiziranega odvzema od načrtovanega prek dovoljenih meja, ki bi nastala kot posledica evidentiranih izgub gamsa po končani lovni dobi na posamezno spolno in starostno kategorijo ali po izpolnitvi načrtovanega odvzema v posamezni spolni in starostni kategoriji, ne štejejo kot kršitev določil načrta.

Priporočljivo je, da se glavnino načrtovanega odstrela izvede takoj po začetku lovne dobe (50 % do konca oktobra).

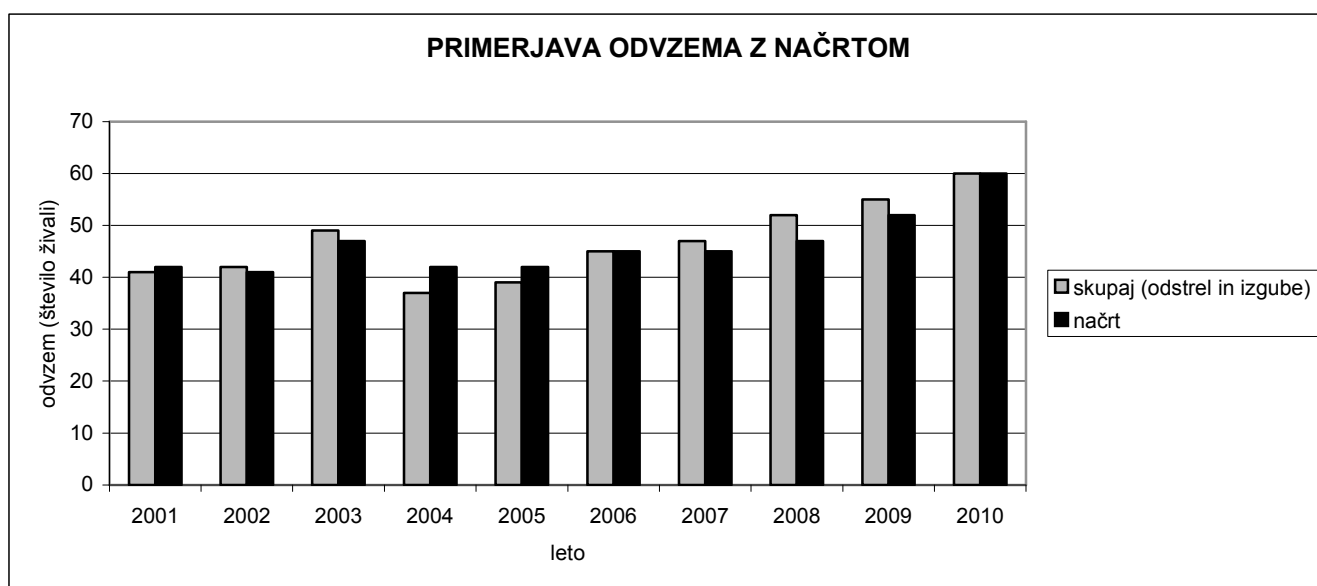
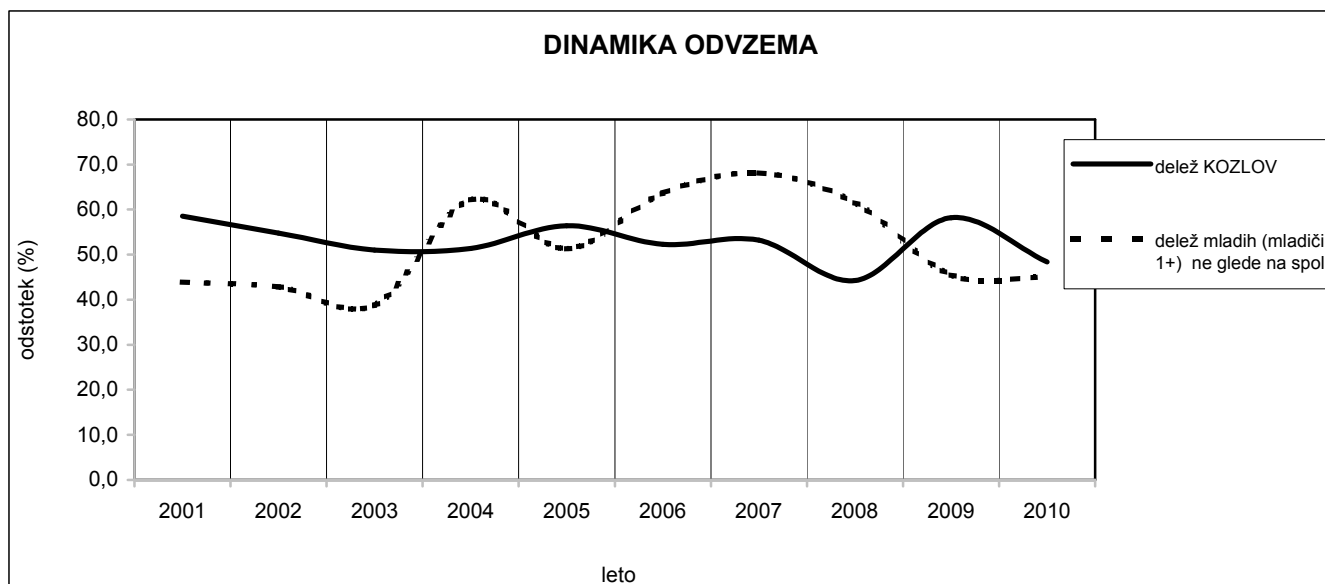
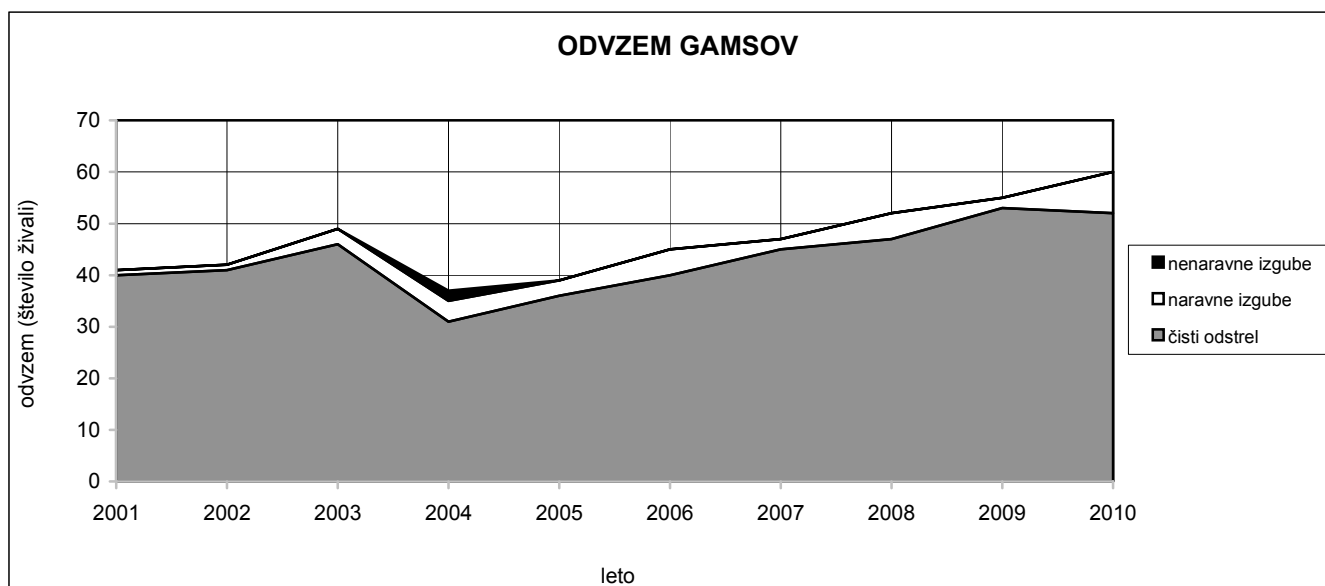
Usmeritve za opazovanje in spremljanje številčnosti, strukture in zdravstvenega stanja populacije

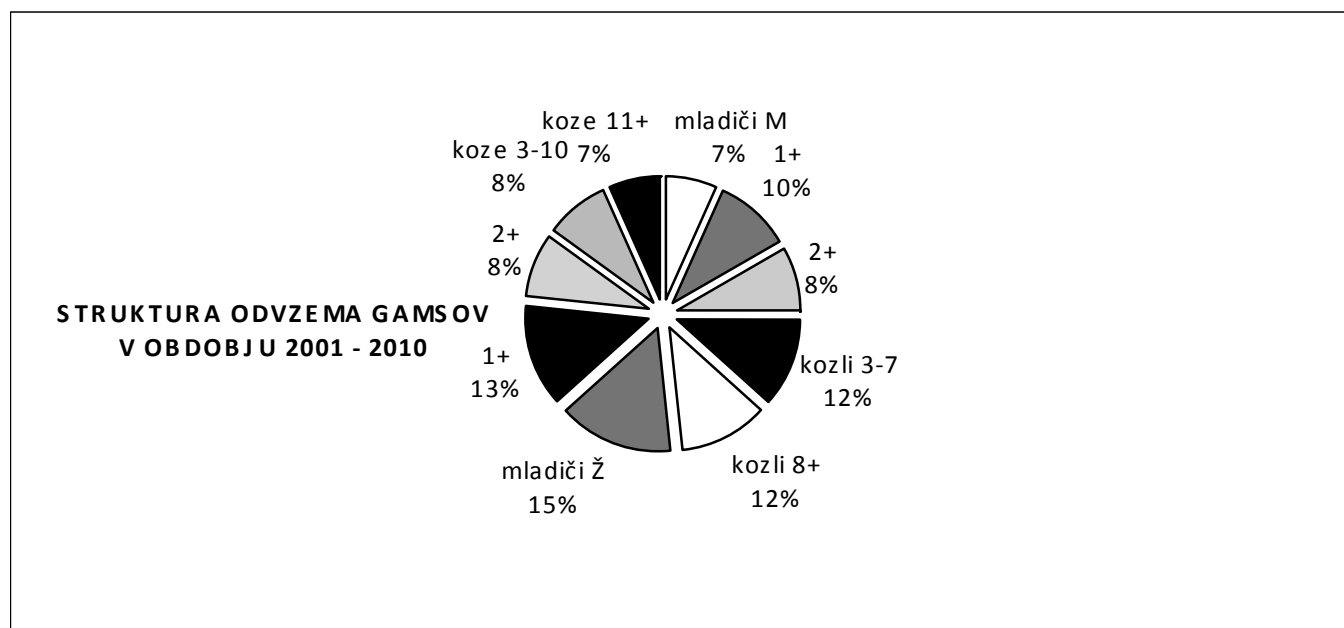
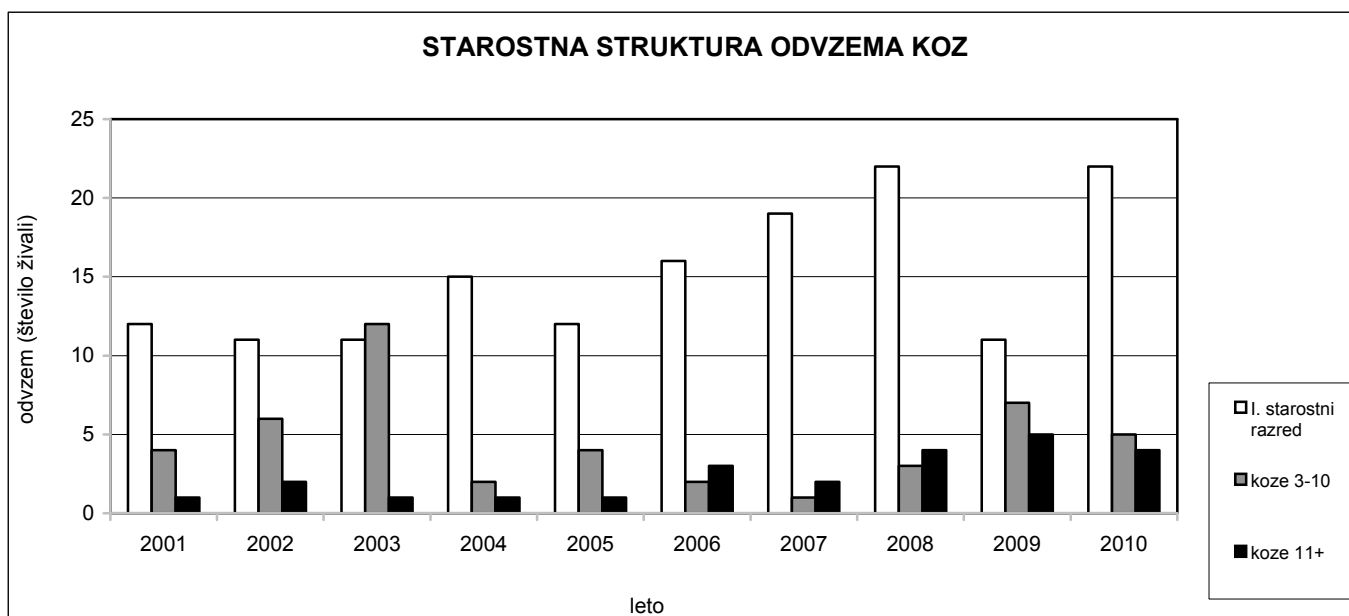
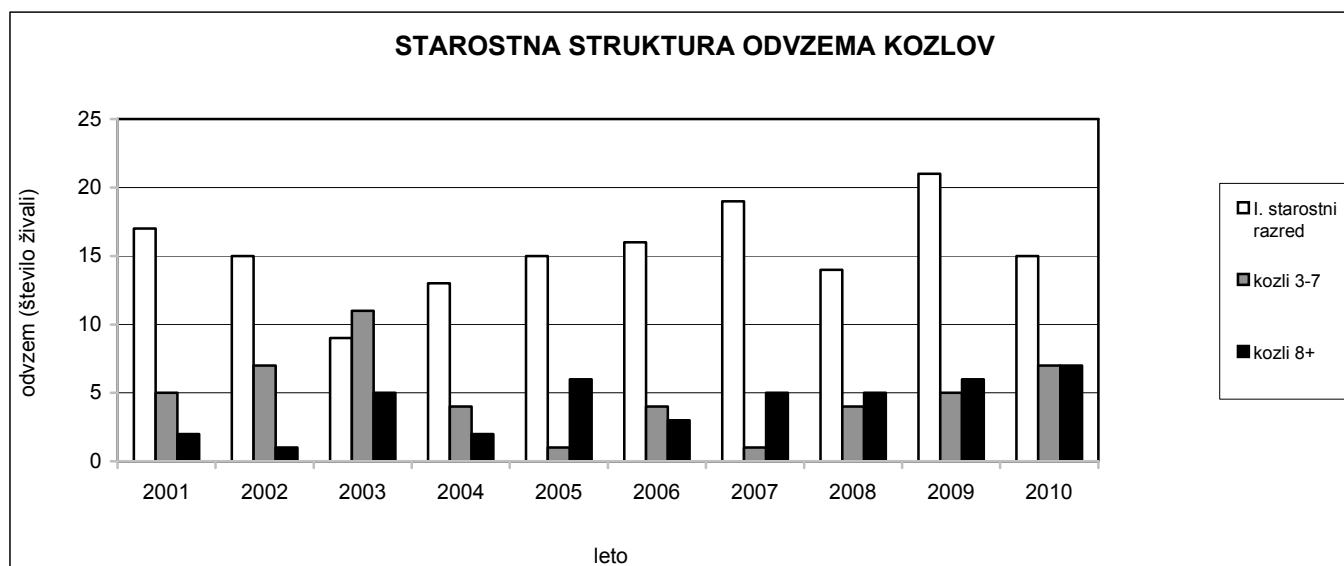
Lovske organizacije morajo voditi predpisano evidenco o izločitvah gamsov z vsemi podatki, ki služijo za analize o stanju v populaciji. Postopki evidentiranja morajo biti in potekati v skladu s Pravilnikom o evidentiranju odstrela in izgub divjadi (Ur.l. RS št.120/05 in 75/09) oziroma drugimi pravnimi podlagami, ki bodo urejale to področje..

V realizacijo načrtov odstrela štejejo vse dokazljive izločitve gamsov (trofeja, komisijski zapisnik, vpis v evidenčni knjigi).

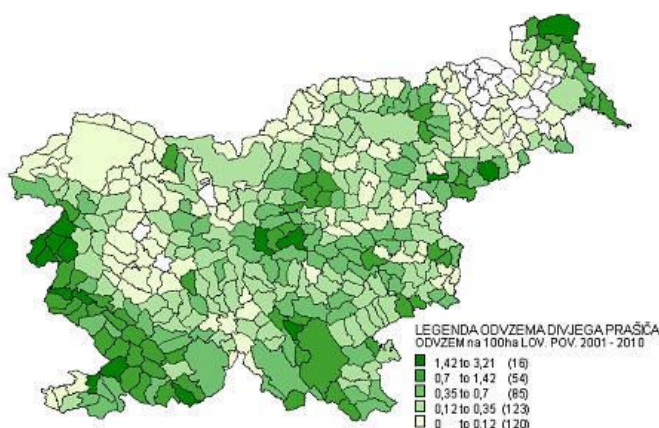
Preglednica 12: Podatki o odvzemu gamsa za obdobje 2001-2010

Odstrel in izgube													
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%/spol	%/skupaj
mladiči M	3	6	5	8	6	10	7	6	7	4	62	25,2	13,3
1+	9	5	4	2	4	4	8	5	8	6	55	22,4	11,8
2+	5	4		3	5	3	4	3	6	5	38	15,4	8,1
I. starostni razred	17	15	9	13	15	17	19	14	21	15	155	63,0	33,2
kozli 3-7	5	7	11	4	1	4	1	4	5	7	49	19,9	10,5
kozli 8+	2	1	5	2	6	3	5	5	6	7	42	17,1	9,0
skupaj KOZLI	24	23	25	19	22	24	25	23	32	29	246	100,0	52,7
mladiči Ž	5	3	8	10	8	8	10	12	5	9	78	35,3	16,7
1+	1	4	2	3	2	7	7	9	5	7	47	21,3	10,1
2+	6	4	1	2	2	1	2	1	1	5	25	11,3	5,4
I. starostni razred	12	11	11	15	12	16	19	22	11	21	150	67,9	32,1
koze 3-10	4	6	12	2	4	2	1	3	7	6	47	21,3	10,1
koze 11+	1	2	1	1	1	3	2	4	5	4	24	10,9	5,1
skupaj KOZE	17	19	24	18	17	21	22	29	23	31	221	100,0	47,3
SKUPAJ odstrel in izgube	41	42	49	37	39	45	47	52	55	60	467		100,0
Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom													
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj		
načrt - skupaj	42	41	47	42	42	45	45	47	52	60	463		
odstrel in izgube / načrt	97,6	102,4	104,3	88,1	92,9	100,0	104,4	110,6	105,8	100,0	100,9		
delež KOZLOV	58,5	54,8	51,0	51,4	56,4	53,3	53,2	44,2	58,2	48,3	52,7		
delež kozlov 2+ in več	29,3	28,6	32,7	24,3	30,8	22,2	21,3	23,1	30,9	31,7	27,6		
delež koz 2+ in več	26,8	28,6	28,6	13,5	17,9	13,3	10,6	15,4	23,6	25,0	20,6		
delež mladih (mladiči, 1+) ne glede na spol	43,9	42,9	38,8	62,2	51,3	64,4	68,1	61,5	45,5	43,3	51,8		
Izgube													
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%	
nenaravne izgube	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2	5,6	
naravne izgube	1	1	3	4	3	5	2	5	2	8	34	94,4	
skupaj izgube	1	1	3	6	3	5	2	5	2	8	36	100,0	
% izgub	2,4	2,4	6,1	16,2	7,7	11,1	4,3	9,6	3,8	13,3	7,7		
čisti odstrel	40	41	46	31	36	40	45	47	53	52	431		
Vzroki izgub													
vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%	
1 neznan	1	1	2	2	1	3	1	2		4	17	47,2	
2 bolezen			1	2							3	8,3	
3 krivolov								0			0	0,0	
4 cesta				2				0			2	5,6	
5 železnica								0			0	0,0	
6 plenilci					2	2	1	3	2	4	14	38,9	
7 psi								0			0	0,0	
8 kosilnica								0			0	0,0	
9 garje											0	0,0	
Telesne mase (biološka telesna masa)													
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010			
mladiči M	8	9,1	8,9	8,1	8,3	8,2	9,5	9,7	8,64	9			
indeks	100,0	113,8	111,3	101,3	103,8	102,5	118,8	121,3	108,0	112,5			
kozli 1+	15,0	13,0	15,1	11,3	13,1	15,3	13,9	13,5	11,9	14,3			
indeks	100,0	86,7	100,7	75,3	87,3	102,0	92,7	90,0	79,5	95,3			
kozli 2+	23,8	21,8		21,3	16,1	17,7	19,5	17,0	20,2	19,5			
indeks	100,0	91,6	0,0	89,5	67,6	74,4	81,9	71,4	84,9	81,9			
kozli 3+ do 7+	24,0	20,9	22,9	27,0	19,0	19,0	24,0	21,8	22,9	20,6			
indeks	100,0	87,1	95,4	112,5	79,2	79,2	100,0	90,8	95,4	85,8			
kozli 8+ in več	25,8	25,0	22,4	27,0	25,1	24,7	23,4	23,2	24,83	22,3			
indeks	100,0	96,9	86,8	104,7	97,3	95,7	90,7	89,9	96,2	86,4			
mladiči Ž	11,3	8,8	8,5	8,6	8,6	8,5	9,3	9,6	9,66	8,2			
indeks	100,0	77,9	75,2	76,1	76,1	75,2	82,3	85,0	85,5	72,6			
koze 1+	11,0	12,0	12,0	11,8	9,0	13,8	13,5	12,4	11,1	12,2			
indeks	100,0	109,1	109,1	107,3	81,8	125,5	122,7	112,7	100,9	110,9			
koze 2+	16,7	17,9	16,5	12,8	15,0	10	15,5	16,5	14	17,5			
indeks	100,0	107,2	98,8	76,6	89,8	59,9	92,8	98,8	83,8	104,8			
koze 3+ do 10+	18,40	16,2	15,4	17,0	19,1	20,0	16,0	20,3	17,43	18,6			
indeks	100,0	88,0	83,7	92,4	103,8	108,7	87,0	110,3	94,7	101,1			
koze 11+ in več	19,0	19,3	18,0	23,0	16,5	20,4	17,0	14,5	17,7	19,8			
indeks	100,0	101,6	94,7	121,1	86,8	107,4	89,5	76,3	93,2	104,2			

7.5 DIVJI PRAŠIČ (*Sus scrofa*)

7.5.1 Prostorski okviri obravnave

Divji prašič je vrsta, ki je prisotna na celotnem LUO. Kljub različni gostoti med posameznimi območji, ki jo v širšem smislu opredeljujejo ekološke enote, obravnavamo to divjad enotno. Zaradi različnih naravnih pogojev za populacijo divjih prašičev in boljše preglednosti pri obravnavi razvoja te vrste, pa ukrepe v območju prostorsko obravnavamo po naslednjih sklopih :

- Barje, ki združuje lovišča s pretežnim delom površine na Ljubljanskem barju.
- Krim, ki združuje lovišča v širšem območju masivov Krma, Mokrc in Menišije.
- Cerknica, ki združuje lovišča na SV obrobju Snežniško-Javorniškega pogorja, Cerkniske doline, Blok, Loške doline in Babnega polja.
- Postojnsko-Bistriška, ki združuje lovišča v dolini reke Pivke, SZ dela Snežniško-Javorniškega pogorja, Kočanije in jugovzhodnega dela Brkinov in Čičarije.
- Snežnik (samo LPN Jelen Snežnik) v centralnem delu Snežnika ter delu Javornikov.

7.5.2 Upravljanje v preteklem deset letnem obdobju

Stopnja uresničevanja načrtovanega odvzema po številu in strukturi

Divji prašič je vrsta, katere številčnost se na Notranjskem močno spreminja. Splošen porast številčnosti v Sloveniji in tudi v Notranjskem LUO se je nadaljeval z manjšimi nihanji vse do lanskega leta in je povzročil velike škode na kmetijskih površinah. Povečan načrt odvzema in sam odstrel v posameznih preteklih letih ter slabše letine obroda gozdnega drevja, predvsem bukve, se je hitro odrazil v umiritvi rasti populacije ter posledično nižjih škodah v kmetijstvu.

V primerjavi z načrtovano številčno izločitvijo se realizacija pri divjem prašiču močneje razlikuje v primerjavi z realizacijo pri drugih vplivnejših vrstah divjadi. Vzrok je v načrtovanju, ki je doslej v letnih načrtih določalo le minimalne potrebne izločitve in v močnih medletnih nihanjih številčnosti populacije, ki se je vnaprej ne da v celoti predvideti. Zato številčne izločitve med 77,3 % in 165,3 % načrtovanega odvzema niso posledica nepremišljenega načrtovanja odvzema, temveč predvsem posledica velikih razlik v reprodukciji divjih prašičev med posameznimi leti.

Povprečni letni odzvem divjih prašičev v zadnjih 10. letih je v Notranjskem LUO znašal 562 osebkov. Ob očitni rasti številčnosti je v zadnjem letu dosegel 777 osebkov. Intenziteta odvzema, ki jo pri prašičih skoraj v celoti predstavlja t.i. čisti odstrel, je tako dosegla 0,55 osebka na 100 ha lovne površine. Primerjava podatkov med leti 2001 in 2010 kaže, da se je odzvem povečal v vseh ekoloških enotah, najbolj v ekološki enoti Postojna-Bistrica in najmanj v ekološki enoti Cerknica.

V zadnjih 10. letih se struktura odvzema ni povsem ujemala z načrtovanimi deleži. V povprečju je bilo izločeno le 8,1 % odraslih živali obeh spolov, čeprav je bilo vsa leta načrtovano 15 % izločitev te starostne kategorije. Tako razmerje zagotovo ni prispevalo k zelenemu zmanjšanju številčnosti, ob tem je bil v prvih petih letih večji delež odvzema merjascev, kar je še dodatno vplivalo na rast populacije. V zadnjih treh letih

preteklega načrtovalnega obdobja pa se je delež odraslih svinj v odvzemu nekoliko popravil, tako da je le-ta sedaj višji za 0,7 %. Tak trend odvzema je potrebno dosegati in presegati tudi v bodoče!

Pri divjih prašičih je na Notranjskem že mnogo let zaželeno in dovoljeno preseganje načrtovanega odvzema ob upoštevanju načrtovane strukture. Zato ne čudi, da je bil načrtovani odvzem v kar 9. letih presežen. Vendar ugotavljamo, da je populacija prašičev trenutno v kulminaciji s trendom blagega padanja številčnosti, zato pričakujemo, da bodo preseganja odvzema načrta v bodoče nižja ali bo realizacija odvzema v višini načrtovanega števila.

Glede na načrtovana razmerja je bilo v odvzemu premalo odraslih prašičev, zlasti svinj, medtem ko je bil delež mladičev in lanščakov v mejah pričakovanega.

Biološki kazalniki

Po podatkih lovskih organizacij izgube divjih prašičev v območju niso problematične, saj je bilo v zadnjih 10. letih evidentirano skupno le 254 izgub prašičev, kar predstavlja le 4,5 % vseh izločitev. V vzrokih izgub prevladujejo zveri, sledijo promet ter neznani vzroki.

Gibanje telesnih mas divjih prašičev je bolj kot pri drugih vrstah divjadi odvisno od naravne ponudbe hrane, predvsem od obroda plodonosnih drevesnih vrst, zato je manj primeren ali celo neprimeren kot kazalec stanja v populaciji. Po podatkih, ki so za LUO razpoložljivi in so popolni od leta 1999, ne moremo zaključiti nobenih razpoznavnih trendov pri telesnih masah. Še manj jih lahko povežemo s številčno rastjo populacije, saj se povprečne telesne mase v nobeni kategoriji prašičev niso opazno spremenile. To je povsem razumljivo, če vemo, kako razpotegnjen je čas poleganja mladičev pri divjih prašičih, kako se med leti razlikuje dinamika odstrela in kako se, kot je bilo že navedeno, spreminjajo prehranske razmere med leti (obrod gozdnega drevja).

Primernosti načrtovanega odvzema v preteklem obdobju in pojasnitev vzrokov za morebitna odstopanja

Ocenjujemo, da je bilo načrtovanje odvzema divjih prašičev v območju v preteklem desetletju razmeroma previdno zaradi določb, da je načrtovani odvzem prašičev pravzaprav minimalen in navzgor številčno neomejen. Realizacija je v povprečju presegala minimalne načrtovane količine odvzema, a so bile verjetno še premajhne za preprečitev večanja populacije.

7.5.3 Ocena stanja populacije

Trend številčnosti populacij in ocena prostorske razporeditve

Številčnost populacije divjega prašiča je v zadnjih 10. letih v Notranjskem LUO v porastu. Tak trend je opazen v vseh predelih oziroma ekoloških enotah, čeprav je intenziteta odvzema, iz katere lahko sklepamo na gostoto populacije, v območju zelo različna. V celotnem LUO se je odvzem od leta 2001 iz 398 osebkov povečal v letu 2009 na 874 glav prašičev. Največja intenziteta odvzema je v ekološki enoti Postojna-Bistrica, najmanjša pa v ekološki enoti Cerknica.

Spolna in starostna struktura

Ocenjujemo, da je prirastek še vedno večji od odvzema. Spolna in starostna struktura je v primerjavi s predhodnimi desetletji verjetno spremenjena v smeri povečanja mladih živali in v korist ženskega spola.

Zdravstveno stanje

Zdravstveno stanje divjih prašičev je dobro in stabilno. Trihinelozna kot tudi človeku nevarna bolezen - zoonoza v tem desetletju tu ni bila evidentirana, prav tako ne prašičja kuga, ki je predvsem iz gospodarskega vidika najnevarnejša bolezen.

Medsebojni vplivi z ostalimi vrstami

Divji prašič je vsejed in v odnosu do ostalih vrst divjadi glede hrane konkurenčen predvsem jelenjadi, jazbecu in medvedu. Zaradi značilnega življenja v tropih lahko z nemirom vpliva na ostale vrste divjadi, vendar ocenjujemo, da je ta vpliv glede na razmeroma majhno povprečno gostoto te vrste v območju zanemarljiv. Naravni plenilci divjega prašiča so velike zveri, sam pa negativno vpliva na gozdne kure kot plenilec gnezd ter na srnjad kot plenilec komaj poleženih mladičev.

7.5.4 Cilj upravljanja s populacijo

Želeni trend številčnosti s ciljno gostoto in prostorska razporeditev

Ocenjujemo, da je sedanja številčnost divjih prašičev glede na trenutne naravne možnosti na zgornji meji dopustnega. To velja za povprečje LUO, v nekaterih predelih pa je zaradi škod v kmetijstvu presegla sprejemljivo višino. To velja zlasti za lovišča na jugozahodnem obrobju Snežnika in v dolini reke Pivke. V naslednjem desetletju bo potrebno številčnost te vrste znižati na višino, da vrsta ne bo predstavljala grožnje ekstremnih škod v kmetijstvu oz. na približno polovico sedanje številčnosti.

Ciljna starostna, spolna in kakovostna struktura

Cilj v območju je ohranitev zadostnega, a ne prevelikega deleža zrelih starejših živali, ki morajo v letnem obdobju tvoriti 10 – 15 % populacije, v spolnem razmerju 50 % moških in 50 % ženskih osebkov. Mladiči oziroma ozimci obeh spolov morajo tvoriti 50 -60 % populacije.

Ciljno razmerje z ostalimi populacijami vrst divjadi

Ciljna razmerja z ostalimi vrstami divjadi, ki imajo s prašičem medsebojne vplivne odnose, naj ostanejo v prihodnjih 10. letih približno nespremenjena.

7.5.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

Usmeritve za določitev ukrepov v populaciji

Splošna usmeritev:

Divji prašič med drugim pleni tudi gnezda gozdnih kur, zato naj se na območjih prisotnosti gozdnih kur ne krmi divjih prašičev, predvsem na nadmorskih višinah nad 800 m. Glede na poznavanje trenutnega stanja populacije in negativnega vpliva na ekosistem, ki ga povzroča populacija divjega prašiča priporočamo, da se tudi v prihodnje številčnost te vrste še zmanjšuje.

Glede na skupni cilj upravljanja z divjimi prašiči v celotnem Notranjskem LUO, ki naj v ekoloških enotah, kjer divji prašič ne povzroča večjih škod, zadrži približno sedanje stanje v številčnosti populacije, v EE kjer pa so škode v kmetijstvu visoke in nesprejemljive, pa se stremi za zmanjšanjem številčnosti, bomo tudi v bodoče načrtovali le najmanjši še dopustni odvzem, ki bo navzgor ob upoštevanju načrtovane spolne in starostne strukture neomejen. Načrtovano število izločitev bo potrebno glede na pretekle realizacije in spreminjanje naravnih prehranskih možnosti ter vplivov divjih prašičev na kmetijske površine v posameznih letih ustrezno spreminjati.

V strukturi izločitev bomo pri letnem načrtovanju uporabljali naslednji model:

Starostni razred	Izhodiščna struktura*		
	M	Ž	Skupaj
Ozimci	min 50-70 %		min 50-70 %
Lanščaki / Lanščakinje	max 10-20 %	min 10-20 %	max 20-40 %
Merjasci 2+ / Svinje 2+	max 5 %	min 5 %	10 %
Skupaj	50 %	50 %	100 %

* Z načrti se v posameznem LUO določi načrtovan odvzem v konkretnih % in ne intervalno.

Urnaganje številčnosti:

Za uraganje številčnosti populacije je treba načrtovati predvsem dovolj veliko poseganje med vse kategorije divjega prašiča, še zlasti pa v kategorijo ozimcev, kjer sledimo cilju, da v razred enoletnih osebkov preraste minimalno število osebkov.

Zmanjševanje številčnosti:

Za znižanje številčnosti populacije je treba načrtovati predvsem dovolj visoko številčno poseganje med vse kategorije divjega prašiča. Za doseganje zmanjševanja številčnosti populacije se mora poleg intenzivnega odstrela ozimcev v odvzemu povečati tudi delež ženskih osebkov (lanščakinje in svinje 2+), pri čemer je z načrtom predpisano minimalno število rodnih samic, ki jih potrebno realizirati. Razlog intenzivnega odstrela ozimcev je v obvladovanju številčnosti populacije, zato je z odstrelom sledimo ciljem, da v razred enoletnih osebkov preraste minimalno število ozimcev. Svinja vodnica tropa je pri izvajanju lova praviloma varovana kategorija, saj lahko njen odstrel prek zrušitve socialne strukture povzroči še večji prirastek.

V primerih načrtovanega občutnega zmanjšanja številčnosti divjih prašičev se z načrti odvzema kategorije ozimcev in lanščakov obeh spolov praviloma ne ločuje in ne omejuje. Priporočljiv je tudi čim zgodnejši začetek odstrela ozimcev.

Za namene načrtovanja v primeru izjemnih razmer in cilja izjemnega zmanjšanja številčnosti divjih prašičev kategorije ozimcev in lanščakov po spolu praviloma ne ločujemo, obe kategoriji pa sta skupaj združeni v eno samo.

Model za zniževanje številčnosti divjega prašiča se uporablja za konkretna lovišča, katera se določi z letnimi lovskoupravljavskimi načrti.

V bližnjih prihodnjih letih bomo strukturo odvzema za vzdrževanje številčnosti uporabljali v vseh ekoloških enotah, strukturo za zmanjšanje številčnosti pa po potrebi, predvsem v ekoloških enotah Barje in Postojna-Bistrica. V celotnem LUO pa si je nenehno potrebno prizadevati doseči čim večji odvzem divjih prašičev.

Dopustno odstopanje od načrta odvzema za divjega prašiča za lovišča, ki imajo **načrtovan odvzem 20 in več osebkov divjega prašiča**, je lahko po višini navzdol največ do 30 %, pri čemer se izračunane vrednosti odstopanja zaokrožujejo na najbližjo celo vrednost. V loviščih, kjer je načrtovano znatno zmanjšanje številčnosti divjih prašičev, je odvzem svinj 2+ po višini neomejen. V loviščih z načrtovanim odvzemom 20 in več osebkov divjega prašiča mora biti tako realiziran odvzem vsaj 70 % načrtovanega števila ozimcev, lanščakinj ter svinj 2+, medtem, ko je realizacija odvzema merjascev in lanščakov lahko manjša in po višini ni obvezujoča. Navzgor odvzem količinsko ni omejen, praviloma pa mora biti skladen s spolno in starostno strukturo osnovnega načrta. To pomeni, da je pri preseganju načrtovanega odvzema ter tudi pri realizaciji odvzema v višini od 70 % do 100 %, delež ozimcev, lanščakinj ter svinj 2+ (svinj v primeru načrtovanega znatnega zmanjšanja številčnosti divjih prašičev) v strukturi odvzema vsaj tolikšen, kot je za posamezno kategorijo predviden z načrtom odvzema (minimalni delež). Delež lanščakov, merjascev ter potencialno tudi svinj 2+ (v loviščih, kjer je načrtovana ohranitev številčnosti divjih prašičev) pa je lahko enak ali manjši načrtovanemu deležu v odvzemu. Pri izračunu deleža svinj 2+ in merjascev 2+ v odvzemu po loviščih se za ti kategoriji upošteva tudi dovoljeno odstopanje +1 kos, ki se ga ustrezno upošteva pri načrtovanju odvzema v naslednjem/naslednjih letih.

Dopustno odstopanje od načrta odvzema za divjega prašiča za lovišča, ki imajo **načrtovan odvzem več kot 5 in do 20 osebkov divjega prašiča**, je lahko po višini navzdol največ do 50 %, pri čemer se izračunane vrednosti odstopanja zaokrožujejo na najbližjo celo vrednost. V loviščih, kjer je načrtovano znatno zmanjšanje številčnosti divjih prašičev, je odvzem svinj 2+ po višini neomejen. V loviščih z načrtovanim odvzemom od 6 do 20 osebkov divjega prašiča mora biti tako realiziran odvzem vsaj 50 % načrtovanega števila ozimcev, lanščakinj ter svinj 2+, medtem ko je realizacija odvzema merjascev in lanščakov lahko manjša in po višini ni obvezujoča. Navzgor odvzem količinsko ni omejen, praviloma pa mora biti skladen s spolno in starostno strukturo osnovnega načrta. To pomeni, da je pri preseganju načrtovanega odvzema (ne pa tudi pri realizaciji odvzema v višini od 50 % do 100 %), delež ozimcev, lanščakinj ter svinj 2+ (svinj v primeru načrtovanega znatnega zmanjšanja številčnosti divjih prašičev) v strukturi odvzema vsaj tolikšen, kot je za posamezno kategorijo predviden z načrtom odvzema (minimalni delež). Delež lanščakov, merjascev ter potencialno tudi svinj 2+ (v loviščih, kjer je načrtovana ohranitev številčnosti divjih prašičev) pa je lahko enak ali manjši načrtovanemu deležu v odvzemu. Pri izračunu deleža svinj 2+ in merjascev 2+ v odvzemu po loviščih se za ti kategoriji upošteva tudi dovoljeno odstopanje +1 kos, ki se ga ustrezno upošteva pri načrtovanju odvzema v naslednjem/naslednjih letih.

Za lovišča, kjer je prisotnost divjih prašičev zgolj občasna ali je njihova številčnost majhna, se konkretne usmeritve za upravljanje navede v letnem načrtu LUO. Loviščem, ki imajo **načrtovan odvzem manjši ali enak 5 osebkom**, načrtovane višine odvzema praviloma ni treba dosežati (možno odstopanje do 100 %). Navzgor odvzem količinsko ni omejen, a se lahko struktura odvzema nad enoletnih osebkov z načrti dodatno omeji. Tudi v teh loviščih je dovoljeno odstopanje odvzema v primerjavi z načrtom v primeru svinj 2+ in merjascev 2+ po loviščih +1 kos, kar se ustrezno upošteva pri načrtovanem odvzemu v naslednjem/naslednjih letih.

Izjemoma, t.j. v primeru bistveno manjše številčnosti divjih prašičev v celotnem LUO ali delih LUO, je odstopanje lahko tudi večje od navedenih, pri čemer se odstopanja utemelji po postopkih, ki so skladni s podzakonskimi akti.

Skupni lovi - brakade na divje prašiče se praviloma izvajajo od 15.9. do 31.1.

Lovske organizacije z internimi navodili na noben način ne smejo omejevati izvajanje načrta odvzema divjih prašičev (npr. omejevanje lova na privabljalnih krmiščih; določanje sankcij za uplenitev katerekoli kategorije divjega prašiča, ki je z načrtovanim odvzemom še dovoljena). V loviščih, kjer je načrtovano znatno zmanjšanje številčnosti divjih prašičev, tudi ni dovoljeno omejevanje skupinskih lovov v obdobju od 15.9. do 31.1.

Usmeritve za opazovanje in spremljanje številčnosti, strukture in zdravstvenega stanja populacije

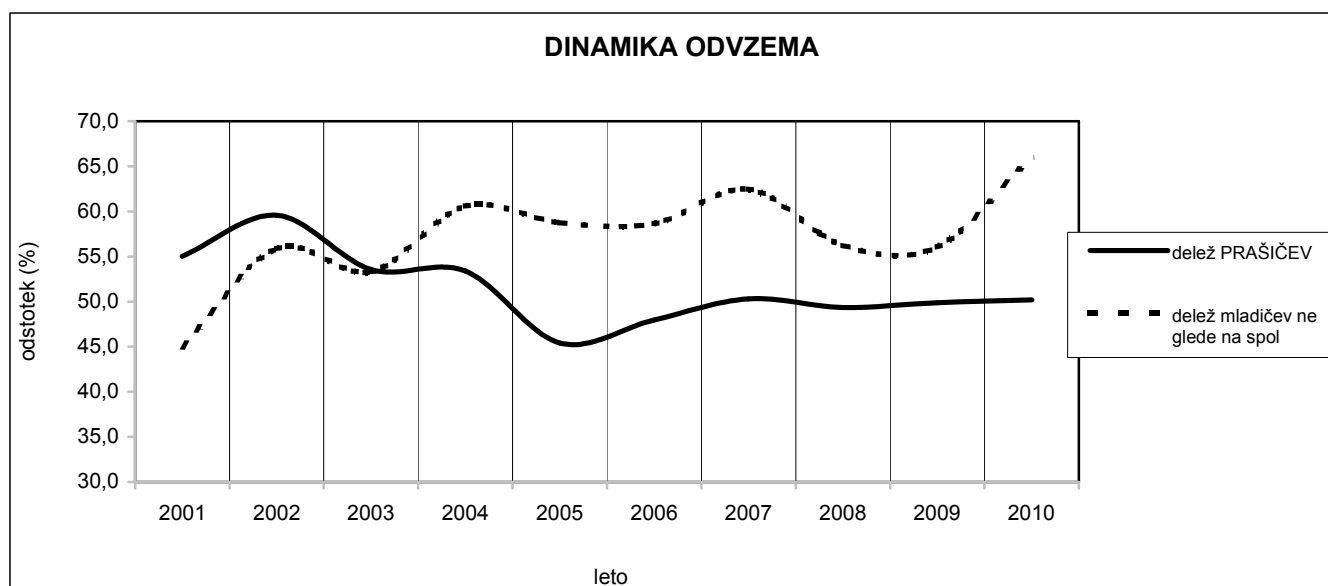
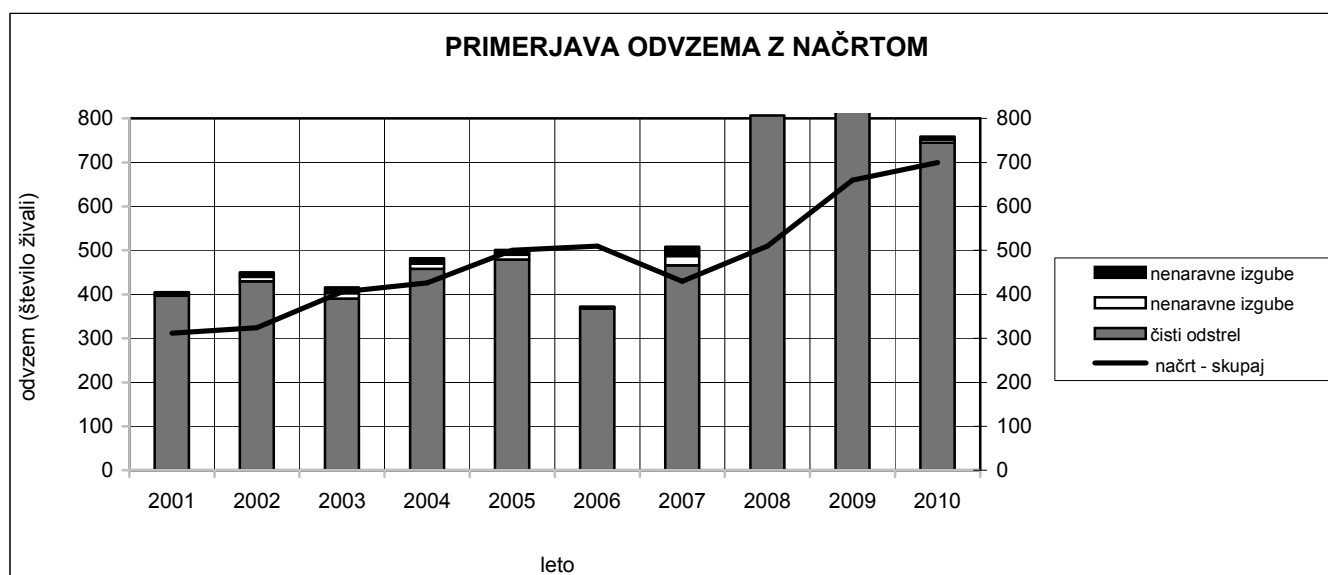
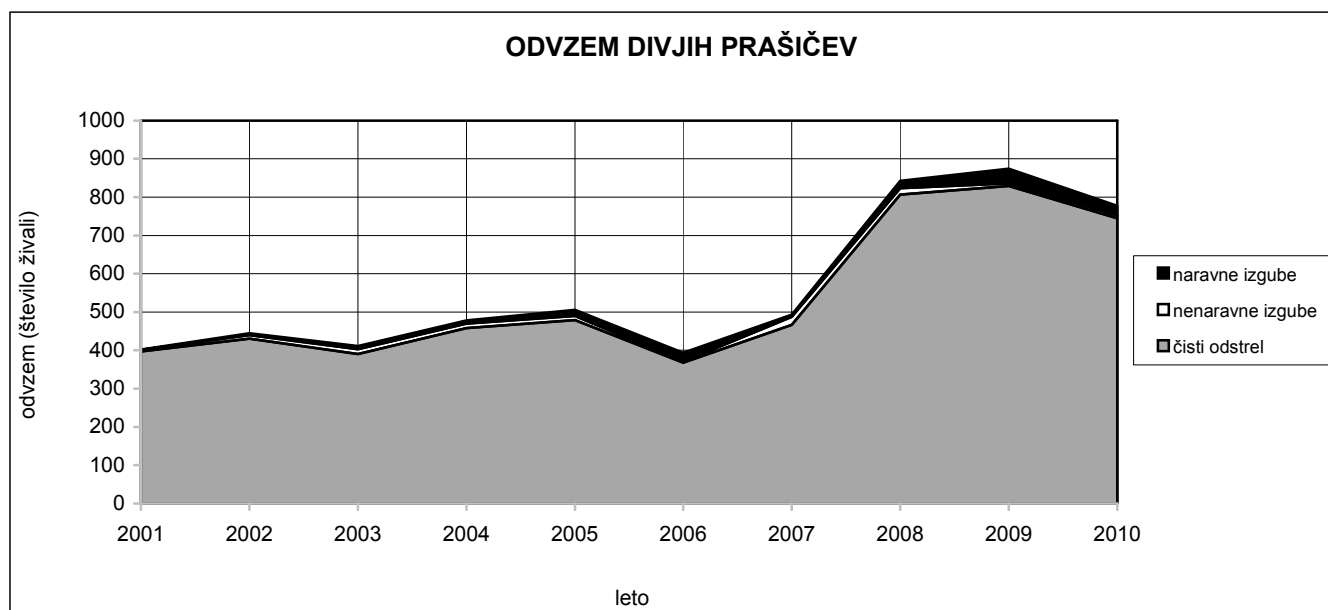
Lovske organizacije morajo voditi predpisano evidenco o odvzemu divjih prašičev z vsemi podatki, ki služijo za analize o stanju v populaciji. Postopki evidentiranja morajo potekati v skladu s Pravilnikom o evidentiranju odstrela in izgub divjadi (Ur.l. RS št.120/05 in 75/09) oziroma drugimi pravnimi podlagami, ki bodo urejale to področje.

Prav tako morajo lovske organizacije sodelovati pri posameznih nalogah, ki omogočajo boljše poznavanje stanja populacije divjega prašiča (vzorčenje, odlovi, jemanje vzorcev krvi in drugih tkiv).

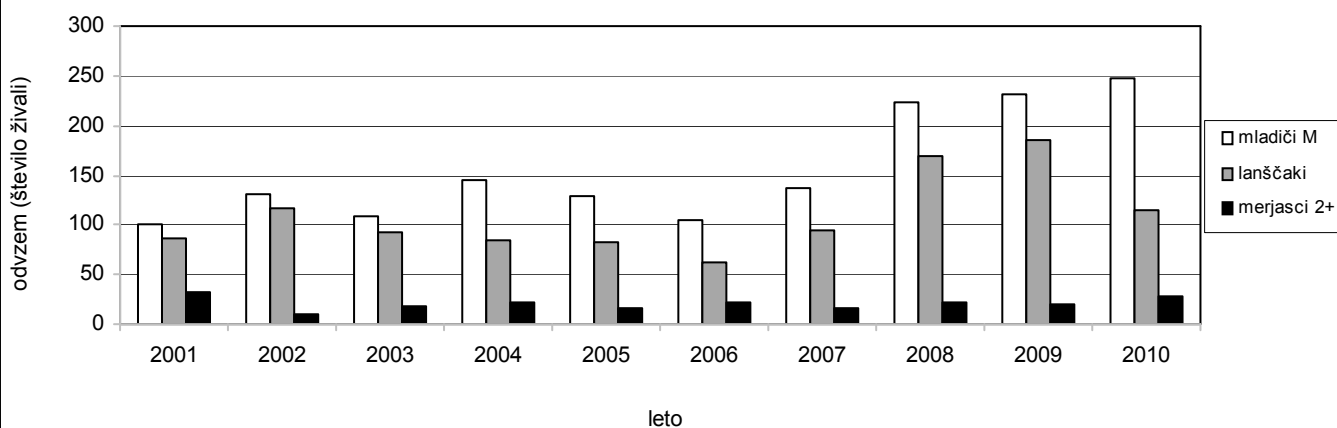
V realizacijo načrtov odvzema štejejo vse dokazljive izločitve divjih prašičev (trofeja, komisijski zapisnik, vpis v evidenčni knjigi).

Preglednica 13: Podatki o odvzemu divjega prašiča za obdobje 2001-2010

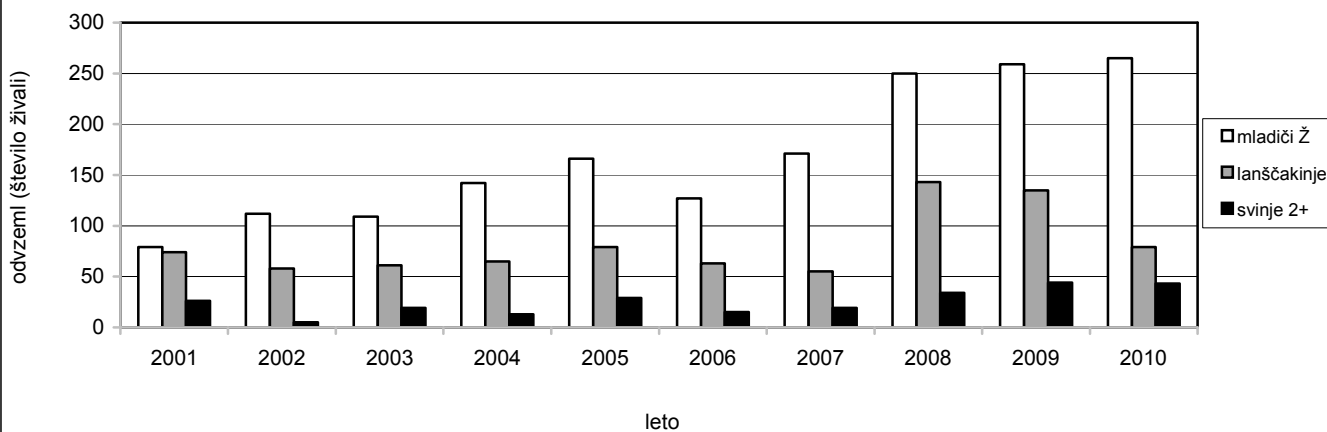
Odstrel in izgube													
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%/spol	%/skupaj
mladiči M	100	131	110	144	130	104	137	224	231	248	1559	54,3	27,7
lanščaki	90	123	93	87	84	63	95	170	185	114	1104	38,4	19,6
merjasci 2+	33	11	18	24	17	21	16	22	20	28	210	7,3	3,7
skupaj PRAŠIČI	223	265	221	255	231	188	248	416	436	390	2873	100,0	51,1
mladiči Ž	79	117	109	144	166	127	171	250	259	265	1687	61,3	30,0
lanščakinje	74	58	62	66	80	61	55	143	135	79	813	29,6	14,5
svinje 2+	26	5	19	13	29	18	19	34	44	43	250	9,1	4,4
skupaj SVINJE	179	180	190	223	275	206	245	427	438	387	2750	100,0	48,9
SKUPAJ odstrel in izgube	402	445	411	478	506	394	493	843	874	777	5623		100,0
Odstrel in izgube v primerjavi z načrtom													
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj		
načrt - skupaj	312	324	406	426	500	510	430	510	660	700	4778		
odstrel in izgube / načrt	128,8	137,3	101,2	112,2	101,2	77,3	114,7	165,3	132,4	111,0	117,7		
delež PRAŠIČEV	55,5	59,6	53,8	53,3	45,7	47,7	50,3	49,3	49,9	50,2	51,1		
delež mladičev ne glede na spol	44,5	55,7	53,3	60,3	58,5	58,6	62,5	56,2	56,1	66,0	57,7		
delež lanščakov ne glede na spol	40,8	40,7	37,7	32,0	32,4	31,5	30,4	37,1	36,6	24,8	34,1		
delež večletnih - 2+ ne glede na spol	14,7	3,6	9,0	7,7	9,1	9,9	7,1	6,6	7,3	9,1	8,2		
Izgube in odvzem													
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%	
nenaravne izgube	4	10	13	12	11	2	21	16	7	7	103	40,6	
naravne izgube	1	5	8	8	16	24	6	20	38	25	151	59,4	
skupaj izgube	5	15	21	20	27	26	27	36	45	32	254	100,0	
% izgub	1,2	3,4	5,1	4,2	5,3	6,6	5,5	4,3	5,1	4,1	4,5		
čisti odstrel	397	430	390	458	479	368	466	807	829	745	5369		
Vzroki izgub													
vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%	
1 neznan	1	3	1	3	9	11	3	14	19	10	74	29,1	
2 bolezen		2				3					5	2,0	
3 krivolov										2	2	0,8	
4 cesta	2	8	5	4	5	2	5	11	5	5	52	20,5	
5 železnica		2	8	8	6		16	5	1		46	18,1	
6 plenilci			7	5	7	10	3	6	19	15	72	28,3	
7 psi	2								1		3	1,2	
8 kosilnica											0	0,0	
9 garje											0	0,0	
Telesne mase (biološka telesna masa)													
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010			
mladiči M	20,7	25,1	21,1	21,8	23,8	21,7	21,7	19,8	20,5	21,9			
indeks	100,0	121,3	101,9	105,3	115,0	104,8	104,8	95,7	99,0	105,8			
lanščaki	51,5	51,2	45,9	52,4	48,8	46,0	55	53,9	46,3	46,1			
indeks	100,0	99,4	89,1	101,7	94,8	89,3	106,8	104,7	89,9	89,5			
merjasci 2+	66,4	83,6	90,8	93,6	87,3	76,5	91,4	88,8	84,9	86,5			
indeks	100,0	125,9	136,7	141,0	131,5	115,2	137,7	133,7	127,9	130,3			
mladiči Ž	24,5	23,3	19,2	22,7	20,2	20,6	19,8	18,8	19,8	22,4			
indeks	100,0	95,1	78,4	92,7	82,4	84,1	80,8	76,7	80,8	91,4			
lanščakinje	40	47,3	43,1	47,2	44,3	42,3	46,6	47,5	40	42,7			
indeks	100,0	118,3	107,8	118,0	110,8	105,8	116,5	118,8	100,0	106,8			
svinje 2+	54,1	58,8	64,6	65,7	68,6	66,5	69,1	70,6	66,7	67,3			
indeks	100,0	108,7	119,4	121,4	126,8	122,9	127,7	130,5	123,3	124,4			

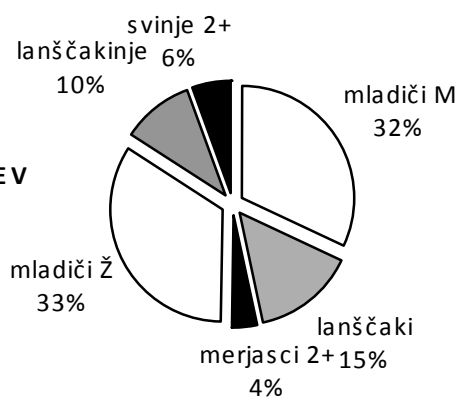
STAROSTNA STRUKTURA ODVZEMA PRAŠIČEV

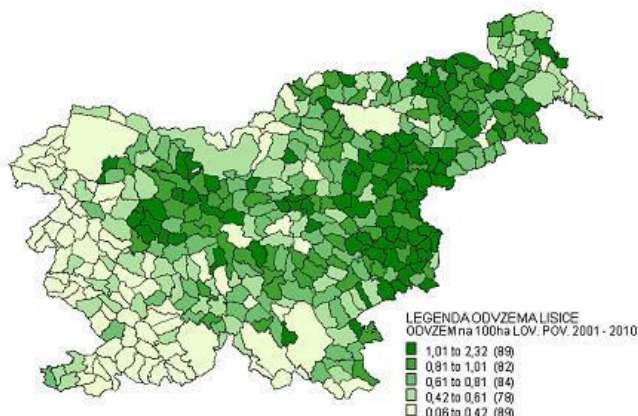
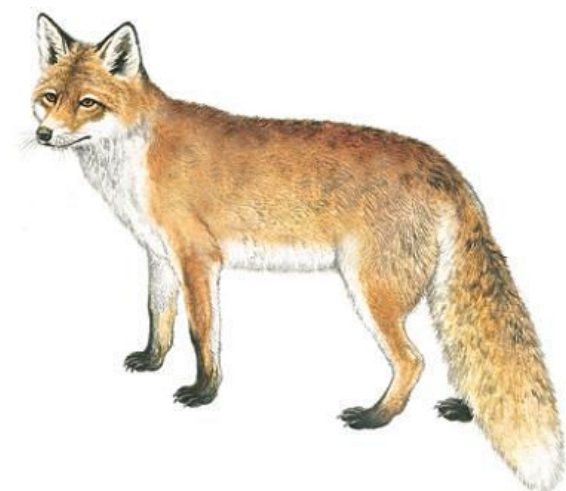
STAROSTNA STRUKTURA ODVZEMA SVINJ

STRUKTURA ODVZEMA DIVJIH PRAŠIČEV V OBDOBJU 2001 - 2010

7.6 LISICA (*Vulpes vulpes* L.)

7.6.1 Prostorski okviri obravnave

Lisica je vrsta, ki je splošno razširjena v vsem Notranjskem LUO. Ocenjujemo, da je v daljšem obdobju približno enakomerno zastopana po območjih z večjo gozdnatostjo in približno enakomerno po nižinskih območjih z manjšo gozdnatostjo. Zaradi večje preglednosti pri analizah in načrtih jo obravnavamo po ekoloških enotah:

- Barje, ki združuje lovišča s pretežnim delom površine na Ljubljanskem barju.
- Krim, ki združuje lovišča v širšem območju masivov Krma, Mokrc in Menišije.
- Cerknica, ki združuje lovišča na SV obrobju Snežniško-Javorniškega pogorja, Cerkniške doline, Blok, Loške doline in Babnega polja.
- Postojnsko-Bistriška, ki združuje lovišča v dolini reke Pivke, SZ dela Snežniško-Javorniškega pogorja, Kočanije in jugovzhodnega dela Brkinov in Čičarije.
- Snežnik (samo LPN Jelen) v centralnem delu Snežnika ter delu Javornikov.

7.6.2 Upravljanje z lisico v preteklem deset letnem obdobju

Za populacijo lisic so značilna večja nihanja številčnosti, na katero v manjši meri vpliva odstrel, v večji pa zdravstveno stanje. Zlasti steklina in garje so bolezni, ki odločilno uravnavajo številčnost te vrste.

V preteklem desetletju je bilo jasno izraženo padanje odvzema v prvi polovici obdobja, nato umiritev ter v drugi polovici desetletja zmerna rast odvzema. Povprečno je bil odvzem v celotnem območju 637 lisic na leto, kar je skoraj za 100 osebkov manj kot v preteklem desetletnem obdobju. Po evidencah veliko večino odvzema vseeno predstavlja odstrel, izgube znašajo povprečno le 12,7 %, predvsem zaradi nenatančnega evidentiranja izgub s strani lovskih organizacij. Po vzrokih izgub je na prvem mestu promet, sledijo bolezni in neznani vzroki.

Načrt odvzema pri lisici je bil le orientacijski, s težnjo po čim večjem odvzemu, zato kaže primerjava glede na načrte zelo velika odstopanja od 63,2 % od 125,6 % realizacije načrtov. Povprečna intenziteta odvzema lisic v LUO je bila v letu 0,43 lisic na 100 ha lovne površine. Intenziteta je bila večja v severnem delu območja, v ekoloških enotah Barje, Krim in Cerknica.

7.6.3 Ocena stanja populacije lisice

Populacija lisic je v Notranjskem LUO sicer vitalna. Številčno je v značilnih dolgoletnih cikličnih nihanjih v zadnjih letih v naraščanju. Prisotnost bolezni stekline je redka, garjavost pa je pogosta in ima pomemben vpliv na dinamiko številčnosti populacije.

7.6.4 Cilj upravljanja s populacijo lisice

Cilj upravljanja je ohranitev vitalne, a številčno nizke populacije, predvsem v habitatih srnjadi, male divjadi in gozdnih kur. Glede na trenutno stanje številčnosti je potrebno v LUO v naslednjem desetletnem obdobju

populacijo nekoliko znižati oziroma jo zadržati vsaj v prej omenjenih območjih na nizki ravni. Cilj upravljanja, torej primerno nizka številčnost, je povezan tudi s čim ugodnejšim zdravstvenim stanjem vrste, kar je še posebej pomembno zaradi možnosti izbruha stekline.

7.6.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo lisice

Letno načrtovanje odvzema lisic temelji na osnovi spremljanja številčnosti, zdravstvenega stanja in njihove usklajenosti z življenjskim okoljem. Dovoljeno odstopanje realizacije od načrtovanega števila je pri lisici –30 % do +100 % po višini načrtovanega odvzema. Za lovišča, ki imajo načrt odvzema lisice do vključno 10 kosov te divjadi, se kot dopustno odstopanje navzdol od načrta šteje realizacija – 3 živali. Številčnost lisic se uravnava le z skupno višino odvzema, dodatne omejitve le-tega po spolni in starostni strukturi niso potrebne. Lov se intenzivira v loviščih z malo divjadjo, srnjadjo in habitatih gozdnih kur.

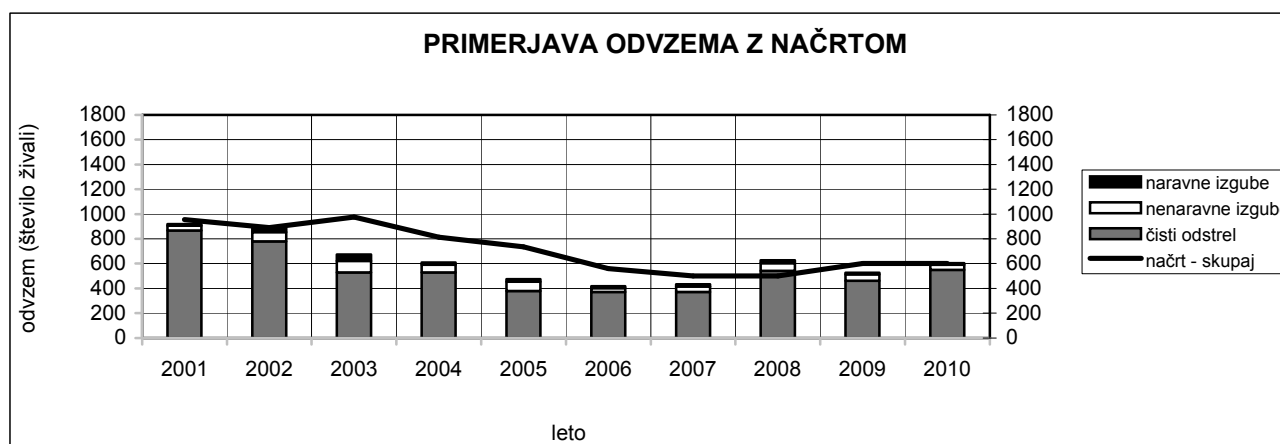
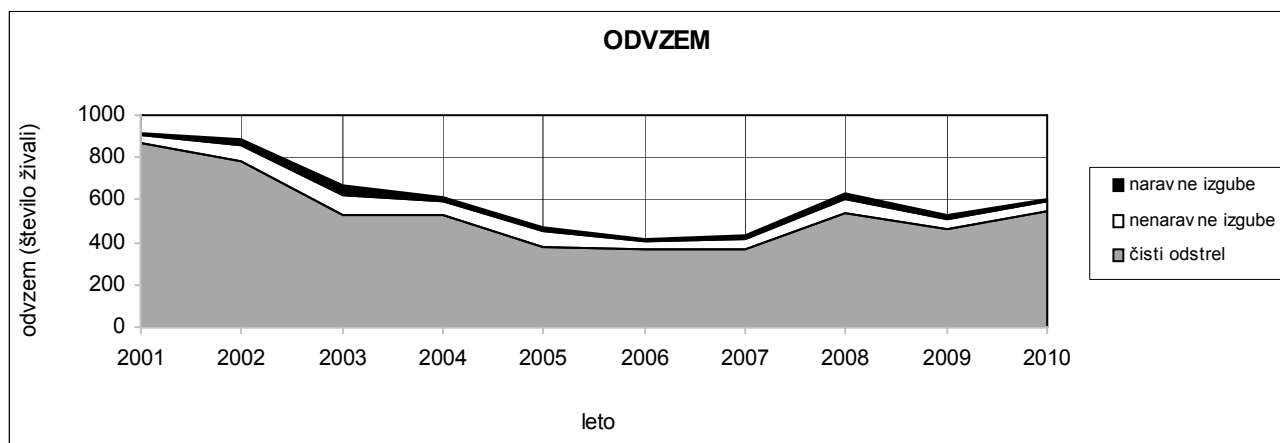
Pri lovu na lisico ter v času polaganja vab za peroralno vakcinacijo je potrebno upoštevati navodila in izdelan letni program Veterinarske uprave RS.

Načrtnega vlaganja v izboljšanje življenjskega prostora za to vrsto divjadi ni potrebno izvajati.

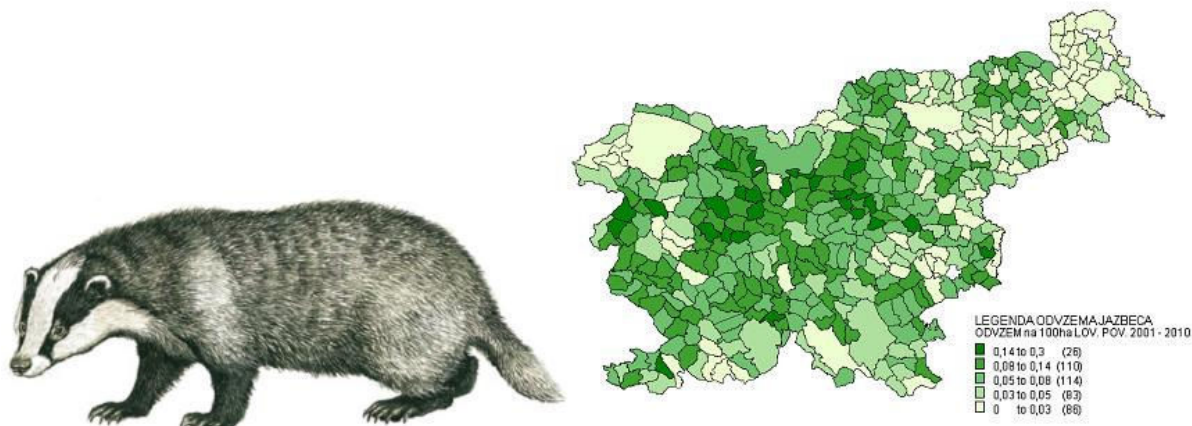
Postopki evidentiranja odvzema lisic morajo biti in potekati v skladu s Pravilnikom o evidentiranju odstrela in izgub divjadi (Ur.l. RS št.120/05 in 75/09) oziroma drugimi pravnimi podlagami, ki bodo urejale to področje.

Preglednica 14: Podatki o odvzemu lisice za obdobje 2001-2010

Odstrel in izgube												
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	
samci	449	433	369	308	229	190	219	306	252	311	3066	
samice	511	468	436	311	245	228	215	322	274	292	3302	
skupaj odstrel in izgube	960	901	805	619	474	418	434	628	526	603	6368	
načrt - skupaj	989	950	975	842	750	600	500	500	600	600	7306	
odstrel in izgube / načrt	97,1	94,8	82,6	73,5	63,2	69,7	86,8	125,6	87,7	100,5	87,2	
Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	42	77	91	61	74	34	44	64	51	43	581	71,9
naravne izgube	14	31	54	19	20	12	19	23	18	17	227	28,1
skupaj izgube	56	108	145	80	94	46	63	87	69	60	808	100,0
% izgub	5,8	12,0	18,0	12,9	19,8	11,0	14,5	13,9	13,1	10,0	12,7	
čisti odstrel	904	793	660	539	380	372	371	541	457	543	5560	
Vzroki izgub												
vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan	1	7	16	2	9	3	4	3	4	6	55	6,8
2 bolezen	10	24	38	2	4	1	6	4	1	1	91	11,3
3 krivolov								0			0	0,0
4 cesta	41	74	89	61	72	32	43	60	50	40	562	69,6
5 železnica	1	3	2		2	2	1	1		2	14	1,7
6 plenilci								2	3		5	0,6
7 psi								2	1	1	4	0,5
8 kosilnica								1			1	0,1
9 garje	3			15	7	8	9	14	10	10	76	9,4

7.7 JAZBEC (*Meles Meles* L.)

7.7.1 Prostorski okviri obravnave

Jazbec je vrsta, ki poseljuje celotno območje z izjemo urbaniziranih delov. Prisoten je v vseh loviščih Notranjskega LUO, predvsem v večjih gozdnatih predelih, kateri so na prehodu v kmetijsko krajino.

7.7.2 Upravljanje z jazbecem v preteklem deset letnem obdobju

Odvzem jazbecev je v preteklem desetletju v Notranjskem LUO v prvih 4 letih po podatkih lovskih organizacij naraščal, nato leta 2007 padel na 49 živali, po tem letu pa je odvzem pričel ponovno naraščati na višino odvzema v prvih letih preteklega načrtovalskega obdobja med 60 in 80 živali. To je gotovo posledica dejanskega stanja v naravi, delno pa tudi slabega evidentiranja izgub in odstrela jazbecev s strani lovskih organizacij v preteklem obdobju. Glede na načrt je bilo povprečno letno v celotnem obravnavanem obdobju izločeno le 90% jazbecev.

V odvzemu je v zadnjih 4. letih velik delež izgub, kjer po vzrokih izrazito prevladuje promet. Za lov jazbecev je med lovci malo zanimanja, med ekološkimi enotami po gostoti odvzema navzgor izstopata le enota Cerknica in delno enota Krim.

7.7.3 Ocena stanja populacije jazbecev

Ocenjujemo, da je populacija jazbecev v LUO vitalna, s trendom rasti. V celoti ima dobre pogoje za razvoj, čeprav lokalno lahko povzroča tudi škode v kmetijstvu. Zdravstveno stanje je zadovoljivo.

7.7.4 Cilj upravljanja s populacijo jazbecev

Cilj upravljanja je ohranitev vitalne populacije, v optimalnem številu glede na okolje in druge živalske vrste. Ciljna številčnost populacije jazbecev na Notranjskem je blizu sedanji. Močnejšega porasta številčnosti ne smemo dopustiti zaradi nevarnosti stekline, do katere je jazbec dokaj dovzeten, kot tudi zaradi vpliva na plenjenje gnezd gozdnih in poljskih kur.

7.7.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo jazbecev

Letno načrtovanje odvzema jazbecev temelji na osnovi spremljanja številčnosti, zdravstvenega stanja in njegove usklajenosti z življenjskim okoljem. Dovoljeno odstopanje realizacije od načrtovanega števila je pri jazbecu -50 % do +100 % po višini načrtovanega odvzema. Za lovišča, ki imajo načrt odvzema jazbecev do vključno 10 kosov te divjadi, se kot dopustno odstopanje navzdol od načrta šteje realizacija - 5 živali. Lov se intenzivira v loviščih z malo divjadjo in v habitatih gozdnih kur.

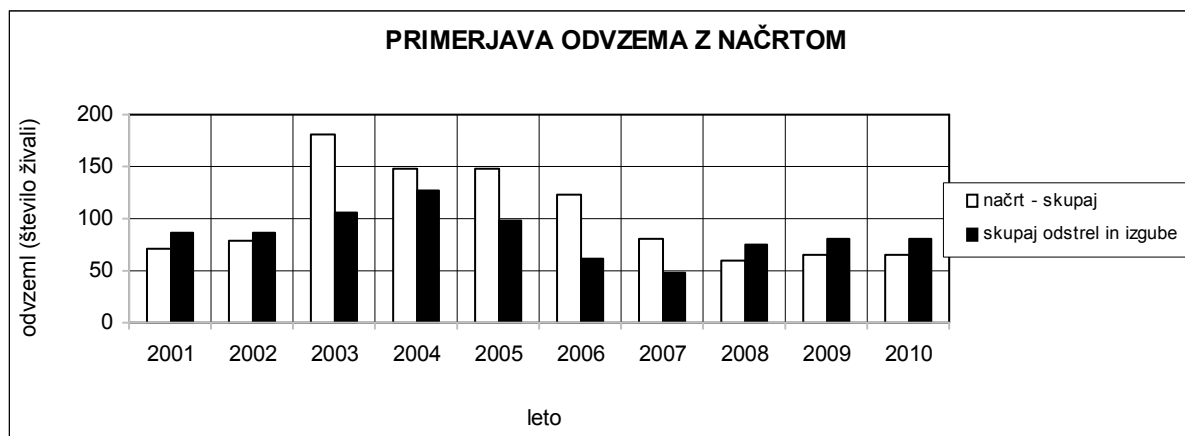
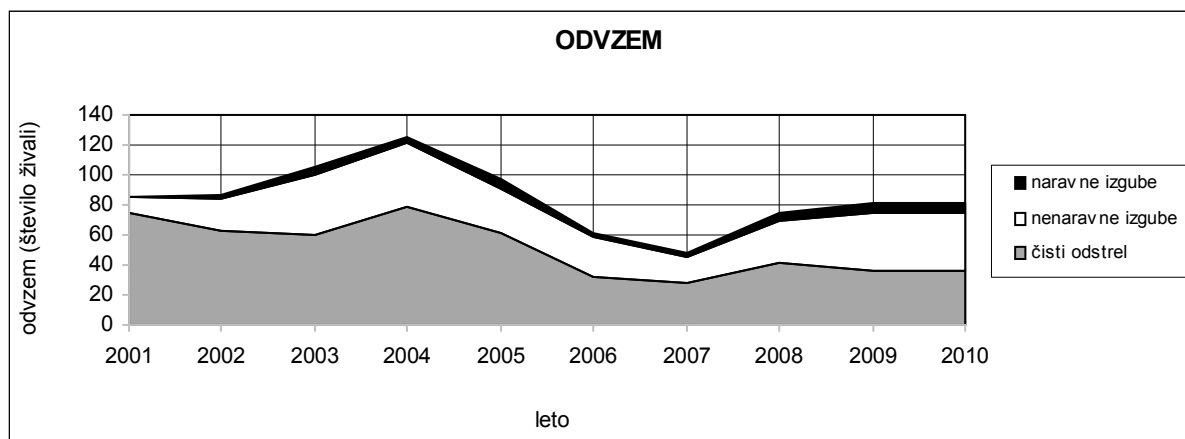
Številčnost jazbecev se uravnava le z skupno višino odvzema, dodatne omejitve odvzema po spolni in starostni strukturi niso potrebne.

Načrtnega vlaganja v izboljšanje življenjskega prostora za to vrsto divjadi ni potrebno izvajati.

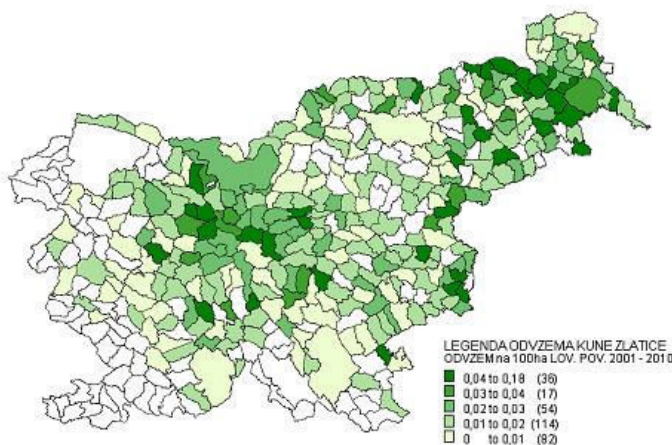
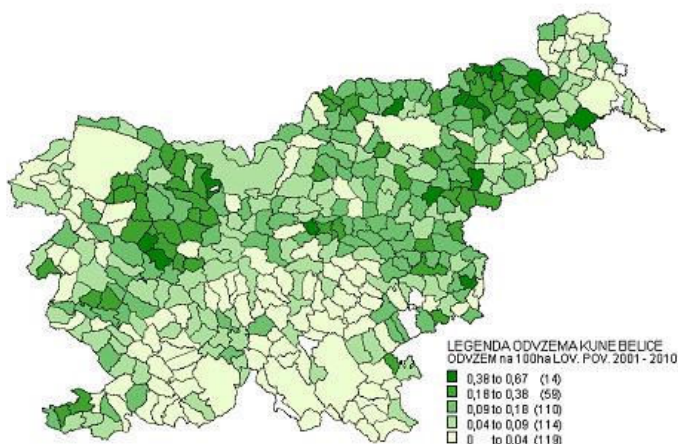
Postopki evidentiranja odvzema jazbeca morajo biti in potekati v skladu s Pravilnikom o evidentiranju odstrela in izgub divjadi (Ur.l. RS št.120/05 in 75/09) oziroma drugimi pravnimi podlagami, ki bodo urejale to področje.

Preglednica 15: Podatki o odvzemu jazbeca za obdobje 2001-2010

Odstrel in izgube												
Starostna in spolna kategorija/leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	
samci	47	60	85	66	61	41	28	43	39	44	514	
samice	41	44	60	60	45	21	21	32	29	34	387	
skupaj odstrel in izgube	88	104	145	126	106	62	49	75	68	78	901	
načrt - skupaj	74	82	112	155	150	130	80	60	80	80	1003	
odstrel in izgube / načrt	118,9	126,8	129,5	81,3	70,7	47,7	61,3	125,0	85,0	97,5	89,8	
Izgube												
kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	11	21	41	42	29	27	18	28	23	31	271	89,1
naravne izgube	0	3	5	5	7	3	2	5	0	3	33	10,9
skupaj izgube	11	24	46	47	36	30	20	33	23	34	304	100,0
% izgub	12,5	23,1	31,7	37,3	34,0	48,4	40,8	44,0	33,8	43,6	33,7	
čisti odstrel	77	80	99	79	70	32	29	42	45	44	597	
Vzroki izgub												
vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan		3	2	1	7	3	2	2		3	23	7,6
2 bolezen			3	4							7	2,3
3 krivolov											0	0,0
4 cesta	11	21	41	42	27	27	16	24	22	30	261	85,9
5 železnica					2		2	4	1	1	10	3,3
6 plenilci								3			3	1,0
7 psi											0	0,0
8 kosilnica											0	0,0
9 garje											0	0,0

7.8 KUNA BELICA (*Martes foina* Erxleben L.) in KUNA ZLATICA (*Martes martes* L.)

7.8.1 Prostorski okviri obravnave

Obe vrsti kun sta prisotni na celotnem območju LUO.

7.8.2 Upravljanje s kunami v preteklem 10-letnem obdobju

V preteklem desetletju je bila po opažanjih in po odvzemu številčnost kune belice stabilna, medtem ko je številčnost kune zlatice glede na odvzem v območju nizka in v upadanju. Povprečna višina odvzema kune belice je v preteklem desetletju znašala 53 živali na leto oziroma 92,2 % načrtovanega. Odvzem kune zlatice pa je znašal med 7 in 19 živali letno oziroma 54 % načrtovanega števila odvzema. Večina odvzema pri obeh vrstah predstavljajo izgube, katere pri belici znašajo 50 %, pri kuni zlatici pa 38 % celotnega odvzema. Glavni vzrok izgub je pri obeh vrstah promet. Na višino odvzema obeh vrst gotovo vpliva tudi pomanjkanje tradicije in majhno zanimanje za lov kun v območju.

7.8.3 Ocena stanja populacije kun

Stanje populacije kun je v območju relativno dobro. Številčnost kun zlatic je po podatkih odvzema v upadanju, kun belic pa v blagem porastu.

7.8.4 Cilj upravljanja s populacijo kun

Cilj razvoja populacij obeh kun je ohraniti številčno stabilno, zdravo populacijo, ki naj se številčno in prostorsko ne širi.

7.8.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo kun

Zaradi negativnega vpliva kun na večino vrst male divjadi, zlasti pa na gozdne kure, je nujno vzdrževati omejeno, razmeroma nizko številčnost obeh kun. Kune so v odnosu do lisic glede prenosa bolezni stekline zelo dovzetne, zato je tudi s tega vidika potrebno številčnost lisic močno omejevati.

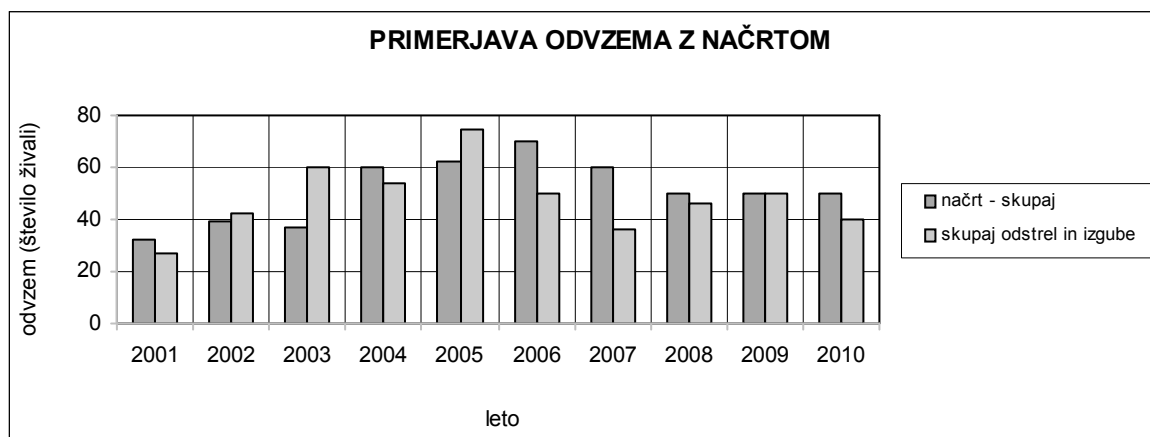
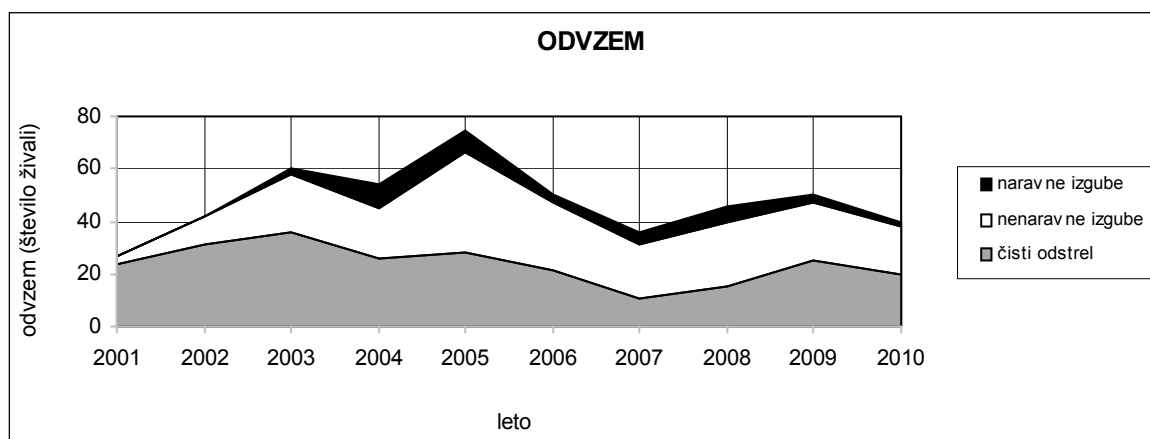
Letni načrti odstrela kun morajo biti realno postavljeni, pri čemer je treba predvsem upoštevati trende izločitev zadnjih 5 let ter ugotovljeno zdravstveno stanje. Načrtno izvajanje realizacije odstrela po spolni in starostni strukturi praktično ni mogoče, zato pri teh vrstah načrtujemo le skupno višino odvzema. Dovoljeno odstopanje realizacije od načrtovanega števila je pri obeh kunah –50 % do +100 % po višini načrtovanega odvzema, vendar v primeru, da vrsta v življenjskem okolju ne povzroča škode, spodnje dovoljene meje odvzema ni potrebno dosegati. Za lovišča, ki imajo načrt odvzema kun do vključno 10 kosov te divjadi, se kot dopustno odstopanje navzdol od načrta šteje realizacija – 5 živali. Intenzivnost odvzema naj bo večja v habitatih gozdnih in poljskih kur.

Načrtnega vlaganja v izboljšanje življenjskega prostora za ti dve vrsti divjadi ni potrebno izvajati.

Postopki evidentiranja odvzema kun morajo biti in potekati v skladu s Pravilnikom o evidentiranju odstrela in izgub divjadi (Ur.l. RS št.120/05 in 75/09) oziroma drugimi pravnimi podlagami, ki bodo urejale to področje.

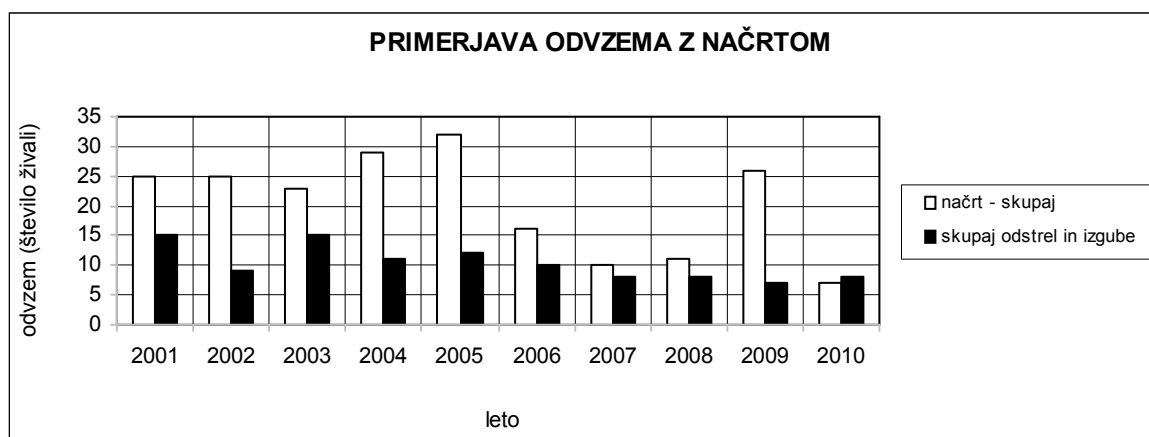
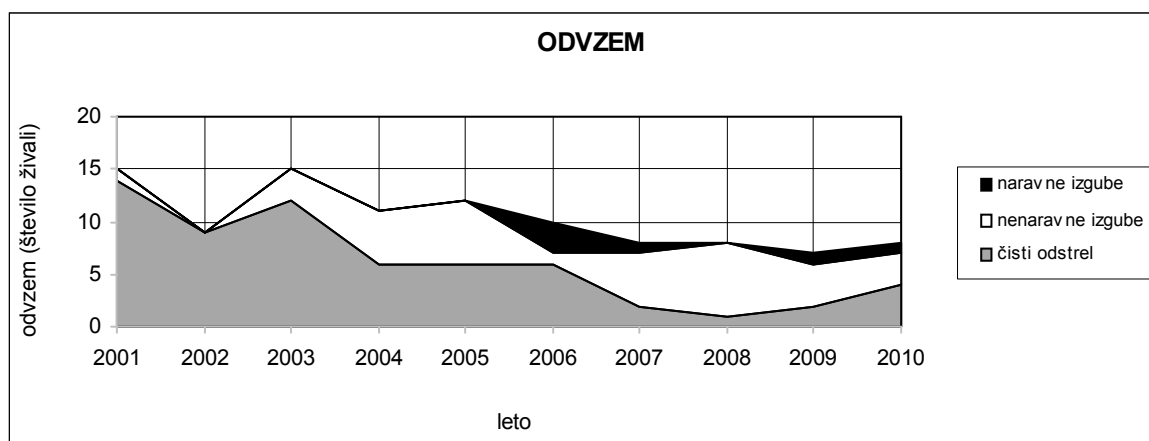
Preglednica 16: Podatki o odvzemu kune belice za obdobje 2001-2010

Odstrel in izgube												
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	
skupaj odstrel in izgube	28	42	62	54	75	50	36	46	50	43	486	
načrt - skupaj	33	42	39	64	64	75	60	50	50	50	527	
odstrel in izgube / načrt	84,8	100,0	159,0	84,4	117,2	66,7	60,0	92,0	100,0	86,0	92,2	
Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	3	11	22	19	38	26	20	25	22	18	204	84,6
naravne izgube		0	2	9	9	3	5	6	3	0	37	15,4
skupaj izgube	3	11	24	28	47	29	25	31	25	18	241	100,0
% izgub	10,7	26,2	38,7	51,9	62,7	58,0	69,4	67,4	50,0	41,9	49,6	
čisti odstrel	25	31	38	26	28	21	11	15	25	25	245	
Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan			2	5	9	3	5	6	3		33	13,7
2 bolezen				4							4	1,7
3 krivolov											0	0,0
4 cesta	3	11	22	19	38	25	20	24	21	18	201	83,4
5 železnica						1			1		2	0,8
6 plenilci											0	0,0
7 psi								1			1	0,4
8 kosilnica											0	0,0
9 garje											0	0,0

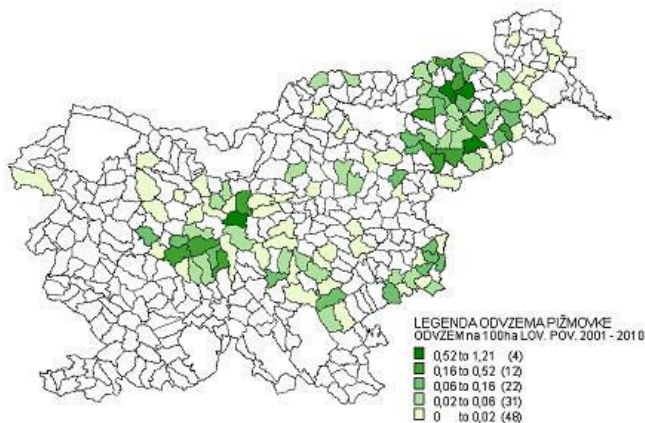

Preglednica 17: Podatki o odvzemu kune zlatice za obdobje 2001-2010

Odstrel in izgube												
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	
skupaj odstrel in izgube	15	9	19	11	12	10	8	11	7	7	109	
načrt - skupaj	26	26	24	30	32	18	10	8	8	13	195	
odstrel in izgube / načrt	57,7	34,6	79,2	36,7	37,5	55,6	80,0	137,5	87,5	53,8	55,9	
Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	1	0	3	5	6	1	5	7	4	3	35	85,4
naravne izgube	0	0	0	0	0	3	1	0	1	1	6	14,6
skupaj izgube	1	0	3	5	6	4	6	7	5	4	41	100,0
% izgub	6,7	0,0	15,8	45,5	50,0	40,0	75,0	63,6	71,4	57,1	37,6	
čisti odstrel	14	9	16	6	6	6	2	4	2	3	68	
Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan						3	1		1	1	6	14,6
2 bolezen											0	0,0
3 krivolov											0	0,0
4 cesta	1		3	5	6	1	5	7	4	3	35	85,4
5 železnica											0	0,0
6 plenilci											0	0,0
7 psi											0	0,0
8 kosilnica											0	0,0
9 garje											0	0,0

7.9 PIŽMOVKA (*Ondatra zibethica* L.)

7.9.1 Prostorski okviri obravnave

V Notranjskem LUO je pižmovka prisotna le na območju Ljubljanskega barja, zato jo obravnavamo le v ekološki enoti Barje in ekološki enoti Krim.

7.9.2 Upravljanje s pižmovko v preteklem deset letnem obdobju

Odvzem te divjadi je bil v preteklem obdobju med posameznimi leti zelo različen. V prvih letih preteklega desetletja je odvzem pižmovke znašal v povprečju 55 živali in je bil dokaj stabilen, v letu 2004 je padel na 11 živali. Trend nizkega odvzema se je nadaljeval tudi v naslednjih letih do leta 2007 in 2008, ko je odvzem dosegel 30 živali letno. V zadnjih dveh letih pa je odvzem pižmovke v območju zgolj simboličen in znaša nekaj živali letno. Takšna nihanja v odvzemu pižmovke so gotovo posledica manjšega interesa za lov te divjadi, zato je na podlagi teh dejstev težko sklepati o trendih v populaciji. Možen je tudi upad številčnosti, saj sta v istem življenjskem okolju tako pižmovka kot nutrija, ki pižmovko verjetno izpodriva. Odvzem je skoraj v celoti posledica lova, redke izgube so evidentirane zaradi povoza in zveri.

7.9.3 Ocena stanja populacije pižmovke

Stanje populacije pižmovke v območju je v upadanju.

7.9.4 Cilj upravljanja s populacijo pižmovke

Cilj upravljanja s pižmovko je postopna usahnitev populacije, saj je vrsta alohtona in kot taka v naravnem okolju nezaželena.

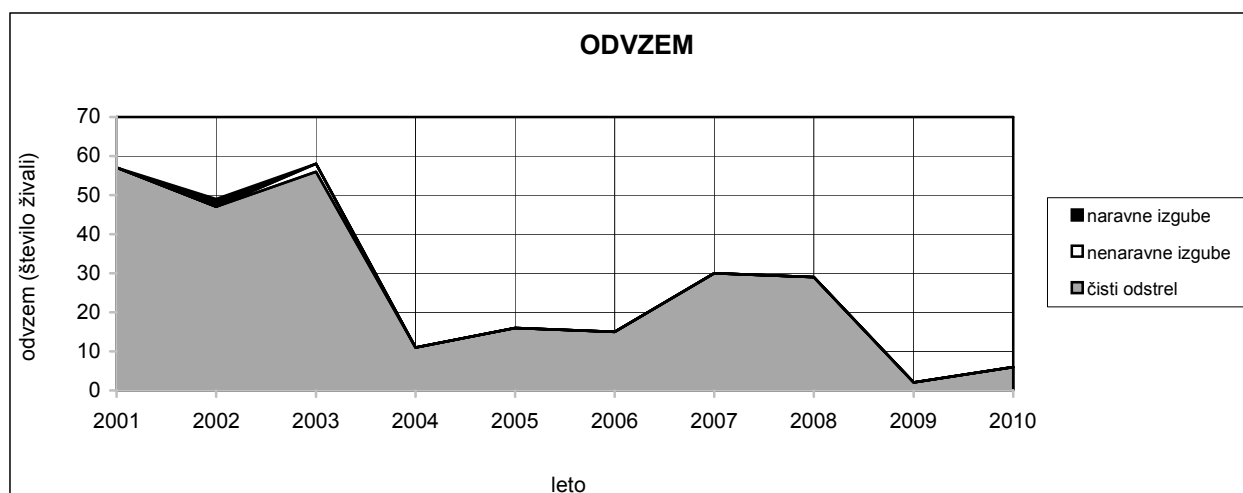
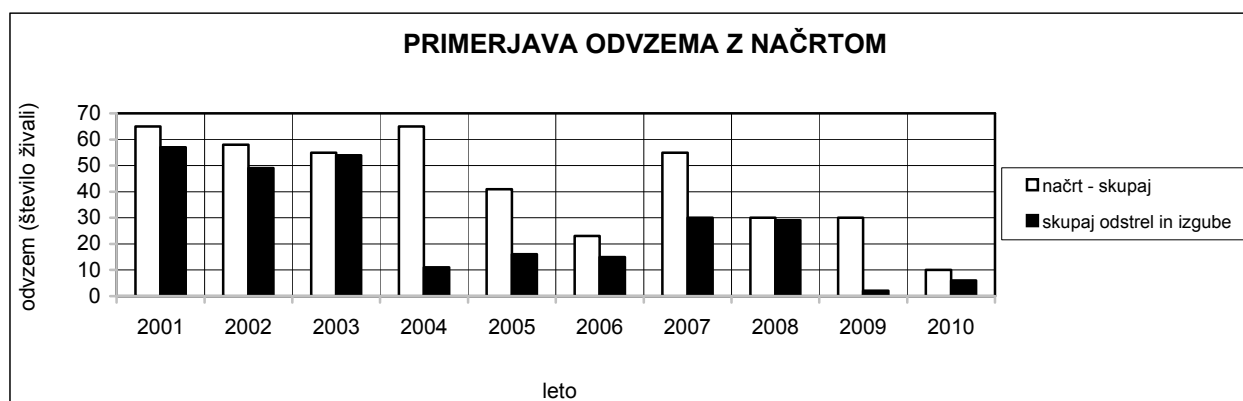
7.9.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo pižmovke

Odvzem naj se izvaja zlasti v loviščih, kjer je pižmovka močnejše zastopana. Dovoljeno odstopanje realizacije od načrtovanega števila je pri pižmovki – 50 % do +100 % po višini načrtovanega odvzema. Za lovišča, ki imajo načrt odvzema pižmovke do vključno 10 kosov te divjadi, se kot dopustno odstopanje navzdol od načrta šteje realizacija – 5 živali.

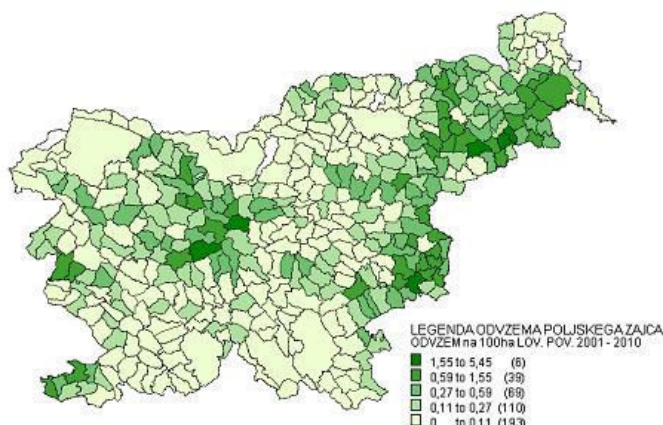
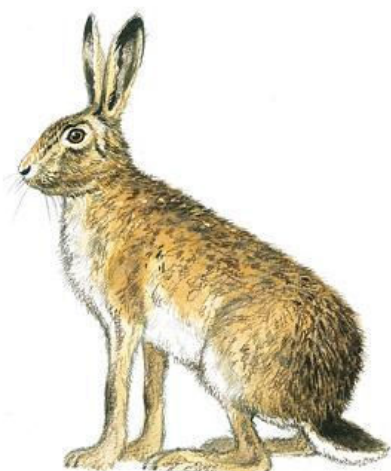
Postopki evidentiranja odvzema pižmovke morajo biti in potekati v skladu s Pravilnikom o evidentiranju odstrela in izgub divjadi (Ur.l. RS št.120/05 in 75/09) oziroma drugimi pravnimi podlagami, ki bodo urejale to področje.

Preglednica 18: Podatki o odvzemu pižmovke za obdobje 2001-2010

Odstrel in izgube												
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	
skupaj odstrel in izgube	57	49	58	11	16	15	30	29	2	6	273	
načrt - skupaj	70	68	59	70	50	38	55	5	36	20	471	
odstrel in izgube / načrt	81,4	72,1	98,3	15,7	32,0	39,5	54,5	580,0	5,6	30,0	58,0	
Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2	50,0
naravne izgube	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2	50,0
skupaj izgube	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	4	100,0
% izgub	0,0	2,8	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	6,9	
čisti odstrel	57	47	56	11	16	15	30	29	2	6	269	
Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan											0	0,0
2 bolezen											0	0,0
3 krivolov											0	0,0
4 cesta				2							2	50,0
5 železnica											0	0,0
6 plenilci			2								2	50,0
7 psi											0	0,0
8 kosilnica											0	0,0
9 garje											0	0,0

7.10 POLJSKI ZAJEC (*Lepus europaeus* Pallas)

7.10.1 Prostorski okviri obravnave

Poljski zajec poseljuje vsa lovišča v Notranjskem LUO. Številčnost populacije pa je med ekološkimi enotami različna. Izstopajo lovišča na območju Barja, kjer je številčnost zajca večja. Obravnavamo ga po ekoloških enotah:

- Barje, ki združuje lovišča s pretežnim delom površine na Ljubljanskem barju.
- Krim, ki združuje lovišča v širšem območju masivov Krma, Mokrica in Menišije.
- Cerknice, ki združuje lovišča na SV obrobju Snežniško-Javorniškega pogorja, Cerkniške doline, Blok, Loške doline in Babnega polja.
- Postojnsko-Bistriška (Po-Bi) skupina lovišč, ki združuje lovišča v dolini reke Pivke, SZ dela Snežniško-Javorniškega pogorja, Kočanije in jugovzhodnega dela Brkinov in Čičarije.
- Snežnik (LPN Jelen) v centralnem delu Snežnika ter delu Javornikov.

7.10.2 Upravljanje s poljskim zajcem v preteklem deset letnem obdobju

Stanje v populaciji poljskega zajca je bilo v preteklem obdobju v primerjavi s predhodnim desetletjem nekoliko izboljšano. Pri obravnavi poljskega zajca v LUO moramo ločiti območje ljubljanskega Barja od ostalih predelov, saj so tu življenjske razmere za zajca bistveno ugodnejše kot drugod.

Podatki o odvzemu od leta 2001 kažejo zmeren trend rasti, v letu 2010 pa drastičen padec odvzema, kar je posledica omejitve odstrela poljskega zajca na ljubljanskem Barju zaradi poplav. Izgube poljskega zajca v območju so visoke, saj znašajo skoraj 37 % skupnega odvzema. Vzrok izgub je v 77 % promet, sledi bolezen, neznani vzrok in plenilci.

Intenziteta odvzema je med ekološkimi enotami neprimerljiva. Značilno je, da se je razlika med lovišči s pretežno strnjanim gozdom in lovišči z večjim deležem kmetijskih površin, zmanjšala.

Za odvzem med leti 2002 in 2007 je značilno, da je bil večji od načrtovanega, v kasnejših letih pa je bil odvzem manjši od načrtovanega, vendar na podlagi navedenega ni mogoče sklepati o trendih v populaciji poljskega zajca, saj je bil načrtovani odstrel zajcev v začetku prejšnjega ureditvenega obdobja zaradi nizke številčnosti vrste v preteklosti relativno nizek, medtem ko so izgube predvsem zaradi prometa naraščale. Dejstvo je, da se je obetajoč trend rasti populacije poljskega zajca, kateri je naraščal skozi celotno preteklo načrtovalsko obdobje ustavil na povprečnem odvzemu 203 zajcev letno.

7.10.3 Ocena stanja populacije poljskega zajca

Populacija zajca je v povprečju LUO še vedno maloštevilna. Številčnost se po ocenah v večini lovskih organizacij v zadnjih letih ni spremenila, v nekaterih LD pa ocenjujejo, da je zaznati rahel upad številčnosti. To ne drži za območje Barja, kjer je stanje v zajči populaciji dobro.

7.10.4 Cilj upravljanja s populacijo poljskega zajca

V pretežnem delu območja izboljšati trend razvoja populacije s povečanjem številčnosti v taki meri, da bo glede na okolje v optimalnem stanju. V ekološki enoti Barje je cilj zadržati ugodno sedanje stanje.

7.10.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo poljskega zajca

Opisano stanje v populaciji poljskega zajca na pretežnem delu Notranjske tudi v bodočem desetletju ne omogoča normalnega gospodarjenja in načrtovanja odvzema. Pri načrtovanju se bomo prilagajali letnim ugotovitvam o stanju populacije. Načrtovane višine odvzema poljskega zajca ni potrebno dosegati, navzgor pa je realizacija omejena na največ 30 % preseganja načrta. Preseganje realiziranega odvzema od načrtovanega prek meja dopustnih odstopanj, ki bi nastala kot posledica evidentiranih izgub zajcev po končani lovni dobi ali po izpolnitvi načrtovanega odvzema, ne štejejo kot kršitve določil načrta.

Ob sedanjem nespremenjenem stanju bomo kljub temu v načrtih ekoloških enot Krim, Cerknica, Postojna-Bistrica in Snežnik ohranili minimalen načrt odvzema. V ekološki enoti Barje bodo ukrepi v populaciji in odvzem temeljili na vzdrževanju sedanjega stanja. Lovišča, katerih manjši del zajema tudi Ljubljansko barje, morajo na tem delu upravljati s poljskim zajcem in tudi ostalo malo divjadjo tako kot lovišča, ki so v celoti vključena v ekološko enoto Barje.

Lovske organizacije morajo dosledno beležiti vse evidentirane izgube, kar bo pomagalo presojati stanje in ukrepanje v bodočnosti. Vsi postopki evidentiranja odvzema poljskega zajca morajo potekati v skladu s Pravilnikom o evidentiranju odstrela in izgub divjadi (Ur.l. RS št.120/05 in 75/09) oziroma drugimi pravnimi podlagami, ki bodo urejale to področje.

Poljskega zajca se praviloma lovi le na skupnih lovih (izjema so lovišča, kjer je individualni lov na poljskega zajca del tradicije in je takšna oblika lova usklajena z določili v letnih načrtih lovišč).

Poljskega zajca se lovi v enem lovskem letu na površini, ki je v smislu kolobarjenja v tistem lovskem letu namenjena lovu, le enkrat. Načrtovan odvzem se realizira najprej v intenzivnih nasadih in njihovi okolici, v izogib hujšim poškodbam v nasadih. Na teh površinah se lov lahko ponavlja.

Posamezno lovišče od odobrene letne količine divjadi za lov predvidi število divjadi za šolanje lovskih psov. Šolanje lovskih psov za lov poljskega zajca je dovoljeno le na površinah, kjer se v tistem letu lovi, vendar ne v obdobju razmnoževanja poljskega zajca, odstrel v smislu šolanja lovskih psov je dovoljen zgolj v lovni dobi.

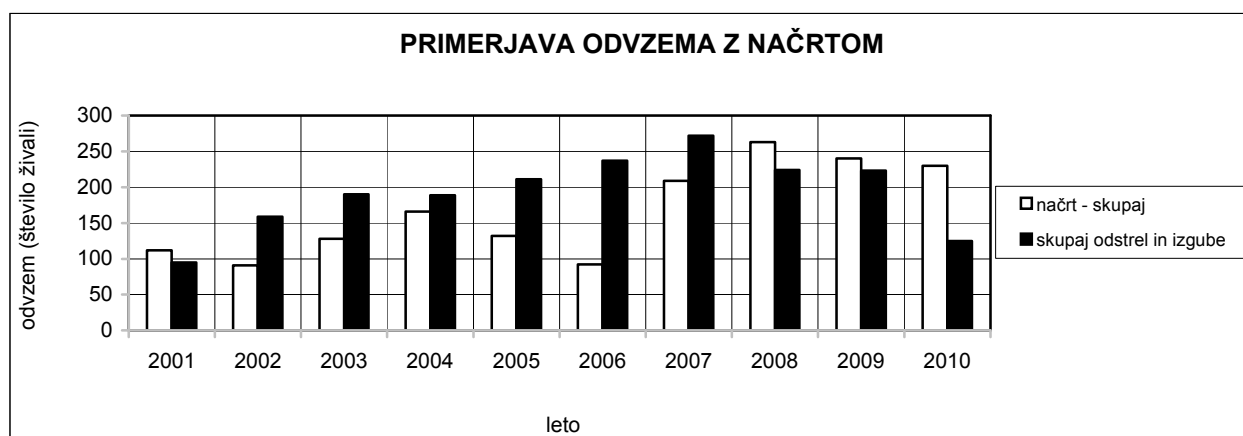
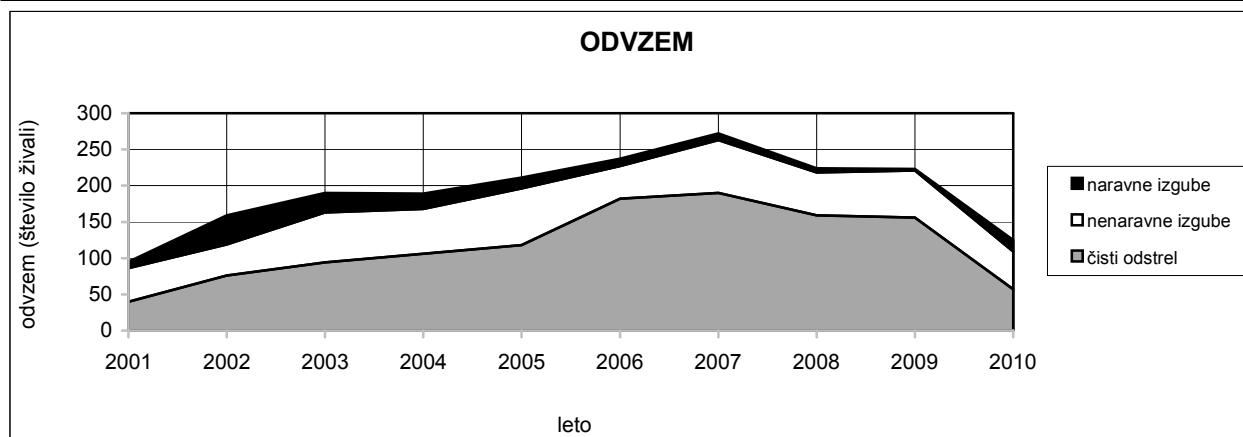
V nižinskih loviščih, kjer so naravni pogoji za zajca primernejši, je treba izvajati vse ukrepe v življenjskem okolju, ki ugodno vplivajo na razvoj populacije. To poleg izvajanja biomeliorativnih del za malo divjad (vzdrževanje grmišč in remiz, obrečnih pasov, vodnih virov v gozdu, snovanje krmnih njiv, sadnje in vzdrževanja plodonosnega drevja ter na območju prisotnih grmovnih vrst in puščanja podrasti v ostankih avtohtone vegetacije) vključuje tudi krmljenje. Poudarek naj bo na krmljenju s sočno krmo in okopavinami ter s kakovostnim senom. Morebitno krmljenje z močno škrobno krmo se mora izvajati na način, ki onemogoči, da pretežni del krme zaužije srnjad. Male divjadi se na krmiščih ne lovi. Pomemben ukrep pri upravljanju s poljskim zajcem in tudi ostalo malo divjadjo je intenziven lov tistih plenilskih vrst, katere je dovoljeno loviti.

Za malo divjad je pomembno vzpostaviti in vzdrževati primerno kombinacijo gozda, polja, travnika in vode.

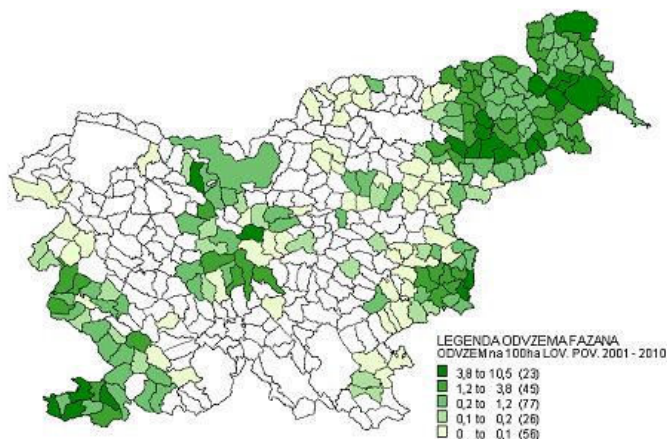
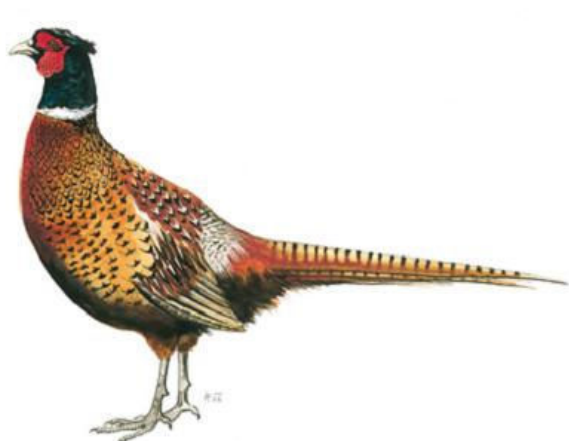
Dodajanje poljskega zajca v prosto naravo praviloma ni dovoljeno.

Preglednica 19: Podatki o odvzemu poljskega zajca za obdobje 2001-2010

Odstrel in izgube												
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	
skupaj odstrel in izgube	130	174	210	206	231	237	272	224	223	125	2032	
načrt - skupaj	110	106	148	186	147	207	209	263	240	230	1846	
odstrel in izgube / načrt	118,2	164,2	141,9	110,8	157,1	114,5	130,1	85,2	92,9	54,3	110,1	
Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	49	45	70	62	84	45	73	59	63	52	602	79,2
naravne izgube	9	40	31	27	15	10	9	6	2	9	158	20,8
skupaj izgube	58	85	101	89	99	55	82	65	65	61	760	100,0
% izgub	44,6	48,9	48,1	43,2	42,9	23,2	30,1	29,0	29,1	48,8	37,4	
čisti odstrel	72	89	109	117	132	182	190	159	158	64	1272	
Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan			4	24	8	2	2	3		4	47	6,2
2 bolezen	7	34	20	3	2	7	5	1	1	4	84	11,1
3 krivolov								0			0	0,0
4 cesta	45	42	67	60	82	45	73	58	63	51	586	77,1
5 železnica					2						2	0,3
6 plenilci	2	6	7		5	1	2	2	1	1	27	3,6
7 psi	1	1		1				1			4	0,5
8 kosilnica	3	2	3	1						1	10	1,3
9 garje											0	0,0

7.11 FAZAN (*Phasianus colchicus* L.)

7.11.1 Prostorski okviri obravnave

Fazan je vrsta, ki ima dobre naravne pogoje v LUO na obrobju ljubljanskega Barja, omejeno primerne življenjske pogoje pa še v nekaterih loviščih na zahodnem delu LUO. Zato ga obravnavamo le v ekoloških enotah Barje, Krim in Postojna-Bistrica.

7.11.2 Upravljanje s fazanom v preteklem deset letnem obdobju

Upravljanje s fazanom je v veliki meri odvisno od vsakoletnih vlaganj v populacijo in v njegovo življenjsko okolje. Od tega je odvisna številčnost in posledično načrt ter realizacija odvzema. Podatki o odvzemu v preteklem desetletju kažejo predvsem na upravljanje v barjanski in krimski ekološki enoti, kjer je znašal odvoz fazanov 98 % vsega odvzema v LUO.

Letno povprečje odvzema je znašalo 419 fazanov. V prvi polovici obdobja je bil odvoz občutno višji od zadnjih 5. let s tem, da so bile tedaj tudi izgube precej višje od izgub v drugi polovici obravnavanega obdobja. V zadnjih 5. letih se je odvoz stabiliziral na višini okoli 350 živali. Povprečni delež izgub je 11 %, pri čemer kot vzrok odločno prevladujejo zveri in ujede.

7.11.3 Ocena stanja populacije fazanov

O populaciji fazana v LUO skoraj ne moremo govoriti, saj fazan brez pomoči človeka nima perspektive. V ekološki enotah Barje in Krim pa je številčno stanje populacije ustrezno življenjskim razmeram ob stalni pomoči človeka.

7.11.4 Cilj upravljanja s populacijo fazana

Cilj je v ekoloških enotah Barje in Krim ohranitev fazanov v ustrezno visoki številčnosti in trajnostno izkoriščanje fazanov z lovom, v drugih EE pa je vlaganje in vzgoja manjšega števila fazana zanimiva le z lovnege stališča ob predpostavki, da se fazane vloga v lovišča v skladu z veljavno zakonodajo.

7.11.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo fazana

Upravljanje s fazanom in izkoriščanje z lovom se načrtuje skladno s spremljavo populacije v daljšem časovnem obdobju (spremljava prostorske razširjenosti, številčnosti, odstrela in ugotovljenih izgub) in se prilagaja stanju populacije. Načrtovane višine odvzema fazanov ni potrebno dosegati, navzgor pa je realizacija omejena na največ 30 % preseganja načrta. Preseganje realiziranega odvzema od načrtovanega prek meja dopustnih odstopanj, ki bi nastala kot posledica evidentiranih izgub fazanov po končani lovni dobi ali po izpolnitvi načrtovanega odvzema, ne štejejo kot kršitve določil načrta.

Dodajanje fazana v lovišča je namenjeno predvsem lovu in nima pomembnega vpliva na povečevanje številčnosti. Težiti je treba k postopnemu zmanjševanju dodajanja fazana v lovišča. Dodajanje divjadi v lovišča mora biti nadzorovano (letni načrt lovišča, letni načrt LUO) in usmerjeno v divjadi primerno okolje.

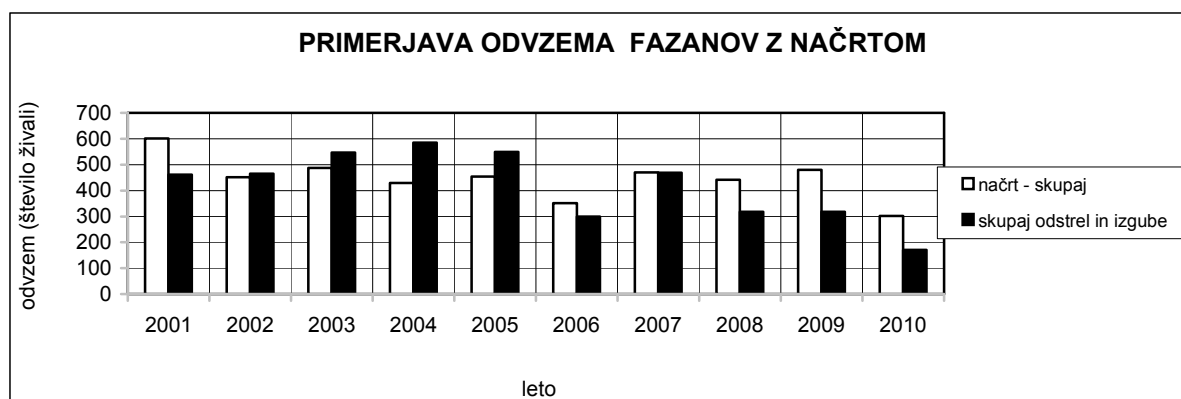
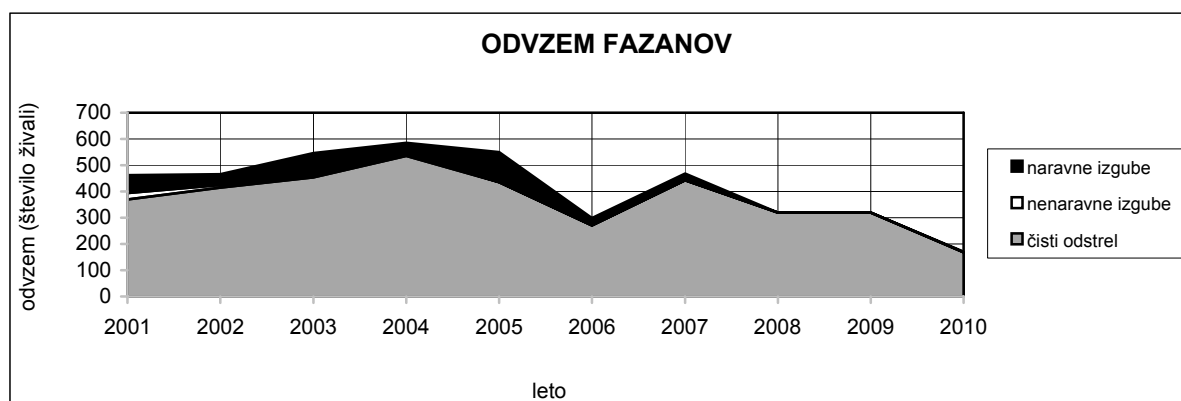
Dodajanje divjadi se po predlogu upravljavcev lovišč načrtuje okvirno z letnim lovsko upravljavskim načrtom. Dodajanje divjadi mora upoštevati določila veljavne zakonodaje, to je Zakon o ohranjanju narave Ur.l. 56/99 (UPB 96/04) in Zakon o zaščiti živali Ur.l. 98/99 (UPB 20/04). Lovišča, ki fazana vlagajo, morajo imeti in oskrbovati remize in krmišča za fazana. Dovoljen je številčni odstrel 55 % osebkov od vločka fazanov. Fazan se dodaja v razmerju 1 fazan : 4 fazanke.

Izboljšanje življenjskega prostora za fazana se doseže z izvajanjem biomeliorativnih del: vzdrževanje remiz, obrečnih pasov ter grmovja in snovanje krmnih njiv. Pomembno je puščanje podrasti v ostankih avtohtone vegetacije (skupine gozdnega drevja, gozdni rob) in vzdrževanje živih mej, obmejnikov. Krmljenje fazanov mora biti izvajano na način, ki v čim večji meri preprečuje drugi divjadi, zlasti parkljasti, zaužitje krme.

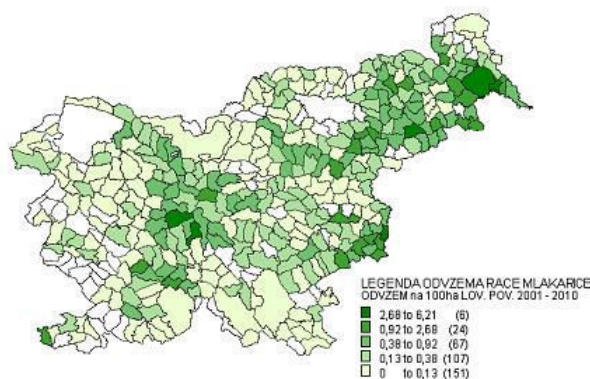
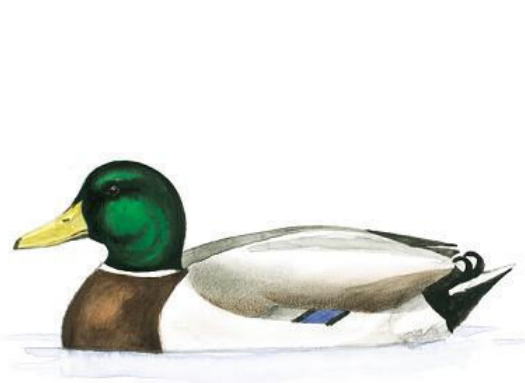
Na isti površini lovišča se lov naravnega fazana vrši samo enkrat letno. V primeru dodajanja fazana se lov na istih površinah lahko ponavlja.

Preglednica 20: Podatki o odvzemu fazana za obdobje 2001-2010

Odstrel in izgube												
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	
skupaj odstrel in izgube	500	465	583	470	588	299	469	319	319	171	4183	
načrt - skupaj	659	471	518	636	500	530	470	442	480	303	5009	
odstrel in izgube / načrt	75,9	98,7	112,5	73,9	117,6	56,4	99,8	72,2	66,5	56,4	83,5	
Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	25	9	12	8	0	0	0	0	0	0	54	11,6
naravne izgube	68	42	89	42	114	28	26	0	0	3	412	88,4
skupaj izgube	93	51	101	50	114	28	26	0	0	3	466	100,0
% izgub	18,6	11,0	17,3	10,6	19,4	9,4	5,5	0,0	0,0	1,8	11,1	
čisti odstrel	407	414	482	420	474	271	443	319	319	168	3717	
Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan	11	12	5	6		4	1			3	42	9,0
2 bolezen	4	2	19								25	5,4
3 krivolov											0	0,0
4 cesta	7	4	8	8							27	5,8
5 železnica		5									5	1,1
6 plenilci	53	28	65	36	114	24	25				345	74,0
7 psi											0	0,0
8 kosilnica	18		4								22	4,7
9 garje											0	0,0

7.12 RACA MLAKARICA (*Anas platyrhynchos* L.)

7.12.1 Prostorski okviri obravnave

Raca mlakarica je stalno prisotna v vseh ekoloških enotah Notranjskega LUO, zato jo obravnavamo po ekoloških enotah:

- Barje, ki združuje lovišča s pretežnim delom površine na Ljubljanskem barju.
- Krim, ki združuje lovišča v širšem območju masivov Krma, Mokrc in Menišje.
- Cerknice, ki združuje lovišča na SV obrobju Snežniško-Javorniškega pogorja, Cerkniške doline, Blok, Loške doline in Babnega polja.
- Postojnsko-Bistriška (Po-Bi) skupina lovišč, ki združuje lovišča v dolini reke Pivke, SZ dela Snežniško-Javorniškega pogorja, Kočanije in jugovzhodnega dela Brkinov in Čičarije.
- Snežnik (LPN Jelen) v centralnem delu Snežnika ter delu Javornikov.

7.12.2 Upravljanje z raco mlakarico v preteklem deset letnem obdobju

Raca mlakarica je z življenjskim prostorom vezana na vodo, zato so življenjski pogoji za race v območju zelo različni. Na to kažejo tudi podatki o odvzemu za preteklo desetletje. Odvzem rac je v preteklem 10-letnem obdobju v prvih petih letih nihal, nato pa se ustalil in pričel postopno naraščati. Odvzem je odvisen predvsem od vremenskih razmer in seveda od višine načrtovanja. Največji odvzem vršijo upravljavci lovišč na Ljubljanskem Barju, slede jim lovišča ob Cerkniškem jezeru, lovišča na širšem območju Postojne, drugod pa je odvzem bolj simboličen. V celotnem LUO je znašal povprečni letni odvzem 491 rac, kar je le 82 % načrtovanega. Evidentirane izgube so zanemarljive (1,1 %), glavnino izgub povzročajo zveri in ujede.

7.12.3 Ocena stanja populacije race mlakarice

Ocenjujemo, da je stanje populacije race mlakarice v območju dobro in stabilno. Letna nihanja številčnosti so normalna, odvisna od mnogih faktorjev, med njimi so vidnejši zimske vremenske razmere ter vodno stanje presihajočih vodnih površin. Cerkniško jezero je za vse obvodne in vodne ptice izrednega pomena, tako tudi za raco mlakarico, ki je tu najpogostejša, čeprav so v širšem območju ljubljanskega Barja letne izločitve večje. Ostale vodne površine v območju so za raco tudi pomembne, številčnost te vrste divjadi na njih pa je manjša ali celo samo občasna.

Zdravstveno stanje mlakarice je neproblematično in stabilno.

7.12.4 Cilj upravljanja s populacijo race mlakarice

Cilj je ohraniti sedanje dobro stanje populacije in izkoriščanje te vrste tudi z lovom.

7.12.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo race mlakarice

Letni načrtovani odvzem rac mlakaric se bo prilagajal stanju populacije. Načrtovane višine odvzema pri raci ni potrebno dosegati, navzgor pa je realizacija omejena na največ 30 % preseganja načrta. Preseganje realiziranega odvzema od načrtovanega prek meja dopustnih odstopanj, ki bi nastala kot posledica

evidentiranih izgub race mlakarice po končani lovni dobi ali po izpolnitvi načrtovanega odvzema, ne štejejo kot kršitve določil načrta.

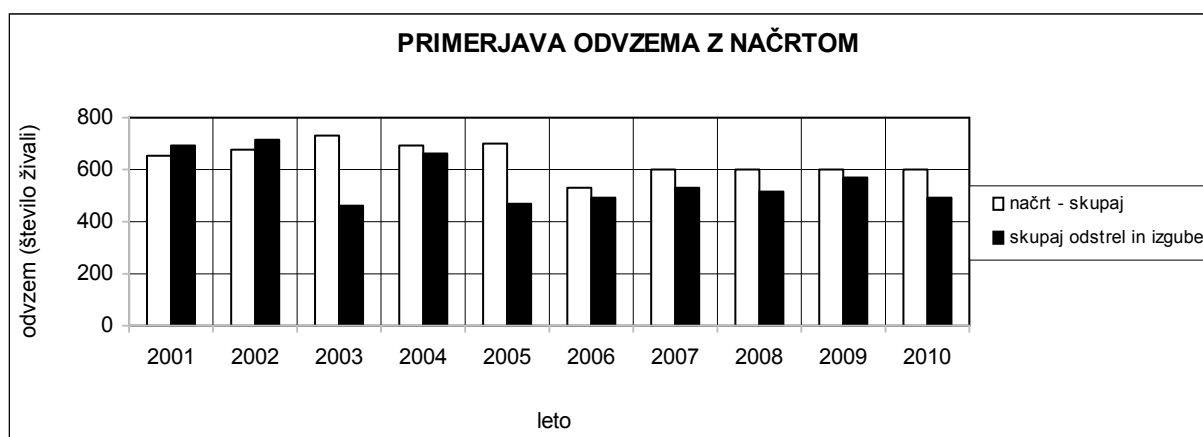
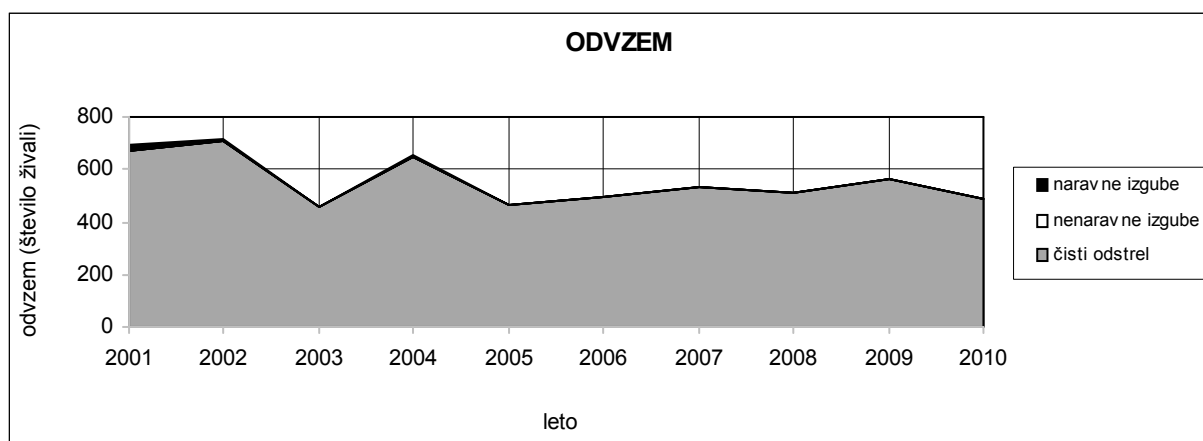
Dodajanje rac na naravne vodotoke praviloma ni dovoljeno. Izjemoma je dopustno v njim primerno okolje, na lokacijah in območjih, urejenih za revitalizacijo populacije rac. Dodajanje rac na naravne vodotoke in druga vodna telesa, ki imajo priznan naravovarstveni status (IBA), ni dovoljeno.

Na vodnih površinah, ki so namenjene intenzivni gojitvi rac mlakaric (račnjaki...) je dovoljeno tudi dodatno krmljenje. Lov na raco mlakarico se načeloma časovno izvaja neomejeno v skladu z lovnimi dobami, lahko pa se na določenih predelih območja zaradi varstva rac in ostalih vodnih ptic omeji na dneve v tednu, katere določijo upravljavci lovišč združeni v OZUL. Na Cerknškem polju je lov race mlakarice zaradi varstva drugih vodnih ptic dovoljen od 1. 10. do 15. 1 v lovskem letu. Prav tako se lov na raco na navedenem območju v času zimovanja vodnih ptic izvaja predvsem na robnem območju jezera (v času ko je voda). V času sušnega obdobja je na preostalih vodnih površinah lov na raco mlakarico omejen na posamezne dneve v tednu.

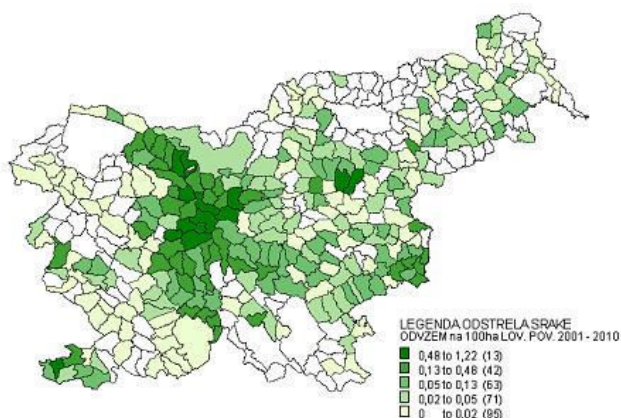
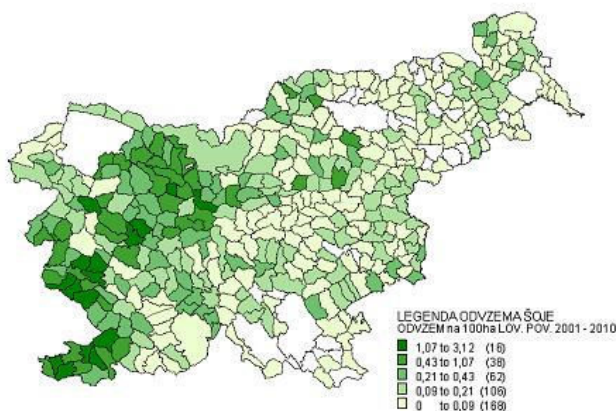
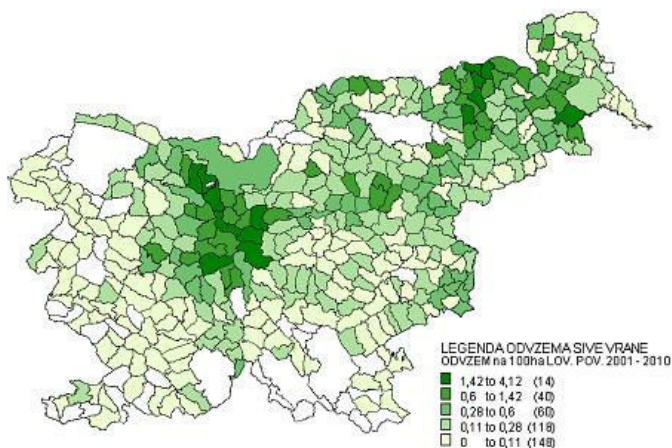
Odstrel naj se ne izvaja na območjih, ki so pomembna za prezimovanje vodnih ptic. Ta območja so navedena v poglavjih, ki opisujejo varstvo zavarovanih območij, naravnih vrednot, ekološko pomembnih območij in posebnih varstvenih območij.

Preglednica 21: Podatki o odvzemu race mlakarice za obdobje 2001-2010

Odstrel in izgube												
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	
skupaj odstrel in izgube	755	772	499	699	478	494	531	512	566	491	5797	
načrt - skupaj	700	739	788	743	743	683	600	600	600	600	6796	
odstrel in izgube / načrt	107,9	104,5	63,3	94,1	64,3	72,3	88,5	85,3	94,3	81,8	85,3	
Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	2	0	0	0	0	0	0	0	4	0	6	9,2
naravne izgube	26	10	8	8	6	1	0	0	0	0	59	90,8
skupaj izgube	28	10	8	8	6	1	0	0	4	0	65	100,0
% izgub	3,7	1,3	1,6	1,1	1,3	0,2	0,0	0,0	0,7	0,0	1,1	
čisti odstrel	727	762	491	691	472	493	531	512	562	491	5732	
Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan		3	3								6	9,2
2 bolezen											0	0,0
3 krivolov											0	0,0
4 cesta	2								4		6	9,2
5 železnica											0	0,0
6 plenilci	26	7	5	8	6	1					53	81,5
7 psi											0	0,0
8 kosilnica											0	0,0
9 garje											0	0,0

7.13 SIVA VRANA (*Corvus corone cornix* L.), ŠOJA (*Garrulus glandarius* L.) in SRAKA (*Pica pica* L.)

7.13.1 Prostorski okviri obravnave

Sivo vrano, šoja in srako v Sloveniji uvrščamo med lovne ptice pevke in so v LUO splošno razširjene. Zaradi preglednosti sivo vrano in šoja obravnavamo po ekoloških enotah:

- Barje, ki združuje lovišča s pretežnim delom površine na Ljubljanskem barju.
- Krim, ki združuje lovišča v širšem območju masivov Krma, Mokrc in Menišije.
- Cerknice, ki združuje lovišča na SV obrobju Snežniško-Javorniškega pogorja, Cerkniške doline, Blok, Loške doline in Babnega polja.

- Postojnsko-Bistriška (Po-Bi) skupina lovišč, ki združuje lovišča v dolini reke Pivke, SZ dela Snežniško-Javorniškega pogorja, Kočanije in jugovzhodnega dela Brkinov in Čičarije.
- Snežnik (LPN Jelen) v centralnem delu Snežnika ter delu Javornikov.

7.13.2 Upravljanje z sivo vrano, šojo in srako v preteklem deset letnem obdobju

Odvzem teh vrst je v večletnem obdobju v LUO približno uravnotežen, tako po medsebojnem razmerju kot po višini odstrela, ki skoraj v celoti predstavlja tudi odvzem. Izgube so zanemarljive. Od leta 2008 odvzem sive vrane narašča, predvsem kot posledica povečanih škod, katere povzroča na kmetijskih posevkih in urbanih področjih, posredno pa tudi zaradi pritiska javnosti v povezavi s povečanimi gostotami sivih vran v mestih in naseljih. Izgube sive vrane so zanemarljive. Trend odvzema nima ostrih skokov, v zadnjih letih preteklega desetletja je v blagem vzponu. V območju je letno odstreljenih med 250 do 350 teh ptic, v letu 2010 kar 608 ptic. Naveden trend odstrela ocenjujemo kot zmeren odstrel, kateri pa se mora na območjih, kjer siva vrana povzroča škodo, še povečevati. Glavnina odvzema je bila realizirana v nižinskih loviščih, kjer je vloženega veliko truda v upravljanje z malo divjadjo in kjer so škode po sivi vrani največje, torej v ekoloških enotah Barje in Krim. Trend odvzema šoje v preteklem desetletju nima ostrih skokov, razen v letu 2006, ko je odstrel šoje padel pod 100 živali in je še vedno v blagem padanju. Glavnina odvzema je bila realizirana predvsem v nižinskih loviščih, torej v ekološki enoti Barje in Krim. Na višino in trend odvzema šoje gotovo vpliva tudi manjše zanimanje za lov na to vrsto divjadi, zato analiza odvzema ne predstavlja prave osnove za ugotavljanje stanja v populaciji vrste. Trend odvzema srake v preteklem desetletju je bil do leta 2006 relativno stabilen, nato pa je začel padati. Na višino in trend odvzema srake gotovo vpliva tudi manjše zanimanje za lov na to vrsto divjadi, zato analiza odvzema ne predstavlja prave osnove za ugotavljanje stanja v populaciji vrste.

7.13.3 Ocena stanja populacije sive vrane, šoje in srake

Ocenjujemo, da so vse tri vrste v večini LUO v daljšem časovnem razdobju številčno uravnotežene z drugimi vrstami divjadi in okoljem. Večje koncentracije sivih vran so predvsem v območjih intenzivnega kmetijstva in v okolici urbanih središč.

7.13.4 Cilj upravljanja s populacijo sive vrane, šoje in srake

Za vse vrste želimo ohraniti sedanje ugodno stanje populacij v optimalnem številu. Pri sivi vrani pa regulirati njeno številčnost predvsem v okolici urbanih središč in tam, kjer siva vrana povzroča škode v kmetijstvu.

7.13.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo sive vrane, šoje in srake

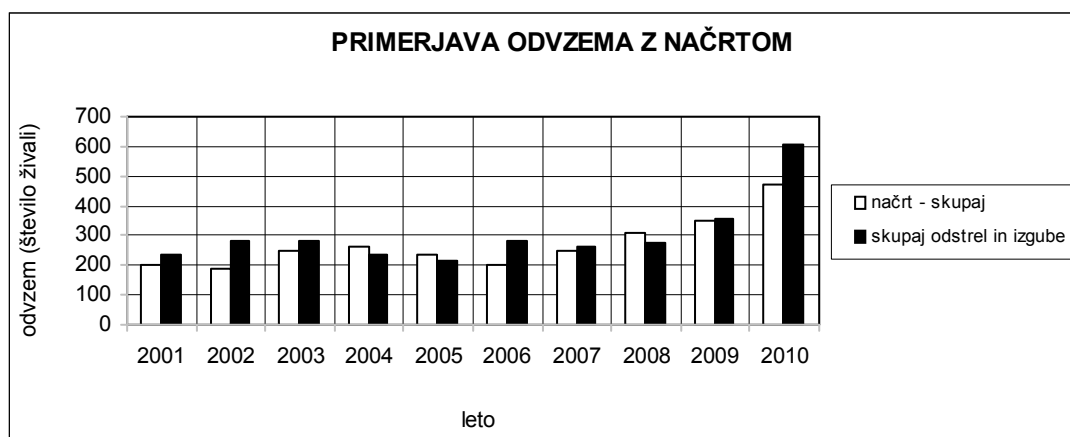
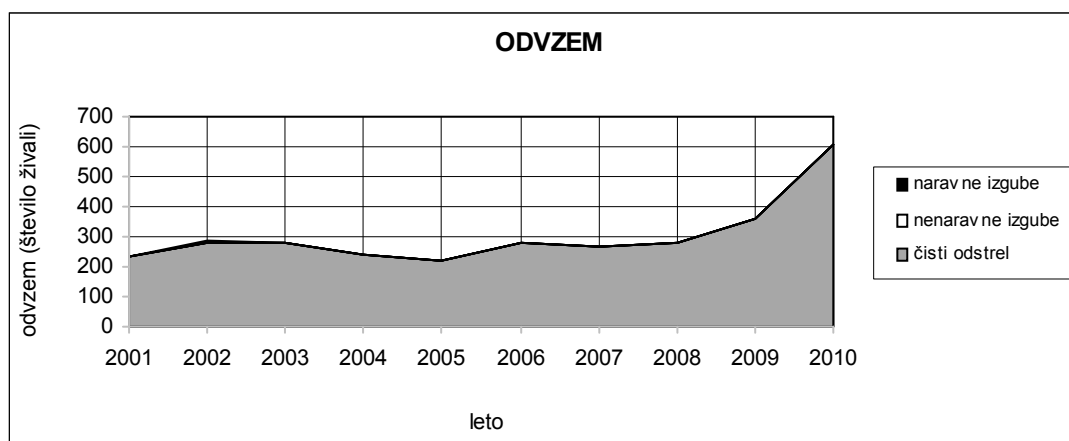
Odvzem sive vrane se načrtuje v obsegu, ki ima za posledico čim manjši vpliv te vrste na okolje. Odvzem se načrtuje kot skupno višino, dodatne omejitve po spolni in starostni strukturi niso potrebne in mogoče. Dovoljeno odstopanje realizacije od načrtovanega števila je pri sivi vrani –30 % do +100 %. Za lovišča, ki imajo načrt odvzema do vključno 10 kosov te divjadi, se kot dopustno odstopanje navzdol od načrta šteje realizacija – 3 živali. Sive vrane povzročajo lahko tudi čezmerno škodo na poljščinah, zlasti na posevkih, zato so se upravljalci dolžni držati vseh izdanih odločb in pravilnikov s strani pristojnih organov, kateri se nanašajo na dodatne ukrepe pri upravljanju populacij sive vrane. S samim odstrelom populacije sive vrane v Sloveniji ne moremo zmanjšati, lahko pa s prostorsko usmerjenim odstrelom bistveno zmanjšamo škode.

Pri upravljanju populacije sive vrane bo po dokončanju in sprejemu akcijskega načrta upravljanja s populacijo sive vrane potrebno upoštevati tudi določila tega dokumenta.

Odvzem šoje in srake se načrtuje skladno s trajnostno rabo naravnih virov v minimalnem številu, brez dodatnih omejitev po spolni in starostni strukturi. Občasne večje škode, ki jih šoje lahko povzročajo v kmetijstvu, sadjarstvu in predvsem manjšim ptičem s plenjenjem gnezd narekujejo zmeren odstrel tudi te vrste, katerega pa zaradi ostalih splošnih funkcij, katere opravljajo v okolju (raznašalci semen gozdnega splošnih funkcij, katere opravljajo srake, načrtuje zmeren odstrel, katerega ni potrebno dosegati, prav tako pa tudi ne presegati.

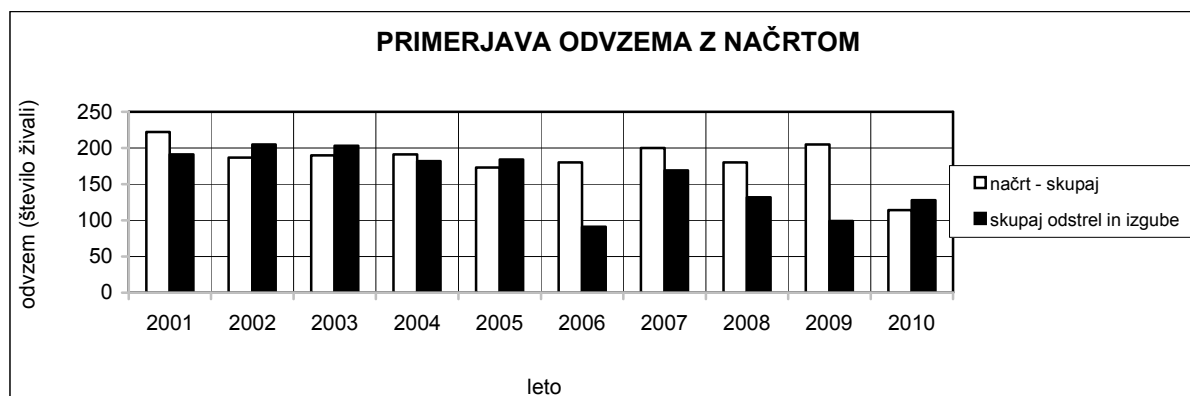
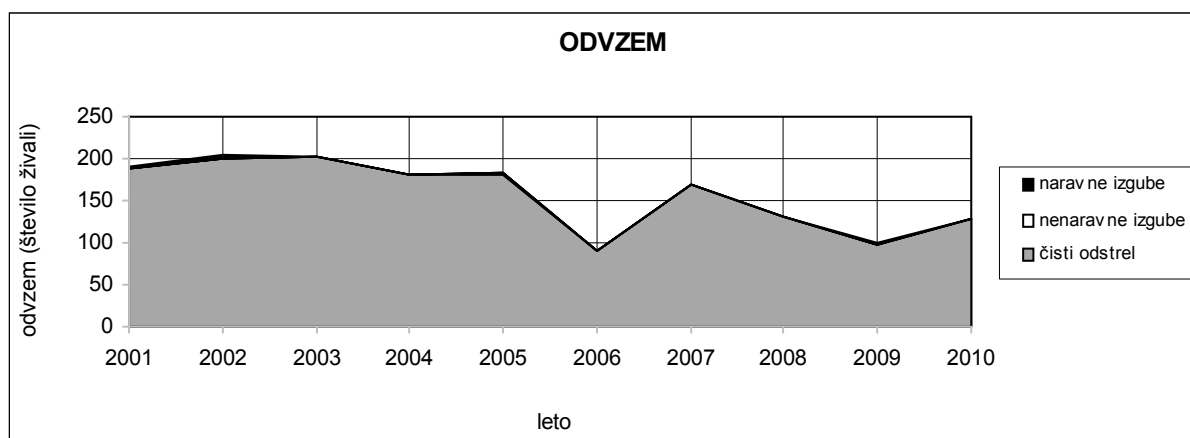
Preglednica 22: Podatki o odvzemu sive vrane za obdobje 2001-2010

Odstrel in izgube												
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	
skupaj odstrel in izgube	247	290	298	253	224	280	265	279	359	469	2964	
načrt - skupaj	225	211	259	285	248	250	250	310	450	608	3096	
odstrel in izgube / načrt	109,8	137,4	115,1	88,8	90,3	112,0	106,0	90,0	79,8	77,1	95,7	
Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,0
naravne izgube	20	2	0	0	0	0	1	0	1	1	25	100,0
skupaj izgube	20	2	0	0	0	0	1	0	1	1	25	100,0
% izgub	18,2	1,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,9	0,0	1,3	1,3	26,1	
čisti odstrel	227	288	298	253	224	280	264	279	358	468	2939	
Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan	5	2					1		1		9	36,0
2 bolezen											0	0,0
3 krivolov											0	0,0
4 cesta											0	0,0
5 železnica											0	0,0
6 plenilci	15									1	16	64,0
7 psi											0	0,0
8 kosilnica											0	0,0
9 garje											0	0,0

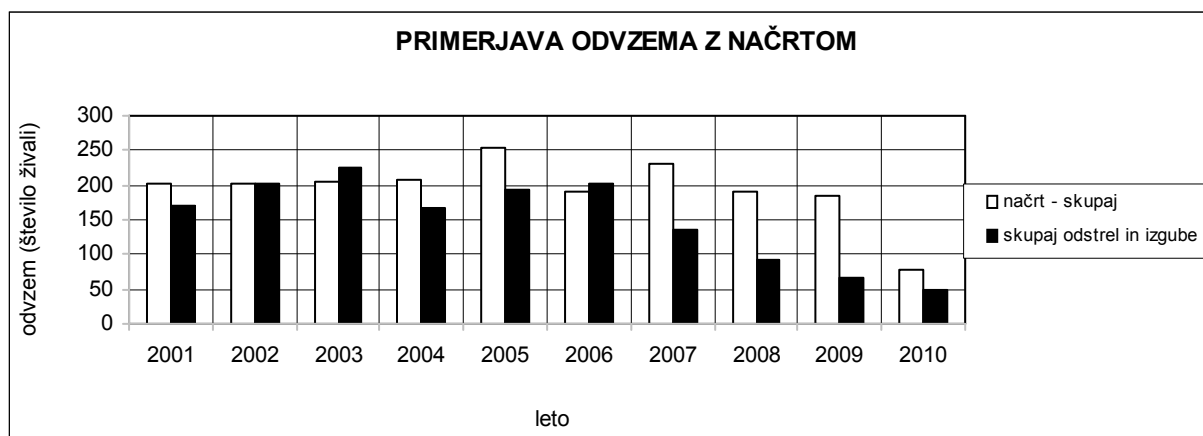
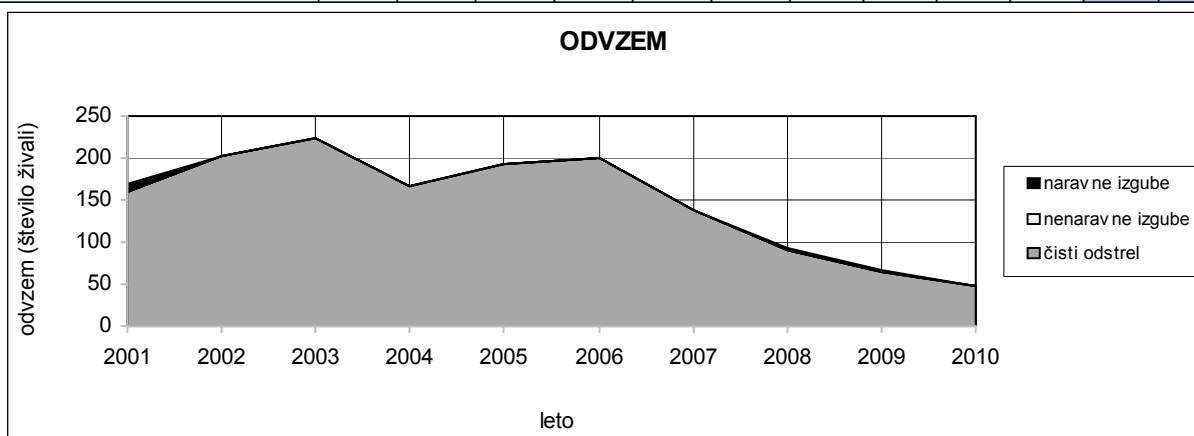
Preglednica 23: Podatki o odvzemu šoje za obdobje 2001-2010

Odstrel in izgube												
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	
skupaj odstrel in izgube	194	215	213	194	189	91	169	132	99	128	1624	
načrt - skupaj	230	195	200	201	181	200	200	180	150	114	1851	
odstrel in izgube / načrt	84,3	110,3	106,5	96,5	104,4	45,5	84,5	73,3	66,0	112,3	87,7	
Izgube												
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
nenaravne izgube	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2	16,7
naravne izgube	4	4	0	0	0	0	0	1	1	0	10	83,3
skupaj izgube	4	4	0	0	2	0	0	1	1	0	12	100,0
% izgub	2,1	1,9	0,0	0,0	1,1	0,0	0,0	0,8	1,0	0,0	0,7	
čisti odstrel	190	211	213	194	187	91	169	131	98	128	1612	
Vzroki izgub												
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%
1 neznan								1	1		2	16,7
2 bolezen											0	0,0
3 krivolov											0	0,0
4 cesta					2						2	16,7
5 železnica											0	0,0
6 plenilci	4	4									8	66,7
7 psi											0	0,0
8 kosilnica											0	0,0
9 garje											0	0,0

Preglednica 24: Podatki o odvzemu srake za obdobje 2001-2010

Odstrel in izgube													
Odstrel in izgube / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj		
skupaj odstrel in izgube	174	209	233	182	200	201	137	92	66	48	1542		
načrt - skupaj	221	212	215	218	269	230	230	190	100	78	1963		
odstrel in izgube / načrt	78,7	98,6	108,4	83,5	74,3	87,4	59,6	48,4	66,0	61,5	78,6		
Izgube													
Kategorija / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%	
nenaravne izgube	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	6,7	
naravne izgube	10	0	0	0	0	0	0	2	2	0	14	93,3	
skupaj izgube	10	0	0	0	0	0	0	3	2	0	15	100,0	
% izgub	5,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,3	3,0	0,0	1,0		
čisti odstrel	164	209	233	182	200	201	137	89	64	48	1527		
Vzroki izgub													
Vzrok / leto	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	skupaj	%	
1 neznan	5							2	2		9	60,0	
2 bolezen											0	0,0	
3 krivolov											0	0,0	
4 cesta								1			1	6,7	
5 železnica											0	0,0	
6 plenilci	5										5	33,3	
7 psi											0	0,0	
8 kosilnica											0	0,0	
9 garje											0	0,0	

7.14 NAVADNI POLH (*Glis glis* L.)

7.14.1 Prostorski okvir obravnave

Polha obravnavamo enotno v okviru Notranjskega LUO. Poseljuje celotno območje.

7.14.2 Upravljanje s polhom v preteklem deset letnem obdobju

V preteklem stoletju je potekal lov na polha stihijno, saj je bil lov dovoljen vsakomur v okviru predpisane lovne dobe in dovoljenih sredstev, ki se pri lovu uporabljajo. V letu 2004 je bila sprejeta Uredba o določitvi divjadi in lovni dob, ki je zaostрила oziroma dodatno uredila način lova na polhe. Zaradi skoraj neomejenega lova v preteklosti razpolagamo s skopimi podatki o obsegu odvzema te vrste iz narave.

7.14.3 Ocena stanja populacije navadnega polha

Za populacijo polha so značilna velika nihanja številčnosti med posameznimi leti, ki so posledica različnih prehranskih razmer, pri čemer ključno vlogo igrata obroda bukve in leske. O pomembnejšem vplivu odvzema polhov iz narave na številčnost populacije ni nobenih dokazov, ocenjujemo, da dosednji vpliv lova ni bil negativen. Stanje polha v območju je uravnovešeno in usklajeno z okoljem. Posamezne probleme pa polh vendarle lokalno povzroča z obročkanjem debel predvsem v letvenjakih nasadov smreke v Javorniškem in Snežniškem masivu.

7.14.4 Cilj upravljanja s populacijo polha

Ohranitev sedanjega ugodnega stanja populacije v optimalnem številu.

7.14.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo polha

Višina odvzema polhov se bo letno prilagajala razmeram v naravi, saj števila polhov za lov v naprej ni mogoče načrtovati, saj je le-to odvisno od letnega obroda gozdnega drevja in grmovja, zato tudi ni predvidenih toleranc za realizacijo odvzema načrtovanega števila.

Pri lovu in evidentiranju odvzema je potrebno spoštovati predpise pristojnega ministrstva, ki dovoljujejo lov polha tudi nelovcem, vendar s pridobljeno polharsko dovolilnico od krajevno pristojnega upravljavca lovišča oz. LPN. Ključno je vodenje evidence letnega odvzema polha, ki se ga zagotovi z izpolnitvijo lovne dovolilnice in vrnitvijo le-te upravljavcu lovišča/LPN.

7.15 RAKUNASTI PES (*Nyctereutes procyonoides* Gray.)

7.15.1 Prostorski okviri obravnave

Verjetnost prisotnosti rakunastega psa v LUO je zelo majhna, čeprav ni izključeno, da se lahko kdaj pojavi.

7.15.2 Upravljanje s populacijo v preteklem deset letnem obdobju

Ni podatkov o prisotnosti v preteklosti.

7.15.3 Ocena stanja populacije

O populaciji te vrste v Sloveniji ne moremo govoriti, pač pa le o pojavu posameznih osebkov v različnih območjih, ki so prišli k nam iz tujine.

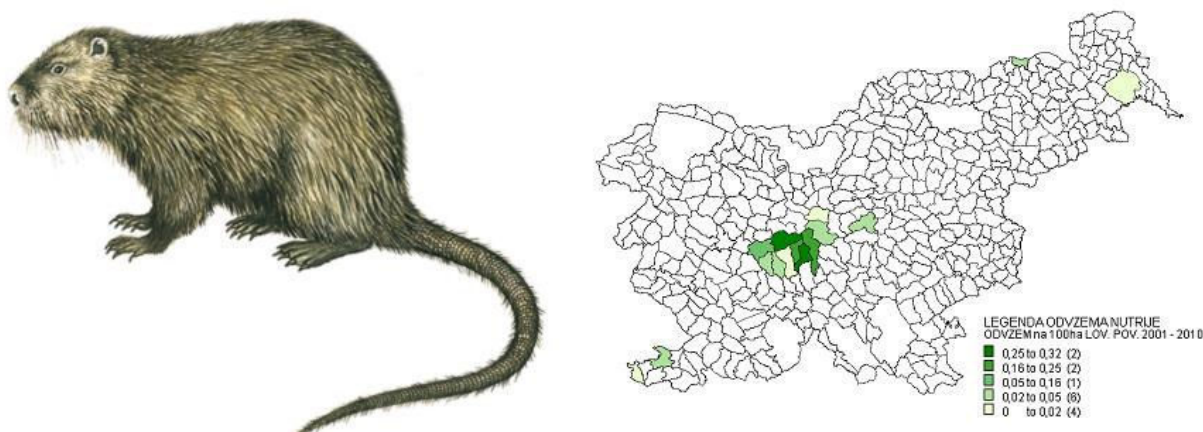
7.15.4 Cilj upravljanja s populacijo

V Sloveniji je to tujerodna in potencialno invazivna ter s tem nezaželena živalska vrsta.

7.15.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

V primeru pojava je potrebno zagotoviti takojšnji popolni odvzem iz narave.

7.16 NUTRIJA ali BOBROVKA (*Myocastor coypus* Molina)

7.16.1 Prostorski okviri obravnave

Nutrija je tujerodna vrsta divjadi, ki je v naravo ušla iz farmske reje in se na območju Notranjskega LUO sedaj nahaja na območju Ljubljanskega barja, torej v ekoloških enotah Barje in Krim.

7.16.2 Upravljanje s populacijo v preteklem deset letnem obdobju

V evidencah odvzema se nutrija v LUO Notranjske pojavlja v zadnjih 5. letih. Od 31 nutrij v letu 2001 se je odvoz povečal na 85 živali v letu 2010.

7.16.3 Ocena stanja populacije

Populacija nutrij je v porastu.

7.16.4 Cilj upravljanja s populacijo

V Sloveniji je to tujerodna, invazivna in zato nezaželena vrsta, zato jo želimo izločiti iz okolja.

7.16.5 Usmeritve za upravljanje s populacijo

V Uredbi o določitvah divjadi in lovni dobah (Uradni list RS št. 101/04) je nutrija uvrščena med divjad, ki jo je dovoljeno loviti celo leto. Lovske organizacije lahko v skladu s to Uredbo izvajajo odvoz te divjadi številčno in časovno neomejeno, morajo pa voditi natančno evidenco odvzema.

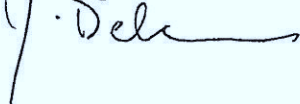
8 ZAKLJUČEK

Desetletni načrt za LUO Notranjske temelji na podatkih statističnih poročil lovskih organizacij za desetletje 2001 - 2010, na podatkih komisij za ocenjevanje odvzema, na podatkih lovskih organizacij o izvršenih delih v loviščih in podatkih ZGS OE Postojna. Načrt je izdelal ZGS OE Postojna.

Načrt pripravil:

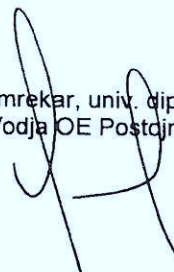
Vladimir Dekleva, inž. gozd.

Vodja Odseka za gozdne živali in lovstvo

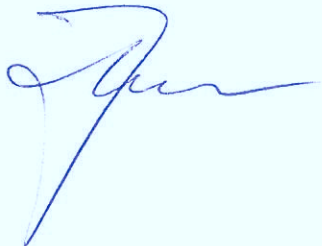
Anton Smrekar, univ. dipl. inž. gozd.

Vodja OE Postojna

Marko Jonožovič, univ. dipl. inž. gozd.

Vodja Oddelka za gozdne živali in lovstvo

Jošt Jakša, univ. dipl. inž. gozd.

v. d. direktorja ZGS

9 PRILOGE

9.1 Zavarovana območja z varstvenimi režimi

EVID. ŠT	IME	STATUS	PREDPIS	OBJAVA
3896	Regijski park Škocjanske jame - vplivno območje	regijski park - vplivno območje	Zakon o regijskem parku Škocjanske jame (ZRPST)	Uradni list RS, št. 57/1996
4067	Krajinski park Ljubljansko barje - prvo varstveno območje	krajinski park	Uredba o Krajinskem parku Ljubljansko barje	Uradni list RS, št. 112/08
4067	Krajinski park Ljubljansko barje - tretje varstveno območje	krajinski park	Uredba o Krajinskem parku Ljubljansko barje	Uradni list RS, št. 112/08
4067	Krajinski park Ljubljansko barje - ožja zavarovana območja	krajinski park	Uredba o Krajinskem parku Ljubljansko barje	Uradni list RS, št. 112/08

9.2 Naravne vrednote z varstvenimi usmeritvami

ZVRST	OPIS ZNAČILNOSTI	NV-TOČKE	NV-OBMOČJA	NV-OBMOČJA (V)
Botanična	Rastišča redkih vrst, pomembni ekosistemi za rastline.	3 (12)	11	0
Drevesna	Izjemna drevesa ali skupina dreves.	35	3	0
Ekosistemska	Dobro ohranjeni ekosistemi (predvsem gozdovi, mrazišča).	1	19 (1)	5
Geološka	Izjemna oblika zemeljske skorje, procesi v njeni notranjosti, nahajališča mineralov in fosilov.	8	15	2
Geomorfološka	Izjemna oblika površja doline pritokov, udornice, ponori, ponikalnice.	41	88	17
Geomorfološka podzemeljska	Jame, brezna.	3	1 JAME: 1268	0
Hidrološka	Izvirni, vodotoki, presihajoča jezera.	43	63	11
Oblikovna naravna vrednota	Drevoredi.	1	10	0
Zoološka	Trstičja, mlake	0	4	1

IDENT. ŠT.	IME	ZVRST	KONKRETNE USMERITVE	Površina (ha)
1762 V	Veliki log pri Raščici	HIDR, BOT, ZOOL	Na območju naravne vrednote naj se ne postavlja lovske infrastrukture. Lov s pogonom naj se ne izvaja.	73,5
2394 V	Osredki	ZOOL, BOT	Lov naj se na ožjem območju NV izvzame, razen v izjemnih primerih, kot je to določeno v 42. členu ZDlov1. Na območju naravne vrednote naj se ne postavlja nove lovske infrastrukture.	583
30 V	Cerkniško polje	GEOMORF, HIDR, (GEOMORFP), (BOT), (ZOOL), (GEOL)	V času gnezditve, ki traja od marca do oktobra naj se omeji lovske dejavnosti tako, da te ne bodo predstavljale motnje. Lov na raco mlakarico, se omeji na obdobje 1. 10. do 15. 1. Lov iz čolna ni dovoljen. Lov s pogonom naj se ne izvaja.	3509,2
42	Dujice	BOT, GEOMORF, ZOOL, EKOS	Lov naj se na ožjem območju NV izvzame, razen v izjemnih primerih, kot je to določeno v 42. členu ZDlov1. Na območju naravne vrednote naj se ne postavlja nove lovske infrastrukture.	84,2
782	Škufče - nizko barje	HIDR, BOT, EKOS	Na območju naravne vrednote naj se ne postavlja lovske infrastrukture. Lov s pogonom naj se ne izvaja.	8,8
8096	Lovišče	ZOOL, EKOS	Lov naj se na ožjem območju NV izvzame, razen v izjemnih primerih, kot je to določeno v 42. členu ZDlov1. Na območju naravne vrednote naj se ne postavlja nove lovske infrastrukture.	43,7

9.3 Ekološko pomembna območja z varstvenimi usmeritvami

KODA	IME	USMERITVE ZA UPRAVLJANJE Z DIVJADJO NA OBMOČJU LOU	POVRŠINA (ha)
31100	Kočevsko	Ohranja naj se stara drevesa, dupline, grmovno in zeliščno podrast;	2585
31200	Krimsko hribovje - Menišija	- ohranja naj se obstoječe rastiščne razmere; - kjer so bivališča živali (gnezda, dupla, brlogi, jazbine,...) naj se ohranja obstoječe stanje in na kakršenkoli način ne vznemirja živali zlasti v času paritve, gnezdenja, poganja jajc ali kotitve mladičev; - v spomladanskem obdobju naj se ne posega v drevesno mladje; - v plodonosno drevje naj se ne posega, zlasti v času zorenja plodov; - izvaja se dosedanja ekstenzivna raba obstoječih travniških površin, kosi naj se čim kasneje, po možnosti šele konec avgusta in od sredine travniškega navzven; - upoštevajo naj se tudi usmeritve za EPO Osrednje območje življenjskega prostora velikih zveri.	20080
31300	Notranjski trikotnik	Veljajo usmeritve za Natura 2000 območje Notranjski trikotnik	10706,5
31400	Ljubljansko barje	- Ohranja naj se stara drevesa, dupline, grmovno in zeliščno podrast; - ohranja naj se obstoječe rastiščne razmere; - kjer so bivališča živali (gnezda, dupla, brlogi, jazbine,...) naj se ohranja obstoječe stanje in na kakršenkoli način ne vznemirja živali zlasti v času paritve, gnezdenja, poganja jajc ali kotitve mladičev; - v spomladanskem obdobju naj se ne posega v drevesno mladje; - v plodonosno drevje naj se ne posega, zlasti v času zorenja plodov; - vzdržujejo naj se obstoječe življenjske razmere za živali. Ohranja naj se lesna vegetacija, zemlje ali kamninske podlage naj se ne odstranjuje. Mokrišč naj se ne nasipava; - gnezdiščem ter prostorom, kjer se živali prehranjujejo, razmnožujejo ali zadržujejo, naj se ne približuje. - Lovske objekte naj se locira na ustrezno razdaljo od teh prostorov. - vzdržujejo naj se grmišča ter avtohtona obrežna vegetacija; - kosi naj se čim pozneje, po možnosti šele avgusta, in to od sredine travnika navzven.	993,2
34800	Bloščica	Vzdržujejo naj se obstoječe življenjske razmere za živali. Ohranja naj se lesna vegetacija, zemlje ali kamninske podlage naj se ne odstranjuje. Mokrišč naj se ne nasipava;	993,2
35100	Loško polje	- gnezdiščem ter prostorom, kjer se živali prehranjujejo, razmnožujejo ali zadržujejo, naj se ne približuje. - Lovske objekte naj se locira na ustrezno razdaljo od teh prostorov.	599,8
36500	Mišja dolina z Velikimi logi	- vzdržujejo naj se grmišča ter avtohtona obrežna vegetacija; - kosi naj se čim pozneje, po možnosti šele avgusta, in to od sredine travnika navzven.	86,9
37400	Slivnica	- Ohranja naj se stara drevesa, dupline, grmovno in zeliščno podrast; - ohranja naj se obstoječe rastiščne razmere; - kjer so bivališča živali (gnezda, dupla, brlogi, jazbine,...) naj se ohranja obstoječe stanje in na kakršenkoli način ne vznemirja živali zlasti v času paritve, gnezdenja, poganja jajc ali kotitve mladičev; - v spomladanskem obdobju naj se ne posega v drevesno mladje; - v plodonosno drevje naj se ne posega, zlasti v času zorenja plodov; - izvaja se dosedanja ekstenzivna raba, kosi naj se čim kasneje, po možnosti šele konec avgusta od sredine travniškega navzven;	188,6
38500	Kadice, Mateča voda in Bistrica	- Ohranja naj se stara drevesa, dupline, grmovno in zeliščno podrast; - ohranja naj se obstoječe rastiščne razmere; - kjer so bivališča živali (gnezda, dupla, brlogi, jazbine,...) naj se ohranja obstoječe stanje in na kakršenkoli način ne vznemirja živali zlasti v času paritve, gnezdenja, poganja jajc ali kotitve mladičev; - v spomladanskem obdobju naj se ne posega v drevesno mladje; - v plodonosno drevje naj se ne posega, zlasti v času zorenja plodov.	68,2
39200	Kozje stene pri Slivnici	- V času gnezdenja (februar-julij) naj se na kakršenkoli način ne vznemirja živali; - vegetacijske združbe sten naj se ohranja v obstoječem stanju; - v neposredni bližini objektov naravnih vrednot naj se ne postavlja lovskih objektov kot so obore za divjad, krmišča, solnice, preže ali lovske kočice; - posegov in dejavnosti, ki bi lahko poškodovale, razvrednotile, uničile ali prizadele svojevrstnost flore in favne naj se ne izvaja.	19,6

51200	Snežnik - Pivka	Veljajo usmeritve za Natura 2000 območji Javorniki – Snežnik in Snežnik – Pivka. - Na vzhodu v jame in v njihovi neposredni okolici jam in brezen naj se ne postavlja lovskih objektov kot so preže, solnice ali krmišča; - prav tako naj se na teh mestih ne postavlja lovskih pasti; - na vzhodu v brezna in jame ter na njihovem vplivnem območju naj se ohranja obstoječa vegetacijska združba; - v času gnezdenja (februar-julij) naj se na kakršenkoli način ne vznemirja živali; - vegetacijske združbe sten naj se ohranja v obstoječem stanju; - v neposredni bližini objektov naravnih vrednot naj se ne postavlja lovskih objektov kot so obore za divjad, krmišča, solnice, preže ali lovske kočje; - posegov in dejavnosti, ki bi lahko poškodovale, razvrednotile, uničile ali prizadele svojevrstnost flore in favne naj se ne izvaja. - izvaja se dosedanja ekstenzivna raba, kosi naj se čim kasneje, po možnosti šele konec avgusta od sredine	51362,4
53600	Reka (Velika voda)	Veljajo usmeritve za Natura 2000 območje Reka in Reka – dolina.	2710,3
54500	Nanoščica - porečje	Veljajo usmeritve za Natura 2000 območji Nanoščica in Nanoščica – porečje.	271,9
55200	Slavinski Ravnik	Veljajo usmeritve za Natura 2000 območje Slavinski Ravnik.	574,4
57500	Mrzla jama pri Prestranku	Veljajo usmeritve za Natura 2000 območje Slavinski Ravnik.	66,5
59700	Sušački, Smrdejski in Fabski potok	Veljajo usmeritve za Natura 2000 območje Sušački, Smrdejski in Fabski potok.	29
80000	Osrednje območje življenjskega prostora velikih zveri	Zzagotavlja se primerna gostota populacij velike rastlinojede divjadi, vendar tako, da še omogoča naravno obnovo sestojev z vsemi rastišču primernimi drevesnimi in grmovnimi vrstami. - odstrel srnjadi se v loviščih, kjer je prisoten ris zmanjša za toliko osebkov, kot jih predvidoma upleni ris - odstrel srnjadi in jelenjadi se v loviščih, kjer je prisoten volk, zmanjša za toliko osebkov, kolikor jih predvidoma uplenijo volkovi - zagotavlja naj se zadosten delež srnjadi v primerjavi z jelenjadjo za zagotavljanje ugodne prehranske baze za risa - zmanjša naj se gostota divjega prašiča - v zimskem času se zagotovi mir v okolici brlogov, v katerih prezimujejo medvedi - zagotavlja naj se zadostna količina plodonosnih vrst - upoštevajo naj se usmeritve za gozdne habitatne tipe - Ohranja naj se stara drevesa, dupline, grmovno in zeliščno podrast; - v spomladanskem obdobju naj se ne posega v drevesno mladje; - v plodonosno drevje naj se ne posega, zlasti v času zorenja plodov; - ravna se v skladu z dogovorjenimi državnimi strategijami, ki določajo upravljanje s populacijo rjavega medveda (<i>Ursus arctos</i>) v Sloveniji.	112966,7

JAME		
KODA	IME	USMERITVE ZA UPRAVLJANJE Z DIVJADJO NA OBMOČJU LOU
30113	Velika Karlovica	Na vzhodu v jame in v njihovi neposredni okolici jam in brezen naj se ne postavlja lovskih objektov kot so preže, solnice ali krmišča;
30117	Mrzla jama pri Ložu	- prav tako naj se na teh mestih ne postavlja lovskih pasti; - na vzhodu v brezna in jame ter na njihovem vplivnem območju naj se ohranja obstoječa vegetacijska združba.
50144	Fužina pri Stari vasi	Veljajo usmeritve za podzemeljske geomorfološke naravne vrednote.
50146	Jama na Kremenci	Veljajo usmeritve za podzemeljske geomorfološke naravne vrednote.
50155	Matijeva jama	Veljajo usmeritve za podzemeljske geomorfološke naravne vrednote.
50161	Kozja jama	Veljajo usmeritve za podzemeljske geomorfološke naravne vrednote.

9.4 Posebna varstvena območja z varstvenimi usmeritvami (območja Natura 2000)

KODA	STATUS	OBMOČJE	POVRŠINA (ha)
SI3000151	Kozje stene pri Slivnici	SCI	19,6
SI3000173	Bloščica	SCI	777,8
SI3000174	Mrzla jama pri Prestranku	SCI	64,6
SI3000197	Slavinski Ravnik	SCI	568,1
SI3000222	Zabiče	SCI	805,3
SI3000223	Reka	SCI	327,5
SI3000231	Javorniki - Snežnik	SCI	43665,3
SI3000232	Notranjski trikotnik	SCI	10408,2
SI3000256	Krimsko hribovje - Menišija	SCI	19172,7
SI3000258	Sušački, Smrdejski in Fabski potok	SCI	29,0
SI3000263	Kočevsko	SCI	2538,9
SI3000271	Ljubljansko barje	SCI	716,9
SI5000002	Snežnik - Pivka	OIP	6149,8
		SPA	43665,3
SI5000003	Reka - dolina	OIP	327,5
		SPA	1400,7
SI5000014	Ljubljansko barje	OIP	716,9
		SPA	11307,5
SI5000015	Cerkniško jezero	SPA	3328,5
SI5000016	Planinsko polje	SPA	74,7
SI5000017	Nanoščica - porečje	OIP	1,1
		SPA	270,8
OBMOČJA, ZA KATERE SO V OPAN-U PODANE PODROBNE USMERITVE ZA LOVSTVO			

Lovsko upravljalovski načrt za IV. Notranjsko lovsko upravljalvsko območje za obdobje 2011 - 2020

KODA	IME	CONA	HT/VRSTE	USMERITVE ZA UPRAVLJANJE Z DIVJADJO NA OBMOČJU LOU	POVRŠINA (ha)
SI3000130	Kozja hukanja	3-130-HT8310	Jame, ki niso odprte za javnost	Upošteva se varstveni režim v jami (18. člen Zakona o varstvu podzemnih jam). - V jame se ne vnaša organskih snovi. - Pred vhodi v jame se ne postavlja novih krmilšč, mrhovšč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	11,7
SI3000173	Bloščica	3-173-SP1361	navadni ris (<i>Lynx lynx</i>)	Pri načrtovanju višine odstrle srjadi, jelenjadi in gamsa naj se upošteva prehranske potrebe risa.	777,8
		3-173-SP1354	rjavi medved (<i>Ursus arctos</i>)	Pri upravljanju z medvedom naj se upošteva usmeritve, ki so navedene v Strategiji upravljanja z rjavim medvedom (<i>Ursus arctos</i>) v Sloveniji.	777,8
		3-173-SP1352	volk (<i>Canis lupus</i>)	Pri upravljanju z volkom naj se upošteva usmeritve, ki so navedene v Strategiji ohranjanja in trajnostnega upravljanja z volkom (<i>Canis lupus</i>) v Sloveniji.	777,8
		3-173-HT7230	Bazična nizka barja	Pri načrtovanju višine odstrle jelenjadi naj se upošteva tudi prehranske potrebe volka.	
		3-173-HT7140	Prehodna barja	Na območju habitatnih tipov barj in močvirij ali v njihovi neposredni bližini (v oddaljenosti manj kot 50 m) se ne postavlja novih krmilšč, mrhovšč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	777,8
		3-173-HT6430	Nižinske in montanske do alpske hidrofilne robne združbe z visokim steblikovjem	Izjava se takšna raba, ki ohranja habitate grmišč in travšč.	184,7
		3-173-HT6510	Nižinski ekstenzivno gojeni travniki (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)	- Košnja naj se izvaja prvič po odvetu večine travniških rastlin. Košnji naj sledi spravilo. Izjava naj se upočasnjena košnja od sredine navzven, vsaj 5 cm nad tlemi. - Na območju se praviloma ne gnoji, če pa že, naj se gnoji le s hlevskim gnojem.	456,0
SI3000174	Mrzla jama pri Prestranku	3-173-HT6410	Travniki s prevladujočo stožko (<i>Molinia</i> spp.) na karbonatnih, sotnih ali glineno-muljastih tleh (<i>Molinia caerulea</i>)	- Travišč naj se ne požiga. - Ohranjanje in vzdrževanje naj se najmanj obstoječa dolžina linjskih vegetacijskih struktur (omejki, žive meje, protivetrni pasovi, obvodna vegetacija, v kmetijski krajini).	456,0
		3-174-HT8310	Jame, ki niso odprte za javnost	Upošteva se varstveni režim v jami (18. člen Zakona o varstvu podzemnih jam). - V jame se ne vnaša organskih snovi. - Pred vhodi v jame se ne postavlja novih krmilšč, mrhovšč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	64,6
SI3000197	Slavinski Ravnik	3-197-HT8310	Jame, ki niso odprte za javnost	Upošteva se varstveni režim v jami (18. člen Zakona o varstvu podzemnih jam). - V jame se ne vnaša organskih snovi. - Pred vhodi v jame se ne postavlja novih krmilšč, mrhovšč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	568,1
SI3000222	Zabiče	3-222-HT9110	Bukovi gozdovi (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	V gozdnih habitatnih tipih se zagotavlja ustreza številčnost rastlinojede divjadi, ki bo omogočala naravno pomlajevanje v gozdu ter s tem trajnost gozdnega ekosistema, predvsem biotske funkcije in funkcije ohranjanja naravnih vrednot in biotske pestrosti.	762,6
		3-222-HT91L0	Ilirski hrastovo-belagabrovi gozdovi (<i>Erythronium-Carpinum</i>)	- Abolotnih živalskih vrst naj se ne naselejuje na območja habitatnih tipov. Številčnost obstoječih populacij alohtone divjadi (muflon, damjak, ...) naj se zmanjša na minimum.	269,9
		3-222-HT91E0	Ostrelje v travni, jedevja in jescenja (mekolesna loka) (<i>Alnus glutinosa</i> in <i>Fraxinus excelsior</i> (<i>Alno-Padion</i> , <i>Ahnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>))	- Dovoljena je samo sadnja rastišču primernih drevesnih vrst. - Ohranjanje naj se gozdni rob.	7,8
SI3000231	Javorniki - Smeznik	3-231-SP1361	navadni ris (<i>Lynx lynx</i>)	Pri načrtovanju višine odstrle srjadi, jelenjadi in gamsa naj se upošteva prehranske potrebe risa.	4366,3
		3-231-SP1354	rjavi medved (<i>Ursus arctos</i>)	Pri upravljanju z medvedom naj se upošteva usmeritve, ki so navedene v Strategiji upravljanja z rjavim medvedom (<i>Ursus arctos</i>) v Sloveniji.	4366,3
		3-231-SP1352	volk (<i>Canis lupus</i>)	Pri upravljanju z volkom naj se upošteva usmeritve, ki so navedene v Strategiji ohranjanja in trajnostnega upravljanja z volkom (<i>Canis lupus</i>) v Sloveniji.	4366,3
		3-231-SP1308	mulasti / širokouhi netopir (<i>Barbastella barbastellus</i>)	Pri načrtovanju višine odstrle jelenjadi naj se upošteva tudi prehranske potrebe volka.	4077,0
		3-231-HT6170	Alpiska in subalpiska travnišča na karbonatnih tleh	Ohranjanje naj se majhne vodne in močvirne biotope kot so mlake, luže in kaluže. - V njih naj se ne vnaša soli. V radiju vsaj 50 metrov od njih naj se ne postavlja solnic, obstoječe pa naj se prestavi.	13,7
		3-231-HT91K0	Ilirski bukovi gozdovi (<i>Fagus sylvatica</i> (<i>Arenio-Fagion</i>))	Izjava se takšna raba, ki ohranja habitate grmišč in travšč. - Košnja naj se izvaja prvič po odvetu večine travniških rastlin. Košnji naj sledi spravilo. Izjava naj se upočasnjena košnja od sredine navzven, vsaj 5 cm nad tlemi. - Na območju se praviloma ne gnoji, če pa že, naj se gnoji le s hlevskim gnojem.	
		3-231-HT9180	Javorovi gozdovi (<i>Tilio-Acerion</i>) in graph in na pobočnih gručah	- Travišč naj se ne požiga. - Ohranjanje in vzdrževanje naj se najmanj obstoječa dolžina linjskih vegetacijskih struktur (omejki, žive meje, protivetrni pasovi, obvodna vegetacija, v kmetijski krajini).	2783,2
		3-231-HT4070	Ruševje z vrstama <i>Pinus mugo</i> in <i>Rhododendron hirsutum</i> (<i>Mugo-Rhododendretum hirsutum</i>)	- Ohranjanje naj se gozdni rob.	735,2
		3-231-HT9410	Kislobojni smrekovi gozdovi od montanskega do alpskega pasu (<i>Vaccinio-Piceetea</i>)	- Alohtonih živalskih vrst naj se ne naselejuje na območja habitatnih tipov. Številčnost obstoječih populacij alohtone divjadi (muflon, damjak, ...) naj se zmanjša na minimum.	213,4
		3-231-HT8310	Jame, ki niso odprte za javnost	- Dovoljena je samo sadnja rastišču primernih drevesnih vrst. - Ohranjanje naj se gozdni rob.	735,2
		3-231-HT8120	Karbonatna mešča od montanskega do alpskega pasu (<i>Thlaspieteta rotundifolia</i>)	Upošteva se varstveni režim v jami (18. člen Zakona o varstvu podzemnih jam). - V jame se ne vnaša organskih snovi. - Pred vhodi v jame se ne postavlja novih krmilšč, mrhovšč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	4366,3
		3-231-HT8210	Karbonatna skalnata poboja z vegetacijo skalnih razpok	Na območju habitatnega tipa golčav se ne postavlja novih, lovskih prež, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	11,4
		3-231-HT3180	Preshajajoča jezera	Na območju habitatnih tipov barj in močvirij ali v njihovi neposredni bližini (v oddaljenosti manj kot 50 m) se ne postavlja novih krmilšč, mrhovšč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	154,1
		3-231-HT6430	Nižinske in montanske do alpske hidrofilne robne združbe z visokim steblikovjem	Na območju mokrišč naj se ne nadejuje novih poti in hodi izven obstoječih poti. Na območje habitatnega tipa in območje vpliva nanj se ne vnaša gnojil in pesticidov. Z redno košnjo najmanj na dve leti se ohranja primerno stanje habitatnega tipa.	198,9
		3-231-HT5130	Sestoji navadnega brina (<i>Juniperus communis</i>) na suhih travščah na karbonatnih	Izjava se takšna raba, ki ohranja habitate grmišč in travšč. - Košnja naj se izvaja prvič po odvetu večine travniških rastlin. Košnji naj sledi spravilo. Izjava naj se upočasnjena košnja od sredine navzven, vsaj 5 cm nad tlemi.	464,1
SI3000232	Notranjski trikotnik	3-231-HT62A0	Vzhodna submediteranska suha travnišča (<i>Scorzonera villosa</i>)	- Na območju se praviloma ne gnoji, če pa že, naj se gnoji le s hlevskim gnojem. - Travišč naj se ne požiga. - Ohranjanje in vzdrževanje naj se najmanj obstoječa dolžina linjskih vegetacijskih struktur (omejki, žive meje, protivetrni pasovi, obvodna vegetacija, v kmetijski krajini).	446,7
		3-232-SP1308, 3-232-SP1352	netopirji	Ohranjanje naj se majhne vodne in močvirne biotope kot so mlake, luže in kaluže. - V njih naj se ne vnaša soli. - V radiju vsaj 50 metrov od njih naj se ne postavlja solnic, obstoječe pa naj se prestavi.	7041,9
		3-232-SP1167	veliki pupek (<i>Triturus cristatus</i>)	Ohranjanje naj se majhne vodne in močvirne biotope kot so mlake, luže in kaluže. - V njih naj se ne vnaša soli. - V radiju vsaj 50 metrov od njih naj se ne postavlja solnic, obstoječe pa naj se prestavi.	10408,2
		3-232-SP1361	navadni ris (<i>Lynx lynx</i>)	Pri načrtovanju višine odstrle srjadi, jelenjadi in gamsa naj se upošteva prehranske potrebe risa.	6857,6
		3-232-SP1354	rjavi medved (<i>Ursus arctos</i>)	Pri upravljanju z medvedom naj se upošteva usmeritve, ki so navedene v Strategiji upravljanja z rjavim medvedom (<i>Ursus arctos</i>) v Sloveniji.	10408,2
		3-232-SP1352	volk (<i>Canis lupus</i>)	Pri upravljanju z volkom naj se upošteva usmeritve, ki so navedene v Strategiji ohranjanja in trajnostnega upravljanja z volkom (<i>Canis lupus</i>) v Sloveniji.	6857,6
		3-232-HT7230	Bazična nizka barja	Pri načrtovanju višine odstrle jelenjadi naj se upošteva tudi prehranske potrebe volka.	
		3-232-HT3180	Preshajajoča jezera	Na območju habitatnih tipov barj in močvirij ali v njihovi neposredni bližini (v oddaljenosti manj kot 50 m) se ne postavlja novih krmilšč, mrhovšč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov.	2596,3
		3-232-HT7140	Prehodna barja	Na območju mokrišč naj se ne nadejuje novih poti in hodi izven obstoječih poti.	1862,0
		3-232-HT7150	Ulekline na lotni podlagi z vegetacijo zvezze <i>Rhynchosporion</i>	Na območje habitatnega tipa in območje vpliva nanj se ne vnaša gnojil in pesticidov. Z redno košnjo najmanj na dve leti se ohranja primerno stanje habitatnega tipa.	59,3
		3-232-HT3150	Naravna evtrofna jezera z vodno vegetacijo zvezze <i>Magnopotamion</i> ali <i>Hydrocharition</i>	Površinske in podzemne vode se ne onesnažuje, na obrežju se ne uporablja mineralnih gnojil in pesticidov, itd.	96,8
		3-232-HT3270	Reke z muljastimi obrežji z vegetacijo zvezze <i>Chenopodion rubri</i> p.p. in <i>Bidenthon</i> p.p.	- Čiščenje brežin se ne opravlja v razmnoževalnem času živali, temveč jeseni; opravlja se na način, ki najmanj škoduje življenjske prostore.	6,9
		3-232-HT3140	Tide obgo-mezotrofne vode z bentskimi združbami parozič (<i>Chara</i> spp.)	- Ohranjanje se obvodni pasovi vegetacije.	92,7
		3-232-HT3260	Vodotoki v nižinskem in montanskem pasu z vodno vegetacijo zvezze <i>Ranunculus fluitans</i> in	- Na območje habitatnega tipa ali njegovo neposredno bližino (manj kot 50 m od habitatnega tipa) naj se ne postavlja novih solnic, krmilšč in mrhovšč, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	16,5
		3-232-HT6430	Nižinske in montanske do alpske hidrofilne robne združbe z visokim steblikovjem	Izjava se takšna raba, ki ohranja habitate grmišč in travšč. - Košnja naj se izvaja prvič po odvetu večine travniških rastlin. Košnji naj sledi spravilo. Izjava naj se upočasnjena košnja od sredine navzven, vsaj 5 cm nad tlemi.	2660,2
SI3000232	Notranjski trikotnik	3-232-HT6410	Travniki s prevladujočo stožko (<i>Molinia</i> spp.) na karbonatnih, sotnih ali glineno-muljastih tleh (<i>Molinia caerulea</i>)	- Na območju se praviloma ne gnoji, če pa že, naj se gnoji le s hlevskim gnojem. - Travišč naj se ne požiga. - Ohranjanje in vzdrževanje naj se najmanj obstoječa dolžina linjskih vegetacijskih struktur (omejki, žive meje, protivetrni pasovi, obvodna vegetacija, v kmetijski krajini).	2660,2
		3-232-HT91K0	Ilirski bukovi gozdovi (<i>Fagus sylvatica</i> (<i>Arenio-Fagion</i>))	- Ohranjanje naj se gozdni rob.	1460,9
		3-232-HT8310	Jame, ki niso odprte za javnost	Upošteva se varstveni režim v jami (18. člen Zakona o varstvu podzemnih jam). - V jame se ne vnaša organskih snovi. - Pred vhodi v jame se ne postavlja novih krmilšč, mrhovšč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	10408,2

Lovsko upravljalovski načrt za IV. Notranjsko lovsko upravljalvsko območje za obdobje 2011 - 2020

SI3000256	Krimsko Iarbovje - Menišja	3-256-SP1361	navadni ris (<i>Lynx lynx</i>)	Pri načrtovanju višine odstrela srnjadi, jelenjadi in gamsa naj se upošteva prehranske potrebe risa.	19168,1
		3-256-SP1354	rjavi medved (<i>Ursus arctos</i>)	Pri upravljanju z medvedom naj se upošteva usmeritve, ki so navedene v Strategiji upravljanja z rjavim medvedom (<i>Ursus arctos</i>) v Sloveniji.	19168,1
		3-256-SP1303	maši podkovnjak (<i>Rhinolophus hipposideros</i>)	Ohranjanje naj se majhne vodne in močvirne biotope kot so mlake, luže in kaluže. - V njih naj se ne vnaša soli. - V radiju vsaj 50 metrov od njih naj se ne postavlja solnic, obstoječe pa naj se prestavi.	445,4
		3-256-SP1352	volk (<i>Canis lupus</i>)	Pri upravljanju z volkom naj se upošteva usmeritve, ki so navedene v Strategiji ohranjanja in trajnostnega upravljanja z volkom (<i>Canis lupus</i>) v Sloveniji.	19168,1
		3-256-HT6170	Alpiska in subalpiska travnišča na karbonatnih tleh	Pri načrtovanju višine odstrela jelenjadi naj se upošteva tudi prehranske potrebe volka.	19172,7
		3-256-HT6210	Prioritetni HT ob prisotnosti orhidej. Polnaravna suha travnišča in grmiščne faze na karbonatnih tleh (<i>Festuco Brometalia</i>) (* pomembna rastišča kukavičevk)	Izvajati se takšna raba, ki ohranja habitate grmišč in travnišč. - Košnja naj se izvaja prvič po odvetu večine travniških rastlin. Košnji naj sledi spravilo. Izvajati naj se upočasnjena košnja od sredine navzven, vsaj 5 cm nad tlemi. - Na območju se praviloma ne gnoji, če pa že, naj se gnoji le s hlevskim gnojem. - Travnišč naj se ne požiga.	109,4
		3-256-HT6410	Travniki s prevladujočo stožko (<i>Molinia</i> spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (<i>Molinion caeruleae</i>)	- Ohranjanje in vzdrževanje naj se najmanj obstoječa dolžina linijskih vegetacijskih struktur (omejki, žive meje, protivetrni pasovi, obvodna vegetacija, v kmetijski krajini).	16,9
		3-256-HT3260	Vodotoki v nižinskem in montanskem pasu z vodno vegetacijo zvez <i>Ranuncion fluitantis</i> in <i>Callitricho-Batrachion</i>	Površinske in podzemne vode se ne onesnažuje, na obrežju se ne uporablja mineralnih gnojil in pesticidov, itd.	19172,7
		3-256-HT3220	Alpske reke in zelena vegetacija vzdolž njihovih bregov	- Čiščenje brezlin se ne opravlja v razmnoževalnem času živali, temveč jeseni, opravlja se na način, ki najmanj poškodujejo življenjske prostore.	7,6
		3-256-HT91K0	Ilirski bukovi gozdovi (<i>Fagus sylvatica</i> (<i>Aremorio-Fagion</i>))	- Ohranjajo se obvodni pasovi vegetacije.	14844,9
		3-256-HT91L0	Ilirski hrastovo-belogahrovi gozdovi (<i>Erythronio-Carpinion</i>)	V gozdnih habitatnih tipih se zagotavlja ustrezna številčnost rastlinojede divjadi, ki bo omogočala naravno pomlajevanje v gozdu ter s tem trajnost gozdnega ekosistema, predvsem biotske funkcije in funkcije ohranjanja naravnih vrednot in biotske pestrosti.	1,7
		3-256-HT3180	Presihajoča jezera	- Alohtoni živalski vrsti naj se ne naseljuje na območja habitatnih tipov. Številčnost obstoječih	16,9
		3-256-HT8210	Karbonatna skalnata pobočja z vegetacijo	Na območju habitatnih tipov barij in močvirij ali v njihovi neposredni bližini (v oddaljenosti manj kot 50 m) se ne postavlja novih krmilšč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se odstrani.	702,3
		3-256-HT8310	Jame, ki niso odprte za javnost	Na območju habitatnega tipa golčav se ne postavlja novih, lovskih prež, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	19172,7
SI3000258	Sušački, Smrdejski in Fabski potok	3-258-HT91K0	Ilirski bukovi gozdovi (<i>Fagus sylvatica</i> (<i>Aremorio-Fagion</i>))	Upošteva se varstveni režim v jami (18. člen Zakona o varstvu podzemnih jam). - V jame se ne vnaša organskih snovi. - Pred vhodi v jame se ne postavlja novih krmilšč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	1,8
SI3000271	Ljubljansko barje	3-271-SP1167	veliki pupek (<i>Triturus carnifex</i>)	Ohranjanje naj se majhne vodne in močvirne biotope kot so mlake, luže in kaluže. - V njih naj se ne vnaša soli. - V radiju vsaj 50 metrov od njih naj se ne postavlja solnic, obstoječe pa naj se prestavi.	12666,1
		3-271-SP1303	maši podkovnjak (<i>Rhinolophus hipposideros</i>)	Ohranjanje naj se majhne vodne in močvirne biotope kot so mlake, luže in kaluže. - V njih naj se ne vnaša soli. - V radiju vsaj 50 metrov od njih naj se ne postavlja solnic, obstoječe pa naj se prestavi.	186,3
		3-271-HT7230	Bazična nizka barja	Na območju habitatnih tipov barij in močvirij ali v njihovi neposredni bližini (v oddaljenosti manj kot 50 m) se ne postavlja novih krmilšč, mrhovišč, solnic, lovskih prež in drugih lovskih objektov, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	380,7
		3-271-HT91K0	Ilirski bukovi gozdovi (<i>Fagus sylvatica</i> (<i>Aremorio-Fagion</i>))	V gozdnih habitatnih tipih se zagotavlja ustrezna številčnost rastlinojede divjadi, ki bo omogočala naravno pomlajevanje v gozdu ter s tem trajnost gozdnega ekosistema, predvsem biotske funkcije in funkcije ohranjanja naravnih vrednot in biotske pestrosti.	1,5
		3-271-HT91L0	Ilirski hrastovo-belogahrovi gozdovi (<i>Erythronio-Carpinion</i>)	- Alohtoni živalski vrsti naj se ne naseljuje na območja habitatnih tipov. Številčnost obstoječih	320,4
		3-271-HT6430	Nišinske in montanske do alpske hidrofilne robne združbe z visokim stebelkovjem	Izvajati se takšna raba, ki ohranja habitate grmišč in travnišč.	4609,7
		3-271-HT6510	Nišinski ekstenzivno gojeni travniki (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)	- Košnja naj se izvaja prvič po odvetu večine travniških rastlin. Košnji naj sledi spravilo. Izvajati naj se upočasnjena košnja od sredine navzven, vsaj 5 cm nad tlemi.	365,0
		3-271-HT6410	Travniki s prevladujočo stožko (<i>Molinia</i> spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (<i>Molinion caeruleae</i>)	- Na območju se praviloma ne gnoji, če pa že, naj se gnoji le s hlevskim gnojem.	114,1
		3-271-HT3260	Vodotoki v nižinskem in montanskem pasu z vodno vegetacijo zvez <i>Ranuncion fluitantis</i> in <i>Callitricho-Batrachion</i>	- Ohranjanje in vzdrževanje naj se najmanj obstoječa dolžina linijskih vegetacijskih struktur (omejki, žive meje, protivetrni pasovi, obvodna vegetacija, v kmetijski krajini).	29137,5
				Površinske in podzemne vode se ne onesnažuje, na obrežju se ne uporablja mineralnih gnojil in pesticidov, itd.	
SI5000002	Snežnik - Pivka	5-002-A108	divji petelin (<i>Tetrao urogallus</i>)	- Čiščenje brezlin se ne opravlja v razmnoževalnem času živali, temveč jeseni, opravlja se na način, ki najmanj poškodujejo življenjske prostore.	35126,7
		5-002-A104	gozdni jereb (<i>Bonasa bonasia</i>)	- Ohranjajo se obvodni pasovi vegetacije.	
SI5000015	Cerkniško jezero	CELOTEN SPA	vodne ptice, belorepec,	- Na območju habitatnega tipa ali v njegovo neposredno bližino (manj kot 50 m od habitatnega tipa) naj se ne postavlja novih solnic, krmilšč in mrhovišč, obstoječe pa naj se postopno odstrani.	
SI3000223	Reka	3-223-SP1193	hrbski urh (<i>Bombina variegata</i>)	Lovskih prež, krmilšč in solnic naj se ne umešča v bližino znanih rastišč gozdnega jereba, obstoječe pa naj se iz rastišč umika.	3328,5
		3-223-SP1167	veliki pupek (<i>Triturus carnifex</i>)	Lov s pogonom naj se ne izvaja.	

9.5 Kronologija nastanka načrta

Datum	Opravilo
2010, 1/2 2011	Ureditev baz podatkov (odvzem, dela v okolju, škode, popis objedenosti...)
November in december 2010	Zbiranje pobud zainteresirane javnosti v zvezi z ON
December 2010	Izdaja obvestila o nameri izdelave ON na MOP
Januar 2011	Priprava in uskladitev enotne predloge za tekstovni in tabelarni del ON – LUN
Marec – junij 2011	Pridobitev in uskladitev naravovarstvenih smernic z ZRSVN
21. 4. 2011	Sodelovanje na delavnici o ON na BF – Oddelku za gozdarstvo
24. 5. 2011	Dokončna izdelava in uskladitev Navodil za usmerjanje razvoja divjadi, ki so vgrajena v tekst vseh ON – LUN, s predstavniki znanstveno – raziskovalnih institucij ter Lovsko zvezo Slovenije in OZUL-i
Januar – junij 2011	Izdelava osnutkov ON – LUN in priprava poglavja o živalskem svetu ter medsebojni usklajenosti živalske in rastlinske komponente za ON - GGO
2. 6. 2011	Javna obravnava na MOP glede morebitne potrebne izdelave CPVO
Junij 2011	Pregled osnutkov ON – LUN za vseh 15 LUO na Oddelku za gozdne živali in lovstvo ter posredovanje pripombe načrtovalcem na OE ZGS;
21. 6. 2011	Določitev osnutkov ON na strokovnem svetu ZGS - prvič
24. 6. 2011	Oddaja osnutkov ON v nadaljnjo proceduro sprejemanja na MKGP in glede potrebnosti CPVO na MOP
September 2011	Pridobitev in pregled recenzijskih poročil na ON – LUN, ki so jih posredovali izbrani recenzenti s strani MKGP iz BF in GIS
September in oktober 2011	Priprava drugih osnutke načrtov ON skladno s pripombami recenzentov in priprava poročila o (ne)upoštevanju pripomb le-teh
Avgust 2011	Priprava kompandija za vse ON – LUN na ravni Slovenije
14. 9. 2011	Pridobitev odločbe MOP o nepotrebnosti CPVO za vse ON
14. 10. 2011	Določitev osnutkov ON na strokovnem svetu ZGS - drugič
17. 10. 2011	Oddaja osnutkov ON na MKGP – drugič in vloga za odreditev javnih razgrnitev
10. – 24. 11. 2011	Izpeljava enotne javne obravnave in javne predstavitve ON, skupaj s kolegi iz Oddelka za gozdno gospodarsko načrtovanje
Januar 2012	Ureditev zbirnika prispelih pripomb na ON – LUN ter opredelitev do potrebnih popravkov osnutkov načrtov, ki bodo predlagani Svetom OE ZGS v obravnavo
31. 1. 2012	Svet OE ZGS, opredelitev do pripomb na ON
23. 3. 2012	Svet ZGS, določitev predloga ON
Maj 2012	Oddaja ON na MKO v potrditev Vladi RS